

พระสงฆ์ต้นแบบ

สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ ๒๑ พื้นที่

อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระสงฆ์ต้นแบบสาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ ๒๑ พื้นที่

ประธานที่ปรึกษา

สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (ปสฤทธ์ เขมงฺกโร)
ประธานกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม

คณะที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระมงคลวชิรากร กรรมการและเลขานุการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระครูอมรชัยคุณ **พระสุธีวชิรปฏิภาณ**

กองบรรณาธิการ

พระเทพเสนาบดี	พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร.	พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร.
พระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม	พระราชสิทธิเวที, รศ.ดร.	พระครูพิศาลสังวรคุณ
พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร.	พระสาธิต ธีรปญฺโญ	พระราชวชิรธาดา
พระพิพัฒน์วชิโรภาส	พระครูโกศลศาสนวงศ์	พระครูกัลยาณานุโยค
พระครูปริยัติกิจธำรง	พระครูศาสนกิจจาทร	พระครูโฆสิตสุตาภรณ์
พระครูสุนทรธรรมนิเทศ	พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ป.ธ.๙	พระวินัยโมลี วิ.
พระประชาธรรมนาถ	พระปัญญาวชิรโมลี	พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ

ออกแบบรูปเล่ม : พระมหาเป็นเกียรติ กิตฺติวิสุทฺโธ

พิสูจน์อักษร : พระมหาณงค์ฤทธิ์ วิสิฏฐญาโณ, นางทัศนนันท์ ภูมิสุข

ปีที่พิมพ์ : ๒๕๖๖

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม

พิมพ์ที่ : ร่มธรรมกราฟิค

สนับสนุนโดย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.)

ข้อมูลบรรณานุกรม :

มหาเถรสมาคม. (๒๕๖๖). พระสงฆ์ต้นแบบสาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ ๒๑ พื้นที่. กรุงเทพฯ. ร่มธรรมกราฟิค.

คำนำ

นับตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างในการสงเคราะห์ เนื่องจากพระพุทธองค์ประกอบด้วย พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณและพระมหากรุณาธิคุณแก่สัตว์โลก และทรงให้พุทธสาวกสงเคราะห์สัตว์โลกเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้สังคมเกิดสันติสุข ซึ่งรูปแบบการสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนามีทั้งสงเคราะห์ด้วยอามิส และสงเคราะห์ด้วยธรรม

งานสงเคราะห์จึงเป็นที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยได้มีงานด้านสาธารณสงเคราะห์ งานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่เป็นพลังสำคัญในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เป็นงานที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมยามเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย หรือปัญหาสังคมคนไร้ที่พึ่ง ปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีบทบาทช่วยเหลือสังคมแตกต่างกันออกไปเนื่องจากบริบทสังคมแต่ละพื้นที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน การทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์จึงต้องปฏิบัติให้สอดคล้องและแก้ไขปัญหาตามบริบทพื้นที่ของตนเอง

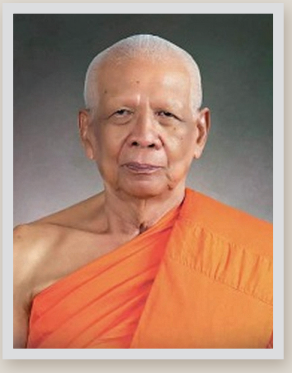
การถอดองค์ความรู้พระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ต้นแบบ ๒๑ พื้นที่ทั้งฝ่ายธรรมยุติและมหานิกาย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้กำกับของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ เป็นประธานงานด้านสาธารณสงเคราะห์ปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยหลักการปฏิบัติ ๔ หลัก คือ ๑. สงเคราะห์ ๒. เกื้อกูล ๓. พัฒนา ๔. บูรณาการ เป็นหลักที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติพัฒนาเพื่อให้เกิดความผาสุขแก่ชุมชนและสังคมอีกทั้งสอดคล้องกับแผนงานการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งมุ่งไปที่การศึกษาและเผยแผ่งานคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์สู่สาธารณะ

ดังนั้น งานด้านสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานที่จะช่วยเหลือสังคมให้เกิดความสุข สามารถเกิดเป็นสังคมสุขภาวะที่น่าอยู่ เกิดความสุขมีสุขภาพทางกาย จิต ปัญญาและสังคมอย่างสมบูรณ์ และจะเป็นรากฐานให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ภายใต้การนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนและสังคม

กองบรรณาธิการ

สมเด็จพระมหาธีราจารย์
ประธานกรรมการ

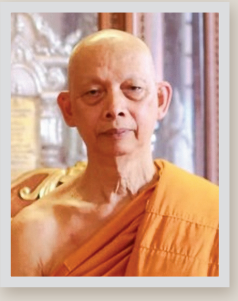
พระพรหมจริยาจารย์
รองประธานกรรมการ

พระพรหมมุนี
กรรมการ

พระพรหมวัชรเมธี
กรรมการ

พระธรรมเสนาบดี
กรรมการ

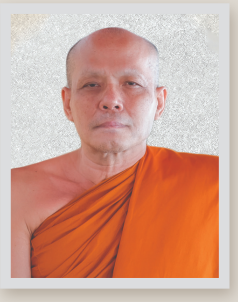
พระธรรมกิตติเมธี
กรรมการ

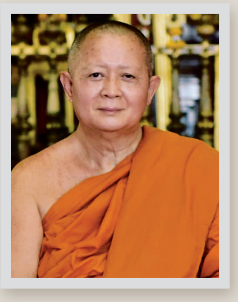
พระธรรมสุธี
กรรมการ

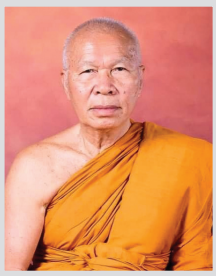
พระธรรมวชิรโมลี
กรรมการ

พระธรรมวชิรมุนี
กรรมการ

พระเทพกิตติเวที
กรรมการ

พระเทพวรมุนี
กรรมการ

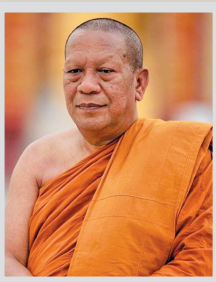
พระเทพประสิทธิมนต์
กรรมการ

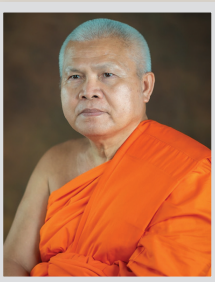
พระเทพวราจารย์
กรรมการ

พระเทพปริยัติโสภณ
กรรมการ

พระเทพวชิรากร
กรรมการ

พระเทพวัชราจารย์
กรรมการ

พระราชเวที
กรรมการ

พระราชญาณกวี
กรรมการ

พระราชปัญญาสุธี
กรรมการ

พระราชภาวนาพิธาน
กรรมการ

พระมงคลวชิรากร
กรรมการและเลขานุการ

พระสุธีวชิรปฏิภาณ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นายสิปป์บวร แก้วงาม
ผู้ตรวจราชการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
กรรมการ

นางสาวพัชรา สุคันธี
ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนสถาน
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ประกาศ โครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ
เรื่อง ผลการคัดเลือกพระสงฆ์ต้นแบบแห่งการสาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะประจำปี ๒๕๖๕

โครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนการดำเนินงานผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ในการสนองงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางสาธารณสงเคราะห์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนและสังคม พัฒนาขีดความสามารถพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านการทำงานสาธารณสงเคราะห์ โดยประสานการดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์ทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ทำงานร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น บนหลักการใช้ทางธรรมนำทางโลก และประสานการดำเนินงานร่วมกับฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพระศาสนาและสังคมโดยรวม อันเป็นไปภายใต้พระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับโครงการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายและโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนงานได้มีการกำหนดเป้าประสงค์ด้านการสนับสนุนการพัฒนาการทำงานและเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรคณะสงฆ์และภาคีเครือข่าย ๒๑ พื้นที่ โดยพิจารณาการคัดเลือกพระสงฆ์ที่ขับเคลื่อนงานด้านสุขภาวะด้วยบทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ โดยมีประเด็นที่ขับเคลื่อนร่วมกัน ได้แก่ สุขภาพจิต สภาพแวดล้อม การจัดการอาหาร และสุขภาวะ โดยพิจารณาคัดเลือกตามเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับหน

บัดนี้ คณะกรรมการโครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ ได้ดำเนินการพิจารณาและคัดเลือกพระสงฆ์ต้นแบบแห่งการสาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ ประจำปี ๒๕๖๕ โดยมีรายนามดังนี้

เขตปกครองคณะสงฆ์หนกลาง

๑.	พระเทพเสนาบดี	วัดกวิศรารามราชวรวิหาร	จังหวัดลพบุรี
๒.	พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร.	วัดอินทาราม	จังหวัดสมุทรสงคราม
๓.	พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร.	วัดปัญญานันทาราม	จังหวัดปทุมธานี
๔.	พระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม	วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ	จังหวัดอุทัยธานี

เขตปกครองคณะสงฆ์หนเหนือ

๕.	พระราชสิทธิเวที, รศ.ดร.	วัดท่าหลวง	จังหวัดพิจิตร
๖.	พระครูพิศาลสังวรคุณ	วัดร้องหลอด	จังหวัดเชียงราย
๗.	พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร.	วัดปราง์ค์	จังหวัดน่าน
๘.	พระสาธิต ธีรปญฺโญ	สถาบันธรรมาภิวัฒน์	จังหวัดลำปาง

เขตปกครองคณะสงฆ์หนตะวันออก

๙. พระราชวชิรธาดา	วัดพัชรกิติยาภาราม	จังหวัดหนองบัวลำภู
๑๐. พระพิพัฒน์วชิโรภาส	ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ วัดป่าดงใหญ่วังอ้อ	จังหวัดอุบลราชธานี
๑๑. พระครูโกศลศาสนวงศ์	วัดกันทรอมใต้	จังหวัดศรีสะเกษ
๑๒. พระครูกัลยาณานุโยค	มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว	จังหวัดนครราชสีมา
๑๓. พระครูปริยัติกิจธำรง	วัดกลางสุรินทร์	จังหวัดสุรินทร์

เขตปกครองคณะสงฆ์หนใต้

๑๔. พระครูศาสนกิจจาทร	วัดลานแซะ	จังหวัดพัทลุง
๑๕. พระครูโฆสิตสุตาภรณ์	วัดบูรพาราม	จังหวัดปัตตานี
๑๖. พระครูสุนทรธรรมนิเทศ	วัดชนาธิปเฉลิม	จังหวัดสตูล
๑๗. พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ป.ธ.๙	วัดดอนทรายแก้ว	จังหวัดชุมพร

เขตปกครองคณะสงฆ์คณะธรรมยุติ

๑๘. พระวินัยโมลี วิ.	วัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร	จังหวัดนครราชสีมา
๑๙. พระประชาธรรมนาถ	วัดสมานรัตนาราม	จังหวัดฉะเชิงเทรา
๒๐. พระปัญญาวชิรโมลี	วัดป่าศรีแสงธรรม	จังหวัดอุบลราชธานี
๒๑. พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ	วัดเทพสรธรรมาราม	จังหวัดปทุมธานี

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

(พระเทพสีมาภรณ์)
ประธานคณะกรรมการบริหาร
โครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ

สัมโมทนียกถา

สมเด็จพระมหาธีราจารย์

กรรมการมหาเถรสมาคม

ประธานกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์

งานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ต้องมีความเป็นจิตอาสา หรือ จิตสาธารณะ เป็นหลักสำคัญต่อการปฏิบัติศาสนกิจ และเป็นแนวทางในการดำเนินงาน มุ่งสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา สร้างศรัทธาสามัคคี สังคม ชุมชน ให้เข้มแข็ง ด้วยการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ผู้ไร้ที่พึ่ง มุ่งพัฒนาสังคมปฏิบัติเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยการสงเคราะห์ โดยมีกรอบดำเนินการ ๔ ด้าน คือ สงเคราะห์เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่สาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ต้องบูรณาการกับภารกิจงานคณะสงฆ์อีก ๕ ด้าน คือ การปกครอง เผยแผ่ ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณูปการ รวมทั้งหน่วยอบรมประชาชนกลาง (อ.ป.ก) ด้วย ส่วนการบูรณาการภาคีเครือข่ายนั้น คือการเข้าไปส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา กับเครือข่าย ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งความสำคัญของการมีเครือข่ายนั้น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสแก้ปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เกิดกระบวนการผลักดันนโยบาย ประสานภารกิจให้สอดคล้องกัน เมื่อเครือข่ายได้ช่วยกันกันเต็มที่ ก็จะเกิดความสามัคคี เป็นพลัง บวร อย่างเป็นเอกภาพ

“พระสงฆ์ผู้เป็นต้นแบบการสาธารณสงเคราะห์ สร้างสังคมสุขภาวะ และพระสงฆ์ที่เป็นเครือข่ายศูนย์เรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะในสังคมไทย จะเป็นแบบอย่างให้พระสงฆ์และวัดอื่น ๆ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้ศึกษาและนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภาวะหน้าที่ของตน เป็นแบบอย่างการบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้ปรากฏแก่พุทธบริษัท”

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	**๑**
๑. ความนำ	๑
๒. วัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือคู่มือ	๒
๓. ขอบเขตของหนังสือคู่มือ	๒
๔. ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำหนังสือคู่มือ	๓
๕. กรอบแนวคิดในการจัดทำหนังสือคู่มือ	๓
บทที่ ๒ พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ	**๔**
๑. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม	๕
๒. หลักการสาธารณสงเคราะห์	๑๑
๓. สังคมสุขภาวะ	๑๖
๔. นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องและการส่งเสริมพระพุทธศาสนา (การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา)	๒๒
๕. แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนงานสังคมสุขภาวะโดยพระสงฆ์	๒๘
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๙
๗. กรอบแนวคิด/ภาพรวมการศึกษาสาธารณสงเคราะห์	๓๙
บทที่ ๓ พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	**๔๐**
๑. พระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ จังหวัดอุทัยธานี	๔๑
๒. ศิลป์ ชยโชติ ป.ธ.๙ วัดดอนทรายแก้ว จังหวัดชุมพร	๔๗
๓. พระปัญญาวชิรโมลี วัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี	๕๓
๔. พระวินัยโมลี วิ. วัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา	๖๐
บทที่ ๔ พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย	**๖๙**
๑. พระครูกัลยาณานุโยค มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา	๗๐
๒. พระราชสิทธิเวที, รศ.ดร. วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร	๗๗
๓. พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร. วัดปรางค์ จังหวัดน่าน	๘๒
๔. พระสาธิต ธีรปญฺโญ สถาบันธรรมาภิวัฒน์ จังหวัดลำปาง	๘๗
๕. พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	๙๒

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรม	**๑๐๐**
๑. พระครูสุนทรธรรมนิเทศ วัดชนาธิปเฉลิม จังหวัดสตูล	๑๐๑
๒. พระครูพิศาลสังวรคุณ วัดร้องหลอด จังหวัดเชียงราย	๑๐๗
๓. พระพิพัฒน์วชิโรภาส ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ จังหวัดอุบลราชธานี	๑๑๓
๔. พระประชาธรรมนาถ วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑๒๐
๕. พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ วัดเทพสรธรรมาราม จังหวัดปทุมธานี	๑๒๙
บทที่ ๖ พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ	**๑๓๗**
๑. พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ วัดบูรพาราม จังหวัดปัตตานี	๑๓๘
๒. พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร. วัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี	๑๔๖
๓. พระครูโกศลศาสนวงศ์ วัดกันทรอมใต้ จังหวัดศรีสะเกษ	๑๕๒
๔. พระราชวชิรธาดา วัดพัชรกิติยาภาราม จังหวัดหนองบัวลำภู	๑๕๗
๕. พระครูศาสนกิจจาทร วัดลานแซะ จังหวัดพัทลุง	๑๖๒
๖. พระเทพเสนาบดี วัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี	๑๖๘
๗. พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม	๑๗๓
บทที่ ๗ บทสรุป	**๑๗๙**
๑. สรุปการจัดเวทีมหกรรมผลการดำเนินโครงการ	๑๙๐
๒. สรุปแนวทางการการดำเนินงานพระสงฆ์ต้นแบบสาธารณสงเคราะห์	๑๘๕
บรรณานุกรม	**๑๙๒**

บทที่ ๑ บทนำ

๑. ความนำ

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การจัดการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ นั้นคือให้งานด้านอื่น ๆ ยกเว้นงานการปกครองเป็นงานที่คณะสงฆ์จะต้องร่วมมือกันดำเนินการให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย กล่าวคืองานการศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ควรได้ให้ความสำคัญและดำเนินการควบคู่ไปด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะสงฆ์ได้นำเสนอพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม ที่ประกอบด้วยแผนกบาลี แผนกนักธรรม รวมธรรมศึกษาด้วย และแผนกปริยัติธรรมสามัญ ต่อรัฐบาล จนในที่สุด คณะสงฆ์ก็ได้รับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว จึงนับได้ว่าการบริหารจัดการคณะสงฆ์ได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง แต่เพื่อจักให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันแห่งคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุตนิกาย ตลอดจนเพื่อให้คณะสงฆ์ได้มีโอกาสสร้างความสุขทางกายและสุขทางใจด้วยการช่วยเหลือประชาชนทั้งในด้านสิ่งของและการเผยแผ่หลักธรรมในทุกพื้นที่ ทางที่ประชุมมหาเถรสมาคมจึงได้แต่งตั้งให้เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ (ปสฤทธิ์ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม โดยให้ดำเนินการในภารกิจด้านสังคมสงเคราะห์เพื่อให้เกิดความสุขแก่พระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป ดังนั้น เจ้าประคุณฯ จึงได้แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการบริหารโครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสุขภาวะ โดยโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารโครงการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางงานสาธารณสงเคราะห์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนและสังคม พัฒนาขีดความสามารถพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านการทำงานสาธารณสงเคราะห์

สำหรับโครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสุขภาวะ ประจำปี ๒๕๖๕ นี้ เป็นโครงการต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมาที่ทางคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ในปีนี้มีความพิเศษมากขึ้นด้วยการพัฒนาต่อยอด โดยได้มีการคัดเลือกพระสงฆ์ต้นแบบแห่งการสาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ จำนวน ๒๑ พื้นที่

แบ่งเป็นคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ๑๘ พื้นที่ต้นแบบ และแบ่งเป็นคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตนิกาย ๔ พื้นที่ต้นแบบ ซึ่งได้มีการพิจารณาพระสงฆ์ที่มีกิจกรรมหรือโครงการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาวะผ่านงานสาธารณสงเคราะห์ที่ประกอบไปด้วยการส่งเสริมให้เกิดสุขภาพจิต สภาพแวดล้อม การจัดการอาหาร และสุขภาวะ โดยให้สอดคล้องกับการสาธารณสงเคราะห์ทั้ง ๔ ระดับ คือ

๑. สงเคราะห์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในเบื้องต้น แบบให้เปล่า

๒. เกื้อกูล ได้แก่ การมีบทบาทจัดการพื้นที่ให้มีทรัพยากรที่เพียงพอกับการอยู่อาศัยและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

๓. การพัฒนา ได้แก่ การเป็นผู้นำชุมชนพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๔. บูรณาการ ได้แก่ การเชื่อมโยงเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมทำงานร่วมกันเป็นภาคี มีการสนับสนุนการทำกิจกรรมทั้งคน เงิน สิ่งของ (พระมงคลวชิรกร, ๒๕๖๑) พร้อมทั้งเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในกิจกรรมหรือโครงการที่พระสงฆ์ต้นแบบตามเขตปกครองระดับหนได้ดำเนินการอยู่ จึงจักได้มีการถอดหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่มานำเสนอร่วมด้วย

ดังนั้น เพื่อจักให้เห็นภาพรวมการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสุขภาวะที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และเพื่อให้เป็นการสนองงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมด้วย การนำเสนอองค์ความรู้ที่เห็นได้จากรูปแบบหรือโมเดลของพื้นที่ที่ศึกษาถอดบทเรียนทั้งหมดเพื่อจักให้ผู้สนใจและอนุชนรุ่นหลังสามารถนำไปเป็นต้นแบบบทเรียนปฏิบัติตามได้ง่าย เรียกว่าเมื่อได้พื้นที่ต้นแบบผ่านการศึกษาวิเคราะห์หรือถอดบทเรียนอย่างละเอียดแล้ว จึงเชื่อมั่นได้ถึงผลสรุปจากการจัดทำคู่มือพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะทั้งในเชิงแนวคิดและทฤษฎีเป็นเบื้องต้นและมีการลงพื้นที่เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการ ตลอดถึงกิจกรรมหรือโครงการเด่น ๆ จนเกิดประโยชน์แก่พระภิกษุสามเณร วัด ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และประชาชนโดยรวม

๒. วัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือคู่มือ

สำหรับการเขียนคู่มือฉบับดังกล่าวนี้ ทางโครงการคาดหวังถึงการได้องค์ความรู้ที่เกิดจากการถอดบทเรียนที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการลงพื้นที่ต้นแบบต่าง ๆ ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ

๒. ประวัติและพัฒนาการของพื้นที่ กิจกรรมหรือโครงการของพื้นที่ และผลลัพธ์จากงานของพื้นที่ต้นแบบ

๓. รูปแบบบทเรียนของพื้นที่ต้นแบบ (เชิงรูปแบบที่ถอด/เชิงคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏ) ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้/สำรวจ/สัมภาษณ์ผู้ได้ประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการ

๓. ขอบเขตของหนังสือคู่มือ

การดำเนินการจัดทำคู่มือนี้ ทางผู้จัดทำคู่มือได้ทำการถอดบทเรียนจากพื้นที่ต้นแบบทั้งหมด จำนวน ๒๑ พื้นที่ โดยได้กำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ในงานสาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะของพระสงฆ์ดังนี้

๑. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ เป็นต้น จนทำให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับบุคคลและระดับวัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๒. ด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย ได้แก่ กิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เพื่อให้ความลำบากทุกข์ยากทางกายและทางจิตใจลดลงจนทำให้เกิดความสุขกายและสุขใจทั้งในระดับบุคคลและระดับวัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๓. ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรม กิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเครื่องมือทำให้เกิดความสุข สงบ ร่มเย็นทั้งในระดับบุคคลและระดับวัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๔. ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ กิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับสร้างและส่งเสริมการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องดีงามจนทำให้เกิดต้นแบบนำไปสู่การเลียนแบบทั้งในระดับบุคคลและระดับวัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๕. ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจวิถีพุทธ กิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ลำบากทุกข์ยากไม่พออยู่พอกิน เครียดกับการใช้จ่าย จนทำให้ชีวิตสุขสบายกายและใจมากขึ้นทั้งในระดับบุคคลและระดับวัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๔. ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำหนังสือคู่มือ

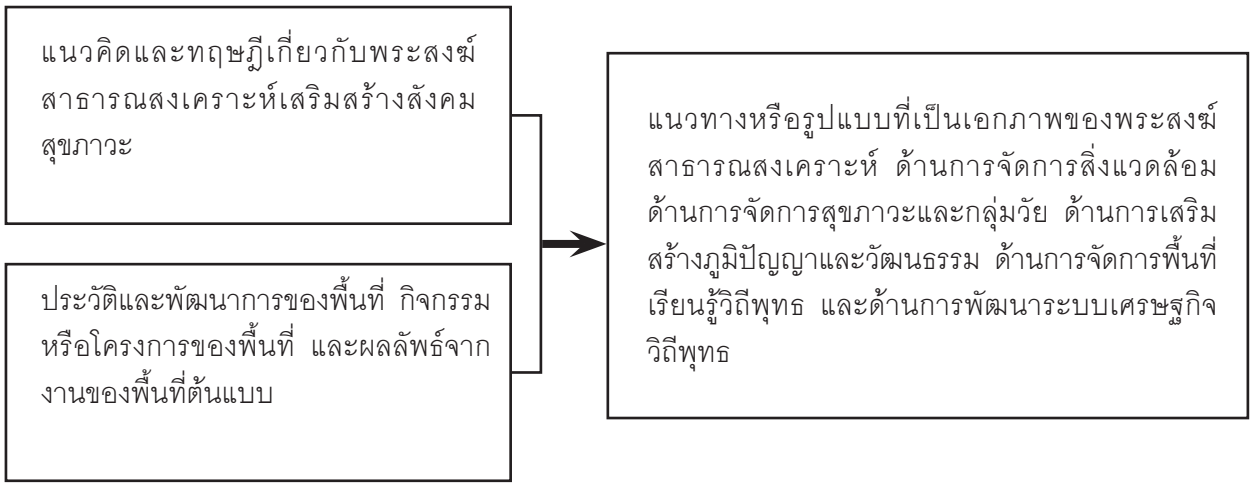
หลังจากได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะเป็นเบื้องต้นก่อน จากนั้นได้มีการลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เป็นต้นแบบ และดูผลลัพธ์จากกิจกรรมหรือโครงการของพื้นที่ต้นแบบ จนทำให้เกิดการยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในคุณค่า คุณธรรม และคุณภาพของพื้นที่ต้นแบบดังนี้

๔.๑ ทำให้ทราบถึงกิจกรรมหรือโครงการของพื้นที่ต้นแบบที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์หรือเครือข่ายพระสงฆ์ทั้งหมด

๔.๒ ทำให้ทราบวิธีการสร้างสังคมสุขภาวะตามแนวคิดและทฤษฎีของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในกิจกรรมหรือโครงการของพื้นที่ต้นแบบ

๔.๓ ทำให้ได้แนวทางหรือรูปแบบที่เป็นเอกภาพของพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ และด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจวิถีพุทธ

๕. กรอบแนวคิดในการจัดทำหนังสือคู่มือ

บทที่ ๒

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์

เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ

การถอดองค์ความรู้เรื่อง “พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ” ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับได้แก่

๑. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม

๒. หลักการสาธารณสงเคราะห์

๓. สังคมสุขภาวะ

๔. นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องและการส่งเสริมพระพุทธศาสนา (การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา)

๕. แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนงานสังคมสุขภาวะโดยพระสงฆ์

๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๗. กรอบแนวคิด/ภาพรวมการศึกษาสาธารณสงเคราะห์

ผู้วิจัยจะได้อธิบายตามประเด็นที่ตั้งไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม

ศาสนา (Religion) คือคำสอนเป็นเรื่องของความศรัทธาความเชื่อ ความเลื่อมใส และเป็นที่มาของค่านิยมของคนในสังคม (Social Values) ปทัสถาน (Norms) และวัฒนธรรม (Cultures) ของมนุษย์ในสังคม ศาสนานั้นจะมีความสัมพันธ์กับชีวิตของมนุษย์ตลอดเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนตาย และมีความสัมพันธ์ต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมอีกมากมายด้วย ศาสนาจึงเป็นสื่อที่สำคัญระหว่างมนุษย์กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ดังนั้น ศาสนา จึงเป็นที่รวมของความเคารพนับถืออันสูงสุดของมนุษย์ เป็นที่พึ่งหรือเป็นจุดศูนย์รวมทางจิตใจ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อเข้าถึงสิ่งที่สูงสุดตามอุดมการณ์หรือความเชื่อของศาสนานั้น ๆ ทุกสังคมจะมีศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และแต่ละสังคมก็อาจนับถือศาสนาแตกต่างกันไป บางสังคมก็นับถือศาสนาที่เชื่อในพระเจ้าองค์เดียว บางสังคมก็นับถือศาสนาที่เชื่อในพระเจ้าหลายองค์ และบางสังคมก็ไม่นับถือพระเจ้า แต่ถือว่ามนุษย์เป็นใหญ่ในตัวเอง ควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง เช่น ศาสนิกชนที่นับถือพุทธศาสนา และศาสนาขงจื๊อเป็นต้น ส่วนในสังคมที่ยังด้อยการศึกษา ผู้คนอาจยึดถือศาสนาที่เชื่อในเรื่องของจิตวิญญาณและอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาก็ย่อมแตกต่างกันไปตามความเชื่อตามศรัทธาของศาสนานั้น ๆ

จึงกล่าวได้ว่า ศาสนาต่าง ๆ ในสังคมในโลกเกิดจากนักปราชญ์ราชบัณฑิตนักคิดนักเขียน ที่ได้คิดและกำหนดแนวปฏิบัติตามความคิดความเชื่อขึ้นไว้ จุดมุ่งหมายก็เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้มวลมนุษย์พ้นจากความทุกข์ ได้รับความอบอุ่นใจ ความปลอดภัยและปลอดจากความกลัว เกิดความหวังในชีวิต

ศาสนา จึงจัดเป็นบรรทัดฐานของสังคมอย่างหนึ่งจากการปฏิบัติตามพิธีกรรม และตาม หลักธรรมคำสอนของศาสนานั้น ๆ ซึ่งต่างศาสนาต่างสังคมกันก็ย่อมจะมีแนวความคิดความเชื่อและ วิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ทุกสังคมที่มีการศึกษา จะมีศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น ศาสนิกชนที่นับถือพุทธศาสนา ศาสนาขงจื๊อ เป็นต้น ส่วนในสังคมที่ยังด้อยการศึกษาผู้คนอาจยึดถือศาสนาที่เชื่อในเรื่องของจิตวิญญาณและอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาก็ย่อมแตกต่างกันไปตามความเชื่อตามศรัทธาของศาสนานั้น ๆ

๑.๑ ความหมาย (Meaning)

คำว่า ศาสนา พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า[๑] หมายถึง คำสอน ข้อบังคับ ลัทธิความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาของมนุษย์อย่างมีหลักการ คือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมัตถ์ประการหนึ่ง และแสดงถึงหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ ดังนั้น คำว่าศาสนาก็คือหลักคำสอนในศาสนานั้น ๆ นั่นเอง

ดังนั้น คำว่าศาสนาจึงเป็นคำที่ใคร ๆ ก็รู้ว่าคืออะไร และมีความหมายอย่างไร แต่ความเข้าใจของผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ นั้น ก็ไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก มักมีลักษณะคล้าย ๆ กันเสมอ คือ เพื่อความสันติภาพ (Peace) หรือความสงบสุขของมนุษย์ในสังคมนั่นเอง ศาสนาแปลตามศัพท์แล้วได้แก่ คำสอนของศาสดาผู้ประกาศและก่อตั้งศาสนานั้น ๆ ขึ้นมา เพื่อชี้แนะแนวทาง ชี้ทางออก บอกทางให้ วางหลักการอุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ให้แก่ศาสนิกผู้ปรารถนาความสุขและความพ้นทุกข์ เพื่อปฏิบัติตามหลักการของศาสนานั้น ๆ ที่วางไว้อย่างเป็นระบบ เป็นระเบียบ เพื่อความสะดวกและเหมาะสมแก่ศาสนิกของตนในศาสนานั้น ๆ[๒] สืบไป

---

๑ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องใน โอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิริวัฒนา อินเตอร์ปริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๔๒.

๒ เสฐียร โกเศส, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๑.

ความสำคัญของศาสนา

ทุกศาสนาล้วนมีความสำคัญในตัวของมันเองทั้งสิ้นอยู่แล้ว ในทางสังคมวิทยานั้น มีผู้ได้แสดงความสำคัญของศาสนาไว้หลายนัยด้วยกัน[๓] ดังนี้

๑. ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ถือว่า ศาสนามีประโยชน์ในทางปลอบประโลมใจในยามทุกข์ยาก ปราชญ์ถือว่า ชีวิตมนุษย์ย่อมมีปัญหาทางจิตนานาประการ เพราะฉะนั้นศาสนาจึงช่วยเหลือทางจิตใจได้มากคำสอนทางศาสนาจะจริงหรือไม่จริงก็ตามแต่ปราชญ์ถือว่าทำให้มนุษย์สามารถยังชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างพอดีพอควร

๒. คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ถือว่า ศาสนาเป็นยาเสพติด หมายความว่า ก่อให้เกิดความงมงาย มาร์กซ์มองศาสนาไปในแง่ที่ไม่ดีและถือว่า เป็นอุปสรรคต่อการปฏิวัติทางการเมือง

๓. มาลินอฟสกี้ (Bronislaw Marlinowski)[๔] ความเห็นว่า ศาสนาและพิธีกรรมมักเกี่ยวพันกับความไม่แน่ใจในเรื่องธรรมชาติ ความเกรงกลัวในสิ่งที่ไม่แน่นอน สิ่งที่คาดการณ์ไม่ได้ ทำให้คนมุ่งไปที่ศาสนาหรือพิธีกรรม

อย่างไรก็ดี เราถือว่าศาสนามีความจำเป็นต่อสังคมมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจหรือเป็นเครื่องช่วยพยุงให้กำลังใจแก่สังคมในการที่จะทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความมั่นใจขึ้น เพราะฉะนั้นศาสนาจึงทรงความสำคัญไว้ในฐานะเครื่องพยุงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ หรือเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์ได้สำเร็จความประสงค์[๕]

ความจำเป็นที่ต้องมีศาสนามีเหตุผลหลายประการที่แสดงให้เห็นว่า มีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องมีศาสนาซึ่งต่างก็มีเหตุผลต่าง ๆ กันไป ซึ่งเหตุผลต่าง ๆ เหล่านั้น มักจะเกิดขึ้นจากความเป็นอยู่ของมนุษย์เอง ในที่นี้จะขอยกมาแสดงไว้ ๓ ประการ[๖] คือ

๑. มนุษย์ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง จึงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจมาช่วยเพื่อจะให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองยิ่งขึ้น ตามลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่แน่ใจว่าอะไรจะเกิดหรือจะมีขึ้นแก่ตนในอนาคต ด้วยความไม่รู้นี้เอง จึงทำให้มนุษย์แสวงหาวิธีการช่วยปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เช่น การที่นักศึกษาต้องการจะสอบไล่ได้ ซึ่งนอกจากต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา อันถือเป็น “เทคนิคแท้” แล้ว ก็ยังไม่สามารถช่วยให้เกิดความเบาใจได้ นักศึกษาบางท่านยังต้องอาศัยวิธีการชนิดอื่น ๆ ไปอีก เช่น การบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือว่า ขอให้ตนได้รับสิ่งอันพึงประสงค์ เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า “เทคนิคประกอบ” จากทัศนะนี้ทำ ให้มองเห็นว่า เทคนิคประกอบนั้นเป็นตัวทำให้เกิดศาสนาขึ้นมาได้

๒. มนุษย์ไม่เข้าใจสภาวะแวดล้อมที่แท้จริง มีความกลัว เมื่อเกิดความกลัวขึ้นมา จึงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ตามลักษณะนี้เกิดจากการที่มนุษย์ไม่เข้าใจสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง เช่นการคิดว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นปรากฏอยู่รอบตัวเองในรูปของปรากฏการณ์ธรรมชาตินั้น เกิดจากการบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์มหึมา จึงยอมรับสภาวะที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติ เช่น ความลึกลับ ความศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้ นเกิดความกลัว ความพรั่นพรึง จึงต้องยึดถือสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจ

๓. มนุษย์ต้องการนำศาสนามาควบคุมพฤติกรรมของสังคม เพื่อให้สังคมอยู่ด้วยความสงบเรียบร้อย ซึ่งจากลักษณะนี้ มนุษย์ต้องการใช้ศาสนามาควบคุมพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์เอง เพื่อให้สังคมอยู่ด้วยความ

---

๓ บุญลือ วันทายนต์ และคณะ. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น : ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓๓.

๔ Malinowski, Bronishlaw. Magic Science and Religion and Other essays, (New York : Double¬day, Anchor Books; Doubleday and Company, Inc., ๑๙๕๔), p.๑๐๔.

๕ บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๑๙๒.

๖ บุญลือ วันทายนต์ และคณะ. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น : ศาสนา, หน้า ๑๓๓.

เรียบร้อย และปกติสุข ซึ่งข้อนี้ถือว่า เป็นความต้องการประการหนึ่งของมนุษย์ที่จะใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือกำกับพฤติกรรมของมนุษย์เอง ดังนั้น ศาสนาจึงถือว่ามีความจำเป็นสำหรับมนุษย์

อย่างไรก็ดี ความจำเป็นที่ต้องมีศาสนานั้น อย่างน้อยจะต้องเป็นหลักให้มนุษย์ยึดถือปฏิบัติศาสนาจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้ ศาสนากับมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน จะโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งก็ตาม ศาสนาจะอยู่ได้ก็ต้องเป็นหลักให้มนุษย์ยึดถือปฏิบัติ และมนุษย์จะดำเนินชีวิตราบรื่นก็ต้องอาศัยศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ฉะนั้น ศาสนาจะเป็นอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวศาสนาหรือหลักศาสนา อันจะสามารถช่วยปลูกศรัทธาให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจของมนุษย์ได้หรือไม่ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับตัวของศาสนาเอง ในอันที่จะสามารถให้มนุษย์ยึดถือเป็นหลักได้มากน้อยเพียงใดนั่นเอง

ในปัจจุบัน สังคมไทยเกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เช่น อาชญากรรม โสเภณี ความยากจน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับเรื่องความเสื่อมเสียทางศีลธรรม สรุปแล้วเรียกว่า เป็นวิกฤติการณ์ทางสังคม (Social Crisis) มีสาเหตุทั้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเอง และสาเหตุจากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

พระพุทธศาสนา (Buddhism) เป็นศาสนาที่สำคัญของโลก ที่มีหลักคำสอนสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวโลก โดยโลกของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นศาสนาที่มีหลักคำสั่งสอนที่มีเหตุมีผลอันเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีคนยอมรับนับถือกันทั่วโลกอีกศาสนาหนึ่ง ซึ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในสังคมมีเหตุมีผล มีเมตตา กรุณา มีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน อันเปรียบเสมือนญาติกันโดยสายโลหิตหรือเป็นญาติกันโดยทางธรรม ดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า วิสฺสาสา ปรมา ญาติ. แปลว่า ความคุ้นเคยกันเป็นญาติอย่างยิ่ง ซึ่งมิใช่เพียงแค่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาและความสำคัญครอบคลุมถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้าน และที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผลแห่งการกระทำ เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ้อนวอนปรารถนาแต่อย่างใด เพราะเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม ไม่ใช่เทวนิยมแต่ประการใด

ดังนั้น พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นคำสอนเพื่อสังคม (Social Teaching) เป็นหลักธรรมนำทางชีวิตที่ชี้ทางออกบอกทางให้สังคม ที่ช่วยสร้างสรรค์จรรโลงสังคมโลก สร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลก พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ของคนในสังคมและเป็นอารยธรรมที่สำคัญของโลกดังได้กล่าวมาแล้วนั้น เพราะพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริม และเสริมสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ ดังคำของนักปราชญ์ราชบัณฑิตที่ได้กล่าวไว้ว่า โลกร่มเย็นดับเข็ญได้ด้วยพุทธศาสนา

หน้าที่ของศาสนาที่มีต่อสังคม

ศาสนาแต่ละศาสนานั้น มีหน้าที่สำคัญต่อสังคม ดังนี้[๗] คือ

๑. ศาสนาจะสนองความต้องการส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับความปลอดภัยและคุณค่าต่าง ๆ เช่นการอบรมจิตใจให้สงบ อันทำให้สุขภาพจิตดี ทำให้เกิดความปลอดภัย และปราศจากความกลัว และความวิตกกังวลต่าง ๆ ทำให้มีพลังอำนาจและเข้มแข็ง สามารถตัดกิเลสต่าง ๆ ได้

๒. ศาสนาช่วยควบคุมสังคมทำให้คนยอมรับค่านิยม (Values) ปทัสถาน (Norms) : ซึ่งประกอบด้วยวิถีประชา จารีตประเพณี กฎหมาย ตลอดถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ไปปฏิบัติตาม สร้างสันติภาพ โดยทั่วไปด้วยการอบรมคนให้มีความรู้สึกเป็นพี่น้องกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ชนชั้นและวรรณะ เป็นต้น

๓. ศาสนาช่วยอบรมคนให้กระทำกิจกรรมที่ถูกต้อง เช่น กิจกรรมทางศาสนา การไหว้พระสวดมนต์การทำบุญ การเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชาเป็นต้น เป็นการปลูกเร้าให้คนประกอบกรรมดีมีความสามัคคีกัน และก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมอีกด้วย

---

๗ วัชรา คลายนาทร,ผศ., สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๐), หน้า ๘๓-๘๔.

๔. ศาสนาช่วยให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Social Solidarity) โดยอาศัยการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คนจะร่วมมือร่วมใจกันประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ทำให้คนมีศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมมากยิ่งขึ้น หากประเทศหรือรัฐใดมีคนนับถือศาสนาเดียวกันเป็นส่วนใหญ่แล้ว จะช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) หรือความสามัคคีในรัฐได้มั่นคงยิ่งขึ้น

๑.๒ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย

พระพุทธศาสนา (Buddhism) ถือได้ว่า เป็นศาสนาประจำชาติ และอยู่เคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทย ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้[๘]

๑) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยนำหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และลักษณะนิสัยของคนไทยมีจิตใจที่ดีงามในทุก ๆ ด้าน พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ได้นำเอาหลักธรรมไปใช้ในการปกครองประเทศตลอดมา เช่น ทศพิธราชธรรมหรือใช้หลัก “ธรรมาธิปไตย” และหลักอปาริหานิยธรรม เป็นหลักในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

๒) พระพุทธศาสนาเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนไทย เนื่องจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้เกิดความรักความสามัคคีกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน เป็นต้น จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนชาวไทยให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

๓) พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย ด้วยวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนา จึงเป็นกรอบในการปฏิบัติตนตามหลักพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบวช การแต่งงาน การทำบุญเนื่องในพิธีการต่าง ๆ การปฏิบัติตนตามประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยจนถึงปัจจุบัน

๔) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่นับถือและสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการชีวิตของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านศิลปกรรม

๕) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม ชนชาติหนึ่ง ๆ นอกจากมีหน้าที่ต้องพัฒนาประเทศชาติของตนเองแล้ว ก็ยังมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และส่งเสริมอารยธรรมโลกด้วย ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่มากชนชาติหนึ่ง มีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงมาตลอดเวลายาวนาน จึงได้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมอารยธรรมของโลกด้วย แม้ว่าจะอยู่ในขอบเขตที่ไม่กว้างนัก ส่วนร่วมที่ว่านี้ก็คือศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจนมีแบบแผนเป็นของตนเอง อย่างที่เรียกว่ามีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเด่นชัด ศิลปวัฒนธรรมไทยเหล่านี้มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ พระพุทธศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่ช่วยสร้างเสริมสันติภาพและความสงบสุขให้แก่มวลมนุษย์และชาวโลก เป็นต้น

๖) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานอารยธรรมที่สำคัญของโลกดังได้กล่าวมาแล้ว พระพุทธศาสนายังช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้หากศึกษาในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามีทั้งการสร้างสรรค์อารยธรรมและสันติภาพแก่มวลมนุษย์ นั่นคือ พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศอินเดียหรือชมพูทวีป พระพุทธศาสนาได้ก่อให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอินเดีย กล่าวคือ สังคมอินเดียเคยนับถือพระพรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุด ผู้สร้างผู้บันดาลทุกสิ่ง มีการบูชายัญเทพเจ้า แล้วก็มีการกำหนดมนุษย์เป็นวรรณะต่าง ๆ โดยชาติกำเนิดเป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นแพศย์ เป็นศูทร แล้วก็ถือว่าพราหมณ์เป็นผู้ที่ติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้ากับพระพรหม เป็นผู้รู้ความต้องการของพระองค์ เป็นผู้รับเอาคำสอนมารักษา มีการผูกขาดการศึกษาให้อยู่ในวรรณะสูง คนวรรณะต่ำเรียนไม่ได้ เป็นต้น เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ทำให้เกิด

---

๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๙–๑๐.

การเปลี่ยนแปลงในเรื่องเหล่านี้อย่างมากมาย เช่น เรื่องวรรณะ ๔ พระพุทธศาสนาไม่ยอมรับ แต่ให้ถือหลักว่า "คนมิใช่ประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะชาติกำเนิดแต่จะประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะการกระทำ" แล้วก็ไม่ให้มัวหวังผลจากการอ้อนวอนบูชายัญ สอนให้เปลี่ยนการบูชายัญหรือเลิกการบูชายัญ ให้หันมาหวังผลจากการกระทำ นี่คือการ "ประกาศอิสรภาพของมนุษย์"

๑.๓ ความหมายของการพัฒนา

คำว่า การพัฒนา (Development) ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางด้านการวางแผน คือเป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงานส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น

ในปัจจุบัน สังคมไทยเกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เช่น อาชญากรรม โสเภณี ความยากจน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับเรื่องความเสื่อมเสียทางศีลธรรม สรุปแล้วเรียกว่า เป็นวิกฤติการณ์ทางสังคม (Social Crisis) มีสาเหตุทั้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเอง และสาเหตุจากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีดังกล่าวนับเป็น ปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกการที่จะแก้ไขได้ต้องเปลี่ยนกระบวนความคิดหรือวิธีคิดใหม่ โดยให้ผนึกกำลังกันทุกส่วนเข้ามาเชื่อมโยงกันทำงาน เพราะเราจะแก้ปัญหาทีละเรื่องไม่ได้ ต้องทำพร้อมกันทุกเรื่อง โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นหลักและอาศัยเครื่องมือวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) เพื่อก่อให้เกิดแนวทางใหม่แห่งความร่วมมือในการพัฒนาของทุกฝ่าย ทั้งทางราชการ ชุมชน องค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์หรือองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการสถาบันทางศาสนา และภาคธุรกิจ ในอันที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยระดมทรัพยากรกำลังและทรัพยากรทั้งหมดมาเชื่อมโยงกันในการดำเนินงานสร้างสรรค์สังคม

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนานั้น นักปราชญ์ราชบัณฑิตท่านได้กล่าวไว้ว่า จะพัฒนาชาติต้องพัฒนาที่คน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาที่ใจ จะพัฒนาอะไร ๆ ต้องพัฒนาที่ใจเราเองก่อน ดังนั้น การพัฒนานั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อขบวนการต่าง ๆ เพราะการพัฒนานั้นนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคมในระดับต่าง ๆ ของประเทศ ทุกประเทศจึงเน้นที่การพัฒนาเป็นสำคัญ

๑.๔ ความเป็นมาของการพัฒนา

คำว่า "พัฒนา" เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในศตวรรษที่ ๑๙ โดยนักเศรษฐศาสตร์นั้นได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยีเช่นเครื่องจักรเครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิถีการผลิตเปลี่ยนจากเพื่อยังชีพเป็นวิถีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้นคำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก ซึ่งหมายถึงการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่กว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

๑.๕ การพัฒนาสังคมตามหลักพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสังคมไทยนั้น จะต้องมีการพัฒนาคนก่อนเพื่อสร้างคนให้มีความเข้มแข็ง ๓ ประการคือ[๙]

---

๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). ธรรมกับไทย ในสถานการณ์ปัจจุบัน. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, กรุงเทพฯ,อ ๒๕๔๑), หน้า ๒๙-๓๑.

๑. ความเข้มแข็งทางพฤติกรรม ได้แก่ ความขยันขันแข็งและจริงจังในการทำงานในสังคม

๒. ความเข้มแข็งทางจิตใจ ได้แก่ ความพยายามทำด้วยตัวเอง ใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาก่อให้เกิดภาวะผู้นำทางปัญญา ซึ่งเป็นผู้นำที่แท้จริงนั่นเอง เมื่อสร้างคนให้มีความเข้มแข็งแล้วก็จะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ อีกทั้งยังส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งอีกด้วย โดยการยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนา

๓. ถือหลักการให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายามที่เรียกว่า หลักกรรม ถือหลักเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ ทั้งทางพฤติกรรม ทางจิตใจ และปัญญา ที่เรียกว่าไตรสิกขา คือศีล สมาธิและปัญญา เป็นหลักการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา การที่หลักพุทธธรรมเน้นการสร้างความเข้าใจเป็นพื้นฐานตั้งแต่ต้นนั้น ก่อให้เกิดผลดีหลายประการคือ การทำให้คนดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งสัจจะธรรมหรือความเป็นจริง ไม่หลงเชื่อแบบงมงายแบบไร้เหตุผล เรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้คนรู้จักการพึ่งพาตนเอง เพราะพระพุทธเจ้าทรงย้ำว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน และความเข้าใจจะเป็นรากฐานแห่งศรัทธาที่มั่นคง เชื่อมั่นและความชัดเจนถึงแนวทางการพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ชีวิตที่ลด ละ เลิกความทุกข์ ศรัทธาที่มั่นคงนี้จะก่อให้เกิดความวิริยอุตสาหะที่จะพัฒนาไปให้ถึงเป้าหมายอย่างไม่ย่อท้อ และมีความปีติในการพัฒนานั้น

ฉะนั้น จึงให้คนในสังคมเป็นคนมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาความดีงาม ทั้งแก่ตนเองและสังคมส่วนรวมให้มากขึ้น แล้วความสงบก็จะเกิดขึ้นในสังคมสืบไป

เราจะเห็นว่าศาสนาทุกศาสนาล้วนแล้วแต่มีความสำคัญเหมือนกันทั้งสิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่ที่ว่า เราจะมองศาสนาในแง่ไหน มุมไหน และด้านใด แต่ทั้งนี้พึงเข้าใจว่า การไม่เข้าใจสภาพแวดล้อมก็ดี การขาดความเชื่อมั่นในตนเองก็ตาม ต่างก็เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดศาสนาขึ้นทั้งสิ้น การที่เรามีศาสนามาช่วยปลอบประโลมใจ และทำให้ทุกคนมีที่พึ่ง ต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้น จัดได้ว่าเป็นความสำคัญของศาสนาในสังคมทีเดียว ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าศาสนาเป็นที่พึ่ง เป็นสิ่งที่จำเป็นเป็นศูนย์รวมจิตใจ และมีความสำคัญต่อทุกคนในสังคมทั้งสิ้น

ดังนั้น การพัฒนาสังคมไทยนั้น เป็นเรื่องสำคัญเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกับสังคมในทุกยุคทุกสมัยและทุกระดับชั้น จึงต้องมีการพัฒนาสังคมคนควบคู่กันไป เพื่อให้คนในสังคมมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา โดยการพัฒนาด้วยการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศีลธรรมคุณธรรม และจริยธรรมอันดีงามของสังคม และดำรงชีวิตอยู่บนพื้นแห่งสัจจะธรรมหรือความจริงใจไม่หลงงมงาย มีความเพียงพอ รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกันมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเป็นปึกแผ่น และให้มีความสามารถพึ่งตนเอง และดำรงตนอยู่ได้ในสังคมได้อย่างมีความสุขและร่มเย็น

๒. หลักการสาธารณสงเคราะห์

หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ ที่พระสงฆ์หรือวัดต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ การเข้าไปสงเคราะห์แบบให้เปล่า เช่น การช่วยผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัยวาตภัย อัคคีภัย การประสบอุบัติเหตุ การประสบภัยธรรมชาติ การสงเคราะห์คนชรา คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ ทั้งในยามปกติและตามโอกาสที่มาถึง เป็นต้น ซึ่งเป็นความเมตตาเอื้ออาทรต่อผู้อื่น[๑๐]

แนวทางที่ ๒ การเข้าไปเกื้อกูลสนับสนุน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดเป็นต้น อาจเป็นการเกื้อกูลกิจการของภาครัฐหรือของภาคเอกชนในลักษณะของการหนุนเสริมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นทำอยู่ก่อนแล้ว

แนวทางที่ ๓ การเข้าไปบริหารจัดการและพัฒนา เป็นกิจการที่พระสงฆ์ดำเนินการหรือจัดทำโครงการ

---

๑๐ พระมงคลวชิรากร และคณะ, พระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : เอเซีย แปซิฟิค มัลติมีเดีย, ๒๕๖๐), หน้า ๗๑.

ขึ้นมาเองในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทานและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นต้น

แนวทางที่ ๔ การเข้าไปแสวงบูรณาการ เป็นการแสวงหาภาคีในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจการสาธารณะอันเป็นสมบัติ-ประโยชน์ส่วนรวม (สาธารณสมบัติ-สาธารณประโยชน์) โดยมุ่งเอาผลเพื่อส่วนรวมที่เป็นสาธารณที่เป็นวัตถุ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างระบบประปาและระบบไฟฟ้าหรือเครื่องกำเนินไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งเน้นที่สาธารณสมบัติส่วนรวมเป็นหลัก

๒.๑ การปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์

สาธารณสงเคราะห์ เป็นการยึดรวบสรรพวิธีในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทั้งการแบ่งปันวัตถุสิ่งของทรัพยากร กำลังกาย-ใจ สติปัญญา ทักษะความถนัดหรือความเชี่ยวชาญสามารถ ด้วยน้ำใจ-น้ำคำ เน้นการบำเพ็ญประโยชน์และการสมานตนตระหนักสุข-ทุกข์ พร้อมบำบัดทุกข์บำรุงสุข มุ่งเน้นรักเพื่อนมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมทั้งด้านกายภาพและทางด้านจิตใจ จนเป็นเครื่องมือขององค์กรทางพระพุทธศาสนาที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงที่สามารถขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าต่อไปได้ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม โดยในโครงการนี้ทำการศึกษาสาธารณสงเคราะห์ ๕ รูปแบบ ดังนี้

๑) **การจัดการสิ่งแวดล้อม** หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้างโบราณสถาน และศิลปกรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้ดี

๒) การจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้บุคคลสามารถแสดงออกได้เหมาะสมตามบทบาททางสังคม สามารถทำงานได้ตามบทบาทอย่างเต็มประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ เป็นภาวะที่แต่ละบุคคลรับรู้ต่อสภาวการณ์ที่เป็นอยู่รู้สึกมีความสุข ไม่ว่าความสุขนั้นจะเกิดจากความสุขภายนอกหรือความสุขภายใน มีคุณภาพชีวิต มองโลกในแง่ดี มีความพึงพอใจต่อการดำเนินชีวิต สมบูรณ์ทั้งทางกายจิตใจ อารมณ์ ปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อม

๓) การพัฒนาระบบเศรษฐกิจวิถีพุทธ หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ สร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มของสิ่งมีค่าน้อยให้มีค่ามาก จากของด้อยให้เป็นของดี จากของเสียให้เป็นของสวย มีการกินอยู่แต่พอดี เหลือเอื้อเฟื้อแบ่งปันบนฐานที่ขาดเติมให้เต็ม ที่เต็มให้รู้จักพอ ที่พอให้รู้จักแบ่งปัน ที่แบ่งปันให้เป็นธรรม ครอบคลุมทั้งการประกอบกิจการงานเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย จ่ายแจก การบริโภค และการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมถูกต้อง ไปจนถึงขั้นการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพและเสริมทักษะทางวิชาการที่หลากหลาย ใช้ชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยการยึดหลักแห่งความถูกต้องดีงาม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๔) การส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา กล่าวคือ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนที่ผูกพันอยู่กับแดนดินถิ่นฐานบ้านเกิดของตน โดยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ถือเป็นกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคนในการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม ตลอดจนเป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง ซึ่งเป็นความรู้ มีการถ่ายทอดและปรับปรุงจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนคนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดี งดงาม มีคุณค่าและประโยชน์ รวมทั้งสามารถนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้ เช่น ชาวนารู้จักขุดบ่อน้ำ หรือทำเหมืองฝายสำหรับเก็บน้ำและแจกจ่ายไปสู่ไร่นา หรือชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ธัญญาหารผักพื้นบ้าน เครื่องเทศ และสมุนไพร โดยสามารถแยกแยะสรรพคุณในการรักษาโรค เป็นต้น

ส่วนวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่ วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีทำงาน วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีจราจรและขนส่ง วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิธีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจากเอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

๕) การจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขามาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาบุคคลทั่วไป ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และมีเมตตา เพื่อให้กลุ่มคนต่าง ๆ สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญา และเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการต้องสามารถแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนาบุคคลอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญา

ทั้งนี้การพัฒนาบุคคลดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีล หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตน และสังคม สมาธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ)

ตามหลักการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การรู้ เข้าใจความจริง มีการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมและมีการวัดผลผ่านหลักภาวนา ๔ ตามที่เป็นจริง

นอกจากนั้น ยังเปิดกว้างสำหรับพื้นที่ที่มีรูปแบบสาธารณสงเคราะห์รูปแบบอื่น ๆ ที่ในพื้นที่ได้ดำเนินการนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสาธารณสงเคราะห์ในแต่ละรูปแบบประกอบด้วยด้านต่าง ๆ จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์ ด้านการเกื้อกูล ด้านการพัฒนา และด้านการบูรณาการ มีสาระสำคัญและรายละเอียด ดังต่อไปนี้

หลักการสาธารณสงเคราะห์

ด้านที่ ๑ การสงเคราะห์ แนวทาง การช่วยเหลือแบบให้เปล่า เป้าหมาย แก้ไขปัญหาเร่งด่วน

ด้านที่ ๒ การเกื้อกูล แนวทาง การสนับสนุน เป้าหมาย สนับสนุนกิจกรรม ร่วมกับหน่วยงานอื่น

ด้านที่ ๓ การพัฒนา แนวทาง การบริหารจัดการมีส่วนร่วม เป้าหมาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลักดันงาน สังฆพัฒนาสู่สังคม

ด้านที่ ๔ การบูรณาการ แนวทาง การสร้างภาคีเครือข่าย เป้าหมาย แสวงการประยุกต์ร่วม

๑. ด้านการสงเคราะห์ หมายถึง การที่พระสงฆ์ วัดหรือองค์กรคณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือทางตรงในแนวทางแบบให้เปล่า อันเป็นการให้ความช่วยเหลือ และสงเคราะห์ที่พระสังคหวัตรให้แก่ประชาชนด้วยความเมตตาเอื้ออาทร ทั้งการสงเคราะห์ในยามปกติที่เป็นการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือได้รับความเดือดร้อนที่ไม่ได้ รับการเหลียวแลจากหน่วยงานใดหรือขาดการดูแลอย่างเหมาะสมจากญาติพี่น้อง

๒. ด้านการเกื้อกูล หมายถึง การที่พระสงฆ์มีบทบาทในแนวทางสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะ สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัด หรือองค์กรคณะสงฆ์เพื่อเกื้อกูลแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือได้ เป้าหมายของการดำเนินงาน คือ การตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นหรือการแก้ไขปัญหา

ของประชาชนในชุมชนหรือในพื้นที่รับบริการของวัด รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน หรือการผลักดันให้คณะสงฆ์เข้าไปมีบทบาทร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ในการยกระดับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กล่าวได้ว่าแนวทางการสนับสนุนนี้เป็นการทำกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อส่งเสริมหน่วยงานอื่นที่มีแผนงานหรือกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์อยู่ก่อนแล้ว วัดและคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ

๓. ด้านการพัฒนา หมายถึง การที่พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทการสาธารณสงเคราะห์ในแนวทางสร้างเสรมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนรอบวัดหรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยเน้นให้วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือกระตุ้นให้พระสงฆ์และประชาชนได้ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมกันปรึกษาหารือวางแผนงาน เพื่อการแก้ไขปัญหาร่วมกัน แสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการให้คุ้มค่าและเกิดผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมกันติดตามผลการทำงาน การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ตามแนวทางนี้เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันพัฒนาชุมชน โดยมุ่งให้เกิดสาธารณประโยชน์ รวมถึงการที่วัดและคณะสงฆ์เข้าไปร่วมมีบทบาทสำคัญในลักษณะการเป็นผู้นำในการพัฒนา

๔. ด้านการบูรณาการ หมายถึง การที่พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์ได้ร่วมกันผลักดันให้กิจกรรมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ จนกลายเป็นความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายขึ้นมาเป็นสื่อกลางที่ร่วมกันรับผิดชอบและผลักดันการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเครือข่ายร่วมส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร และเทคโนโลยี หรืองบประมาณ เพื่อเป้าหมายการประยุกต์แนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคมในการสงเคราะห์ เกื้อกูล และพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความร่วมมือกันของคณะสงฆ์ ประชาชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ ตัวอย่างการดำเนินงานเชิงบูรณาการ เช่น เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น การสร้างเครือข่ายการสาธารณสงเคราะห์ยังมุ่งหวังประโยชน์อีกประการหนึ่ง คือ วัดสามารถส่งเสริมให้มีจิตอาสาทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาส เพื่อร่วมกันสร้างแนวร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาผ่านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งเป็นการสร้างแนวร่วมของพระสงฆ์และผู้มีจิตอาสา โดยพระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการโครงการในลักษณะที่เป็นกิจกรรมประจำหรือชั่วคราว ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ความพยายามส่งเสริมการประยุกต์หลักพุทธศาสนาเพื่อสังคมให้มีความเป็นรูปธรรมและสามารถดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๒.๒ ตัวอย่างรูปแบบสาธารณสงเคราะห์

๑. รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

ด้านการสงเคราะห์	ด้านการเกื้อกูล	ด้านการพัฒนา	ด้านการบูรณาการ
การสงเคราะห์ช่วยเหลือทุกคนอย่าง โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือปัญหาเฉพาะหน้าเร่งด่วน เช่น การแจกถุงยังชีพให้กับผู้ประสบภัยธรรมชาติหรือสถานการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉิน ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย การประสบอุบัติเหตุ	การสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดหรือองค์กรคณะสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครเพื่อบรรเทาสาธารณภัยในวัด	พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทการสาธารณสงเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อมโดยเข้าไปมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนรอบวัดหรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การร่วมกับชุมชนในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ ฝาย และการปลูกต้นไม้	พระสงฆ์ วัด องค์กรคณะสงฆ์มีการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กร ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณในการจัดการภัยพิบัติ

๒. รูปแบบการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย

ด้านการสงเคราะห์	ด้านการเกื้อกูล	ด้านการพัฒนา	ด้านการบูรณาการ
พระสงฆ์เป็นผู้นำในการช่วยเหลือด้านสุขภาพในยามที่ชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วย เช่น การดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยแนวทางแพทย์แผนไทย หรือการให้รักษาพยาบาลพื้นบ้านหรือด้วยยาสมุนไพร เช่น การช่วยเหลือผู้ติดโรคเอดส์ ผู้ติดยาเสพติด ผู้ป่วยติดเตียง นำอาหารไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชรา หรือบ้านเด็กกำพร้า	การสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดหรือองค์กรคณะสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาวะและกลุ่มวัย เช่น ให้ที่วัดเป็นสถานที่ตั้งของโรงพยาบาล รักษาคนเจ็บป่วย ทั้งในแนวทางแพทย์แผนโบราณและแพทย์แผนปัจจุบัน หรือเป็นแหล่งผลิตยาสมุนไพรเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ยากไร้ จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์	พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทการสาธารณสงเคราะห์ด้านสุขภาวะและกลุ่มวัยในแนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนรอบวัดหรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ	พระสงฆ์ วัด องค์กรคณะสงฆ์มีการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กร ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณ ในการรักษาคนที่เจ็บป่วย

๓. รูปแบบการพัฒนาระบบเศรษฐกิจวิถีพุทธ

ด้านการสงเคราะห์	ด้านการเกื้อกูล	ด้านการพัฒนา	ด้านการบูรณาการ
การสร้างอาชีพและเสริมทักษะทางวิชาการให้กับชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การให้ความรู้แนะนำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยคิดค้นออกแบบวัสดุอุปกรณ์เพื่อทุ่นแรงงานให้กับคนในชุมชน	การสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดหรือองค์กรคณะสงฆ์ เช่น การจัดที่ธรณีสงฆ์ให้คนยากจนได้ทำกิน การเกษตรแบบอินทรีย์ สถานฝึกอาชีพ	พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชนในชุมชนรอบวัด หรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ	พระสงฆ์ วัด องค์กรคณะสงฆ์ผลักดันกิจกรรมด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจวิถีพุทธ โดยบูรณาการความร่วมมือ สร้างภาคีเครือข่ายขึ้นมาเป็นสื่อกลางที่ร่วมกันรับผิดชอบและผลักดันการทำงานอย่างเป็นระบบ

๔. รูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

ด้านการสงเคราะห์	ด้านการเกื้อกูล	ด้านการพัฒนา	ด้านการบูรณาการ
การให้ความรู้กับชาวนารู้จักขุดบ่อน้ำ หรือทำเหมืองฝายสำหรับเก็บน้ำและแจกจ่ายไปสู่ไร่นา หรือส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ธัญญาหาร ผักพื้นบ้าน เครื่องเทศ และสมุนไพร	การสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดหรือองค์กรคณะสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เช่น สนับสนุนการจัดตั้งห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เป็นที่อ่านหนังสือ เพื่อเป็นแหล่งข่าวสารหรือเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชน	พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการกับประชาชนในชุมชนรอบวัด หรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันตามประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา การทอดกฐินทอดผ้าป่า กิจกรรมวันพ่อวันแม่	การมีเครือข่ายร่วมส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณ เพื่อเป้าหมายประยุกต์แนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคมในการสงเคราะห์ เกื้อกูล และพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความร่วมมือของหลากหลายภาคส่วนในเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

๕. รูปแบบการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ

ด้านการสงเคราะห์	ด้านการเกื้อกูล	ด้านการพัฒนา	ด้านการบูรณาการ
การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนในการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ เช่น การจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์	การสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดหรือองค์กรคณะสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ เช่น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในวัด พระสงฆ์ออกไปร่วมสอนศีลธรรม	พระสงฆ์ วัด หรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทการสาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธในแนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนรอบวัด หรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ	มีเครือข่ายร่วมส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร และเทคโนโลยี หรืองบประมาณ เพื่อเป้าหมายการประยุกต์แนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคมในการสงเคราะห์ เกื้อกูล และพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความร่วมมือกันของคณะสงฆ์ ประชาชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น เครือข่ายพระสงฆ์ นักพัฒนา การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น

๓. สังคมสุขภาวะ

๓.๑ ความหมายของคำว่า สุขภาวะ

สุขภาวะหมายความว่า ภาวะที่บุคคลมีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความเมตตา กรุณา ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะและใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การมีสุขภาวะเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มจากตนเองไปสู่ครอบครัวชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและอื่น ๆ[๑๑]

๓.๒ ความหมายของคำว่า สังคมสุขภาวะ

สังคมสุขภาวะ หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อันได้แก่ สมาชิกใน

๑๑ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๖.

ครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ มีการแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนของสังคมมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ร่างกายสามารถฟื้นตัวจากโรคภัยไข้เจ็บได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยลดผลกระทบของความเครียด ที่มีต่อสุขภาวะทางกายและทางอารมณ์ รวมทั้งยังช่วยลดอัตราการเจ็บป่วยและอัตราตายด้วย สำหรับพื้นฐานทางสังคมนั้น จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อพฤติกรรม หรือวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น

๓.๓ ความหมาย สังคมสุขภาวะเชิงพุทธ

สังคมสุขภาวะเชิงพุทธหรือหลักการสร้างสุขภาพทางสังคม คือการอยู่ในสังคมด้วยความสุข ทำตนให้เป็นที่ยอมรับในสังคมมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ในสังคม ประกอบอาชีพสุจริตมีจิตเป็นสาธารณะสุจริตยุติธรรม ทำตนให้มีเหตุมีผลตามหลักประชาธิปไตย ในการตัดสินใจเพื่อการดำรงชีวิตและการช่วยเหลือสังคมได้ในด้านต่าง ๆ ตามอัตภาพ ไม่ทำตนให้เป็นภาระแก่สังคม หลักธรรมที่เกื้อกูลกันได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ สาราณยธรรม ๖ ธรรมของฆราวาส ๔ เว้นจากอบายมุข ๖ อปริหานิยธรรม ๗ ทิศ ๖ หลักเบญจศีลเบญจธรรม และปฏิบัติตามหลักของทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ หลักสัมปรายิกัตถประโยชน์ ๔ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันประโยชน์ในภายหน้า ๔ อย่าง เป็นต้น

๓.๔ ปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคม

สุขภาวะทางสังคมเป็นการอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน สังคมและโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดีและมีสันติภาพ แต่ด้วยความพรั่งพร้อมทางวัตถุยึดถือวัตถุมากกว่าจิตใจหรือคุณค่าของความเป็นคนที่มิได้ทำให้คนในสังคมมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข กลับนำไปสู่การบั่นทอนสุขภาพทั้งทางกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณอย่างมาก การทำมาหากินที่จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้กับความฝืดเคืองทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการแก่งแย่งกันในอาชีพการงานและรายได้ ทำให้เกิดความเครียด ปัญหาสุรา ยาเสพติด อาชญากรรม การฆ่าตัวตาย การเอารัดเอาเปรียบ รวมทั้งอิทธิพลทางลบของสื่อมวลชนและการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาโดยขาดการเลือกสรรคัดกรอง เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสุขภาพตามมา นอกจากนี้ภาวะความเป็นเมืองหรือ ภาวะความทันสมัยไม่ได้มีผลต่อประชากรในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อรูปแบบทางสังคมอื่น ๆ ด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในด้านค่านิยมและรูปแบบการประกอบอาชีพ รวมถึงการดูดซับวัฒนธรรม (Cultural assimilation) ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางการดำเนินชีวิตของประชาชนไทยได้สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมไทยยุคใหม่ ที่สังคมกับวิทยาศาสตร์มิได้แบ่งเขตแดนกันแบบต่างคนต่างอยู่ ตรงกันข้ามมีขอบเขตที่เลือนลาง และผสมผสานเข้าหากันมากขึ้น ทั้งสังคมและวิทยาศาสตร์มีวิวัฒนาการร่วมกันภายใต้แรงผลักดันร่วม การวิวัฒน์ร่วมของวิทยาศาสตร์และสังคมมีผู้วิเคราะห์แนวโน้มที่น่าวิตกไว้หลายประการ คือ การขยายอำนาจของชนชั้นนำทางเทคนิควิธีการร่วมมือกันของชนชั้นนำทางการเมืองและชนชั้นนำทางเทคนิควิธีปฏิฐานนิยมที่มองข้ามความรู้ท้องถิ่นและมองผ่านการให้คุณค่าเชิงอัตวิสัย ลักษณะดังกล่าวข้างต้นทำให้อำนาจในการตัดสินใจเรื่องทางวิทยาศาสตร์ในสังคมตกอยู่ภายใต้ผู้ที่ขนานนามตนเองว่า “ผู้เชี่ยวชาญ” เท่านั้น ซึ่งอาจนำไปสู่ “สังคมเสี่ยงภัย” (Risk society) ใน “สังคมเสี่ยงภัย” นี้ประชาชนส่วนหนึ่งจะได้รับภัยที่ตนเองไม่ได้ก่อ แต่ภัยเหล่านั้นเกิดจากการตัดสินใจของ “ผู้เชี่ยวชาญ” บางกลุ่มเท่านั้น ภัยที่ได้รับนี้อาจจะแสดงออกมาในรูปอาการป่วยทั้งทางสังคม ร่างกาย และจิตใจ[๑๒]

ปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคมปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพหรือปัจจัยที่กำหนดสุขภาพ (Health determinants) หมายถึงสิ่งใด ๆ ก็ตามที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบแล้วมีผลต่อสุขภาพส่วนคำว่าปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคม (Social determinants of health) เป็นผลมาจากการกระจายของเงิน พลังงานและทรัพยากรที่เกี่ยวโยงกับนโยบายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความแตกต่างและความไม่เป็นธรรมให้กับประชากรในแต่ละพื้นที่ ตั้งแต่การเจริญเติบโต การอยู่อาศัย การทำงาน รวมถึงระบบสุขภาพ การระบุ

---

๑๒ สุริชัย หวันแก้ว และคณะ, ปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคม, วารสารสาธารณสุขล้านนา, ๒๕๔๙ หน้า ๒.

ถึงปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพมักมีความแตกต่างกันไปตามกรอบความคิดต่าง ๆ ในแต่ละกรอบความคิดมักมีลักษณะจำเพาะและมีจุดเด่นจุดด้อยของตนเองและอาจยังมีการพัฒนากรอบความคิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ทั้งนี้ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคมดังนี้

ความยากจน (Poverty) ความยากจนกลายเป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้างระดับชาติที่สั่งสมมานานจนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาความยากจนมาโดยตลอด แต่ยังไม่สามารถแก้ไขให้บรรลุผลที่จริงจัง ขณะที่สภาพแวดล้อมทางการเมืองเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ส่งผลให้ปัญหาความยากจนมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ฐานความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับสุขภาพมีลักษณะเป็นพลวัตรแปรเปลี่ยนตามปัจจัยทางสังคม ดังนั้น การเข้าใจถึงการต่อเชื่อมระหว่างปัจจัยทางสังคมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่เกิดกับสุขภาพและความยากจนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศน์วิทยา ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนที่ยากจน หากระบบนิเวศวิทยาเสื่อมถอยลง คนยากจนโดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กจะได้รับผลกระทบมากที่สุดจากปัญหาด้านสุขภาพอนามัยอันเนื่องมาจากน้ำที่ขาดแคลนหรือน้ำสกปรกและอากาศเป็นพิษ อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาจากการนำทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำและฟืนมาใช้ในชีวิตประจำวัน คนยากจนคือกลุ่มที่เสี่ยงต่อพิษภัยในสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ยิ่งกว่านั้น การณ์ปรากฏชัดยิ่งขึ้นว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมากที่สุดนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับแรงกดดันที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การเพิ่มของประชากร การกระจายทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่เสมอภาค แบบแผนการบริโภค การพัฒนาเทคโนโลยี และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น เนื่องจากแรงกดดันเหล่านี้กับผลลัพธ์ที่ตามมาเกี่ยวพันกับกิจกรรมของหลายหน่วยงาน ดังนั้น การคุ้มครองสุขภาพอย่างมีประสิทธิผลจึงต้องการการประสานงานและช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ความยากจนและความด้อยการศึกษายังส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง

ความไม่เสมอภาค (Inequality) ในประเทศไทยมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ” สอดคล้องกับสายศิริ ด่านวัฒนะ[๑๓] ที่กล่าวว่า สิทธิของพลเมืองถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งสิทธิด้านหนึ่งที่สำคัญก็คือสิทธิที่เขาจะไม่สูญเสียสุขภาวะ แต่ในการปฏิบัติได้ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะสถานบริการสุขภาพภาครัฐในต่างจังหวัดที่ประสบปัญหาความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ปัญหาการกระจายตัวที่ไม่เหมาะสมของระบบบริการสาธารณสุข และปัญหาความแตกต่างในระบบกองทุนประกันสุขภาพทั้ง ๓ ระบบ ซึ่งทำให้การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการเสริมสร้างสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน และการจัดหรือส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ในสังคมยังเกิดการแบ่งระดับชั้นทางสังคมรายได้ การกีดกันทางสังคมซึ่งทำเกิดแนวโน้มสังคมที่โดดเดี่ยว

การกีดกันทางสังคม (Social exclusion)[๑๔] จันทร์เพ็ญ จีระวรารักษ์ กล่าวว่า การกีดกันทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง สิ่งเหล่านี้ได้กำหนดสุขภาพ เช่น กรณีผู้ป่วยเอดส์คนหนึ่งถูกบริษัทสายการบินปฏิเสธที่จะให้หญิงชาวไทยที่ป่วยเป็นโรคเอดส์ขึ้นเครื่องบินจากประเทศญี่ปุ่นกลับมายังประเทศไทย ซึ่งในขณะนี้ยังไม่ได้มีการยืนยันในรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน แต่ข่าวกรณีนี้

---

๑๓ สายศิริ ด่านวัฒนะ, ออกกำลังกายการเมืองภาคพลเมืองเพื่อสุขภาวะสังคมประชาธิปไตย, มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๕๓ : ๑๔๙.

๑๔ จันทร์เพ็ญ จีระวรารักษ์. การกีดกันแบ่งแยกเป็นสิ่งที่ผิด, จาก http://www.thaifamilylink. Net. [ออนไลน์, วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ก็เป็นการสะท้อนว่าคนในสังคมบางส่วนได้มีความหวั่นวิตกต่อโรคเอดส์ จนถึงขั้นที่มองคนเป็นเอดส์ด้วยทรรศนะที่แปลกแยกแตกต่างไปจากคนทั่วไป และบางคนก็แสดงออกถึงขั้นรังเกียจ ต้องการจะแบ่งแยกผู้ป่วยโรคเอดส์ออกไปจากวิถีชีวิตปกติของสังคม จนทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นเกี่ยวกับทรรศนะต่อการยอมรับผู้ป่วยโรคเอดส์ของผู้คนอย่างกว้างขวาง สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนถึงภาวะสุขภาพ โดยเฉพาะสุขภาพจิตของตัวผู้ป่วยและผู้เกี่ยวข้องอย่างหลีกเหลี่ยงไม่ได้

การแตกแยกทางสังคม (Social discrimination) โดยเฉพาะความแตกแยกทางความคิดในสังคมไทยที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ นับแต่การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ความขัดแย้งในมวลหมู่ประชาชนที่ถูกปลุกปั่นให้แบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายจนเสื่อมสลายความรู้รักสามัคคีของชนในชาติ อันเป็นวิกฤติการณ์รุนแรงทางสังคม แม้หลายภาคส่วนจะได้ใช้ความพยายามแก้ไขวิกฤติการณ์ดังกล่าวแล้ว แต่ก็ไม่เป็นผล กลับทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงขั้นใช้กำลังเข้าปะทะกัน มีการสูญเสียทรัพย์สินชีวิตและเลือดเนื้อในช่วงที่ผ่านมา นับว่าเป็นภยันตรายใหญ่หลวงต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ความสงบเรียบร้อยของประเทศ และความเชื่อมั่นในเวทีนานาชาติ ซึ่งความแตกแยกดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายทางด้านสุขภาพ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อปัจจัยกำหนดสุขภาพของประชาชน

ภาวะการจ้างงาน (Employment conditions) กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้คนหมกมุ่นอยู่แต่ในเรื่องค้าขายขาดทุนกำไรทางวัตถุเงินตราเป็นใหญ่ คนทำงานหามรุ่งหามค่ำโดยไม่มีวันพักผ่อน ทำให้ร่างกายอ่อนเพลียและเครียดจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ในกระแสสังคมปัจจุบันกระตุ้นให้คนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการหาเงินหารายได้ โดยไม่ตระหนักถึงสุขภาพ ประกอบกับระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลส่วนใหญ่ในปัจจุบันกลับถูกออกแบบเพื่อการควบคุมเพิ่มพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐานเดียว ให้รางวัลกับการทำตามระเบียบกติกาอย่างเคร่งครัด จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก เมื่อผนวกเข้ากับโครงสร้างการทำงานและการบริหารทรัพยากรบุคคลแบบนี้ ยิ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการประสานกิจกรรมระหว่างกัน นำไปสู่การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ตัวใครตัวมัน เอาเปรียบกัน ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เหมือนแต่ก่อนที่สังคมมีความรักความสามัคคีกัน สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ปัญหาความเครียดและปัญหาสุขภาพจิตตามมา ส่วนการเข้าสู่ภาวะการทำงานนั่งโต๊ะ (Sedentary activities) หรือพนักงานบริษัท (ที่เรียกว่า White-collar worker) มีมากขึ้น ปัญหาการว่างงานถือเป็นวาระสำคัญเร่งด่วนอันดับต้น ๆ ของประเทศที่ภาครัฐต้องเร่งหาแนวทางป้องกัน รวมทั้งเตรียมมาตรการรองรับกับจำนวนผู้ถูกเลิกจ้างโดยธุรกิจภาคเอกชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ที่ผ่านมารัฐบาลได้บรรจุมาตรการแก้ไขปัญหาผู้ว่างงานไว้ในมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจหลายแนวทาง

อย่างไรก็ตาม มาตรการส่วนใหญ่มุ่งช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนระยะสั้น เช่น การลดค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค การให้เงินช่วยเหลือค่าครองชีพ ซึ่งมุ่งไปที่ผู้รายได้น้อย การสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ขณะที่มาตรการช่วยเหลือไปที่หัวใจหลักของปัญหาคือการทำให้คนมีงานทำนั้นยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งการมีงานทำและการตกงานมีผลมากต่อสถานะทางสุขภาพ คนตกงานจะเผชิญกับภาวะกดดันทางจิตใจสูง มีความวิตกกังวล อัตราการเจ็บป่วยและการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสูงกว่าผู้ที่มีงานทำ แต่คนที่มีงานทำก็มีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพเช่นงานที่มีความเครียด งานที่มีความเสี่ยงงานที่ไม่มีความก้าวหน้าหรือมั่นคง การบาดเจ็บ และโรคจากการทำงา นปัจจัยกำหนดสุขภาพสังคมดังกล่าวข้างต้นได้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ทั้งในแง่ของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในหลายรูปแบบ ทั้งจำนวนคนที่อาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการเคลื่อนย้ายประชากรในสังคมหรือรูปแบบของความสัมพันธ์ของบุคคลภายในสังคม ที่อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานภาพที่ปรับเปลี่ยนไป หรือแม้แต่สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในสังคม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างหลีกเหลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการกระจายรายได้และความเลื่อมล้ำทางสังคมที่ยังคงเกิดขึ้นและมีแนวโน้มรุนแรงในเขตเมือง[๑๕]

---

๑๕ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, รายงานสุขภาพคนไทย ๒๕๕๖ : ปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจเพิ่มพลังพลเมือง, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๕๖, หน้า ๑๙๕.

แนวโน้มปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคม

ในประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพสังคมเศรษฐกิจและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจะทำให้แนวโน้มพื้นที่เขตเมืองจะมีขนาดขยายใหญ่ขึ้นรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่เขตชนบท พื้นที่บางแห่งจะเกิดปัญหาที่ซับซ้อนของความเป็นเมืองใหญ่ (Mega Cities) เช่นปัญหาขยะน้ำเสีย น้ำไม่พอใช้ พลังงานขาดแคลน เป็นต้น จากความเร่งรีบและแข่งขันในทางเศรษฐกิจของสังคมเมือง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ปัญหาสุขภาพมีรูปแบบเปลี่ยนไป การดำรงชีวิตในสถานการณ์ที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ประชาชนต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อการดำรงอยู่ให้ได้ ซึ่งแนวโน้มปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมดังนี้

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคม โลกมีวิถีบริโภคนิยมเป็นหลักทำให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศรุนแรง ประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น คนไทยจำต้องก้าวไปสู่ความเป็นสากลในเวทีการแข่งขันระดับโลก ความได้เปรียบอย่างหนึ่งของไทยคือความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในเอเปคให้โอกาสแก่ผู้ประกอบการของไทย แต่การที่สังคมโลกมีการแข่งขันกันอย่างเสรีความได้เปรียบของประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก แต่หากประเทศในเอเชียตะวันออกยังคงรักษาแนวโน้มการขยายตัวที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ของโลกภูมิภาคนี้ รวมถึงประเทศไทยจะเป็นแหล่งที่น่าลงทุนต่อไป สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น เมื่อประชาชนมีงานทำย่อมก่อให้เกิดรายได้ มีทางเลือกในการรับบริการด้านสุขภาพและการบริโภคอาหารมากขึ้น และมีทางเลือกในการอยู่อาศัยในสภาพที่เอื้อต่อสุขภาพ นอกจากนี้ ยังมีรายงานการวิเคราะห์สาเหตุของการฆ่าตัวตายของประชากรไทยในระดับจังหวัด พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สัดส่วนคนจนสามารถอธิบายความผันแปรของการฆ่าตัวตายของประชากรในระดับจังหวัดได้ร้อยละ ๖๐[๑๖]

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Information technology (IT) จะทำให้มีการพัฒนาสินค้าบริการ รวมถึงเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้บริโภคสามารถเลือกได้มากขึ้น และผู้ผลิตสามารถผลิตได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค สิ่งเหล่านี้กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนคนไทยอย่างมาก สื่อยังกำหนดจิตสำนึกของคนในสังคมได้ หรือการครอบงำทางวัฒนธรรม (Cultural domination) หรือการครอบงำความคิด (Hegemony) นั่นเอง การดูโทรทัศน์จะทำให้คนมีเวลาในการทำกิจกรรมอย่างอื่นน้อยลง ซึ่งรวมถึงกิจกรรมที่ใช้แรง (Physical activities) ต่าง ๆ และทำให้เกิดความอ้วนได้ ทั้งนี้ การเปิดรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีก็ทำให้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ยังมีคนไทยบางส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง เช่น เทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับเทคนิคการผลิตอาหารและการทำฟาร์มสมัยใหม่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างมาก เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้อย่างแพร่หลายและได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ในปัจจุบันในส่วนของการทำฟาร์มปศุสัตว์ เกษตรกรเองได้ใช้ฮอร์โมนและยาปฏิชีวนะประกอบกิจกรรมดังกล่าวบางคนให้ความเห็นว่าเทคนิคการทำฟาร์มลักษณะนี้ส่งผลต่ออาหารปลอดภัย และมีผลกระทบในทางตรงข้ามต่อมนุษย์ แม้แต่ความเสี่ยงจากเชื้อ Bovine Spongiform Encephalopathy (BSE) อันเป็นที่มาของเชื้อวัวบ้า แต่เทคโนโลยีเหล่านี้ก็ทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ถ้าคนส่วนใหญ่มีฐานะดีขึ้นจนสามารถเลือกได้อย่างคุ้มค่าที่สุด จะพบว่าพลังสังคมจะนำสู่อำนาจในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เป็น Green product

การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนทั้งทางด้านวัตถุและทางวัฒนธรรมมากขึ้นมีผลกระทบต่อจริยธรรมคุณค่าค่านิยม ซึ่งส่งผลต่อไปถึงพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในสังคม เช่น การบริโภคสื่อที่ไม่มีจิตสำนึกในการถ่ายทอด ทำให้เกิดการเลียนแบบและสั่งสมประสบการณ์ในกลุ่มวัยรุ่น ทุกคนจะคิดเพียงแค่ตัวเองเอาตัวรอดเป็นหลัก ไม่สนใจว่าจะต้องรับผิดชอบสังคมที่ตัวเองอาศัยอยู่ คำนึงถึงเพียงการแข่งขันเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ชีวิตเร่งรีบเครียดมากขึ้น กรอบประเพณีวัฒนธรรมที่เคยควบคุมไว้ถูกลดความสำคัญลง แต่ละ

---

๑๖ ดรุวรรณ สมใจ, ผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อแนวโน้มการฆ่าตัวตายของประชากรในระดับจังหวัดของประเทศไทย,วารสารวิชาการสาธารณสุข ๒๕๕๕ ,หน้า ๒๕๑–๒๖๒.

คนสามารถเลือกรับข้อมูลการสั่งซื้อสินค้าและการบริการผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งยังนำเอารูปแบบสากลนิยม (Cosmopolitan style) และรสนิยมการแต่งกาย การใช้เวลาว่างงานอดิเรกที่ถูกทำให้เป็นรูปแบบโลกาภิวัตน์มาใช้อีกด้วย ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมกึ่งตะวันตกที่วิถีชีวิตยึดติดกับเทคโนโลยีมากขึ้น ส่งผลต่อความฟุ้งเฟ้อของวัยรุ่นและวัยทำงานที่ต้องการตอบสนองความอยากของตนเองโดยยอมเป็นหนี้ เพื่อซื้อเทคโนโลยี รับประทานอาหารขยะตามแบบตะวันตก รวมถึงปรับรูปแบบการดำรงชีวิตแบบตะวันตกมากขึ้น เช่น การทดลองอยู่ก่อนแต่งการ ใช้ชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ วิถีชีวิตที่มีหลากหลายคู่และขาดการมีผัวเดียวเมียเดียว การพัฒนาที่นำไปสู่ภาวะทันสมัยโดยทำให้คนมีความพรั่งพร้อมทางด้านวัตถุ คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมเดิม ทำให้สูญเสียวัฒนธรรมทางค่านิยมวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนไป เช่น การรักนวลสงวนตัวขาดหายไป นำไปสู่การสำส่อนทางเพศ เปลี่ยนคู่นอนกันบ่อย แต่ภาวะทันสมัยไม่ได้ทำให้คนในสังคมมีชีวิตที่มีความสุข และเกิดการแสวงทางออกใหม่ ทำให้เกิดการแสวงหาการบริโภคสิ่งแปลกใหม่ ประสบการณ์แปลกใหม่ทางเพศ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการสำส่อนทางเพศ ไม่มีความรู้สึกผูกพันกัน และเป็นช่องทางนำไปสู่การแพร่ระบาดของโรคเอดส์และการฆ่าตัวตาย การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวว่า ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยเพียงเปลือกนอก ซึ่งในอนาคตจะถูกกดดันจากสังคมโลกให้ปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการเมือง ทำให้คนไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาข้อมูลข่าวสารและค่านิยมประชาธิปไตยตะวันตกที่แฝงมากับสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ระบบการเมืองจะโปร่งใสมากขึ้นจากอิทธิพลการค้าเสรี และอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารกดดันให้แก้ปัญหาคอรัปชั่นในหมู่นักการเมือง นักธุรกิจและระบบราชการอย่างจริงจัง ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยก็เป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะได้จบลง ฝ่ายการเมืองก็จะทำงานเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น นโยบายต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาก็จะถูกนำไปปฏิบัติเข้าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ลดความขัดแย้ง การกีดกัน และความไม่เสมอภาคในสังคมไทยได้

วิถีชีวิตที่ฟุ่มเฟือยในกระแสโลกาภิวัตน์สร้างให้เกิดค่านิยมทางสังคมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น คนที่สวยต้องผมยาวขาวสูงหุ่นดี ดังนั้น จึงต้องใช้ผลิตภัณฑ์ผิวขาวศัลยกรรมตกแต่งศูนย์เสริมความงามเสื้อสายเดี่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนมีลักษณะลอกเลียนแบบกัน เพราะเชื่อว่าจะสวยดูดี เช่น เสื้อเล็กแคบรัดแน่นกระโปรงสั้น หิ้วกระเป๋าใบเล็ก พกโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ความฟุ่มเฟือยทำให้คนหันเหการบริโภคจากสินค้าจำเป็นสู่สินค้าฟุ่มเฟือยและการบริการมากขึ้น สังคมไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มนิยมความฟุ้งเฟ้ อโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งนิยมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย การใช้สินค้าที่มีราคาสูงโดยเฉพาะสินค้าจากต่างประเทศ การมีข้าวของเครื่องใช้ที่ไม่เหมาะสมกับวัยและฐานะ เช่น โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ เป็นต้น ค่านิยมที่ไม่ถูกต้องทำให้คนกลุ่มนี้อยากได้ต้องหามาให้ได้ อยากมีต้องมีให้ได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการอย่างไร วัยรุ่นบางคนสร้างปัญหาสังคม เช่นขายบริการทางเพศหรือก่ออาชญากรรม เนื่องจากต้องการมีทุกอย่างทัดเทียมเพื่อนผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน บางคนแม้สามารถหารายได้แล้วก็ไม่รู้จักวิธีใช้จ่ายเงินโดยเฉพาะวัยรุ่น พรรณปพร ลีวิโรจน์[๑๗] กล่าวว่า อีกด้านหนึ่งลักษณะนิสัยคนเปลี่ยนไปเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น คนมีความต้องการสินค้าและบริการต่าง ๆ สูงมาก รายจ่ายในชีวิตประจำวันจึงสูงเป็นเงาตามตัว ทั้งรายจ่ายเพื่อความบันเทิงการท่องเที่ยว รวมถึงรายจ่ายเพื่อสังคมและความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้มีความต้องใช้เงินมากขึ้นกว่าคนสมัยก่อน ซึ่งมักจะทำงานอยู่กับบ้านมีนิสัยการกินอยู่อย่างประหยัด มักไม่ค่อยมีเรื่องให้ต้องใช้เงินมากมายนัก มีเงินเก็บออมไว้ได้ สภาพสังคมอย่างในอดีตเช่นนี้พอจะยังพบเห็นได้ในท้องถิ่นชนบทที่ยังห่างไกลความเจริญ

ในแบบสังคมเมืองคนสมัยใหม่จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นเกิดจากปัจจัยคือความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของบุคคลในสังคม ซึ่งในปัจจุบันทุกประเทศให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทุกด้านจะต้องอาศัย

---

๑๗ พรรณปพร ลีวิโรจน์, วิถีชีวิตพอเพียงกับสุขภาพ, จาก http://swhcu.net/km/mk-articles/ sw-km/๑๐๔-w-health.html, [ออนไลน์ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓]

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วย จึงจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นด้านความสะดวกสบายให้กับบุคคลในสังคมให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น อาคารสูง หรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ โรงงานขนาดใหญ่ หรือระบบรถไฟฟ้าใต้ดิน เป็นต้น แต่การนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้โดยไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของวิทยาศาสตร์ด้วยความประมาท หรือมุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ของตนเองเพียงฝ่ายเดียว สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ในสังคมไทยคนชั้นกลางซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ (Majority) พยายามจะพัฒนาขีดความสามารถในการเลือกว่าประเทศควรจะก้าวไปในทิศทางใด ถ้าโอกาสที่จะเลือกได้มีมากขึ้นตามการเติบโตของการศึกษาและฐานะจะเกิดแรงผลักใหม่กดดันสถาบันของรัฐ องค์กรเอกชน บริษัทชมรม และตัวประชาชนเองให้เกิดภาพของสังคมใหม่ตามทิศทางของแรงผลักนั้น เมื่อใดก็ตาม เมื่อประเทศก้าวมาถึงจุดนี้ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะดีขึ้น ปัญหาในสังคมที่รุนแรงก็จะลดลง และส่งผลต่อระบบสุขภาพของประเทศในที่สุด

๒.๓.๕ เป้าหมายสังคมสุขภาวะ

สังคมสุขภาวะมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นเป้าหมายของการดำเนินงานสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังทำประโยชน์ให้กับตนเอง สังคมและประเทศชาติด้วย คุณภาพชีวิตเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของมิติทางด้านประชากร สังคม สุขภาพ จิตวิญญาณ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ เป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน

๔. นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องและการส่งเสริมพระพุทศาสนา (การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา)

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) แผนยุทธศาสตร์ที่ดีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทางานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้องค์การสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้นองค์การยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า แผนยุทธศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร เพราะกว่าจะมีแผนยุทธศาสตร์นั้นจะต้องมีความเข้าใจในองค์กรของตัวเองอย่างดี จึงจะสามารถกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม

คำถามที่จะต้องตอบตัวเองให้ได้ คือ

เราเป็นใคร?

เรากำลังทำอะไร?

เราทำเพื่อใคร?

หากเราเข้าใจตัวเองและองค์กรอย่างถ่องแท้แล้วเราจะสามารถกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน”

ในการกำหนดวิสัยทัศน์นั้น ได้อาศัยแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นต้นแบบในการกำหนดทิศทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

พุทธศาสน์มั่นคง (มั่นคง) เป็นการแสดงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา อันเป็น ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของชาติ พุทธบริษัทมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีอัตราที่เพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก

ดำรงศีลธรรม (มั่งคั่ง) แสดงถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน

นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (ยั่งยืน) เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติ แล้วนำไปปฏิบัติ จนเป็นปฏิเวธ คือผลลัพธ์ที่จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยมีเทียบจากอันดับความสันติสุขระดับประเทศ

พันธกิจ (Mission)

การจะทำให้วิสัยทัศน์บรรลุผลได้ ต้องดำเนินการตามพันธกิจ หรือภาระงานของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ

๑) ด้านการปกครอง

๒) ด้านศาสนศึกษา

๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์

๔) ด้านเผยแผ่

๕) ด้านสาธารณูปการ

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์

นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ได้เพิ่มภาระงานพิเศษอีก ๑ ด้าน คือ ด้านการพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก เพราะชาวพุทธทั่วโลกมีมติให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

ค่านิยม (Core Value)

“อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน”

การจะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ ต้องอาศัยค่านิยมที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เดินหน้าไปได้ เหมือนน้ำมันเครื่องที่เป็นตัวหล่อลื่นเครื่องยนต์ให้ทางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระพุทธศาสนา เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีผู้เคารพนับถือทั่วประเทศและทั่วโลก เพราะฉะนั้น การสนองงานพระพุทธศาสนานั้น ผู้ปฏิบัติต้องเป็นผู้มีจิตสาธารณะ (Service Mind) มีความเชื่อมั่นในองค์กรว่าสามารถนำพาชีวิตให้มีสันติสุขได้อย่างแท้จริง (ศรัทธา) มีจิตใจที่เสียสละ (จาคะ) มีความพยายามบากบั่น (วิริยะ) มีความอดทน (ขันติ) และมองเห็นเป้าหมายในการทางานอย่างชัดเจน (ปัญญา) จึงจะสามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จได้

มูลเหตุของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

หากจะมีคำถามว่า เพราะเหตุใด จึงต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปฯ ในเมื่อคณะสงฆ์ก็สนองงานพระพุทธศาสนาตามพันธกิจเป็นประจำ

คำตอบก็ปรากฏอยู่ในคำถามอยู่แล้วว่า ถ้าการสนองงานตามพันธกิจซึ่งเป็นงานประจำสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที ไม่มีวิกฤตศรัทธาปรากฏให้หนักใจ ก็ไม่จำเป็นต้องทำอะไรอีก

แต่การณ์ไม่ได้เป็นเช่นนั้น การสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทางานแบบปัจเจก อาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลในการบริหารงาน ขาดความเป็นเอกภาพ จึงทำให้การพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนาล่าช้า เพราะมองไม่เห็นเป้าหมายร่วมกัน สิ่งที่เรียกว่า สามัคคีธรรมนำสุข จึงขาดหายไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการขับเคลื่อนฯ จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาขึ้น เพราะเล็งเห็นความสำคัญ ดังนี้

ความสำคัญของแผนยุทธศาสตร์

๑. ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป

๒. ช่วยให้บุคลากรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร

๓. ช่วยส่งเสริมการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance)

๔. ช่วยยกระดับระบบการจัดทางบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting)

๕. ช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น[๑๘]

๔.๑ แนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์

๑. ด้านการปกครอง มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่าน การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อ การเจริญพระพุทธมนต์เฉลิมพระเกียรติ การบรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชกุศล การปฏิบัติธรรม เป็นต้น

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดถึงไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา

๒. ด้านศาสนศึกษา มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

---

๑๘ อ้างแล้ว

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษาเพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน

๓. ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา และทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คฤหัสถ์

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้านการศึกษา ตามหลัก บ ว ร พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ครูสอนโรงเรียนการกุศล เป็นต้น เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น

๔. ด้านการเผยแผ่ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็งด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงรุกสำหรับกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุ โทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น เพิ่มศักยภาพทางปัญญาของศาสนบุคคล เช่น พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์

๓) พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเผยแผ่

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่

๕. ด้านสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น เพิ่มศักยภาพของพระนวกรรมเชิงพุทธ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ไร้ที่พึ่ง

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น หลักสูตรพระนักพัฒนา หลักสูตรสัมมาชีพ หลักสูตรสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธ เป็นต้น

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๗. ด้านพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคล ด้วยการพัฒนาจิตเจริญปัญญา

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิผล พัฒนาระบบธรรมภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา โดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

จะเห็นได้ว่า แนวทางการดำเนินการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ตามแผนยุทธศาสตร์นี้ จะใช้ ๔ ยุทธศาสตร์เท่านั้นในการดำเนินการ คือ

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

๓) พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

แต่รายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละยุทธศาสตร์ หรือที่เรียกว่า “กลยุทธ์” นั้น ขึ้นอยู่กับภาระงานของแต่ละฝ่ายว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องใด โดยยุทธศาสตร์ทั้ง ๔ นั้นจะทำให้ได้ผลลัพธ์องค์กร ๔ อย่าง คือ

๑) อัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม พระพุทธศาสนา

๒) อันดับความสันติสุขระดับประเทศ

๓) ศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก

๔) มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

Road Map แผนยุทธศาสตร์

การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางเอาไว้ โดยแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีทั้งแผนระสั้น ๕ ปี และแผนระยะ ๒๐ ปี

แผนปฏิบัติการระยะสั้น ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นการสร้างมาตรฐานกระบวนการทางาน มาตรการ แผน นโยบาย

พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นการปรับปรุงกระบวนการทางานเข้าสู่มาตรฐานและยกระดับคุณภาพศาสนบุคคลตามเป้าหมาย

พ.ศ. ๒๕๖๒ มีการทำงานภายใต้ระบบมาตรฐานและศาสนบุคคลได้รับการพัฒนาตามแผนที่กำหนด

พ.ศ. ๒๕๖๓ การบริหารกิจการพระพุทธศาสนามีรูปแบบชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้

พ.ศ. ๒๕๖๔ พระพุทธศาสนามีความสถาพร ด้วยระบบบริหารจัดการที่ทันสมัย

ศาสนบุคคลมีความรู้ความสามารถประชาชนมีศรัทธามีผู้เข้ามาศึกษาพระธรรมและนำคำสอนไปปฏิบัติพุทธศาสนามั่นคง ยั่งยืน

แผนยุทธศาสตร์ ระยะ ๒๐ ปี แบ่งการดำเนินการเป็น ๔ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เป็นปีแห่งการเริ่มการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากการปรับปรุงกระบวนการการทางานให้โปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๙) เป็นการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรพระพุทธศาสนา ด้วยการบูรณาการกระบวนการทำงานทุกด้านของคณะสงฆ์

ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๗๐-๒๕๗๔) เป็นการเสริมความมั่นคงขององค์กรพระพุทธศาสนา ด้วยการเรียนรู้และพัฒนายกระดับสังคมให้มีคุณภาพ

ระยะที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๗๕-๒๕๗๙) มีเป้าหมาย คือ พระพุทธศาสนามีความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยมีประชาชนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรมนำชีวิต เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ[๑๙]

---

๑๙ อ้างแล้ว

๕. แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนงานสังคมสุขภาวะโดยพระสงฆ์

แนวคิดและรูปแบบการขับเคลื่อนงานสังคมสุขภาวะโดยพระสงฆ์ ได้ใช้แนวคิดการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาวะของพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นแม่แบบในการขับเคลื่อนงานซึ่งมีสาระสำคัญในการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กล่าวถึงการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ ที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติเพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ทั่วประเทศ ตามหลักการของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติและเป้าหมายการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ๓ ประเด็นสำคัญคือพระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนสังคมกับการดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญคือการใช้ทางธรรมนำทางโลก และมาตรการสำคัญในการดำเนินการ ๕ ด้านได้แก่ความรู้ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพและการวิจัยที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลสุขภาพ[๒๐] พระสงฆ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสมบูรณ์ทั้งกาย จิต ทางปัญญาและสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพโดยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรงวัดมั่นคงชุมชนเป็นสุขภายใน ๑๐ ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๙ จากหลักการดังกล่าวเบื้องต้นของพระธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๖๐ มุ่งเน้นให้องค์กรทั้ง ๓ ส่วนได้ร่วมกันดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ได้แก่ ส่วนพระสงฆ์สามารถดูแลสุขภาพของตนเองตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมกับการดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคมโดยยึดหลักสำคัญคือการใช้ธรรมนำทางโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนชุมชนและสังคมกับการดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ในธรรมนูญสุขภาวะของสงฆ์แห่งชาติหมวด ๓ ข้อ ๑๗ รัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพพึงส่งเสริมพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขสำหรับพระสงฆ์ในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขอย่างเป็นระบบครบวงจร นอกจากนี้ ข้อที่ ๑๘ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพึงจัดชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐานในระบบหลักประกันคุณภาพ เรื่องสุขภาพที่ครอบคลุมการสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันโรค การควบคุมโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่พระสงฆ์อย่างเป็นธรรมและเหมาะสม มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และที่สำคัญข้อที่ ๑๙ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันโรคการควบคุมโรคและการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพพระสงฆ์โดยใช้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่และแหล่งงบประมาณอื่น ๆ นอกจากนี้ ข้อ ๒๐ รัฐพึงจัดให้มีระบบตรวจสุขภาพ การตรวจคัดกรองเพื่อให้ค้นหาภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพและศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ การสร้างเสริมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การให้การปรึกษาแนะนำและการให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะและป้องกันการเจ็บป่วยอย่างเป็นกรณีพิเศษและต่อเนื่อง และข้อที่ ๒๑ รัฐพึงจัดให้มีสถานพยาบาลให้ครอบคลุมทุกจังหวัด รวมทั้ง พึงจัดให้มีอาสาสมัครสาธารณสุขและพระคิลานุปัฏฐาก ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่สำหรับดูแลและเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย อีกทั้งข้อที่ ๒๒ รัฐและภาคส่วนต่าง ๆ พึงส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพพระสงฆ์โดยชุมชนและสังคมตามพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อที่ ๒๓ รัฐและส่วนงานต่าง ๆ พึงส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยและบรรจุให้เป็นหลักสูตรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ และสถาบันการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งสร้างระบบการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้เท่าทันด้านสุขภาพพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง และข้อที่ ๒๔ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพึงจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศสุขภาวะพระสงฆ์ที่เชื่อมโยงและบูรณาการครอบคลุมสุขภาพในทุกมิติ[๒๑]

---

๒๐ ธรรมนูญพระสงฆ์แห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), (นนทบุรี : บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด), ๒๕๖๐, หน้า ๘.

๒๑ พระครูพิพิธสุตาธร (บุญช่วย สิรินฺธโร)และคณะ, ธรรมนูญพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐, (นนทบุรี : บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด), ๒๕๖๐, หน้า ๑๒-๑๓ .

นอกจากนี้การจัดการควรมีระบบภาคีเครือข่ายให้เข้ามาดูแลสุขภาพแบบองค์รวมให้กับพระสงฆ์เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน ดังพระมหาสุทิตย์ อาภากโร กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่ายมีดังนี้ ๑) หน่วยชีวิตหรือสมาชิกหน่วยชีวิตและสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคลจะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักของธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งที่ต้องพึ่งอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้นจะเป็นองค์ประกอบหลักที่จะก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย ๒) จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคลกลุ่มองค์กรมารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึงการรวมกันอย่างมีจุดหมายเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ๓) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิต หรือการที่แต่ละบุคคลมารวมกันสิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันคือการทำหน้าที่ต่อกัน และการกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนโดยองค์ประกอบของความเป็นเครือข่ายมีสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัย และแลกเปลี่ยนความรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น นอกจากนี้ ในระบบความสัมพันธ์เครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับรวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินนั้นบรรลุเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นแนวคิดกระบวนการและวิธีการของการจัดการเครือข่าย ๕) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยกันแล้วสิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่ายข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกกลุ่มกับกลุ่มและระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายรวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้เกิดการยอมรับและกระบวนการทำงาน และช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ดังนั้น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจึงหมายถึงคณะที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานในเครือขาย

สรุปได้ว่าการดูแลสุขภาวะของประสงค์ตามธรรมนูญสุขภาพแห่งสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๖๐ ทั้งพระสงฆ์ รัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข โรงพยาบาลประจำตำบล ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และประชาชนจะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ โดยการนำมาบูรณาการร่วมกัน ทั้งการประยุกต์หลักพุทธธรรม การสาธารณสุข ภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์ทางเลือกเพื่อสนับสนุนสงเคราะห์พระสงฆ์ ทั้งในด้านการจัดการตรวจสภาพ การจัดการสิ่งแวดล้อม การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้สมบูรณ์พร้อมทั้งกาย จิต ปัญญา และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสุขภาพชีวิตทั้ง ๔ ด้านอย่างสมบูรณ์

๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระใบฏีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพปัญหาการบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถแยกตามลักษณะสำคัญของภารกิจการสาธารณสงเคราะห์ ๔ ประการ คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ ๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ ๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อัน

เป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่และวัตถุอันเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ และ ๔) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือทั้งในภาวะปกติ และภาวะประสบภัยต่าง ๆ อันเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ ๒. กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีจุดแข็งคือ วัดมีสถานที่รองรับการดำเนินงาน พระสังฆาธิการในพื้นที่เป็นผู้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง และคณะสงฆ์มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ มีจุดอ่อนคือ กิจการบางประเภทขาดงบประมาณสาหรับดำเนินการโดยต่อเนื่อง มีโอกาสคือ พุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนการดำเนินงานกิจการของวัด และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่ใน ขอบเขตที่กระทำได้ และมีอุปสรรคคือ สื่อมวลชนไม่ช่วยเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสงเคราะห์เท่าที่ควร ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ มีจุดแข็งคือ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และพระสังฆาธิการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชน มีจุดอ่อนคือ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง วัดและหน่วยงานรัฐหรือเอกชน มีโอกาสคือ กระแสนิยมแนวคิดจิตสาธารณะของคนในสังคม และมีอุปสรรคคือ วัดหรือคณะสงฆ์มีส่วนร่วมจำกัดอยู่ในขอบเขตของผู้ให้การสนับสนุน ๓) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มีจุดแข็งคือ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่ดี มีจุดอ่อนคือ ขาดการปลูกฝังเรื่องการดูแลรักษาสาธารณสมบัติแก่ประชาชน มีโอกาสคือ พุทธศาสนิกชนบริจาคเงินในการจัดสร้างสาธารณสมบัติที่ฝ่ายสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการ และมีอุปสรรคคือ บุคคลหรือกลุ่มคนบุกรุกพื้นที่ที่เป็นสาธารณสมบัติเพื่อแสวงหาประโยชน์ และ ๔) ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีจุดแข็งคือ พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เหมาะสำหรับคนทุกเพศทุกวัย และพื้นที่ของวัดเป็นเขตอภัยทาน มีจุดอ่อนคือ คณะสงฆ์ไม่มีหน่วยงานถาวรรองรับกรณีสงเคราะห์ประชาชนในภาวะประสบภัยพิบัติ มีโอกาสคือ ธรรมะเป็นที่ต้องการของคนในสังคมปัจจุบัน และมีอุปสรรคคือ กฎหมายมิได้เอื้อให้สงเคราะห์สัตว์ได้ทุกประเภท ๓. เสนอกลยุทธ์ รูปแบบการบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามรายด้านของการวิจัย มีดังนี้ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ ๓ ฝ่าย (บ้าน-วัด-รัฐ) โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนบนพื้นฐานของหลักสามัคคีธรรม คือ เมตตา สังคหวัตถุ และความเป็นธรรม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่แท้จริงได้ เน้นความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ คือ การส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำกลุ่มจิตอาสาประจาชุมชน ได้แก่ การบริหารจัดการคุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพของพระสังฆาธิการ การบริหารจัดการคุณลักษณะด้านเทคนิคการสร้างแรงจูงใจ และการบริหารจัดการคุณลักษณะทางด้านทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ความสามารถ ที่สัมพันธ์กับงานสาธารณสงเคราะห์ ๓) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ คือการจัดตั้งกองทุนดูแลรักษาสาธารณสมบัติ โดยมีพระสังฆาธิการเป็นแกนนำในการรับบริจาค จากพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ การตั้งกองทุนให้เป็นไปในลักษณะทุนนิธิโดยมีผู้ดูแลในรูปแบบของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายคณะสงฆ์ ฝ่ายบ้านเมือง และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ โดยการนำเงินในกองทุนไปใช้ เน้นการการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของชุมชนให้อยู่ในสภาพดี และการจัดกิจกรรมการอบรมเยาวชนให้มีจิตสำนึก รักและหวงแหนสาธารณสมบัติของชุมชนเป็นสำคัญ และ ๔) ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ คือ การจัดตั้งศูนย์บำบัดสภาพจิตใจแก่ผู้ยากไร้และผู้ประสบภัยพิบัติ โดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่ตั้งศูนย์ฯ มีโครงสร้างการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีแผนปฏิบัติการรองรับ กรณีเกิดภัยพิบัติกะทันหัน มีรูปแบบของการดำเนินงานหลัก คือ กิจกรรมการเยียวยาด้านจิตใจ โดยให้พระสงฆ์ปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรจากกรมประชาสงเคราะห์ และให้สามารถลงปฏิบัตินอกพื้นที่เพื่อบำบัดสภาพจิตใจแก่ผู้ยากไร้และผู้ประสบภัยพิบัติที่ไม่สามารถเดินทางเข้ารับบริการได้[๒๒]

---

๒๒ พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโลและคณะ ,“กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา,สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐ หน้า ก.

พระสมุห์จรัญ จารุธมฺโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม" จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือปัญหาการนโยบายการทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ดีเหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการสาธารณสงเคราะห์ทั้ง ๓ ด้าน ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และขาดกำลังทุนสนับสนุนและขาดการประสานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน และขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัดต่างทำขาดความร่วมมือกันทำงานทำให้การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า ตลอดจนขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก และ (๕) แนวทางในการพัฒนาบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐมพบว่า วัดและคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านการสาธารณสงเคราะห์ทุกระดับควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรส่งเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกวัดของจังหวัดนครปฐมอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป[๒๓]

พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมุนี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษดิ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดนั้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนช่วยเหลือคน ช่วยเหลือสังคม และบทบาทของพระสงฆ์และวัดนั้นสามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นอย่างดีมาก โดยเฉพาะด้านภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งพระสงฆ์และวัดทั่วประเทศก็ได้ให้การสงเคราะห์กันเป็นอย่างมาก ตลอดจนการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนและการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ในการพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์นี้ต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะมีประโยชน์ต่อชุมชนมาก ก็ต้องอาศัยยึดหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการเป็นสำคัญ[๒๔]

พระฉัตรชัย จนฺทนนฺโท (จะทา) ได้ศึกษา "พฤติกรรมการดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์ตามหลักภาวนา ๔ ในเขตอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่" พบว่า แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ตามหลักภาวนา ๔ ในเขตอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ มีดังนี้ ๑) ด้านกายภาวนา พระสงฆ์ส่วนใหญ่ดำเนินวิธีชีวิตตามหลักพระธรรมวินัย ดำเนินตามแนวทางที่เหมาะสมด้วยการออกกำลัง ฉันอาหารที่เป็นประโยชน์ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่นทำวัตร นั่งสมาธิ และปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นต้น ๒) ด้านศีลภาวนา พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นที่จะรักษาพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ทั้งกายวาจาและใจ เพราะศีลถือเป็นรากฐานหรือเป็นแนวทางในการที่จะพัฒนาความประพฤติแห่งตนให้ตั้งอยู่ในความมีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย สามารถที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสิ่งแวดล้อมและเพื่อนมนุษย์ ๓) ด้านจิตภาวนา พระสงฆ์ได้ฝึกฝนอบรมจิตให้เกิดความเข้มแข็งเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น ทำให้จิตใจให้ความมีเมตตา มีความพึ่งพอใจ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและมีสมาธิมีจิตใจสดชื่นเบิกบานสุขผ่องใสพัฒนาจิตได้ ดั่งคำว่า "จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว" ๔) ด้านปัญญาภาวนา มีการเจริญปัญญา ฝึกอบรมปัญญาให้รู้จัก

---

๒๓ พระสมุห์จรัญ จารุธมฺโม, "บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

๒๔ พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมุนี, "บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษดิ์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลาย ด้วยสติและปัญญาสามารถทำให้จิตใจเป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสตัณหาและปลอดพ้นจากความทุกข์และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการดูแลสุขภาวะที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา[๒๕]

พระมหาสันติ ฐานวโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร" จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุเป็นการดำเนินกิจการให้เป็นสาธารณประโยชนหรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชน ซึ่งได้ดำเนินการแล้วอย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญต้องปรับประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมมีหลักสังคหวัตถุธรรม หลักสาราณียธรรม และหลักพรหมวิหารธรรม ฯลฯ มาใช้ในดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การดำเนินในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ จึงต้องเน้นไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในชุมชนและสังคม ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างบ้านวัด และโรงเรียนอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อการพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านกายภาพ ได้แก่ วัตถุสิ่งของ ให้มีความสมดุลทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำที่สำคัญในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านการสงเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อันจะนำความสุขมาสู่ประชาชน สังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป[๒๖]

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศนวิถีพุทธ" จากผลการวิจัยพบว่า (๑) การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์นั้นมีหลักพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอย่างมาก การพัฒนารูปแบบการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศนวิถีพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญคือ ไตรสิกขา พรหมวิหารธรรม ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร อปริหานิยธรรม ทศพิธราชธรรม สาราณียธรรม สัปปุริสธรรม[๒๗]

พระมหากฤษฎา นันทเพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม" จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีความเห็นว่าปัญหาสังคมที่ทุกฝ่ายควรเร่งแก้ไข ได้แก่ ปัญหาศีลธรรมเสื่อมโทรม ปัญหาความยากจนและปัญหาการว่างงาน และยังเห็นว่าพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาศีลธรรมเสื่อมโทรม ปัญหาศิลปวัฒนธรรมเสื่อมสลาย ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด เป็นต้น นอกจากนั้นยังพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในอนาคต ซึ่งนอกเหนือจากการเผยแผ่ศาสนธรรมแล้ว พระสงฆ์ควรมีบทบาทในด้านการให้การศึกษา และพัฒนาจิตวิญญาณ เมื่อพิจารณาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือบทบาทด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ บทบาทด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม บทบาทด้านการให้การศึกษา บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์และสาธารณสงเคราะห์[๒๘]

---

๒๕ พฤติกรรมการดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์ตามหลักภาวนา ๔ ในเขตอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทายลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๘ ,หน้า ข.

๒๖ พระมหาสันติ ฐานวโร, "การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณ์สงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ก-ข.

๒๗ พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, "การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศนวิถีพุทธ", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

๒๘ พระมหากฤษฎา นันทเพชร, "ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม "วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒).

ประทุม อังกูรโรหิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์" ผลการศึกษาพบว่า

๑. พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง

๒. วัดทั้งห้าวัดและเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน แต่เผชิญปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านเงินทุนและบุคลากร ขณะที่เสถียรธรรมสถานได้รับความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในระดับที่น่าพึงพอใจ ชาวบ้านมักมีทัศนคติว่างานสังคมสงเคราะห์ที่วัดทั้งหลายทำมิใช่ "กิจของสงฆ์"

๓. การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพน่าจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชน และใช้สื่อช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้นที่สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานสังคมสงเคราะห์กับการเผยแผ่ธรรม นอกจากนั้น พระสงฆ์ต้องมีความระมัดระวังด้านความประพฤติให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณีในขณะปฏิบัติภารกิจให้การสงเคราะห์ประชาชนในภาพรวม งานวิจัยนี้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในสังคมพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างสาหรับพระสงฆ์และวัดอื่น ๆ ที่ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้[๒๙]

ไอศูรย์ อินทร์เพชร ได้กล่าวถึงการสาธารณสงเคราะห์ ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต)" โดยสรุปว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป แต่ถ้าหากชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเอง ถ้าพระเป็นผู้นำท้องถิ่นก็ควรมีบทบาทด้วยการเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มว่า ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิประโยชน์แก่ส่วนรวม ทางวัตถุจะทำได้ก็โดยทางอ้อม ด้วยการแนะนาชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่น มาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ ด้วยการทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาท เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย วัตถุนิยมได้เข้ามามีบทบาทในสังคม หากพระสงฆ์แสดงบทบาททันตามปรากฏการณ์ของสังคมปัจจุบันก็จะสามารถแก้สภาพปัญหา จะส่งผลให้สภาพสังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า[๓๐]

พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย" ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่พระสงฆ์ป่วยด้วยโรคกระเพาะอาหาร รองลงมาเป็นความดันโลหิตสูง ปวดหลังปวดเอว ไขมันในเลือด และข้อเสื่อม เมื่อเจ็บป่วยพระสงฆ์ส่วนใหญ่ซื้อยาฉันเอง มีบางส่วนไปรักษาที่คลินิกเอกชนและโรงพยาบาล โดยพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีสิทธิการรักษาพยาบาล คือ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ยังมีพระสงฆ์ร้อยละ ๓๑.๘๘ ไม่มีหลักประกันสุขภาพใด ๆ มีเพียงเล็กน้อยที่ทำประกันชีวิต พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ พบว่าส่วนหนึ่งยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องสุขภาพองค์รวมในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านร่างกายซึ่งมีการรับประทานอาหารที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคในกลุ่มไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ จากการประเมินพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีห้องปฐมพยาบาลไว้ที่วัดและมีผู้ปฏิบัติงานดูแลเวลาอาพาธ ต้องการให้องค์การบริหาร

---

๒๙ ประทุม อังกูรโรหิต, "สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์", วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๓๐ ไอศูรย์ อินทร์เพชร, "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระเทพสาคร (แก้วสุวณฺณโชโต), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๓.

ส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในจัดซื้อเวชภัณฑ์ยาและทำกิจกรรมการพัฒนาต้องการได้รับตรวจสุขภาพประจำปี เวลาอาพาธและพระสงฆ์ที่สูงอายุต้องการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตรวจเยี่ยมและเยี่ยมไข้ที่วัดอย่างต่อเนื่อง และต้องการให้คณะพระสังฆาธิการจัดประชุมเพื่อพัฒนางานระบบสุขภาพพระสงฆ์ต่อเนื่องทุก ๓ เดือน การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย มีการบูรณาการแนวคิดการดูแลสุขภาพองค์รวมตามหลักการพระพุทธศาสนา เข้ากับหลักการดูแลสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข พร้อมทั้งนำสถานการณ์สภาพปัญหาความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ก่อนการพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ได้แนวทางการดูแลสุขภาพตามระบบการสาธารณสุขว่าสถานบริการสาธารณสุข ซึ่งได้แบ่งการดูแลออกเป็น ๔ ด้าน คือ คือ ด้านส่งเสริม ป้องกัน รักษา และการฟื้นฟูสภาพ โดยทั้งหมดอยู่ในหลักการของการดูแลสุขภาพองค์รวม และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานมีการจัดระบบบริการสุขภาพในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบริบทของพระสงฆ์ ได้แก้ปัญหาในส่วนขาดและความต้องการของพระสงฆ์ และหลังจากที่ได้ดำเนินการตามแผนกระบวนการวิจัยแล้ว เว้นช่วงเวลา ๖ เดือน ได้ทำการประเมินพฤติกรรมสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนดำเนินงานทุกมิติ[๓๑]

จรรยา นราธรสวัสดิกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย ๔๘.๕๔ ปี จำนวนพรรษาที่บวชมากที่สุด ๑๑-๑๕ พรรษา ร้อยละ ๓๘.๖๑ ไม่ได้เรียนและจบประถมศึกษา ร้อยละ ๔๓.๖๑ จบนักธรรมชั้นตรี ร้อยละ ๓๐.๐๐ ยังไม่ได้เปรียญธรรม ร้อยละ ๗๙.๗๒ เป็นพระลูกวัด ร้อยละ ๗๔.๔๔ ไม่มีตำแหน่งหน้าที่อื่น ๆ ทางสงฆ์ ร้อยละ ๘๑.๖๗ ส่วนใหญ่ ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ ๕๙.๔๔ โรคประจำตัวที่พบมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง และ โรคเบาหวาน ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือประชุมเรื่องสุขภาพ ร้อยละ ๕๘.๖๑ เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ ร้อยละ ๖๕.๘๓ และเคยตรวจสุขภาพ ร้อยละ ๖๖.๓๙ ส่วนปัจจัยด้านความคิดและอารมณ์ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ ๖๖.๖๗ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ ๖๕.๒๘ รองลงมาระดับน้อย ร้อยละ ๒๗.๒๒ และระดับมาก ร้อยละ ๗.๕๐ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาทางโลก การมีโรคประจำตัว การเข้ารับการอบรมหรือประชุมเรื่องสุขภาพ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ การตรวจสุขภาพ และปัจจัยด้านความคิดและอารมณ์ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านความคิดและอารมณ์ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวม และรายด้าน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ยกเว้น ด้านการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ไม่มีความสัมพันธ์

สรุปผลปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญพบปัญหาที่สำคัญ ๓ ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง การออกกำลังกาย และโภชนาการ ปัญหา ได้แก่ พระสงฆ์บางส่วนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองน้อย ไม่ได้ตรวจสุขภาพ ไม่สนใจดูแลสุขภาพตนเอง ขาดความรู้ในวิธีการ ออกกำลังกายที่เหมาะสม ไม่สามารถควบคุมรสชาติอาหาร ตามแต่ญาติโยมจะใส่บาตรหรือทำบุญ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคือ ให้ความรู้แก่พระสงฆ์ในการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การออกกำลังกายและโภชนาการ จัดทีมสุขภาพไปตรวจสุขภาพที่วัด อบรมให้ความรู้แก่แม่ครัว ญาติโยมในการจัดอาหารถวายพระสงฆ์ และสนับสนุนโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

เสาวนีย์ ฤดี ได้ทำการศึกษาเรื่อง “สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ : กรณีศึกษาผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลราชวิถี” พบว่า โดยรวมกลุ่มตัวอย่างรับรู้สภาวะองค์รวมแนวพุทธโดยรวมทุกด้าน และในแต่ละด้าน

---

๓๑ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต ,ดร. , การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย, รายงานการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๗, หน้า ๘๙ .

ในระดับมาก ซึ่งสามารถจัดลำดับการรับรู้จากมากไปหาน้อยคือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม ตามลำดับ ๓) ความแตกต่างในระดับสุขภาวะองค์รวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างในเรื่อง เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ มี/ไม่มีโรคแทรกซ้อน เคยนอนพักรักษาที่โรงพยาบาล ระยะเวลาที่แพทย์นัด วิธีควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดทางการแพทย์ ควบคุมระดับน้ำตาลด้วยวิธีอื่น มีความแตกต่างในระดับการรับรู้สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธโดยทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างในเรื่องน้ำหนัก ส่วนสูง สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเบาหวานเคย/ไม่เคยนอนพักรักษาที่โรงพยาบาล และระดับของอาการแทรกซ้อน ไม่มีความแตกต่างในระดับการรับรู้สภาวะองค์รวม ๔) ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะด้านต่าง ๆ พบว่า สุขภาวะองค์รวมด้านกายและด้านสังคม ด้านกายและโดยรวมทุกด้าน ด้านสังคมและด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญา (รู้คิด) ด้านสังคมและโดยรวมทุกด้าน ด้านจิตใจและด้านปัญญา (รู้คิด) ด้านจิตใจและโดยรวมทุกด้าน ด้านปัญญา (รู้คิด) และโดยรวมทุกด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ด้านกายและด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านกายและด้านปัญญา (รู้คิด) ไม่มีความสัมพันธ์[๓๒]

พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” พบว่า แนวคิดตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถือว่าสุขภาวะหรือสุขภาพ หมายถึง ความสุขสมบูรณ์ของชีวิต ในทางร่างกาย (กายิกสุข) และทางจิตใจ (เจตสิกสุข) โดยองค์รวมของส่วนประกอบเหล่านี้แยกเป็น ๔ ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ ศีล (สังคมและสิ่งแวดล้อม) และปัญญา โดยการที่ชีวิตของมนุษย์จะเกิดความสุขได้นั้น มิติองค์รวมทั้ง ๔ ด้านนี้จะต้องประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน อาจเป็นธรรมชาติของผู้ป่วยหรือลักษณะสัมพันธภาพระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์ มักจะให้ความสำคัญต่อคำแนะนำของแพทย์ พยาบาลหรือผู้ดูแลรักษามากกว่าให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้เพื่อดูแลสุขภาวะของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญในรูปแบบสังคมไทย[๓๓]

พระสุกสะหวัน บุดขะหมวน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดูแลสุขภาพตนเองของพระสงฆ์ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ได้แก่ พระสงฆ์ควรให้ความสำคัญในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพเป็นประจำ สำหรับผู้บริหารวัดควรปรึกษาหารือ ประชุม ทำกิจกรรม กับพระสงฆ์ภายในวัด โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ สร้างวัดต้นแบบการดูแลสุขภาพ ตลอดถึงสวัสดิการการรักษาพยาบาล สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรลงพื้นที่ตรวจสุขภาพแก่พระสงฆ์ ทุก ๆ ปี จัดโครงการอบรมความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ จัดทำคู่มือการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ตั้งศูนย์สุขภาพบริการสร้างวัดต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพทุกระดับการปกครอง[๓๔]

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรมความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาสาธารณสุขและสาธารณะประโยชน อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ[๓๕]

---

๓๒ เสาวนีย์ ฤดี, “สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ: กรณีศึกษาผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลราชวิถี”,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาชีวิตและความตาย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๓๓ พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

๓๔ วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปีการศึกษา ๒๕๕๙, ลิขสิทธิ์ของหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,หน้า บทคัดย่อ.

๓๕ พระมหาบุญมี อธิปุญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์

ศศิธร เขมาภิรัตน์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมกับการแพทย์แผนไทย ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาแบ่งโรคเป็น ๒ ประเภท คือโรคทางกาย และโรคทางใจ การแก้ปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยมี ๒ แนวทางคือ (๑) การป้องกัน พระพุทธองค์ทรงใช้หลักปฏิบัติในการดูแลรักษาสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ (๒) การรักษา โรคทางกายรักษาได้ ๓ วิธี ได้แก่ การรักษาทางการแพทย์ การใช้ธรรมบำบัด การรักษาด้วยพุทธานุภาพ ส่วนการรักษาโรคทางใจมี ๓ วิธี ได้แก่ การพิจารณาหาเหตุผล คุณ โทษ การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน และการคบกัลยาณมิตร จากการเปรียบเทียบพบว่า พุทธวิธีกับการแพทย์แผนไทยมีทั้งความเหมือนและความต่างกัน กล่าวคือความเหมือนกัน ได้แก่ แนวคิดที่เห็นว่า (๑) ร่างกายประกอบด้วยธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ (๒) ความไม่สมดุลของธาตุ ๔ ทำให้เกิดโรค (๓) โรคการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค (๔) การใช้สมุนไพรยา วิธีการสร้างภูมิคุ้มกัน[๓๖]

กองแผนงาน กรมการศาสนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน" จากการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสวัดทุกรูป มีกระบวนการแบบธรรมาธิปไตย กล่าวคือ การบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังข้อคิดเห็นในลักษณะการปรึกษาหารือโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน แบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ ๑. ปัจจัยหลัก หรือปัจจัยโดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือมีคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ เช่นความมีมนุษย์สัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษา และกระบวนการบริหารในการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นต้น ๒. ปัจจัยเสริมหรือปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนได้แก่ สภาพแวดล้อม ทำเลที่ตั้ง บรรยากาศในวัด และการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะเช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมและ อื่น ๆ[๓๗]

ฉวีวรรณ สุวรรณาภาและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดเชียงราย" ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ๑. ปัญหาของการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดเชียราย คือ ปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข ปัญหาด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง ปัญหาขาดการออกกำลังกาย ปัญหาการดูแลสุขภาพด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ และปัญหาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ ๒. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการ สาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของพระสงฆ์จังหวัดเชียงราย มีรูปแบบในการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพุทธ ได้แก่ หลักการ ๔ คือ ๑) ส่งเสริม ๒) ป้องกัน ๓) รักษา ๔) ฟื้นฟู และวิธีการ ๖ คือ หลักการปฏิบัติตาม ๖ อ. ได้แก่ อาหาร อารมณ์ อากาศ อนามัย อโรคยา และออกจากอบายมุข ๓. การพัฒนารูปแบบการการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการ บูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดเชียงราย คือ หลักการ ๔ กับพุทธบูรณาการภาวนา ๔ คือ ๑) หลักการส่งเสริม คือ การใช้หลักกายภาวนา ๒) หลักการป้องกัน คือ การใช้หลักศีลภาวนา ๓) หลักการรักษา คือการใช้หลักจิตตภาวนา ๔) หลักการฟื้นฟู คือการใช้ปัญญา ภาวนา ๔. องค์ความรู้ที่ได้ พบว่า การบูรณาการ หลักภาวนา ๔ หลักการเสริมสร้างสุขภาพกายสุขภาพใจของพระสงฆ์ ๔ แนวทาง และหลักวิธีการ ๖ อ. สามารถนำไปใช้กับการสร้างเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔),หน้า ก.

๓๖ ศศิธร เขมาภิรัตน์, "การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมกับการแพทย์แผนไทย", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, บทคัดย่อ.

๓๗ กองแผนงาน กรมการศาสนา, ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๒).

และสามารถนำไปบูรณาการกับสาธารณสุขชุมชน สาธารณสุขมูลฐานของกระทรวงสาธารณสุขได้อย่างเต็มศักยภาพ[๓๘]

พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตฺติวณฺโณ, ดร. และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน" ผลการวิจัยพบว่า ๑. ปัญหาของการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในเขตภาคเหนือตอนบนได้แก่จังหวัดลำปาง พะเยา และเชียงรายนั้นมีปัญหาหลัก ๖ ประเด็น คือ ได้แก่ ๑) ปัญหาทางด้านโภชนาการ ๒) ปัญหาทางด้านร่างกาย ๓) ปัญหาทางด้านจิตใจ ๔) ปัญหาด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพของพระสงฆ์ ๕) ปัญหาด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยภายในวัด ๖) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของภาคีในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ ๒. การศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน ได้แก่จังหวัดลำปาง พะเยา และเชียงรายนั้นมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ ๒ รูปแบบ คือ ๑) แบบใช้ยาสมุนไพรพื้นบ้าน และ ๒) แบบใช้ยาแผนปัจจุบัน ส่วนรูปแบบการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธกับการบูรณาการกับระบบการสาธารณสุขได้ใช้หลักภาวนา ๔ และหลักไตรสิกขา ๓ มาบูรณาการกับระบบการสาธารณสุขโดยมี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การส่งเสริมสุขภาพ ๒) การป้องกัน ๓) การรักษาพยาบาล ๔) การฟื้นฟูและยังใช้วิธีการ ๖ คือ (๑) ออกกำลังกาย (๒) อาหาร (๓) อารมณ์ (๔) อโรคยา (๕) อากาศ และ (๖) ออกจากอบายมุขซึ่งส่งผลให้พระสงฆ์มีสุขภาพดีขึ้น ๓. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดลำปาง พะเยา และเชียงรายนั้น ได้มีการบูรณาการตามแนววิถีพุทธร่วมกับสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของพระสงฆ์ คือหลักธรรมภาวนา ๔ และหลักไตรสิกขามาบูรณาการ และใช้กระบวนการบริหารจัดการสุขภาพของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างคณะสงฆ์กับหน่วยงานต่าง ๆ กับหน่วยงานภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณะสุขจังหวัด มาบูรณาการกับการดูแลสุขภาพตามระบบการสาธารณสุข ส่งผลให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดี ๔. การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในเขตภาคเหนือตอนบนได้แก่จังหวัดลำปาง พะเยา และเชียงรายนั้นได้รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธได้แก่ การนำเอาหลักภาวนา ๔ และหลักไตรสิกขา ๓ ในการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ และการบูรณาการกับสาธารณสุขชุมชนโดยการใช้หลักการ ๔ อย่าง ใช้หลักวิธีการ ๖ อ. ซึ่งได้ผลสำเร็จในระดับหนึ่ง หากจะให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ควรต้องมีการบูรณาการทั้งในรูปแบบของวัด (พระสงฆ์) บ้าน (ประชาชนและผู้นำชุมชน) ราชการ การปฏิบัติตามประกาศธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และภาคีเครือข่าย และเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้อย่างแท้จริง[๓๙]

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, รศ.ดร. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาพระธรรมทูตสุขภาวะเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง" ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ และทัศนคติอยู่ในระดับดี แต่มีการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียงอยู่ในระดับปานกลาง ๒. แนวทางในพัฒนาหลักสูตรอบรมวิทยากรพระธรรมทูตสุขภาวะเพื่อส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง พบว่า การอบรมควรประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ความสำคัญของ

---

๓๘ ฉวีวรรณ สุวรรณาภา, สุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดเชียงราย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑ หน้า ก.

๓๙ พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตฺติวณฺโณ,ดร.และคณะ ,สุขภาวะพระสงฆ์ : สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดย การบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน,สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑ หน้า ก..

พระสงฆ์ในการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง ๒) ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ผ่านมาต่อการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง และ ๓) ความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนจากการนอนติดเตียงและพฤติกรรมสุขภาพที่ควรปฏิบัติเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน ๓. การพัฒนาต้นแบบพระธรรมทูตสุขภาวะเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง เป็นการพัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายสังฆพัฒนาวิชชาลัย และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน มีพระธรรมทูตเข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น ๖๑ รูป ซึ่งภายหลังการอบรมแล้วเสร็จ พระธรรมทูตสุขภาวะจะได้ร่วมปฏิบัติงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาวะ ภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียงต่อไป[๔๐]

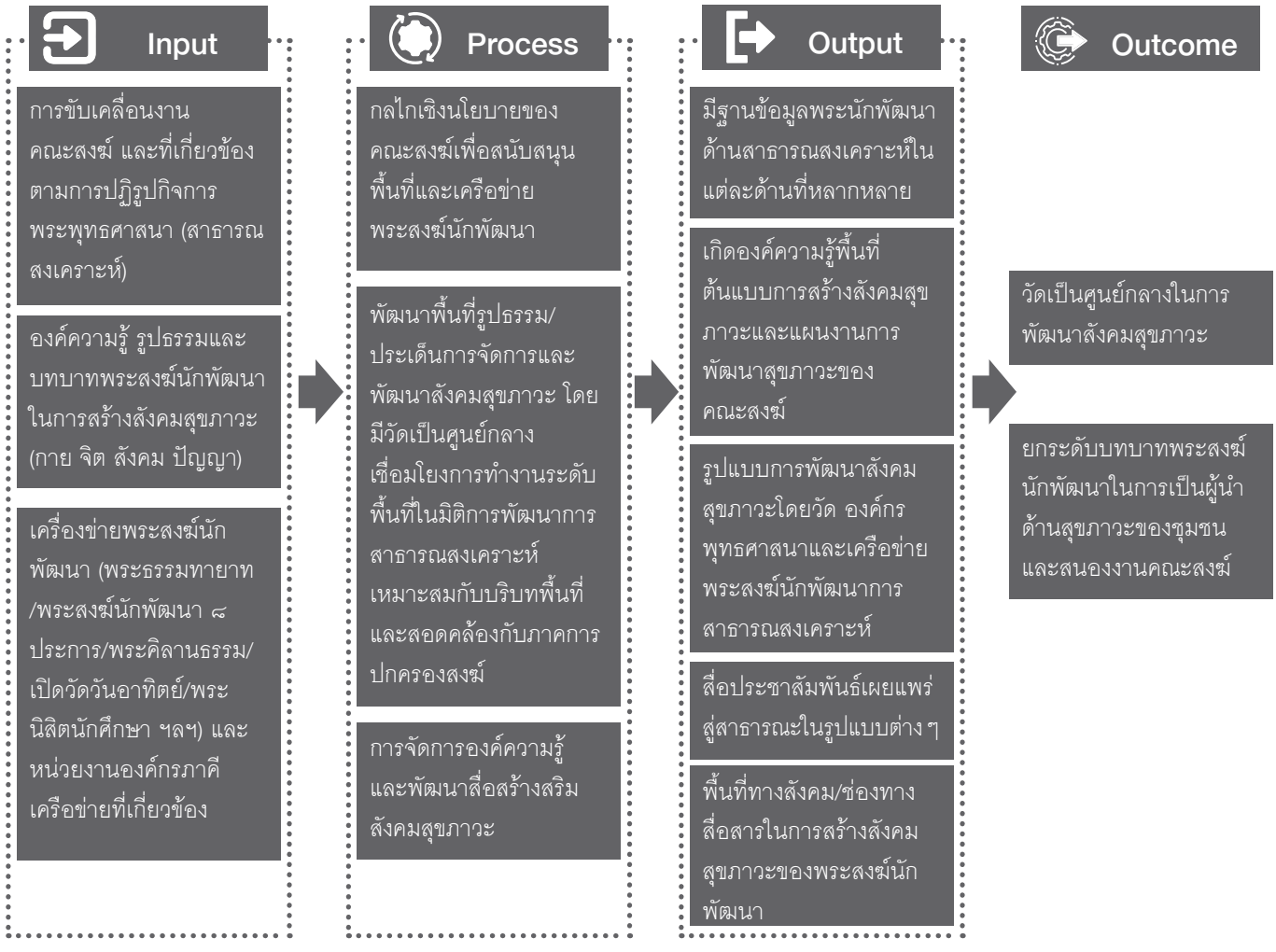
ผู้วิจัยสรุปได้ว่า วัดเป็นตัวแทนสถาบันทางพระพุทธศาสนาพระสงฆ์มีบทบาทภาระหน้าที่ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ การดำเนินการช่วยเหลือประชาชนและสังคมทางด้านจิตใจและปัจจัยวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร และประชาชน การสร้างสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ชุมชน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน และการช่วยแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์นอกจากเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ชุมชน และสังคมแล้ว ในภาพรวมแล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับบ้าน และหน่วยงานของรัฐรวมถึงภาคเอกชนที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่ประชาชน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ศึกษาเน้นไปที่ศึกษาบทบาทพระสงฆ์นักพัฒนาว่ามีรูปแบบ แนวคิด ในการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์อย่างไร ยังไม่ปรากฏประเด็นศึกษาวิจัยในแง่ของการขับเคลื่อนงานสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะในแง่ของการจัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์นักพัฒนา และโดยเฉพาะวัดที่เป็นต้นแบบในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ หากมีการศึกษาจัดทำเป็นฐานข้อมูล และวิจัยประเด็นวัดหรือพระสงฆ์นักพัฒนาที่เป็นต้นแบบในการพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์จะทำให้วัดและพระสงฆ์ปฏิบัติงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นเหตุทำให้สังคม ศาสนา ประเทศชาติตลอดทั้งสังคมโลกมีความเจริญมั่นคงถาวรสืบไป

---

๔๐ พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ,รศ.ดร. ,“การพัฒนาพระธรรมทูตสุขภาวะเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง” ,สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑ หน้า ก.

๗. กรอบแนวคิด/ภาพรวมการศึกษาสาธารณสงเคราะห์

การประเมินผลการดำเนินงาน

๑. การประเมินผลภาพรวมเชิงปริมาณ (ความรู้ความเข้าใจของชุมชน, การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม, ความร่วมมือ)

๒. การประเมินเชิงคุณภาพ (Outcome/Impact) การวัดมูลค่าเพิ่มงาน - กิจกรรมที่วัดทำ (มูลค่าทางเศรษฐกิจ/ทุน/สังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากร

บทที่ ๓

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์

ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมุ่งสงเคราะห์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้างโบราณสถานและศิลปกรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยดี ในบทนี้มุ่งอธิบายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมต้นแบบประกอบด้วย

- พระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
- พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ป.ธ.๙ วัดดอนทรายแก้ว จังหวัดชุมพร
- พระปัญญาวชิรโมลี วัดป่าศรีแสงธรรม ตำบลยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
- และพระราชวชิราลังการ วิ. (คำปอน สุทธิญาโณ) วัดวชิราลงกรณวราราม วรวิหาร (ฝ่ายธรรมยุต)

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑ พระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม
วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ
ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

๑.๑ บทนำ

วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ ตั้งอยู่บนพื้นที่ป่าล้อมรอบ เป็นวัดที่มีบรรยากาศแบบธรรมชาติมีแม่น้ำ ถ้ำ ภูเขา ป่าไม้ อุดมสมบูรณ์ จากลักษณะพื้นที่ของวัดดังกล่าวที่เต็มไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติจึงทำให้พระสงฆ์ และประชาชนมีความผูกพันกับป่าไม้ โดยเฉพาะพระสงฆ์เป็นผู้นำด้านศาสนาและจิตใจได้ปลูกฝังประชาชนให้รักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่พระสงฆ์จะต้องนำพาประชาชนตระหนักให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพได้เน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ และได้เน้นการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อเป็นกิจกรรมที่หล่อหลอมความรัก ความสามัคคี การมีบทบาทในการอนุรักษ์ป่าไม้ ดังนั้น ป่าไม้และธรรมชาติจึงเปรียบเสมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิต เนื่องจากป่าไม้มีประโยชน์ในแง่ของปัจจัย ๔ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และ ยารักษาโรค เหล่านี้ล้วนได้จากป่าไม้โดยตรง และยังใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งแปรรูปมาจากเนื้อไม้อีก เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ยาง สารเคมี เป็นต้น อีกทั้งช่วยให้มวลมนุษย์อยู่ได้อย่างปกติหรือสมดุลธรรมชาติ ช่วยลดความรุนแรงของมลพิษด้านต่าง จากที่กล่าวมาข้างต้นพระสงฆ์และประชาชนจึงเห็นความสำคัญและคุณค่าของป่าไม้และธรรมชาติ

๑.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ

วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๑ ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยมีพระครูภาวนาเจติยารักษ์ (ประนอม ป.ธ.๓) เป็นเจ้าอาวาส และมีพระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม เป็นพระสงฆ์นักวิชาการได้เป็นผู้นำประชาชนและชุมชนร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนาและโครงการรักษาป่า เพื่อพัฒนาจิตใจและชุมชน วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอุทัยธานี แห่งที่ ๒๐ ตั้งวัด เมื่อ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ มีกิจกรรมพัฒนาจิตใจประชาชนและนอกจากนั้นยังมีโครงการรักษาป่าชุมชน โครงการและกิจกรรมพัฒนาจิตใจทางวัดได้มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำมีสถานที่ที่เหมาะแก่การปฏิบัติอย่างยิ่ง โครงการรักษาป่าทางวัดได้มีแผนปฏิบัติการในการอนุรักษ์ป่าไม้ การพัฒนาจิตใจและรักษาป่าไม้จึงเป็นภารกิจที่พระสงฆ์และประชาชนได้จัดโครงการและกิจกรรมอยู่เสมอ วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพจึงเป็นวัดที่น่าสนใจอีก ๑ วัดที่มีบทบาทต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญพระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม ท่านได้มีการขับเคลื่อนและสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ป่าไม้ ซึ่งสังเกตุได้จากท่านมีอุดมการณ์การรักษาป่าไม้ว่า “รั้วมนุษย์สื่อสารกับงานเฝ้าระวังสาธารณภัย พื้นป่าตะวันตก” อุดมการณ์นี้จึงเป็นแรงผลักดันให้ท่านทำงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และมีพระครูภาวนาเจติยารักษ์ เจ้าอาวาสได้สนับสนุนการทำงานดังกล่าวจึงทำให้มีแรงกายและแรงจูงใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่โดดเด่นของวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ คือ งานเฝ้าระวังสาธารณภัยป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม

๑.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ

กิจกรรมรักษาป่า

พระครูภาวนาเจติยารักษ์ (ประนอม ปณฺญาวโร) เจ้าอาวาสวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ และพระอาจารย์อมรมิตร คมฺภีรธมฺโม พระนักวิชาการจากวัดนี้เช่นกัน ร่วมกันเสนอของบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อไปชักชวนชาวบ้านให้มาร่วมกันจัดตั้งป่าชุมชน และรวมตัวเป็นเครือข่ายคนใช้วิทยุสื่อสารเครื่องแดงเป็นรั้วมนุษย์ขอบป่าห้วยขาแข้งเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารการเฝ้าระวังทรัพยากรร่วมกัน อาจารย์ประนอมเคยกล่าวถึงแนวคิดนี้ไว้ว่า ถ้าดึงชุมชนมาทำงานรักษาป่าให้เขามีความภาคภูมิใจในทรัพยากรใกล้บ้าน ช่วยกันดูแลและร่วมรับประโยชน์ เราจะได้ผลประโยชน์ที่จะตามมาเพิ่มจากป่าอีกมาก ที่สำคัญคือเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และช่วยรักษาโรคทางสังคมที่เกาะกินชาวบ้านอยู่ได้ทุกโรค อาการของโรคที่ซ่อนอยู่ในชุมชนยังมีอีกมากทั้งการหลงเป็นเครื่องมือทางการเมืองทุกระดับ การขาดภูมิคุ้มกันยาเสพติด ค่านิยมจากทุนนิยม และการขาดการรวมกันเพื่อสร้างตัวเป็นองค์กรเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทั้งที่จริงแล้วในทุกวันนี้ชุมชนยังมีศักยภาพในการร่วมกันทำงาน

ในพื้นที่อุทัยธานี งานจัดตั้งป่าชุมชนเป็นงานหลักที่ทีมงานภาคสนามดำเนินการอยู่ จริงแล้วเป็นภารกิจที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ที่มุ่งไปสู่การทำงานกับชุมชนที่อยู่ในผืนป่า แต่สำหรับอุทัยธานีที่มีป่าห้วยขาแข้งเป็นกำแพงของจังหวัดตลอดทิศตะวันตกนั้น นับว่าไม่มีชุมชนที่ยังอยู่ด้านในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่เลย ภารกิจที่ทำงานกับชุมชนจึงวางไว้ที่การสร้างเครือข่ายชาวบ้านที่เฝ้าระวังทรัพยากรดูแลรักษาป่ากลางไร่ที่เป็นแหล่งหาอยู่หากิน แน่นอนว่าการใช้พื้นที่ป่าในแนวเขตยังเป็นข้อขัดแย้งสำคัญระหว่างชาวบ้านกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง แต่การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของแนวป่าเล็กป่าน้อยก็มีความจำเป็นในการเป็นแหล่งหาอยู่หากินที่ไม่มีความขัดแย้งกับรัฐและเป็นพื้นฐานให้ชาวบ้านเข้าใจในงานร่วมอนุรักษ์ป่าอีกด้วย

พระอาจารย์อมรมิตร คมฺภีรธมฺโม พระนักวิชาการได้มีการนิมนต์คณะสงฆ์ในเขตจังหวัดอุทัยธานีประชุม มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งชุมชนเข้าจัดทำแผนเพื่อรักษาป่าไม้โดยได้แบ่งกลุ่มป่าออกเป็น ๕ กลุ่ม เพื่อจัดเป็นเวทีเสวนาจัดทำแผนปฏิบัติการในการอนุรักษ์ป่าไม้ ได้แก่ กลุ่มป่าเขาเขียว กลุ่มป่าเขาวงศ์ กลุ่มป่าทองหลาง กลุ่มป่าคอกควาย และกลุ่มป่าบ้านไร่

กลุ่มป่าเขาเขียว ประกอบไปด้วยป่าชุมชนบ้านเขาเขียว ป่าชุมชนไผ่งาม และป่าบึงเจริญ ซึ่งเป็นชุมชนประชิดแนวเขตห้วยขาแข้งตอนเหนือสุด ชุมชนเหล่านี้ในอดีตมีความขัดแย้งกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งอย่างมาก มีปัญหาการล่าสัตว์ ตัดไม้ และการเข้าไปเก็บหาของป่า กระทบกระทั่งกับเจ้าหน้าที่อยู่ตลอดมา แต่ภายหลังที่เราเข้าไปทำงานจัดตั้งป่าชุมชนและเป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับเขตรักษาพันธุ์ตลอดจนหน่วยป้องกันรักษาป่าโดยรอบ ก็รู้สึกได้ว่าปัญหาต่าง ๆ จะบรรเทาเบาบางลง แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ความขัดแย้งระหว่างข่าวการล่าสัตว์ในบริเวณบ้านไผ่งามในปีที่ผ่านมา ก็เป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องปรับความเข้าใจกัน โดยที่จากข้อมูลต่าง ๆ ก็ค่อนข้างชัดว่าเกิดจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นที่ไม่ใช่ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อเทียบกับปัญหาที่บ้านบึงเจริญแล้ว ปัญหาที่ไผ่งามก็ดูเป็นเรื่องทั่วไป เพราะที่บึงเจริญเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีความขัดแย้งในเรื่องการใช้พื้นที่น้ำท่วมน้ำลดเหนืออ่างเก็บน้ำทับเสลาในการเลี้ยงวัว ปลูกผัก และการใช้พื้นที่ป่าชุมชนด้านเหนือขึ้นไปในการทำคอกวัว และการเหยียบย่ำทรัพยากรในป่า ยังไม่นับปัญหาทับซ้อนของการใช้พื้นที่ของหน่วยราชการอย่างศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์ป่า ของกรมอุทยานแห่งชาติ และยังไม่ได้นับถึงการเป็นพื้นที่เป้าหมายในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ของนักการเมือง ที่ทั้งหมดแล้วเป็นโจทย์ที่ให้คนทำงานชุมชนอย่างเราต้องคิดต่อไป

กลุ่มป่าเขาวงศ์ ประกอบไปด้วย ชุมชน บ้านเขาหินเทิน บ้านท่ามะนาว บ้านคีรีวงศ์ บ้านโป่งมะค่า บ้านโป่งสามสิบ บ้านห้วยรัง บ้านอ่างห้วยดง บ้านเขาไม้นวลที่ ตำบลระบำ บ้านทรัพย์สมบูรณ์ บ้านเนินม่วงพัฒนา บ้านซับ

ป่าพลูใหม่ บ้านเขาไม้นวล ตำบลป่าอ้อ และบ้านคลองชะนีบน เขาวงศ์ เป็นภูเขาลูกใหญ่ที่ชุมชนร่วมกันรักษาป่ามานมนานตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าไปทำงาน สภาพป่าได้รับการดูแลอย่างดี มีแกนนำชุมชนหลายคนที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ตำแหน่งที่ตั้งยังห่างออกมาจากแนวเขตรั้วลวดหนามของห้วยขาแข้งพอสมควร ดังนั้นจึงแทบไม่ปรากฏปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

กลุ่มป่าทองหลาง ประกอบด้วย บ้านตลิ่งสูง บ้านเมืองแมน บ้านละว้า บ้านอีซ่าพัฒนา บ้านมอสามโค้ง บ้านไซเบอร์ บ้านกุดจะเลิศ บ้านห้วยร่วม บ้านภูเหม็นโท บ้านคลองเคียน และบ้านคลองแห้ง กลุ่มป่านี้เป็นชุมชนที่หลากหลาย มีทั้งชุมชนกะเหรี่ยง คนไทย และชาวอีสานอพยพ รวมถึงคนลาวที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่นานแล้ว กลุ่มป่านี้เป็นกลุ่มป่าที่มีพื้นที่ประชิดแนวรั้วห้วยขาแข้งและเป็นแนวต่อเนื่องออกมาทางตะวันออกรอบอ่างเก็บน้ำห้วยขุนแก้ว แม้ว่าโดยทั่วไปการรักษาป่าชุมชนจะไม่ค่อยพบปัญหาการบุกรุก แต่พื้นที่บริเวณนี้เป็นเป้าหมายการยึดครองของกลุ่มนายทุน ที่เข้ามาแสดงการข่มขู่เพื่อยึดครองพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์พี่น้องกะเหรี่ยง แต่ในช่วงที่ผ่านมาก็ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้

กลุ่มป่าคอกควาย ประกอบด้วย บ้านน้ำพุ บ้านดง บ้านปางสวรรค์ บ้านทองหลาง บ้านเจดีย์ บ้านน้ำซับ บ้านห้วยลึก บ้านคุ้มเกล้า บ้านคลองหวาย บ้านหนองใหญ่ กลุ่มป่านี้มีปัญหาการลักลอบตัดไม้ และถางป่าขึ้นไปตามเชิงเขา แกนนำชุมชนยังขาดการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดพลังการอนุรักษ์

กลุ่มป่าบ้านไร่ ประกอบด้วย บ้านสะนำ บ้านห้วยป่าปก บ้านพุบอน บ้านหินตุ้ม บ้านหินตั้ง บ้านศาลาคลอง บ้านหนองใหญ่ บ้านน้อยพัฒนา บ้านใหม่ร่มเย็น บ้านบุ่ง และบ้านหนองปรือ เกือบทั้งหมดยกเว้นบ้านใหม่ร่มเย็น เป็นพื้นที่ที่ขยายพื้นที่การทำงานออกมา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าใกล้เมืองคืออยู่โดยรอบตลาดอำเภอบ้านไร่

ในพื้นที่อุทัยธานี ยังมีพื้นที่ทำงานที่สำคัญอีกพื้นที่คือบริเวณตำบลแก่นมะกรูด ที่เป็นหมู่บ้านเก่าแก่อยู่กลางป่าใหญ่อยู่ประชิดแนวเขตห้วยขาแข้ง ประกอบไปด้วยหมู่บ้าน อีทราย บ้านอีมาด บ้านใหม่คลองอังวะ และบ้านใต้ เป็นชุมชนกะเหรี่ยงเก่าแก่ที่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากทำข้าวไร่หมุนเวียนเป็นไร่พืชเชิงเดี่ยวเกือบหมดแล้ว มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสำรวจแนวเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ชุมชน

กิจกรรมปฏิบัติธรรม

วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ พระครูภาวนาเจติยารักษ์ (ประนอม ปณฺญาวโร) เจ้าอาวาสวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ และพระอาจารย์อมรมิตร คมฺภีรธมฺโม พระนักวิชาการได้จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจผู้สูงอายุ เยาวชน

และประชาชนทั่วไปโดยการปฏิบัติธรรมได้อาศัยพื้นที่ในวัดในฐานะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติธรรมซึ่งมีสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง มีการนั่งสมาธิเจริญภาวนาและมีการแสดงธรรมในพื้นที่ป่าเพื่อให้จิตใจสงบ นอกจากนั้นยังมีการอบรมการปฏิบัติธรรมนอกสถานที่ สร้างเครือข่ายกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

อีกทั้งยังมีกิจกรรมการปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักชาติ การตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินไทย ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรทางการศึกษาตามโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ธรรมศึกษาในสถานศึกษา จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มโรงเรียนบ้านไร่ ๕ เพื่อส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม นำหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และมีจิตสำนึกรักและหวงแหนแผ่นดินบ้านเกิด มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รับรู้ในพระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์

๑.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย:

การทำงานของ พระอาจารย์อมรมิตร คมฺภีรธมฺโม วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย ดังเห็นได้จากการที่ท่านปลูกฝังให้ชุมชนรู้สึกเห็นคุณค่าของป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติ ทำให้ชุมชุนและสังคมเกิดความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ เกิดการไม่เบียดเบียนธรรมชาติ ดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติให้มากที่สุด การใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติจะทำให้มนุษย์หรือคนในสังคมและชุมชนรู้จักคำว่า พอเพียง พอใจ และพอดี ไม่ทำให้ตนเองทะเยอทะยาน เกิดตัณหา (ความอยาก) จนมากเกินไป หากมนุษย์ดำเนินชีวิตไปตามกระแสแห่งกิเลสไม่ดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติก็จะทำให้ไม่พบความสุข ต้องดิ้นรนไม่รู้จักจบสิ้นซึ่งเป็นที่มาของความทุกข์

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา:

การจัดกิจกรรมและโครงการของวัดไม่ได้เน้นการเป็นอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเดียว แต่เน้นพัฒนาจิตใจด้วย ดังเห็นได้จากกิจกรรมและโครงการปฏิบัติธรรมโดยมุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนทุกระดับ คือ เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ การปฏิบัติธรรมของวัดเน้นการปฏิบัติธรรมให้อยู่กับธรรมชาติเพื่อให้เห็นความเป็นจริง ไม่ยึดติดในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่เรียกว่าปัจจัย ๔ มากเกินไป ทำให้เกิดจิตใจและงดงามและเกิดปัญญา มีจิตใจที่งดงามมีความเมตตา เอื้ออารีต่อคนในชุมชมและสังคม และเกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหาสังคมและแก้ไขปัญหาของธรรมชาติป่าไม้ร่วมกัน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม:

การที่พระสงฆ์ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ อีกทั้งให้ตระหนักถึงคุณค่าของป่าไม้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทำให้สังคมไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำลายป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์มหาศาลแก่มนุษย์ จึงเป็นสังคมที่เป็นอัตลักษณ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน และสังคมมนุษย์รู้สึกเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แนวทางการรักษาป่าของวัดทำให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของป่าเนื่องจากประชาชนได้หาผัก หน่อไม้ หรือพืชพันธุ์อีกหลายชนิดประกอบการเลี้ยงชีพ ดังนั้น เขาจึงรักษาป่าเหมือนบ้านหลังหนึ่งของเขา จึงทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

๑.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ

รูปแบบการทำงานของผู้นำ มีหลักการแนวคิดเชิงบูรณาการคือ ให้ชุมชนรักษาป่าไม้โดยให้เห็นคุณค่า ยิ่งรักษายิ่งได้ประโยชน์ หลักการเริ่มต้นต้องปลูกต้นไม้ในใจคนให้ได้ มีวิธีการได้มีการวางแผนร่วมกันระหว่างชาวบ้านและชุมชน ตลอดทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและคณะสงฆ์เป็นภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะชุมชมในพื้นที่ได้แก่ชาวบ้าน

ถ้าดึงชุมชนมาทำงานรักษาป่าให้เขามีความภาคภูมิใจในทรัพยากรใกล้บ้าน ช่วยกันดูแลและร่วมรับประโยชน์ เราจะได้ผลประโยชน์ที่จะตามมาเพิ่มจากป่าอีกมาก ที่สำคัญคือเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และช่วยรักษาโรคทางสังคมที่เกาะกินชาวบ้านอยู่ได้ทุกโรค เมื่อมีการวางแผนแล้วก็เกิดการปฏิบัติโดยภาคีเครือข่าย ทั้งคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนขับเคลื่อนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ป่าไม้ เกิดเป็นยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์ป่าที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์ชิงพื้นที่ ทำป่าชุมชนติดชายป่า และทำชายป่าห้วยขาแข้งเป็นแนวกันชนป้องกันการบุกรุก

รูปแบบการอนุรักษ์ป่าไม้

การอนุรักษ์ป่าไม้ของวัด คณะสงฆ์ และเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชุมและสังคมเริ่มจากการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ ปลูกฝังอุดมการณ์ โดยมีอุดมการณ์ที่ว่า “การรักษาป่าไม้เหมือนกับการรักษาชีวิต การเห็นคุณค่าของป่าไม้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข และได้รักษามรดกของโลกไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง” วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้ของวัดและพระสงฆ์คือการมีส่วนร่วมของชุมช นซึ่งเป็นจุดแข็งในการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ ดังเห็นได้จากโครงการ ป่าชุมชน ๓๐ ป่ารักษาทุกโรคโดยร่วมกันเสนอของบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อไปชักชวนชาวบ้านให้มาร่วมกันจัดตั้งป่าชุมชน และรวมตัวเป็นเครือข่ายคนใช้วิทยุสื่อสารเครื่องแดงเป็นรั้วมนุษย์ขอบป่าห้วยขาแข้ง เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารการเฝ้าระวังทรัพยากรร่วมกัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นแบบองค์รวมคือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาป่าไม้และพัฒนาป่าไม้ร่วมกัน

รูปแบบการพัฒนาจิตใจ

การพัฒนาจิตใจวัดมีรูปแบบการพัฒนาจิตใจสอดคล้องกับธรรมชาติ ดังเห็นได้จากวัดได้ใช้สถานที่ป่าเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมเพื่อให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม จุดแข็งของการพัฒนาจิตใจคือวัดมีสถานที่อันเหมาะสม (สัปปายะ) และพระสงฆ์ผู้นำตระหนักและดูแลเอาใจใส่ชุมชนและสังคมจึงทำให้ชุมชนและสังคมรู้สึกเป็นกัลยาณมิตร นอกจากนั้นวัดยังออกไปอบรมพัฒนาจิตใจนอกสถานที่เพื่อให้ชุมชนและสังคมทุกภาคส่วนได้เข้าถึงการพัฒนาจิตใจ

๑.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมป่าไม้ได้ร่วมมือกับคณะสงฆ์และประชาชนสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าไม้ มีการบรรจุแผนการทำงานในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นแผนพัฒนาและอนุรักษ์ป่าไม้ร่วมกับชุมชนและประชาชน และหน่วยงานที่เล็กลงมา เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล มีแผนในการพัฒนาระดับชุมชน เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายระดับเล็กจนไปถึงหน่วยงานที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ

ผู้นำชาวบ้าน

จากผลการดำเนินงานมีเสียงสะท้อนจากชุมชนและสังคมอย่างชัดเจนปรากฏว่า ชาวบ้านรู้สึกรักป่าไม้ เนื่องจากชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ป่าไม้และได้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ป่าไม้ มีการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม จากแต่เดิมมีแค่ ๓๐ ป่า และปัจจุบันขยายถึง ๖๔ ป่า

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ได้มีการประชุมระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด มีแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ป่า โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ในเขตพื้นที่ มีการลงพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน มีการขยายพื้นที่การทำงานโดยอาศัยแกนนำพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อน ซึ่งการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ป่าไม้พระสงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของ ภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการประสานงานและปฏิบัติงาน

๑.๗ บทสรุป

วัดถ้ำพระธาตุเมืองเทพ ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยพระอมรมิตร คมฺภีรธมฺโม ท่านได้ทำงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นที่ประจักษ์จนเกิดการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการเกิดเครือข่ายความร่วมมือทั้งคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จึงเกิดเป็นแนวคิด “รั้วมนุษย์สื่อสารกับงานเฝ้าระวังสาธารณภัย พื้นป่าตะวันตก” การทำงานด้านการรักษาป่าไม้ เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าและรู้จักประโยชน์ของป่า ซึ่งเป็นการสงเคราะห์ประชาชน และชุมชนให้เกิดความสุขท้างด้าน กาย จิต ปัญญา และสังคมอย่างแท้จริง

๒ พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ (ป.ธ.๙)
วัดดอนทรายแก้ว
จังหวัดชุมพร

๒.๑ บทนำ

วัดดอนทรายแก้วเป็นวัดที่อยู่ในเมือง มีบทบาทสำคัญในการสงเคราะห์ประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังเห็นได้จากวัดนี้มีอดีตเจ้าอาวาสเป็นเจ้าคณะจังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัด และเป็นศูนย์กลางในการทำงานคณะสงฆ์ในอดีต ปัจจุบันพระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ป.ธ.๙ ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดแห่งนี้ และเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา ได้สืบสานเจตนารมณ์ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา สงเคราะห์ บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้สังคมเกิดสุขภาวะ ทางกาย จิต ปัญญาและสังคม วัดแห่งนี้ พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ท่านได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเน้นการสงเคราะห์พระสงฆ์ ประชาชน เด็ก เยาวชนผู้สูงอายุและผู้ยากไร้ วัดแห่งนี้จึงมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือ อีกทั้งได้มีการสร้างเครือข่ายในการทำงานจึงทำให้การดำเนินงานเกิดความสนใจ มีเครือข่ายร่วมมือทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดดอนทรายแก้ว

วัดดอนทรายแก้ว ตั้งอยู่เลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาทุ่ง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยพระปลัดบุญชวน เขมาภิรโต (พระเดชพระคุณ พระราชญาณกวี อดีตเจ้าคณะจังหวัดชุมพร) เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ.๒๕๑๒ เป็นวัดในชุมชนบ้านดอนทรายแก้ว จึงตั้งชื่อตามลักษณะของพื้นที่ สิ่งสำคัญของวัดโดยดำริของพระเดชพระคุณพระราชญาณกวี หนึ่งในสามสหายธรรมของพระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ให้มีการสร้างสวนป่าชุมชนเพื่อการปฏิบัติธรรม มีเจ้าอาวาสตามลำดับดังนี้

๑) พระปลัดบุญชวน เขมาภิรโต (พระเดชพระคุณ พระราชญาณกวี อดีตเจ้าคณะจังหวัดชุมพร)

๒) พระครูธรรมรัตนาภรณ์ อดีตเจ้าคณะตำบลนาทุ่ง

๓) พระอธิการศราวุฒิ สราวุฑฺโฒ

๔) พระวินัย สุขคเวสโก

๕) พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ป.ธ.๙ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

๒.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดดอนทรายแก้ว

โครงการธนาคารใบไม้

พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ท่านรณรงค์และสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนให้เกิดความตระหนักในการลดปัญหาการเผาในพื้นที่ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกพื้นที่ ทุกหมู่บ้าน โดยใช้โครงการธนาคารใบไม้มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ปัญหามลพิษในอากาศในพื้นที่ โดยการนำใบไม้

และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาฝากกับธนาคาร เพื่อรวบรวมและนำไปผลิตเป็นปุ๋ยหมัก ซึ่งมีคุณสมบัติในการช่วยฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งหากทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชน ดำเนินการตามแนวทางโครงการธนาคารใบไม้ ก็จะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแก้ไขปัญหาหมอกควันของพื้นที่ ที่เกิดการเผาก็จะลดลง ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาหมอกควันในพื้นที่จังหวัดชุมพรเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

โครงการบวชป่ารักษ์ธรรมชาติ

พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ ท่านได้จัดโครงการบวชป่ารักษ์ธรรมชาติ เพื่ออนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ เนื่องจากท่านเห็นว่าปัจจุบันป่าไม้และแหล่งน้ำ ตลอดจนระบบนิเวศน์ได้ค่อย ๆ ถูกทำลายมาจากการตัดไม้และทำลายป่า การเผาป่าเพื่อหาของป่า ทำให้ป่าขาดความสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อให้ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำของชุมชน ในจังหวัดชุมพรกลับมาสู่ความสมบูรณ์ จึงได้มีแนวคิดพิธีบวชต้นไม้ เพื่อยับยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และเป็นกุศโลบายห้ามมิให้คนตัดไม้ทำลายป่า เพื่ออนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อมเพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

โครงการคาราวานธารน้ำใจพระสงฆ์ใต้ ชุมพร

คาราวานธารน้ำใจช่วยผู้ประสบภัย-คณะสงฆ์ชุมพร เป็นโครงการที่พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้วและคณะสงฆ์ร่วมใจกันสงเคราะห์สิ่งของ ถุงยังชีพของใช้ที่จำเป็นในโอกาสที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม และแจกสงเคราะห์ให้กับผู้ยากไร้ ดังเห็นได้จากการจัดคาราวานธารน้ำใจช่วยผู้ประสบภัยในพื้นที่ภาคอีสาน โดยพระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้ว คณะสงฆ์จังหวัดชุมพรได้จัดถุงยังชีพจำนวน ๑,๕๐๐ ชุด และเครื่องอุปโภคที่จำเป็น ไปช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย พี่น้องชาวอีสาน จังหวัดสกลนคร ร้อยเอ็ด ยโสธร และมีอีกหลายจังหวัด เช่น ภาคเหนือท่านและคณะสงฆ์ได้จัดโครงการคาราวานธารน้ำใจพระสงฆ์ใต้ ชุมพร เพื่อน้องบนดอย เป็นต้น โครงการนี้จึงเป็นโครงการช่วยสงเคราะห์ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดยการทำงานโครงการนี้ท่านได้ประสานเครือข่ายเข้าร่วมเพื่อเป็นการสร้างให้พระสงฆ์ได้ตระหนักถึงการสงเคราะห์ประชาชนยามตกทุกข์ได้ยากและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในคณะสงฆ์

โครงการอนุรักษ์ควายไทย ไถ่ชีวิตโคกระบือ

โครงการอนุรักษ์ควายไทย ไถ่ชีวิตโคกระบือเป็นโครงการที่พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้ว เห็นความสำคัญของชีวิตสัตว์โดยเฉพาะควายไทยในอดีตมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ให้เห็นคุณค่า โดยเฉพาะเยาวชนยุคใหม่จะได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนสมัยก่อน เป็นการอนุรักษ์ให้อนุชนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าเกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน โครงการนี้เริ่มต้นได้เกิดจากเจ้าอาวาส มีจิตเมตตาต้องการจะช่วยไถ่ชีวิตควายแม่ลูกอ่อนและท่านได้เปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร ๒ เล่ม คือ ธนาคารทหารไทย สาขาชุมพร และธนาคารกรุงไทย สาขาชุมพร เพื่อเป็นสื่อกลางรวบรวมเงินบริจาคจากสมาชิกเฟซบุ๊กแจ้งเหตุชุมพร

ที่มีจิตเมตตาต้องการจะช่วยไถ่ชีวิตควายแม่ลูกอ่อน ต่อจากนั้น จึงมีการระดมเงินบริจาคผ่านเฟซบุ๊กแจ้งเหตุชุมพร ภายในเวลาประมาณ ๘ ชั่วโมงเท่านั้น ก็ได้รับเงินบริจาครวมทั้งสิ้น ๑๐๒,๐๐๐ บาท พระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ และปศุสัตว์อำเภอเมืองชุมพร จึงเดินทางนำเงินทั้งหมดไปไถ่ชีวิตควายแม่ลูกอ่อนดังกล่าว โดยจ่ายเงินให้เจ้าของควาย จำนวน ๕๙,๐๐๐ บาท ส่วนเงินที่เหลืออีกจำนวน ๔๓,๐๐๐ บาท เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้วได้นำไปใช้สร้างคอกเป็นศูนย์อนุรักษ์ควายไทยชุมพร ให้ควายแม่ลูกอ่อนได้อาศัย และใช้ในการเลี้ยงดูควายแม่ลูกอ่อนคู่นี้ จนกว่าจะสิ้นอายุขัย

โครงการบ้านนี้มีสุข

โครงการบ้านนี้มีสุขเป็นโครงการที่เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้วมีความประสงค์สร้างบ้านและซ่อมแซมบ้านแก่นักเรียนที่ตั้งใจเรียนแต่ลำบาก โครงการนี้ท่านได้มีการสำรวจนักเรียนที่ยากจนในพื้นที่จังหวัดชุมพร และได้สำรวจนักเรียนที่มีผลการเรียนที่โดดเด่น ทั้งนี้ การสร้างบ้านให้แก่เด็กนักเรียนท่านเจ้าอาวาสท่านได้กล่าวว่า เป็นการให้กำลังใจแก่เด็กและเยาวชนเพราะเด็กและเยาวชนในอนาคตเขาจะเป็นต้นกล้าที่แข็งแรงในการพัฒนาสังคมประเทศชาติในอนาคต หลังจากที่ท่านได้สำรวจข้อมูลว่านักเรียนคนใดเรียนดีและยากจนแล้ว ท่านเจ้าอาวาสก็ได้ดำเนินการหาทุนมาสนับสนุนการสร้างบ้าน โดยงบประมาณส่วนมากเกิดจากการบริจาคสมทบผ่านกองทุนของวัด เมื่อได้ทุนมาแล้วก็ดำเนินการสร้างให้แก่เด็กนักเรียน การก่อสร้างบ้านส่วนมากเป็นช่างก่อสร้างจิตอาสา เป็นการแบ่งปันน้ำใจให้ได้มากที่สุด โครงการนี้เป็นโครงการที่ปันสุขได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเด็กนักเรียนบางคนที่อยู่อาศัยไม่พร้อมดำเนินชีวิตด้วยความลำบาก เมื่อเขาได้บ้านหลังใหม่เขาก็รู้สึกดีใจและมีกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตต่อไป การสร้างบ้านได้รับความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเป็นอย่างดียิ่ง

โครงการกิจกรรมรถ (รส) พระธรรมนำสุขออกเยี่ยมแบ่งปันรอยยิ้มและมอบสิ่งของ

กิจกรรมรถ (รส) พระธรรมนำสุขออกเยี่ยมแบ่งปันรอยยิ้มและมอบสิ่งของ เป็นโครงการพระมหาชัยศิลป์ ชยโชติ เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้ว ได้นำพาคณะสงฆ์ภาคีเครือข่ายมอบสิ่งของแก่ผู้ป่วยติดเตียง คนชรา และผู้พิการ ท่านได้กล่าวว่าการสงเคราะห์แก่ประชาชนควร “ช่วยด้วยใจ ไปด้วยเมตตา” คำนี้เป็นแนวคิดหลักในการทำงานของท่าน คำว่าช่วยด้วยใจในทัศนะของท่าน หมายถึงการกระทำความดีควรช่วยด้วยจิตใจที่งดงาม เพราะใจเป็นที่ตั้งแห่งการกระทำความดี ทุกอย่างเกิดขึ้นจากใจทั้งนั้น ไปด้วยเมตตา หมายถึงเมื่อไปหาหรือเยี่ยมเยียนผู้ที่ป่วย ผู้ยากไร้ หรือตกทุกข์ได้ยาก ควรมีเมตตาต่อผู้นั้นเพราะเมตตาจะเป็นเครื่องชโลมใจอย่างดี เป็นคุณธรรมที่ค้ำจุนโลกที่เปี่ยมด้วยความรัก จากการที่ท่านเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์ได้ออกไปมอบสิ่งของแก่ผู้ป่วยติดเตียง คนชรา ผู้พิการ และผู้ยากไร้ พบว่า เขารู้สึกดีใจและได้กำลังใจได้รอยยิ้ม ถึงแม้ว่าจะช่วยสิ่งของได้เพียงเล็กน้อย แต่เขาย่อมได้กำลังใจเต็มร้อยทำให้ผู้ป่วยติดเตียง คนชรา หรือผู้ตกทุกข์ได้ยากมีกำลังกายกำลังใจในการดำเนินชีวิต จากที่สิ้นหวังในชีวิตกลายเป็นได้ยากำลังใจที่ดี โครงการนี้เป็นโครงการที่ท่านเจ้าอาวาสดำเนินการอยู่เสมอ เพราะผู้ป่วย คนชรา หรือผู้ตกทุกข์ได้ยากมีมากในสังคม หากมีการเยี่ยมแบ่งปันรอยยิ้มและมอบสิ่งของเป็นประจำ สังคมคนชรา ผู้พิการ และผู้ยากไร้ ก็จะมีความสุข ถึงแม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ท่ามกลางทุกข์ก็ตาม

๒.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดดอนทรายแก้ว

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย:

การดำเนินโครงการของเจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้ว ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย ดังเห็นได้จากโครงการธนาคารใบไม้ โครงการนี้เป็นการรณรงค์ลดการเผาขยะ ลดมลพิษในอากาศ อีกทั้งสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ส่งผลให้พื้นที่ของชุมชนมีสุขภาพกายที่ดีเพราะอากาศลดมลพิษ สังคมเมืองที่มีปัญหาสุขภาวะทางกายเนื่องจาก

อากาศเป็นมลพิษส่วนหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น กรุงเทพมหานคร มีจราจรที่ติดขัด มีปัญหามลพิษหมอกควัน จึงส่งผลให้ร่างกายเจ็บป่วย หรือเขตอุตสาหกรรมโรงงานที่ปล่อยน้ำเสียทำให้อากาศเสียไปด้วย ท่านเจ้าอาวาสจึงรณรงค์ให้มีการลดเผาขยะ และการที่นำใบไม้มาทำธนาคารฝากไว้เป็นการลดค่าใช้จ่ายสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน จากที่ชาวบ้านเคยใช้ปุ๋ยเคมีก็หันมาใช้ปุ๋ยธรรมชาติที่เกิดจากการสลายของใบไม้ โครงการบวชป่ารักษ์ธรรมชาติก็เช่นเดียวกัน เป็นการรักษาป่าไม้เพื่อมีอากาศที่ดีของพื้นที่ชุมชนทำให้เกิดสุขภาพกายที่ดี และโครงการบ้านนี้มีสุขเป็นการสร้างสุขภาวะทางกายอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กนักเรียนที่ยากจน จากที่เคยมีที่อยู่อาศัยลำบากไม่มีบ้านก็ทำให้เกิดความสะดวกสบายในที่อยู่อาศัย ถือว่าเป็นโครงการที่อำนวยความสะดวกด้านปัจจัย ๔ ให้กับคนในชุมชนมีความสุขทางกายอย่างชัดเจน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา:

การดำเนินโครงการของเจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้วทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา วิเคราะห์ได้จากโครงการที่ท่านเจ้าอาวาสดำเนินการสงเคราะห์สังคมและชุมชนทำให้เกิดปัญญา เช่น มีปัญญาสามารถแก้ไขปัญหาชุมชุมในพื้นที่ ดังเห็นได้จากแต่ก่อนในชุมชนมีการเผาขยะทำให้เกิดปัญหามลพิษ ก็มีปัญญาแก้ไขปัญหาลดการเผาขยะกลายมาเป็นโครงการธนาคารใบไม้ เกิดปัญญาในการเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมตามโครงการบวชป่ารักษ์ธรรมชาติ โครงการอนุรักษ์ควายไทย ไถ่ชีวิตโคกระบือ ทำให้เกิดปัญญาเห็นคุณค่าของสัตว์ที่มีคุณในอดีตซึ่งปัจจุบันควายไทยเริ่มสูญพันธ์ เกิดปัญญามีจิตใจที่ดีงามในการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมมีเมตตาต่อสัตว์ในการไถ่โค-กระบือ และโครงการคาราวานธารน้ำใจพระสงฆ์ใต้ ชุมพร โครงการบ้านนี้มีสุข และโครงการกิจกรรมรถ (รส) พระธรรมนำสุขออกเยี่ยมแบ่งปันรอยยิ้มและมอบสิ่งของ ทำให้เกิดปัญญาและจิตใจที่ดีงามทำให้คนในชุมชนรู้จักเสียสละเอื้ออารีย์ต่อกัน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม:

โครงการที่ท่านเจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้วดำเนินการมาทั้งหมดทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สังคมมีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาทั้งในส่วนพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำและในส่วนของหน่วยงานภายนอก ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน เมื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาก็ทำให้สังคมนั้นเกิดความสุข ลดความขัดแย้ง ท่านเจ้าอาวาสได้มีการสำรวจปัญหาของชุมชนในพื้นที่แล้วได้นำปัญหาเหล่านั้นรีบมาดำเนินการแก้ไขเพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุข อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานนอกพื้นที่ จึงทำให้ความสุขได้ขยายแพร่ไปในสังคมอื่นด้วย ดังเห็นได้จากโครงการที่ท่านเจ้าอาวาสได้ทำมีการออกไปช่วยเหลือผู้คนที่เดือดร้อน ผู้ยากไร้ต่างจังหวัดด้วย นอกจากสังคมจะเกิดความสุขแล้วในส่วนสิ่งแวดล้อมท่านได้เป็นผู้นำรณรงค์ให้รักษาป่าและรักษาธรรมชาติ เมื่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุดมสมบูรณ์จึงส่งผลให้คนในสังคมมีความสุขไปด้วย ท่านได้เน้นสร้างสุขภาวะทั้งสิ่งแวดล้อมมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตให้เกิดความสมดุล ซึ่งจะเกิดความสุขที่ยั่งยืน

๒.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดดอนทรายแก้ว

รูปแบบการเป็นผู้นำ

เจ้าอาวาสวัดดอนทรายแก้วมีอุดมการณ์ในฐานะที่เป็นผู้นำว่า “ช่วยด้วยใจ ไปด้วยเมตตา” คำนี้ท่านได้ใช้เป็นอุดมการณ์ในการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นประจำเสมอ ท่านกล่าวว่า เมตตา เป็นความรักความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ความปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข เมตตานี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นธรรมที่ค้ำจุนโลกให้ร่มเย็นเป็นสุข เมื่อบุคคลทั้งหลายมีเมตตาต่อกัน ปรารถนาให้กันและกันมีความสุข คนทั้งหลายก็จะไม่เบียดเบียนกัน ไม่จองเวรกัน ไม่จองล้างจองผลาญกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความ

สงบสุขย่อมบังเกิด คนในสังคมไหนเป็นอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตา คนในสังคมนั้นย่อมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็กระดับครอบครัว และสังคมใหญ่ระดับจังหวัด ประเทศ หรือระดับโลกก็ตาม เมื่อชาวโลกทั่วไป มีความรักความเมตตาต่อกันอย่างนี้ ก็จะเกิดความรักความสามัคคีกัน ไม่มุ่งร้ายต่อกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวโดยการเบียดเบียนผู้อื่น การทะเลาะวิวาทบาดหมางก็จะไม่มี สงครามของแต่ละประเทศก็จะไม่เกิด จึงเชื่อว่าเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ดังนั้นท่านจึงยึดหลักเมตตา เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ

นอกจากนี้ การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ ท่านมีแผนการทำงานโดยมีการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ซึ่งเริ่มจากปัญหาเร่งด่วนก่อน มีการตั้งศูนย์การทำงานเพื่อประสานงาน มีการประชุมทุกครั้งก่อนลงพื้นที่โดยเฉพาะปัญหาเร่งด่วน เช่นไฟไหม้ น้ำท่วม เป็นต้น มีการประชุมสามัญเพื่อทบทวนงาน ๓ เดือน/ครั้ง การทำงานมีเครือข่ายทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น เครือข่าย มิราเคิล ออฟไลฟ์จังหวัดชุมพร สมาคมวิทยุสมัครเล่นจังหวัดชุมพร สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดชุมพร คลับวายุ โรงเรียนวัดดอนทรายแก้ว อบต. นาทุ่ง เทศบาลตำบลท่ายาง สำหรับเครือข่ายคณะสงฆ์มีการขับเคลื่อนทุกวัดในตำบลประกอบด้วยวัดพระขวาง วัดวังไผ่ วัดคอออม วัดวังใหม่ วัดท่ามะปลิง วัดปากคลอง วัดทุ่งหงส์ วัดวิสัยเหนือ วัดเขาปูน และคณะสงฆ์ต่างอำเภอได้แก่ คณะสงฆ์อำเภอทุ่งตะโก คณะสงฆ์อำเภอปะทิว คณะสงฆ์อำเภอท่าแซะ คณะสงฆ์อำเภอเมืองชุมพร และมีพระราชวิจิตรปฏิภาณ เจ้าคณะจังหวัดชุมพร พระเทพมงคลกวี เจ้าคณะจังหวัด (ธ) เป็นผู้ให้คำแนะนำและปรึกษาสนับสนุนการดำเนินงาน และมีการประเมินการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงแผนงานในอนาคต การทำงานของท่านจึงเป็นรูปแบบที่น่าสนใจและเป็นแบบที่ทำแล้วประสบผลสำเร็จและส่งผลทำให้สังคมเกิดความสุขภาวะ ทางกาย จิต ปัญญาและสังคม

รูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ท่านเจ้าอาวาสได้รณรงค์ให้คนในชุมชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดดอนทรายแก้วมีโครงการธนาคารใบไม้ และโครงการบวชป่ารักษ์ธรรมชาติ รูปแบบของโครงการ เบื้องต้นท่านได้สร้างความรู้ให้กับชุมชนโดยตระหนักให้ชุมชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมก่อนและสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชน เมื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนแล้วท่านได้สำรวจปัญหาในชุมชนแล้วจัดทำเป็นโครงการขึ้นมาเพื่อลงมือทำงาน เมื่อมีโครงการท่านได้สร้างเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและ

ประชาชนทั่วไปสร้างจิตอาสาในการทำงานและลงมือปฏิบัติเพื่อให้คนในชุมชนได้ประโยชน์และสร้างความสามัคคีร่วมกัน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสิ่งที่เป็นบทเป็นเรียนที่สำคัญทำให้ประสบความสำเร็จคือ การที่ท่านเจ้าอาวาสลงมือทำเป็นตัวอย่างและการให้ความร่วมมือของคนในชุมชน การที่ท่านเจ้าอาวาสทำงานอย่างจริงจัง ทำให้ผู้คนในชุมชนศรัทธาและนับถือน้ำใจของท่านในฐานะพระสงฆ์ผู้เสียสละ

๒.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

วัดบ้านโหมง และวัดศรีสุเทพ จังหวัดชุมพรได้นำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ไปเป็นต้นแบบไปดำเนินการเพื่อขยายผลเพื่อให้เกิดความร่วมมือในคณะสงฆ์ อีกทั้งยังมีคณะสงฆ์ภาคีเครือข่ายอีกหลายจังหวัดที่ได้ให้ความร่วมมือขยายผลโดยเฉพาะโครงการคาราวานธารน้ำใจพระสงฆ์ใต้ เป็นโครงการเคลื่อนที่ให้ความช่วยเหลือทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดชุมพร ในส่วนคณะสงฆ์จากการทำงานเชิงรุกเช่นนี้มีการขยายผลนำงานด้านสาธารณสงเคราะห์เข้าเพื่อจัดทำแผนและโครงการดำเนินงานในการประชุมคณะสงฆ์ระดับตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด

ภาครัฐ

ได้รับความร่วมมือจากกรมป่าไม้ในโครงการบวชป่ารักษ์ธรรมชาติ โดยได้ขยายผลร่วมกับทางกรมป่าไม้เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายป่าไม้และสิ่งแวดล้อม และนอกจากนั้นยังมีหน่วยงานสื่อภูมิภาคจังหวัดชุมพรที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารในการดำเนินโครงการด้านการสาธารณสงเคราะห์เกษตรจังหวัดที่ให้ความรู้และดำเนินงานโครงการธนาคารใบไม้ อีกทั้งสำนักวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาที่ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนในการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์และพัฒนาจิตใจ

ชาวบ้าน

ชาวบ้านเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้นำโครงการที่ทางวัดดอนทรายแก้วมาขยายผลในชุมชนพื้นที่ เช่น โครงการธนาคารใบไม้ ชาวบ้านได้ดำเนินการเพื่อรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมปราศจากมลพิษ อีกทั้งยังเป็นจิตอาสาในการดำเนินงานทุกโครงการที่วัดดอนทรายแก้วดำเนินงาน เช่น โครงการบ้านนี้มีสุข ชาวบ้านได้มีจิตอาสาสร้างบ้านให้แก่นักเรียนผู้ยากไร้และตั้งใจเรียน และโครงการที่ออกไปช่วยเหลือผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ และผู้ยากไร้ ชาวบ้านเป็นส่วนสำคัญในการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ หากไม่มีชาวบ้านก็จะทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จและไม่เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในพื้นที่

๒.๗ บทสรุป

วัดดอนทรายแก้วได้มีบทบาทต่อสังคมทั้งในด้านการสงเคราะห์งานบรรเทาสาธารณภัยแก่ชุมชนและสังคมและบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทำงานด้วยบทบาทดังกล่าวทำให้วัดดอนทรายแก้วมีเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน การดำเนินงานดังกล่าวเกิดจากการที่ผู้นำพระสงฆ์คือเจ้าอาวาสได้ใช้หลักเมตตาในการดำเนินงานจึงทำให้งานประสบผลสำเร็จ การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นหลักในการทำงานนับว่าเป็นจุดแข็งในการดำเนินงาน อีกทั้งการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์พระสงฆ์ท่านเข้าใจบริบทของสังคม เข้าถึงปัญหาจึงทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ มากมาย ทำให้คนในชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ และการดำเนินงานได้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชมสามารถสร้างความสามัคคีและเกิดสุขภาวะทางกาย จิต ปัญญา และสังคมได้อย่างยั่งยืน

๓ พระปัญญาวชิรโมลี วัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี

๓.๑ บทนำ

เมื่อกล่าวถึงวัดที่ได้รับความสนใจจากประชาชนคนไทยและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ตลอดถึงชาวต่างชาตินั้น วัดป่าศรีแสงธรรม ตำบลยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี นับว่าเป็นวัดหนึ่งในหลาย ๆ วัดที่อยู่ในขอบข่ายความน่าสนใจดังกล่าว คือ วัดป่าศรีแสงธรรมนี้เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและนิเวศเกษตร และเป็นวัดที่ได้น้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการขับเคลื่อน พร้อมกันนี้ก็ได้ใช้พลังแห่งความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ หรือ “พลังบวร” มาสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความรอบรู้เกี่ยวกับวัดป่าศรีแสงธรรมให้มากขึ้น ต่อไปนี้จักได้แสดงเนื้อหาตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของวัดมาให้ทราบเป็นลำดับไป

๓.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดป่าศรีแสงธรรม

ประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันของวัดป่าศรีแสงธรรมนี้นับว่ามีความน่าสนใจอยู่มิใช่น้อย ยิ่งเมื่อกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้ดำเนินการอยู่ในช่วงปัจจุบันจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าไว้เป็นแบบอย่างเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในที่นี้ทางคณะผู้จัดทำคู่มือเกี่ยวกับพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะจักได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นให้ทราบกันมากขึ้นดังนี้

วัดป่าศรีแสงธรรม ตำบลยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระปัญญาวชิรโมลี เป็นเจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม มีความโดดเด่นในด้านการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพลังบวรมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน วัดป่าแห่งนี้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้พลังงานทดแทน “โคกอีโด่ยวัลเล่ย์” มีโรงเรียนศรีแสงธรรมที่ใช้พลังงานไฟฟ้าด้วยระบบโซล่าเซลล์ที่ผลิตขึ้นมาเอง โดยมีอาคารเรียนส่วนหนึ่งเป็นแบบบ้านดิน ทำนาและปลูกผักแบบเกษตรอินทรีย์ ที่ได้น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของรัชกาลที่ ๙ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ สืบสาน รักษา และต่อยอดศาสตร์พระราชามาดำเนินโครงการฯ รวมทั้งมีศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ “โคก หนอง นา” ซึ่งจากผลงานอันเป็นที่ประจักษ์ จึงทำให้พระปัญญาวชิรโมลี ได้รับรางวัลเสมาธรรมจักร ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขาส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปี ๒๕๖๓

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เห็นถึงบทบาทของวัดป่าศรีแสงธรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาและประชาชนเข้ามาศึกษาด้านพลังงานทดแทนด้วยระบบโซล่าเซลล์ที่ผลิตมาจากการรีไซเคิลแผ่นโซล่าเซลล์ที่ชำรุด การทำเกษตรอินทรีย์เรียนรู้ต้นแบบโคก หนอง นา และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน รวมถึงการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมนำหลักทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน และดึงศักยภาพของทรัพยากรทางชีวภาพที่หลากหลายในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ชุมชน ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจจากฐานรากให้พึ่งพาตนเองได้ และเพิ่มพูนรายได้สูงขึ้นโดยประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

๓.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดป่าศรีแสงธรรม

สำหรับการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของวัดป่าศรีแสงธรรมหรือเจ้าอาวาสจะเห็นได้ถึงการสงเคราะห์อนุเคราะห์ และเกื้อกูลประชาชนทั้งในระดับรายบุคคลหรือในระดับชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพราะหลายกิจกรรมหรือโครงการที่จะนำเสนอต่อไปนี้มีประโยชน์มากมายจนยากที่จะระบุเป็นเชิงปริมาณหรือพื้นที่ได้ง่าย ดังนั้นเพื่อการเป็นการแสดงบทบาทและผลงานเหล่านั้น ต่อไปนี้จักได้แสดงรายละเอียดให้ทราบดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ “โคก หนอง นา”

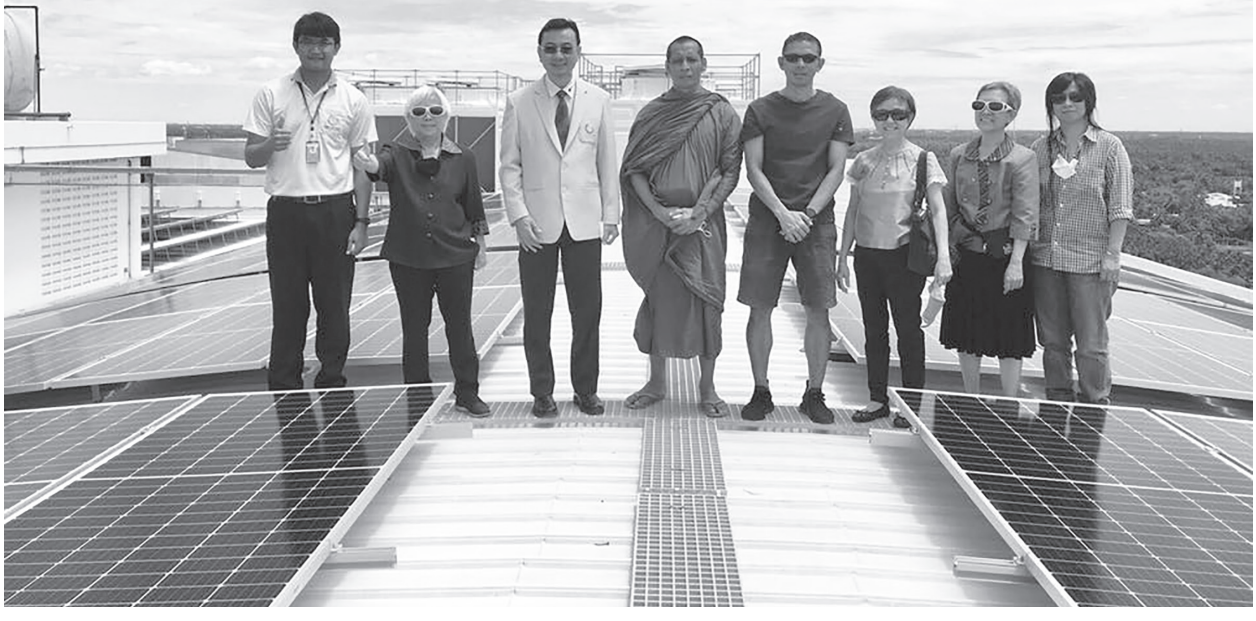
กิจกรรมหรือโครงการของวัดหรือเจ้าอาวาสเกี่ยวกับโคก หนอง นา โมเดลนี้ เป็นแนวทางที่ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่และละแวกอื่น ๆ ในประเทศและต่างประเทศได้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและให้มีประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด กล่าวคือเมื่อมีแนวพระราชดำริเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้เกิดมีการทำกสิกรรมบนพื้นฐานเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ไม่ผูกติดกับการทำกสิกรรมตามกรอบเดิม ๆ อีกต่อไป เพราะในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประชาชนในพื้นที่หรือโดยทั่วไป จะทำกสิกรรมก็ต้องเน้นไปที่การดำเนินการในรูปแบบทุนนิยม ได้แก่ ไม่ได้ทำกสิกรรมเพื่อสุขภาวะแห่งตน แต่เป็นการทำในเชิงการค้าขาย จึงเป็นการทำอย่างมีการลงทุนด้วยเงินทองเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งได้มีการทำลายธรรมชาติเป็นอย่างมากร่วมไปด้วย ซึ่งเมื่อพิสูจน์ด้วยกาลเวลาที่ผ่านมาแล้วการทำกสิกรรมที่ประชาชนดำเนินการนั้นไม่ได้ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นเลย ซ้ำร้ายกลับทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่และสถานการณ์โดยรวมเลวร้ายกว่าเดิมอีก ดังนั้น ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสจึงได้เป็นผู้นำทางความคิดและนำพาประชาชนดำเนินการทำกสิกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ทำให้ชุมชนมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่าย ตลอดถึงเป็นที่ชื่นชมของผู้คนโดยทั่วไป จนในละปีได้มีผู้มาศึกษาดูงานและนำไปเป็นต้นแบบดำเนินการได้อีก

โรงเรียนศรีแสงธรรม

อีกแนวทางหนึ่งในการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีคือการจัดการศึกษาหรือการทำโรงเรียนศรีแสงธรรม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้พลังงานทดแทน “โคกอีโด่ยวัลเล่ย์”และเป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับแนวทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ตลอดถึงเรื่องการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเน้นให้เด็กและเยาวชนที่สนใจเข้ามาศึกษาในโรงเรียนได้อยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ กล่าวคือแม้นักเรียนจะได้เรียนในรายวิชาที่มีเนื้อหาที่ไม่ได้แตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วไป แต่ที่โรงเรียนแห่งนี้ นักเรียนจะได้ความรู้ความสามารถดังกล่าวเหมือนที่อื่น ๆ ส่วนที่จะเห็นเป็นเด่นชัดคือนักเรียนที่นี่จะได้ความรู้แบบแนวนวัตกรรมที่ใช้พลังงานไฟฟ้าด้วยระบบโซล่าเซลล์จนสามารถนำไปประกอบใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปด้วย โดยที่ทางโรงเรียนไม่ได้มุ่งเน้นที่จะให้นักเรียนจดจำความรู้ให้ได้มากเพื่อจะไปแข่งขันหรือประกวด แต่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน เรียกว่ามีความรู้ที่เรียนและมีความสุขในสิ่งที่เรียนจนสามารถนำไปประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้ ซึ่งเท่ากับว่าทางโรงเรียนต้องการให้นักเรียนคิดเป็น แก้ปัญหาได้ และเป็นลูกหลานที่ดีของพ่อแม่ต่อไป

พลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า

ตามที่ปรากฏเห็นโดยทั่วไปคือกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสคือการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แผงโซล่าเซลล์ในการผลิตพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า สืบเนื่องจากการผลิตไฟฟ้าตามปกติที่ใช้กันอยู่ทั่วไปเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งเป็นการทำลายธรรมชาติเป็นอย่างมากไปด้วย จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะหันมาใช้พลังงานธรรมชาติเป็นทางเลือก เพราะการผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานธรรมชาติหรือพลังงานทางเลือกดังกล่าวมีประโยชน์มากมายหลายประการ กล่าวคือทำให้ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมนุษย์มากกว่า พร้อมทั้งง่ายต่อการดำเนินการ ไม่สิ้นเปลืองรายจ่ายมากนัก อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือเกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายและสามารถติดตั้งและย้ายพื้นที่ได้ง่าย ดังนั้น การที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ส่งเสริมให้ใช้แผงโซล่าเซลล์ดังกล่าวถือว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับยุคสมัยนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยทำให้ลดภาวะโลกร้อนหรือภาวะเรือนกระจกด้วย สรุปแล้ว การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ดังกล่าวที่ดำเนินการอยู่นี้ได้ทำให้เกิดความสนใจของประชาชนตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศจนได้เดินทางมาศึกษาดูงาน เพราะการดำเนินการในเรื่องนี้ได้ทำให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนได้ทำให้เกิดแรงกระตุ้นใฝ่เรียนรู้ต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก หรือแม้กระทั่งผู้นำประเทศหรือฝ่ายรัฐบาลไทยก็ได้ยกย่องเรื่องนี้ของวัดหรือเจ้าอาวาสให้เป็นตัวอย่างแห่งการใช้พลังงานไฟฟ้าทางเลือกเพื่อความประหยัดและเป็นการดำเนินการที่คุ้มค่ามาก

แจกสิ่งของเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙

จากการที่แต่ละพื้นที่ของสังคมโลก มิเว้นแม้แต่สังคมไทยต่างได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ จนทำให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับความลำบากจากการไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ เรียกว่าต้องงดกิจกรรมที่ทำอยู่เป็นปกติในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ ต้องรู้จักป้องกันตนเองจากการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ดังนั้น เพื่อให้ทุกคนได้มีสุขภาวะอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ดังกล่าว ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสจึงได้จัดตั้งโรงทานมอบสิ่งของเพื่อช่วยเหลือบรรเทาจากโรคร้าย โดยได้มอบสิ่งของอุปโภคบริโภคที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตให้ผ่านพ้นช่วงเวลาอันเลวร้ายนี้ไปให้ได้ พร้อมกันนี้ก็ได้มีการพบปะพูดคุยให้แนวทางในการต่อสู้ชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาร่วมไปด้วย เพื่อให้ประชาชนที่ประสบปัญหาจากโรคภัยไข้เจ็บจะได้มีกำลังใจและมีสุขภาวะทางความคิดอ่านหรือปัญญาไว้ต่อสู้กับความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ ทั้งทางกายและทางใจ จึงนับว่าเป็นเรื่องดีเป็นอย่างมากเมื่อได้มีการแจกจ่ายมอบสิ่งของต่าง ๆ แก่ประชาชนแล้วก็มีการมอบธรรมทานร่วมไปด้วย เพื่อจะให้เกิดความคิดอ่านในทางที่สร้างสรรค์พัฒนาตนเองต่อไป

๓.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดป่าศรีแสงธรรม

จากที่ได้เห็นผลประกอบการที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดป่าศรีแสงธรรมหรือเจ้าอาวาสดำเนินการในกรอบแห่งการสงเคราะห์อนุเคราะห์ และเกื้อกูลประชาชน นักเรียนนักศึกษา ชุมชน และสัตว์โลกแล้ว จึงกล่าวได้ว่าทุกการทำงานได้ทำให้เกิดสุขภาวะอย่างรอบด้านจนเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย: เกิดการเป็นอยู่อย่างเพียงพอ

ตามที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการงานสาธารณสงเคราะห์นั้นได้ทำให้เกิดความเป็นอยู่ดีอย่างยั่งยืนของประชาชนหรือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่เข้ามารับบริการ ดังจะเห็นได้จากโครงการโคก หนอง นา โมเดล นั้นได้ทำให้เกิดต้นแบบการกสิกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถปฏิบัติตามแล้วเห็นผลได้จริง เรียกว่ากิจกรรมหรือโครงการดังกล่าวนี้ได้ทำให้เกิดการกินดีอยู่ดีอย่างเพียงพอแก่สถานะของผู้ประกอบการ กล่าวคือเมื่อประชาชนได้เห็นแบบอย่างจากผลลัพธ์หรือได้มาศึกษาดูงานแล้วกลับไปปฏิบัติตามที่รู้และเข้าใจ จนได้ทำให้ชีวิตและครอบครัวดีขึ้นและหนี้สิ้นที่เคยเป็นความทุกข์ในการที่จะต้องจัดหาเงินทองหรือสิ่งของมาทดแทนก็ลดน้อยลง จนทำให้ชีวิตมีความสุขสะดวกสบายมากขึ้น ตลอดจนได้มีการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกช่วงขณะชีวิต จึงได้กลายเป็นชีวิตที่ไม่ต้องดิ้นรนเสียจนทำลายความสมดุลแห่งชีวิต และอาชีพที่แต่ละคนทำในแต่ละปีก็ได้เป็นอาชีพที่ไม่แปลกแยกจากจิตวิญญาณที่ดีงามด้วย

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา: เกิดการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

เนื่องจากทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์อย่างการทำโรงเรียนศรีแสงธรรม จึงทำให้เกิดโรงเรียนที่เป็นสถานศึกษาที่ตอบโจทย์เกี่ยวกับงานทางวิทยาศาสตร์และมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านหลักคำสอนในพุทธศาสนาไปในขณะเดียวกันด้วย กล่าวคือเมื่อการทำโรงเรียนได้กลายเป็นสถานศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่และอื่น ๆ จนทำให้เป็นแหล่งการศึกษาที่สำคัญในพื้นที่และได้กลายเป็นโรงเรียนที่มีความแตกต่างจากสถานศึกษาอื่นในแง่ที่ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ที่ผสมผสานไปกับแนวทางที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสส่งเสริมสังคมให้ดำเนินไปด้วยการไม่รบกวนธรรมชาติ โดยสนับสนุนรูปแบบการศึกษาที่เน้นการประหยัดพลังงานหรือให้ใช้พลังงานแสงอาทิตย์เป็นสำคัญ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม: เกิดสังคมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ

จากกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินการตลอดมาได้กลายเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ศึกษาดูงานทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ อย่างกรณีเกี่ยวกับการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าก็ได้กลายเป็นพลังงานทางเลือกให้กับประชาชนหรือผู้สนใจโดยทั่วไป ทั้งในระดับบุคคลและระดับหน่วยงานหรือองค์กร ดังนั้น การส่งเสริมในเรื่องดังกล่าวนี้จึงได้กลายเป็นงานหลักในการสาธารณสงเคราะห์ของวัดไปแล้ว

เพราะทางวัดได้จัดพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และช่วยเหลือในเรื่องการใช้แผงโซล่าเซลล์ โดยได้มีการมอบหรือบริจาคให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และส่งเสริมให้เกิดความสนในและเรียนรู้เรื่องนี้ในทางที่ถูกต้อง ส่วนเรื่องราวที่สำคัญเป็นอย่างมากคือในการใช้แผงโซล่าเซลล์ผลิตกระแสไฟฟ้านี้ได้รับความสนใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับที่ใช้โซล่าเซลล์ในเชิงความสะดวกสบายต่อชีวิตและการใช้ในเชิงธุรกิจ ดังจะเห็นได้จากการที่ทางวัดหรือทางอาวาสได้รับการยอมรับจากประชาชนและสังคมเป็นอย่างมาก สรุปแล้ว กิจกรรมหรือโครงการสาธารณสงเคราะห์เกี่ยวกับการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ทำให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตามของประชาชนและผู้สนใจจนทำให้การใช้ไฟฟ้าและการทำงานไม่ทำร้ายธรรมชาติหรือเป็นมิตรกับธรรมชาตินั่นเอง อีกนัยหนึ่ง ชีวิตของประชาชนก็มีความปลอดภัยและสะดวกสบายมากขึ้นด้วย หรือแม้แต่ความสิ้นเปลืองจากการที่จะต้องใช้จ่ายเพื่อการใช้พลังงานก็ลดน้อย จนทำให้ความเป็นอยู่โดยรวมของประชาชนก็ดีขึ้นตามไปด้วย เรียกว่าเมื่อประชาชนมีเศรษฐกิจที่เหมาะสมแล้ว ชีวิตก็เกิดความสัปปายะในการพัฒนาได้

๓.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดป่าศรีแสงธรรม

จากการที่ทางวัดป่าศรีแสงธรรมได้ดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน นักเรียนนักศึกษา ชุมชน สังคมและประเทศชาติจนประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ดังนั้น ในที่นี้จึงกล่าวได้ว่าผลลัพธ์จากการยอมรับและความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นล้วนมาจากผู้ดำเนินการหรือเจ้าอาวาสที่มีลักษณะโดดเด่นจนสามารถสัมผัสได้ดังนี้

การมีภาวะความเป็นผู้นำ

จากการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ และเกื้อกูลประชาชนในพื้นที่หรืออื่น ๆ ที่สนใจติดต่อรับบริการจนทำให้เกิดความพึงพอใจและเกิดความสุขอย่างถ้วนหน้านั้น ได้ทำให้เห็นถึงความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ เป็นที่กล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ และเป็นที่มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับสัปปุริสธรรม ๗ ที่หมายถึงธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษหรือคนดี โดยมีลักษณะแห่งอัตตัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักตน ปริสัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบริษัท และปุคคลัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบุคคล ดังนั้น การเป็นผู้มีความเป็นผู้นำจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการผลักดันกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นเป้าหมายให้สำเร็จลุล่วงตามแผนและเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ แต่ถ้าหากไม่มีความเป็นผู้นำเสียแล้ว การทำงานใด ๆ ย่อมไร้ทิศทางและนโยบาย ตลอดถึงเมื่อเกิดมีปัญหาอุปสรรคย่อมจะละทิ้งการงานได้ง่าย แต่ด้วยความที่เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรมนี้ได้เป็นผู้มีความเป็นผู้นำอย่างสูงยิ่ง การนำแนวคิดสู่การปฏิบัติและการทำให้ผู้ตามทั้งหลายเกิดความสำเร็จจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมสัมผัสเห็นได้

การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา

การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้หรือการศึกษานี้นับว่าเป็นงานสาธารณสงเคราะห์ที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ทำจนประสบผลสำเร็จและเกิดมีโรงเรียนหรือพื้นที่แห่งการเรียนรู้ขึ้น อย่างกรณีโครงการโคก หนอง นา ก็เช่นเดียวกัน ได้กลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ในด้านกสิกรรมที่เน้นใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานจนทำให้ประชาชนมีเศรษฐกิจแห่งตนที่ดีขึ้น ดังนั้น การสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในด้านการสนับสนุนการศึกษาผ่านการจัดให้มีโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งตรงไปที่การรู้จริงและปฏิบัติได้ย่อมเป็นการดำเนินการที่ยั่งยืนตราบนานเท่านาน เพราะเมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้มีการศึกษาที่ออกแบบไว้เพื่อให้เกิดการเรียนในแนวที่สัมพันธ์กันระหว่างวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่กับพุทธศาสตร์ร่วมด้วยได้ทำให้เกิดความสมดุลกันระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ เรียกว่าชีวิตก็ดำเนินไปอย่างมีความสุขตามสภาพที่ควรจะเป็นและธรรมชาติก็ไม่ถูกทำลายด้วยผู้อยู่อาศัยได้รับการปลูกฝังมีการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาตินั่นเอง กรณีดังกล่าวนี้ แสดงถึงการมี

หลักสัปปุริสธรรมด้านธัมมัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักเหตุ อัตถัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักผล และด้านมัตตัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักประมาณ เป็นอย่างดี เพราะการที่จะสามารถบริหารจัดการศึกษาให้เกิดความเชื่อมโยงได้ระหว่างความรู้ที่เรียนกับชีวิตที่จะต้องอยู่ดีกินดีอย่างพอเพียงนั้นต้องเป็นผู้ที่เข้าใจและเข้าถึง ตลอดถึงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุก ๆ ด้านอย่างมีเหตุผลประกอบด้วย

๓.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

กิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดที่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้รับประโยชน์จากทางวัดป่าศรีแสงธรรมหรือจากทางเจ้าอาวาสที่เป็นผู้มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำสูง ตลอดถึงการได้มีประชาชนและหน่วยงานระดับต่าง ๆ ให้ความร่วมมืออย่างเสมอต้นเสมอปลาย เรียกว่าเมื่อทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการในเรื่องใด ก็จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจนทำให้งานที่ดำเนินการเกิดเป็นรูปธรรมได้ตามกรอบเวลาอย่างรวดเร็ว ดังนั้น กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากทางวัดหรือเจ้าอาวาสล้วนเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายจนได้ทำให้เกิดความพึงพอใจ เกิดความสนใจใคร่รู้ และเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ไปพร้อมกัน ดังนั้น จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ถึงความยั่งยืนของกิจกรรมหรือโครงการที่ได้ดำเนินการและได้มีการต่อยอดเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้ ได้มีผลสะท้อนให้ทราบถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนและหน่วยงานทุกระดับที่เกี่ยวข้องดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ

เมื่อกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้เป็นที่สนใจของประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ จนทำให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ในระดับชาติและนานาชาติ ดังจะเห็นได้จากที่มีผู้นำประเทศไทยและผู้นำหน่วยงานระหว่างประเทศได้ให้ความสนใจมาศึกษาดูงานและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในบางส่วนด้วย ดังนั้น การที่หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในแนวทางและประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน จึงทำให้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ดังกล่าวมีความยั่งยืน มั่นคง และก่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เรียกว่าต่อไปการดำเนินการจะมีการสืบต่อ สานต่อ ต่อยอดออกไปเรื่อย ๆ โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นเครือข่ายสร้างสายสัมพันธ์การดำเนินการให้ดำเนินไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องและเป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไป

ผู้นำชาวบ้าน

ความสำเร็จประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสคือการได้รับความร่วมมือหรือสนับสนุนจากผู้นำชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ เพราะงานการสาธารณสงเคราะห์นี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำชาวบ้านที่จะเป็นผู้ประสานงานกับประชาชนทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิด ตลอดถึงเมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินการขึ้น ผู้นำชาวบ้านจะเป็นผู้เข้ามาช่วยประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ง่ายและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การสงเคราะห์เกื้อกูลที่ดำเนินการอยู่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากเพราะผู้นำชาวบ้านในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญ โดยมีการพบปะพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอจนเกิดการทำงานร่วมกับในรูปแบบญาติธรรมอย่างมีเครือข่าย

ชาวต่างประเทศ

สำหรับการมีเครือข่ายต่างประเทศที่เข้ามาให้ความร่วมมือในกิจกรรมหรือโครงการนี้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากที่มีหน่วยงานต่างชาติหรือชาวต่างชาติเข้ามาศึกษาดูงานและให้ความช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อย ๆ ดังนั้น การติดต่อประสานหรือการให้บริการกับต่างชาติย่อมทำให้เกิดการพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง พร้อมทั้งเมื่อต่างชาติเข้ามาศึกษาดูงานและใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้แล้วได้เกิดความพึงใจเป็นอย่างมาก จึงนับว่าการที่มีชาวต่างประเทศให้ความสนใจนั้นเท่ากับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและความมั่นคงได้ จึงเป็นผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนในงานสาธารณสงเคราะห์ได้

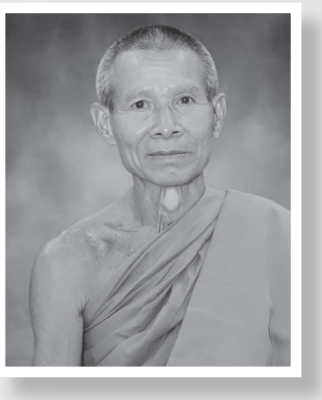
ชาวบ้านทั่วไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์เกื้อกูลอีกประการหนึ่งคือความสนใจ ความพึงพอใจ ตลอดถึงการมองเห็นคุณค่าของชาวบ้านทั่วไปที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือการได้รับการสนับสนุนและการให้ความร่วมมือจากชาวบ้านนั้นได้ทำให้เกิดความยั่งยืนและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในสิ่งที่ทำได้ พร้อมกันนี้ เมื่อชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการดำเนินการต่าง ๆ แล้วเกิดความสุขในการใช้ชีวิตย่อมทำให้เกิดลู่ทางในการประกอบอาชีพจนมั่นคง ดังจะเห็นได้จากจำนวนชาวบ้านทั้งในพื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่ห่างไกลออกไปได้ให้ความร่วมมือและยอมรับ ดังนั้น เมื่อชาวบ้านได้รับผลดีจากกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสดำเนินการแล้วย่อมทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกันในสังคมได้ ดังจะเห็นได้จากชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดจนเกิดมีความร่วมมือของระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองหลังจากที่ได้รับประโยชน์แล้วด้วย

๓.๗ บทสรุป

จากการที่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้รับประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดป่าศรีแสงธรรมตามที่กล่าวมาทั้งหมด ล้วนเป็นผลลัพธ์จากการที่ทางเจ้าอาวาสได้มีความเป็นผู้นำสูง โดยความเป็นผู้นำนี้ได้ส่งผลต่อการมีวิสัยทัศน์ มีความกล้าหาญและกล้าที่จะตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นโดยมองข้ามความทุกข์ยากลำบากที่จะขึ้นกับตนเองในขณะดำเนินการ กล่าวคือผู้ดำเนินการที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงเมื่อเกิดความลำบากในสิ่งที่ทำจะเป็นผู้ที่ไม่ท้อถอยและมีความเพียรพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่ตลอด ดังนั้น การเป็นผู้นำจึงสะท้อนไปสู่การเป็นผู้มีหลักสัปปุริสธรรม ๗ ตั้งแต่การมีเหตุมีผลจนไปถึงการรู้จักตนเองเป็นหลักยึดถือ อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่ทางเจ้าอาวาสเน้นเป็นพิเศษจนกลายเป็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติคือการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาดังที่มีโรงเรียนศรีแสงธรรมที่เน้นการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากโรงเรียนอื่นได้ทำให้เกิดความเติบโตทางการอาชีพและจิตวิญญาณที่ดีงามของเด็กและเยาวชนที่สนใจเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ไม่ทำลายธรรมชาติหรือเป็นมิตรกับธรรมชาติ จนทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตและสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขทั้งในด้านกาย จิต อารมณ์ สังคม ปัญญาด้วยกันทุกฝ่าย

๔ พระวินัยโมลี วิ.
วัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร
จังหวัดนครราชสีมา

๔.๑ บทนำ

วัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร เป็นวัดในสังกัดธรรมยุติกนิกายและเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครราชสีมา แห่งที่ ๑๗๗ ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีพระราชวชิราลังการ วิ. (คำปอน สุทฺธิญาโณ) เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ รูปปัจจุบัน โดยทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้มีกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมและสนับสนุนงานการสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวคือทุกการดำเนินการนั้นได้มุ่งไปที่การส่งเสริมพัฒนาประชาชนในพื้นที่และทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมรับบริการ ตลอดทั้งได้มีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเอกชน ผู้นำชุมชนตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับชาติ

๔.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร

เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาของวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหารสำหรับประกอบการศึกษาถึงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไป ดังนั้น ในที่นี้จึงขอเริ่มต้นด้วยประวัติอย่างย่อ ๆ ดังนี้

วัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร (เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) สร้างด้วยกุศลจิตของนางทิพย์ นิยมเหตุ เจตนาสร้างเพื่อถวายแด่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร (สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้ชื่อว่า “วัดวชิราลงกรณ” โดยวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ได้แต่งตั้งให้ พระราชสุทธาจารย์ (โชติ คุณสมฺปนฺโน) เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก และได้จัดพิธีผูกพัทธสีมา ตามหนังสือกราบบังคมทูล สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร (สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) เป็นผู้เสด็จแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสทรงประกอบพระราชพิธีตัดลูกนิมิตผูกพัทธสีมาพระอุโบสถ วันอังคารที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ และในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงถวายผ้าพระกฐิน เป็นส่วนพระองค์

ส่วนสิ่งที่น่าสนใจของวัดนี้คือพระมณฑปที่สร้างด้วยหินอ่อนทั้งหลังในลักษณะพุทธศิลปะจากอินเดีย โดยช่างออกแบบชาวอินเดีย ภายในพระมณฑปเป็นภาพสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ได้แก่ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ปรินิพพาน นอกจากนี้ ในพระมณฑปยังมีภาพรอยพระพุทธบาทจำลอง เพื่อให้คนทั่วไปได้มีโอกาสสักการบูชา

๔.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร

สำหรับกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหารดำเนินการนี้มีความหลากหลายอยู่พอสมควร โดยมีทั้งในเรื่องการสงเคราะห์เกื้อกูลด้วยวัตถุสิ่งของหรือการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาการ

เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ตลอดถึงเรื่องการพัฒนาจิตใจในรูปแบบการปฏิบัติธรรม ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพแห่งการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดหรือเจ้าอาวาส ต่อไปนี้จักได้งานที่ทำอย่างละเอียดดังนี้

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

กิจกรรมหรือโครงการของวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหารที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญา มีหลายอย่าง แต่เรื่องแรกที่ดำเนินการจัดการคือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง แผนกธรรมสนามหลวง และแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและผู้มาอยู่อาศัยในวัดได้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและสามารถนำไปกล่าวสอนหรือเผยแพร่ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล พร้อมกันนี้ การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมดังกล่าวได้เป็นลู่ทางให้ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาในชุมชนได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จนในที่สุด ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดรูปแบบการศึกษาดังกล่าวได้ทำให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียนไปในขณะเดียวกันด้วย จากปกติที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถตามหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนอยู่แล้ว ดังนั้น การส่งเสริมให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงเป็นการสงเคราะห์ให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพด้วย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

นอกจากการจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกบาลีสนามหลวง แผนกธรรมสนามหลวง และแผนกสามัญศึกษาแล้ว รูปแบบการจัดการศึกษาที่ประสงค์ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนของชาติได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในรูปแบบการศึกษาสมัยใหม่ โดยเป็นการผสมผสานกันระหว่างการเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาการตามหลักธรรมในพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาดนตรี เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้สนับสนุนและส่งเสริมอนุเคราะห์ประชาชนและลูกหลานด้วยการจัดการเรียนการสอนวิชาการทางพุทธศาสนาที่บูรณาการด้วยศาสตร์สมัยใหม่จนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิถีพุทธมากขึ้น

อีกประการหนึ่ง การจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดังกล่าวได้ทำให้ประชาชนได้มีหลักคำสอนในพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้จนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครราชสีมา แห่งที่ ๑๗๗

จากการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้มีกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องการให้ประชาชนในละแวกวัดและพื้นที่ห่างไกลออกไปที่มารับบริการจนทำให้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิต โดยการพัฒนาคุณภาพจิตของผู้มารับบริการดังกล่าวได้ทำให้เกิดการดำรงอยู่อย่างมีความสะดวกสบายในระดับปัจเจกชนและในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน สังคม และประเทศชาติ จนสามารถคิดได้และทำได้ ดังที่ทางวัดและทางเจ้าอาวาสได้ให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์และประชาชนด้วยการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครราชสีมา แห่งที่ ๑๗๗ ขึ้น เพื่อจะได้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจนทำให้เกิดความสุขทาง

ใจ เข้าใจในชีวิต สังคม และโลก ทั้งนี้ การดำเนินการเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรมนี้ถือว่าเป็นจุดที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะได้เป็นเครื่องมือช่วยให้ประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้เกิดความคิดดี พูดดี และทำดีจนเกิดสุขภาวะภายในและภายนอก กล่าวคือได้ทำให้เกิดภูมิต้านทานโรคภัยทางความคิดหรือทางจิตและเกิดภูมิต้านทานจากโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกาย

การแจกทาน

กิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงคือการมอบสิ่งของช่วยเหลือตามบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ และที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมีเมตตากรุณาต่อผู้ที่ลำบากด้วยการมอบสิ่งของช่วยเหลือที่จะพอดำเนินชีวิตต่อไปได้ พร้อมทั้งทำให้ประชาชนสามารถที่จะประคับประคองชีวิตต่อไปได้ด้วยวัตถุสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตบางอย่างที่มอบให้ เพราะสิ่งของเหล่านั้นได้ช่วยให้ประชาชนได้เกิดสุขภาวะทางกายได้ระดับหนึ่งและต่อไปจะได้กลายเป็นฐานนำไปสู่การมีความสุขทางจิตใจ กล่าวคือเมื่อเกิดความสมบูรณ์เพียงพอต่อวัตถุสิ่งของภายนอกแล้ว ก็จะเกิดความเพียงพอในภายในดังคำสอนเรื่องสันโดษในพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงระหว่างจำนวนสิ่งของที่มีและที่หามาได้ ตลอดถึงความเหมาะสมควรตามฐานะ ดังนั้น การแจกทานหรือการให้สิ่งของที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการจึงเป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์เกื้อกูลประชาชนให้มีสุขภาพกายใจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจนสามารถทำให้ชีวิตให้มีคุณภาพได้

การสนองพระราชดำริ

การทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสดำเนินการนั้นล้วนเป็นการปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนอย่างถ้วนหน้า ทั้งในแบบที่เป็นการดำเนินการตามเป้าหมายตามพื้นที่และเป็นการปฏิบัติตามพระราชดำริด้วย กล่าวคือการสงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำได้ใช้พระราชดำริเป็นแนวทางจนทำให้เกิดสุขภาวะทั้งทางกายและทางใจแก่ประชาชน ตลอดจนการดำเนินการงานต่าง ๆ นั้นได้ทำให้เกิดความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความร่วมมือร่วมใจ และความสมัครสมานสามัคคีของชุมชนและสังคม ด้วยทุกครั้งที่มีกิจกรรมหรือโครงการตามพระราชดำริก็จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชาวบ้าน และคณะสงฆ์ ดังนั้น การดำเนินการตามพระราชดำริจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงผู้ดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับสถาบันหลักของชาติคือสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ที่เป็นหลักยึดโยงความสามัคคีของคนในชาตินั่นเอง

การอบรมกรรมฐานตามรูปแบบของสถาบันพลังจิตตานุภาพ

การสงเคราะห์อนุเคราะห์เกื้อกูลประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งในความหลากหลายของแนวการสงเคราะห์นี้ ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินการคือการสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของครูบาอาจารย์สายกรรมฐานหรือวัดป่า ได้แก่ การพัฒนาให้วัดเป็นพื้นที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าและการลงมือปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของสถาบันพลังจิตตานุภาพที่เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยังค์ สิรินฺธโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล เป็นผู้ก่อตั้งและให้แนวทางในการปฏิบัติธรรมแก่ศิษยานุศิษย์ไว้ เช่น หลักสูตรสัคคสาสมาธิ เป็นต้น ดังนั้น การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมที่เกิดขึ้นมานานพอสมควรแล้ว จึงจัดได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ประชาชนทั้งที่อยู่ใกล้และอยู่ไกลให้ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมพัฒนาจิตใจให้สงบ สงัด มีความตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม และไม่สับสนเดือดร้อนวุ่นวาย พร้อมเป็นแนวทางในการพัฒนาปัญญาต่อยอดจนก่อให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น การที่ได้มีสถาบันที่ส่งเสริมในการเรียนรู้หลักกรรมฐานและได้เน้นการปฏิบัติสมาธิจึงเป็นแนวทางทำให้ประชาชนที่สนใจเกิดความเข้าใจในชีวิตที่แท้จริงจนได้กลายเป็นชาวพุทธที่มีคุณภาพ

โครงการโคก หนอง นา

ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการช่วยเหลือสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชน โดยเป็นการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ บริษัทเอกชน และอื่นๆ เพื่อที่จะทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้บนพื้นฐานแห่งการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการขับเคลื่อน (Sufficiency Economy Development Zones: SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) ซึ่งในปัจจุบัน กิจกรรม “โคก หนอง นา” ได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่ตามหลักกสิกรรมธรรมชาติและแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๐ ฐานการเรียนรู้ ดังนี้ ๑. ฐานการบำบัดน้ำเสีย ๒. ฐานคนรักษ์แม่ธรณี ๓. ฐานคนเอาถ่าน ๔. ฐานคนมีน้ำยา ๕. ฐานคนรักสุขภาพ ๖. ฐานคนรักษ์ป่า รักษ์น้ำ ๗. ฐานพอใช้งาน หัตถกรรม ๘. ฐานหัวเห็ด ๙. ฐานกสิกรรมธรรมชาติ ๑๐. ฐานลานธรรม ดังนั้น โครงการนี้จึงเป็นการทำให้เกิดความขยันขันแข็งในการทำมาหากินที่สอดคล้องกับธรรมชาติและเกิดเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตที่ไม่เป็นทาสของวัตถุ พร้อมทั้งเป็นชีวิตที่ดำเนินไปด้วยความพอเพียงในความเป็นอยู่

แจกสิ่งของเพื่อแก้ปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อโควิด-๑๙

การดำเนินการในกิจกรรมหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ เป็นแนวปฏิบัติที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ลงมือปฏิบัติตลอดในช่วงวิกฤติเพราะโรคร้าย จนทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นปกติสุข อยู่รอดปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ พร้อมทั้งมีอาหารการกิน มีสิ่งของไว้สำหรับอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ เรียกว่าเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในประเทศชาติแล้ว ได้ทำให้การใช้ชีวิตตามปกติเป็นไปได้ยากหรือแทบเป็นไปไม่ได้เลย และการไปมาหาสู่ระหว่างกันของคนในชุมชนหรือแม้คนในครอบครัวเดียวกันก็เป็นการเพิ่มอัตราความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่ระบาดไปด้วย ดังนั้น การสงเคราะห์ประชาชนให้ได้มีอาหารการกิน น้ำดื่ม สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในช่วงที่ชีวิตไม่สะดวกสบายในการแสวงหาจึงเป็นการเกื้อกูลประชาชนได้ถูกเวลาและแก้ปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งต่อไปเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสลดลงย่อมทำให้ความรู้สึกรักกันและความสมัครสมานสามัคคีกันเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะกิจกรรมหรือโครงการที่มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันและกันในช่วงเวลาดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเข้าใจกันมากขึ้น รักกันมากขึ้น เรียกว่าทางวัดและทางเจ้าอาวาสได้เป็นผู้สงเคราะห์ประชาชน ชุมชน และสังคมเพื่อสุขภาวะทางความเป็นอยู่ได้อย่างแท้จริง

๔.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร

จากการช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์ อนุเคราะห์ประชาชนทั้งในแถบใกล้วัดและพื้นที่อื่น ๆ ของเจ้าอาวาสหรือวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร ได้ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมดีขึ้นและเป็นไปตามมาตรฐานชี้วัดการกินดีอยู่ดี ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินการเรื่อยมา ดังนั้นในที่นี้จึงขอสรุปให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นภาพรวมดังนี้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย:

เกิดการกินดีอยู่ดีอย่างพอเพียง

ตามที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการเพื่อการสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนในละแวกใกล้วัดและแถบพื้นที่ห่างไกลออกเพื่อการเรียนรู้ในเรื่องการทำกสิกรรมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนทำให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของสิ่งของหรือทรัพยากรที่มีที่สามารถพัฒนาปัจจัยในการดำเนินชีวิตอย่างพอเหมาะพอควร เป็นการดำเนินชีวิตและมีอาชีพตามบริบทของพื้นที่จนทำให้ประชาชนมีความรู้สึกภูมิใจ ผูกพัน และความพอใจในสถานภาพของตน เรียกว่าได้นำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับหลักแห่งความสันโดษในพุทธศาสนาไปใช้กับชีวิตและใช้เป็นกรอบในการทำมาหากินแบบไม่รบกวนธรรมชาติมากนัก เป็นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ จนในที่สุดชีวิตของประชาชนที่ได้นำแนวทางดังกล่าวไปเป็นแนวปฏิบัติแล้วได้ทำให้เกิดสุขภาวะทางกายที่จะทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตใจต่อไปได้อีก

เกิดพื้นที่ในการให้สิ่งของ

สืบเนื่องจากที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้เกิดสุขภาวะทางกายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงได้มีการมอบวัตถุสิ่งของทั้งที่เป็นอุปโภคและบริโภคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตจนทำให้เกิดชีวิตที่มีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากเมื่อประชาชนเกิดความเพียงพอต่อวัตถุแล้ว ก็ได้พากันให้ความสนใจศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและได้ให้ความสนใจในการปฏิบัติธรรมกันมากขึ้น โดยสามารถพิสูจน์เห็นได้จากประชาชนในพื้นที่ที่ให้ความสนใจในการปฏิบัติสมาธิตามแนวสถาบันพลังจิตตานุภาพกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนจากการที่ประชาชนได้รับการสงเคราะห์เกื้อกูลด้วยสิ่งของจนเกิดการกินดีอยู่ดีและหลุดพ้นจากปัญหาอุปสรค จนได้เพิ่มความสนใจในการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตด้วยการปฏิบัติธรรม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา:

เกิดพื้นที่การเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม

จากการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้มีกิจกรรมหรือโครงการสงเคราะห์อนุเคราะห์เกื้อกูลประชาชนจนทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย เรียกว่าประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่อื่น ๆ ได้รับอานิสงส์หรือประโยชน์จากการสงเคราะห์ตามบริบทสถานการณ์แล้วจึงได้ทำให้คุณภาพชีวิตด้านการอยู่การกินดีขึ้นได้ ในขณะเดียวกัน ก็ได้มีการสนับสนุนให้การศึกษาทั้งแก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาทั้งในการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือพุทธธรรมและความรู้ความเข้าใจตามแนวคิดและทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่หรือวิชาการทางโลกนั่นเอง จึงเห็นได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจในพุทธศาสตร์มากขึ้นในทุกเพศทุกวัย ซึ่งต่อไปในภายภาคหน้า เด็ก เยาวชน และพระภิกษุสามเณรที่ผ่านระบบการศึกษาในลักษณะแบบนี้แล้วย่อมจะเป็นพุทธศาสนทายาทที่ดีได้

เกิดพื้นที่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติเป็นอย่างมาก พร้อมทั้งพื้นที่ที่ตั้งวัดก็เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจจึงได้มีการจัดอบรมกรรมฐานตามรูปแบบของสถาบันพลังจิตตานุภาพและได้ยกระดับวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครราชสีมา แห่งที่ ๑๗๗ ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้บริการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ตลอดทั้งเป็นการทำให้ประชาชนได้มีความรู้ในการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่าการมีกิจกรรมหรือโครงการในลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นการสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนให้ได้รับความสุขทางจิตใจผ่านการฝึกฝนอบรมกรรมฐานนั่นเอง

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม:

เกิดพื้นที่ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ

จากการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้มีกิจกรรมหรือโครงการตามบริบทของปัญหาโรคภัยไข้เจ็บโดยเฉพาะการเจ็บไข้ได้ป่วยจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ จนทำให้ประชาชนในทุกพื้นของสังคมโลก มิเว้นแม้แต่สังคมไทยไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติสุข เรียกว่าประชาชนในแต่ละพื้นที่ต้องงดเว้นการไปมาหาสู่กันเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดนั่นเอง ดังนั้น ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสจึงได้อนุเคราะห์สงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนด้วยการเป็นพื้นที่แห่งความช่วยเหลือทั้งในแง่อาหารการกินที่จะแจกให้ในแต่ละครั้ง ตลอดจนการตรวจสุขภาพ โดยเป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนต่าง ๆ จึงกล่าวได้ว่าการดำเนินการทั้งหมดนี้เป็นการทำให้เกิดพื้นที่แห่งความอยู่รอดปลอดภัยจากไวรัสหรือเป็นพื้นที่แห่งสุขภาวะจากศาสนาเพื่อประชาชนอย่างทั่วถึง

๔.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดวชิราลงกรณวรารามวรวิหาร

จากที่ได้เห็นถึงกิจกรรมหรือโครงการของวัดหรือเจ้าอาวาสแล้ว ทำให้สามารถเห็นถึงประโยชน์ที่ทางสังคม ชุมชน และประเทศชาติได้รับ เรียกว่าเมื่อมีการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ และเกื้อกูลประชาชนแล้ว ได้ทำให้เกิดสุขภาวะทั้งทางกายและทางจิตใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสภาพที่ทางประชาชนและชุมชนสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งต่อรูปแบบการสงเคราะห์ในพื้นที่ดังกล่าว จึงจักได้นำเสนอแนวทางที่เป็นแบบอย่างดังนี้

การเป็นผู้นำ

เป็นที่ประจักษ์ชัดถึงการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เกื้อกูลประชาชนในพื้นที่และพื้นที่อื่น ๆ ที่ได้มารับบริการจากวัดหรือเจ้าอาวาสแล้วเกิดความสุขทางกายและทางจิตใจจนสามารถดำรงตนได้อย่างมีคุณภาพ มีชีวิตที่สะดวกสบาย มีความเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิต ดังนั้น สิ่งที่เห็นได้จากความสำเร็จหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมหรือโครงการคือการที่เจ้าอาวาสนั้นมีภาวะความเป็นผู้นำสูง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ กล้าคิดนอกกรอบและดำเนินการในสิ่งใหม่ ดังนั้น จากการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดของทางวัดนั้นมีขนาดใหญ่อยู่พอสมควร ซึ่งเมื่อดำเนินการแล้วย่อมมีปัญหาอุปสรรคทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกร่วมกันเสมอ แต่ก็ได้อาศัยความมีภาวะผู้นำ

และการมีวิสัยทัศน์ของเจ้าอาวาสที่แสดงออกผ่านการนำหมู่คณะทำงานอย่างขยันขันแข็งและเอาจริงเอาจังจนทำให้เกิดความมั่นใจของทุกฝ่ายที่มาร่วมมือกันทำ ดังความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในด้านอัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน ด้านธัมมัญญุตา การเป็นผู้รู้จักเหตุ และด้านอัตถัญญุตา การเป็นผู้รู้จักผล ซึ่งนับว่าเป็นหลักการที่สัมพันธ์กับลักษณะแห่งความเป็นผู้นำที่ปรากฏในเจ้าอาวาสแล้ว

การเป็นผู้ให้

เมื่อทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการแล้ว ได้พบว่าแบบอย่างที่ควรได้รับการส่งต่อไปในภายภาคหน้าคือการเป็นผู้ให้อย่างทั่วถึงและอย่างไม่มีเงื่อนไข เรียกว่าเมื่อเห็นประชาชนหรือชุมชนได้รับความทุกข์ยากลำบาก เช่น เมื่อชาวบ้านในพื้นที่ใกล้วัดหรือที่ห่างไกลออกไปได้รับความเดือดร้อนจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ เป็นต้น ก็ได้มีการมอบหรือให้วัตถุสิ่งของแจกจ่ายออกไปทั้งในพื้นที่วัดและไปมอบแจกจ่ายตามพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถกลับมาใช้ชีวิตในรูปแบบที่ควรจะเป็นได้ตามปกติเหมือนเดิม ดังนั้น การมีบารมีธรรมจากการให้สิ่งของนั้นจึงถือว่าเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เกื้อกูลได้อย่างเป็นรูปธรรมและประชาชนได้รับสุขภาวะตามที่สามารถสัมผัสเห็นได้ ดังหลักคำสอนด้านมัตตัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักประมาณ ในสัปปุริสธรรม ๗ ที่สามารถเชื่อมโยงได้กับการเป็นผู้ให้ ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งของการเป็นผู้รู้จักประมาณนั่นเอง

ความมีเมตตากรุณา

คุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่เห็นได้ชัดในกรณีนี้คือการมีจิตใจที่ประกอบด้วยความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น สืบเนื่องจากการมีคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวสามารถทำให้เจ้าอาวาสได้ทำการสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนได้อย่างทั่วถึง ตลอดทั้งเป็นสะท้อนให้เห็นว่าการทำงานสงเคราะห์นี้จิตใจของผู้ดำเนินการต้องมุ่งไปที่การขจัดความทุกข์ยากของประชาชนเป็นที่ตั้ง การไม่เห็นแก่ตัว และการมีจิตอาสาเสียสละไม่ยอมท้อถอยเมื่อประสบพบเจอกับปัญหาอุปสรรค ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าการมีความเมตตากรุณาภายในจิตใจที่แสดงออกด้วยการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของเจ้าอาวาสนี้เป็นคุณลักษณะที่ผู้จะทำงานการสาธารณสงเคราะห์ต้องปลูกสร้างไว้ในตนเองเป็นพื้นฐานเป็นสำคัญ

ส่งเสริมการศึกษา

การให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะการศึกษาคือการสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้มีคุณภาพคู่คุณธรรมนั่นเอง ดังนั้น การที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้จัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับหลักคำสอนในพุทธศาสนาและองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์สมัยใหม่ จึงเป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์เกื้อกูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากการเรียนรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผนหรือมีทิศทางชัดเจน ดังจะเห็นได้จากที่ผู้ที่ได้รับการศึกษาจากรูปแบบการศึกษาทั้งสองจนเกิดสุขภาวะในแต่ละบุคคลและในชุมชนโดยรวม ซึ่งเป็นไปตามหลักสัปปุริสธรรมที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรู้จักสภาพของคนและสังคมจนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านปุคคลัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) และด้านปริสัญญุตา (เป็นผู้รู้จักบริษัท) ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการศึกษาที่ดำเนินการนี้จึงเป็นการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ประชาชนเป็นรายบุคคลและสังคมด้วย

๔.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

การดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เกื้อกูลในแถบละแวกใกล้วัดและพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านทั่วไปได้รับอานิสงส์หรือประโยชน์จนทำให้เกิดสุขภาวะทางกายและจิตใจ ดังมีรายละเอียดจากข้อมูลที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ไว้เป็นหลักฐานดังต่อไปนี้

หน่วยงานภาครัฐ

การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดที่กล่าวมาทั้งหมด ล้วนได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจนทำให้การทำงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดหรือเจ้าอาวาสเป็นไปตามแผนงานที่ตั้งเป้าหมายหรือจัดวางเอาไว้ โดยเฉพาะการได้รับความร่วมมือในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนจนทำให้เกิดภาพลักษณ์แห่งการทำงานสงเคราะห์แก่ประชาชนร่วมกันของคณะสงฆ์และหน่วยงานต่าง ๆ จึงเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าการทำงานสาธารณสงเคราะห์เช่นนี้เมื่อได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐแล้วย่อมจะเกิดความยั่งยืนและความต่อเนื่อง ดังที่มีการระบุถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานที่ได้ให้ความร่วมมือกับทางวัดหรือเจ้าอาวาสนั้นจนเกิดความพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานและได้ตั้งใจให้ความร่วมมือต่อไปอีกเรื่อย ๆ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในลักษณะเช่นนี้ พร้อมทั้งหน่วยงานภาครัฐก็ได้ให้ร่วมสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ด้วย

ผู้นำชาวบ้าน

นอกจากหน่วยงานภาครัฐที่ได้ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลป้อนกลับในการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของทางวัดหรือทางเจ้าอาวาส จนทำให้เกิดสุขภาวะทางกายและทางจิตใจในประชาชนทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ความสุขที่เกิดจากการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เกื้อกูลจึงพิจารณาตรวจสอบได้จากผู้นำชาวบ้านที่มีลูกบ้านหรือประชาชนทั่วไปที่มารับบริการจากทางวัด ทั้งนี้ ผู้นำชาวบ้านในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดต่างมีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมเป็นอย่างมาก เช่น การช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ และการให้วัตถุสิ่งของเพื่อบรรเทาความทุกข์ เป็นต้น สรุปแล้ว ในภาพรวม ผู้นำชาวบ้านที่พาประชาชนมารับบริการได้บอกถึงประโยชน์ของงานสาธารณสงเคราะห์ทั้งในด้านวัตถุสิ่งของและด้านการพัฒนาจิตใจที่สามารถทำให้เกิดความสมดุลของชีวิต

ชาวบ้านทั่วไป

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์อนุเคราะห์ เกื้อกูลคือมุ่งไปที่ประโยชน์ที่ประชาชนในพื้นที่หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่จะพึงได้รับ ดังนั้น หลังจากที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้ทำการสงเคราะห์เกื้อกูลแล้ว ประชาชนที่ได้รับบริการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของหรือการให้การศึกษาล้วนให้ความคิดเห็นที่เป็นข้อมูลป้อนกลับได้ระบุถึงสุขภาวะทางกายและใจที่ได้รับ เช่น ได้รับความรู้ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติธรรมหรือสมาธิจากการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันพลังจิตตานุภาพ เป็นต้น พร้อมกันนี้ ประชาชนก็ได้รับความช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในช่วงที่เชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ระบาดด้วย จึงทำให้กิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการได้รับเสียงตอบรับจากประชาชนเป็นอย่างดีและหากได้นำความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากชาวบ้านไปเป็นแนวทางดำเนินการต่อไปก็จะทำให้เกิดความร่วมมือเพิ่มขึ้นอีก

พระภิกษุ

นอกจากชาวบ้านที่ได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือจากกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสดำเนินการแล้ว งานการสงเคราะห์ที่ดำเนินการนั้นได้เกิดประโยชน์แก่พระภิกษุสามเณรด้วย กล่าวคือทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาการทางภาษาบาลี นักธรรม และการศึกษาสายสามัญร่วมด้วย ซึ่งการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นการสร้างศาสนทายาทไว้ในพุทธศาสนาและสังคมไทยด้วย ดังจะเห็นได้จากที่ผ่านมาที่ทางวัดได้มีพระภิกษุสามเณรที่มีคุณภาพช่วยเหลืองานการพระศาสนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมาก ดังนั้น พระภิกษุเมื่ออาศัยอยู่ภายในวัดจึงได้รับการสงเคราะห์เกื้อกูลในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษานั้นได้ทำให้เกิดโลกทัศน์และได้ใช้ความรู้ที่เล่าเรียนมาช่วยงานพระศาสนา

๔.๗ บทสรุป

จากที่ได้รวบรวมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการงานสาธารณสงเคราะห์อนุเคราะห์ เกื้อกูลประชาชนในพื้นที่และประชาชนพื้นที่อื่น ๆ ที่มารับบริการทั้งในด้านสิ่งของและการพัฒนาจิตใจผ่านการอบรมกรรมฐานตามแนวทางของสถาบันพลังจิตตานุภาพหรือสำนักปฏิบัติธรรมของวัดนั้น ได้ทำให้เกิดความเข้าใจว่ากิจกรรมหรือโครงการสงเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้นต้องอาศัยวัดหรือเจ้าอาวาสที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงและต้องมีจิตใจเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน เพราะถ้าหากขาดเสียซึ่งความเมตตากรุณาหรือภาวะผู้นำ โอกาสที่กิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินอยู่ด้วยมุ่งหวังในการช่วยเหลือประชาชนก็จะเกิดความล้มเหลวได้ง่ายและเร็ว แต่เพราะคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตอาสาเสียสละ และการมุ่งประโยชน์ของประชาชนหรือผู้อื่นเป็นที่ตั้ง จึงทำให้งานการสงเคราะห์ที่ดำเนินอยู่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตลอดถึงเกิดมีความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีได้

บทที่ ๔

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์

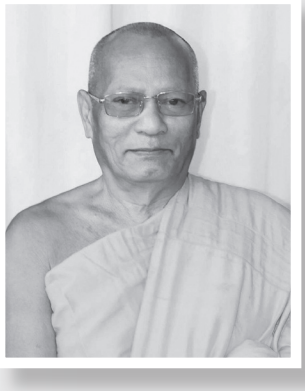
ด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัยมุ่งให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการช่วยเหลือด้านสุขภาพในยามที่ชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วย เช่น การดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยแนวทางแพทย์แผนไทย หรือการให้รักษาพยาบาลพื้นบ้านหรือด้วยยาสมุนไพร เช่น การช่วยเหลือผู้ติดโรคเอดส์ ผู้ติดยาเสพติด ผู้ป่วยติดเตียง นำอาหารไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชรา หรือบ้านเด็กกำพร้า อีกทั้งคณะสงฆ์มีการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กร ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณ ในการรักษาคนที่เจ็บป่วย ในบทนี้มุ่งอธิบายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัยต้นแบบประกอบด้วย

- พระครูกัลยาณานุโยค มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- พระราชสิทธิเวที, รศ.ดร. วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร
- พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร. วัดปรางค์ จังหวัดน่าน
- พระสาธิต ธีรปญฺโญ สถาบันธรรมาภิวัฒน์ จังหวัดลำปาง
- พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑ พระครูกัลยาณานุโยค
มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา

๑.๑ บทนำ

มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เช่น พระสงฆ์อาพาธ ตลอดทั้งพระสงฆ์ที่มรณภาพ มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วได้มีการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ และเน้นงานปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๖ ด้าน การขับเคลื่อนงานมีพระครูกัลยาณานุโยค เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้นำในการดำเนินงาน มีการมอบหมายงานให้คณะสงฆ์ได้ร่วมมือกันทำเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วเป็นพื้นที่ต้นแบบที่มีความน่าสนใจโดยเฉพาะแรงจูงใจในการจัดตั้งมูลนิธิซึ่งเป็นเวลานานกว่าจะจัดตั้งมูลนิธิคณะสงฆ์สีคิ้วนี้ได้ คณะสงฆ์ได้มีการปรึกษากันหลายครั้ง และมีการวางแผนเพื่อให้งานของคณะสงฆ์ขับเคลื่อนไปด้วยดี การดำเนินงานคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วได้ใช้มูลนิธิคณะสงฆ์ขับเคลื่อนงานซึ่งคณะสงฆ์เชื่อว่าหากจัดตั้งเป็นมูลนิธิจะทำให้งานคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะเป็นทุนในการพัฒนางานปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ให้เกิดความโดดเด่น และเป็นศูนย์สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนอีกด้วย

๑.๒ ประวัติและพัฒนาการของมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว

นับว่าเป็นธรรมเนียมของคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วในทุกยุคทุกสมัยโดยเฉพาะการจัดงานบำเพ็ญกุศลศพของพระเถระผู้ใหญ่ได้ถึงแก่มรณภาพลงคณะสงฆ์ก็มักจะรวบรวมปัจจัย (เงิน) วัตถุประสงค์เพื่อร่วมจัดงานศพถวายอย่างสมเกียรติ ในปี ๒๕๔๑ ในงานบำเพ็ญกุศลศพของพระอาจารย์ซึ่งเป็นเกจิอาจารย์ดังได้รวบรวมเงินจัดตั้งเป็นกองทุนคณะสงฆ์ขึ้นโดยมีพระครูวิสุทธิปทุมากรเป็นผู้ถือบัญชีและรวบรวมปัจจัยได้ถึง ๔๔๗,๒๕๐.๕๐ บาท มีคณะสงฆ์ดูแลอยู่ ๔ รูปในการเบิก-ถอน คือ ๑. พระครูกัลยาณานุโยค ๒. พระครูวิสุทธิปทุมากร ๓. พระครูอุดมชัยสิริ ๔. พระครูโสภณจารวัตร ตามระเบียบของธนาคารซึ่งจะเบิกถอนได้ก็ต่อเมื่อทั้ง ๔ รูปมาเซ็นพร้อมกันจึงจะเบิกได้

ต่อมาในปี ๒๕๔๕ พระครูโสภณธรรมประสิทธิ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดสุชัยคณาราม เจ้าคณะอำเภอสีคิ้วได้ถึงแก่มรณภาพลงคณะสงฆ์จึงได้รวบรวมเงินจัดตั้งเป็นกองทุนพระราชทานเพลิงศพพระครูโสภณธรรมประสิทธิ์ขึ้นอีกมีจำนวน ๑๒๕,๐๐๐ บาท โดยมี ๑.พระครูบวรสุทธิคุณ (อดีตเจ้าคณะอำเภอสีคิ้วรูปต่อมา) ๒.พระครูอุดมชัยยสิริ ๓.พระครูโสภณจารวัตร ทั้ง ๓ รูปดังกล่าวดูแลบัญชีส่วนนี้อยู่ ซึ่งบัญชีนี้จะเบิกถอนได้ ๒ ใน ๓ ต่อมาพระครูบวรสุทธิคุณ (อดีตเจ้าคณะอำเภอสีคิ้ว) ผู้ถือบัญชีรายแรกได้มรณภาพลงเงินจำนวนนี้ก็ไม่สามารถจะเบิกถอนมาใช้การได้

ในปี ๒๕๖๒ พระครูอุดมชัยสิริ จึงทำบัญชีนี้มามอบให้หลวงตาแชร์ (พระครูอมรชัยคุณ) เจ้าอาวาสวัดสุชัยคณาราม หลวงตาแชร์จึงดำเนินการต่อมาโดยจะเบิกโอนเข้าในบัญชีวัดสุชัยคณารามซึ่งเจ้าหน้าที่ธนาคารก็แจ้งว่าไม่สามารถเบิก-ถอนได้เพราะเป็นเงินจำนวนมากต้องเปลี่ยนผู้บริหารใหม่เสียก่อนและต้องให้ศาลเป็นผู้สั่งเท่านั้น หลวงตาแชร์จึงพากันไปที่ศาลอัยการเพื่อทำเรื่องเสนอเพื่อให้ศาลสั่งเปลี่ยนผู้จัดการเสียใหม่ จึงได้นัดผู้มีรายชื่อทั้งหมดไปยังสำนักงานอัยการและทางสำนักงานอัยการก็บอกว่าขอให้รอไปก่อนจนกว่าศาลจะสั่งเปลี่ยนผู้จัดการใหม่จึงต้องรอต่อไปและจะต้องได้ใบมรณบัตรของพระครูบวรสุทธิคุณ (อดีตเจ้าคณะอำเภอสีคิ้ว) ด้วย

ในปี ๒๕๖๓ พระครูอุดมชัยสิริ ได้นำใบมรณบัตรอดีตเจ้าคณะอำเภอมาให้เพื่อรวบรวมหลักฐานไปแจ้งเจ้าหน้าที่ธนาคาร ในเวลาต่อมาไม่นานนักหลวงตาแชร์ก็ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ธนาคารชุดใหม่เพื่อให้ดำเนินการต่อโดยให้เปลี่ยนชื่อจากรูปเดิมเป็นเจ้าอาวาสวัดสุชัยคณารามรูปปัจจุบัน เพราะบัญชีเป็นของวัดสุชัยคณารามอยู่แล้ว โดยมีหนังสือของคณะกรรมการวัดมอบหมายมาด้วย และพระครูทั้ง ๓ รูปจะต้องมาเซ็นหนังสือแต่งตั้งรูปใหม่แทนรูปเดิม วันที่ ๑๕ กันยายนพ.ศ. ๒๕๖๔ จึงดำเนินการต่อมา หลวงตาแชร์ได้ปรารภว่าจะเบิกเงินมาบูรณะวัดได้หรือไม่ คำตอบก็คือว่าเงินนี้เป็นเงินของคณะสงฆ์อยากจะให้เงินส่วนนี้เป็นเงินใช้ในกิจการคณะสงฆ์ ๖ งานจะเหมาะสมกว่า หลวงตาแชร์ก็ตอบว่าถ้าอย่างนั้นก็ขอใช้เป็น ๒ กรณีคือ ๑. ให้ใช้ในกิจการคณะสงฆ์ ๖ งานดังกล่าว ๒. ให้ใช้ในกรณีพระสงฆ์อาพาธ-มรณภาพ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลศพเจ้าอาวาสด้วยซึ่งท่านพระครูอุดมชัยสิริก็เห็นดีด้วย และเงินจำนวนนี้หลวงตาแชร์ก็ขอมอบให้คณะสงฆ์เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนใช้ในงานคณะสงฆ์ ๖ งานและดูแลสุขภาวะพระสงฆ์สืบไป หลวงตาแชร์จึงเบิกเงินจำนวนนี้มาไว้ที่บัญชีของตนก่อนที่จะนำเป็นเงินกองกลางคณะสงฆ์สืบไป ดังนั้นเงินกองกลางนี้จึงหมดปัญหาไปดังที่กล่าวมาข้างต้น

หลวงตาแชร์จึงนำเรื่องนี้มาปรึกษาคณะทำงานว่าเราจะดำเนินการอย่างไรต่อไปดี จึงจะได้เงิน ๒ ก้อนนี้มาทำประโยชน์ให้แก่คณะสงฆ์ จึงสรุปว่าควรนำเรื่องนี้ไปปรึกษาพระครูอุดมชัยสิริ,ดร. รองเจ้าคณะอำเภอดูก่อนจะเป็นการดีและเหมาะสม คณะทำงานจึงไม่รอช้าตอนบ่ายวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๔ จึงพากันไปปรึกษากับพระครูอุดมชัยสิริ ณ วัดชัยศรีคณาราม ตำบลหนองน้ำใสเป็นอันว่าตกลงจะทำเป็นมูลนิธิแต่ก็ต้องรอปรึกษาพระครูวิสุทธิปทุมากร เพื่อให้ท่านได้ร่วมอุดมการณ์ตัดสินใจซึ่งจะเห็นด้วยหรือไม่ประการใด หลวงตาแชร์จึงปรึกษากับคณะทำงานว่าจะเอาอย่างไรดีที่ประชุมตกลงว่าควรไปปรึกษารองเจ้าคณะอำเภอก่อนเพื่อให้การดำเนินงานจะได้รวดเร็วขึ้น

ดังนั้น คณะสงฆ์ทีมงานจึงตกลงพร้อมใจกัน เห็นควรไปปรึกษากับท่านรองเจ้าคณะอำเภอ คณะสงฆ์ทีมงานจึงรีบเดินทางออกจากวัดชัยศรีคณารามมุ่งหน้าไปวัดโนนสว่างเนื่องจากเป็นทางผ่าน เมื่อเดินทางถึงวัดโนนสว่างจึงรีบเข้าพบท่านรองเจ้าคณะอำเภอ พระครูวิสุทธิปทุมากรได้สอบถามถึงแนวทางการรักษาเงินกองทุนมูลนิธิที่ท่านเก็บไว้และตั้งใจจะเอามารวมกันจัดตั้งเป็นมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว ท่านได้อธิบายและนำบัญชีฉบับจริงออกมาและเสนอว่าเงิน ๒ ก้อนนี้เหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นมูลนิธิ หากมีคณะทำงานควรดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “เงินต้นไม่สูญ เพิ่มพูนดอกผล ฝากเงินไว้ใช้ดอกผล ต้นยังอยู่คู่กิจการพระพุทธศาสนาของเราสืบไป” ท่านมักเน้นย้ำวิสัยทัศน์นี้อยู่เสมอจนทำให้คณะสงฆ์ทีมงานรู้สึกมีแรงบันดาลใจปลาบปลื้มเข้าไปในดวงใจ สุดท้ายจึงตกลงพร้อมที่จะนำเงินมามอบให้ดำเนินการต่อไป คณะทำงานรู้สึกซาบซึ้งและขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาคณะสงฆ์ทีมงานก็เดินทางกลับเพื่อดำเนินงานต่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้เริ่มร่างสัญญาประชาคมเพื่อให้เกิดการยืนยันของคณะสงฆ์ผู้มีส่วนร่วมในความคิดเห็นดังกล่าว จึงได้พิมพ์สัญญาประชาคมโดยมีผู้มีส่วนร่วมเซ็นรับรองเอกสารทั้ง ๔ ท่านดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งหนังสือได้ร่างเสร็จในวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๔

วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เมื่อคณะสงฆ์ทีมงานฉันเพลเสร็จก็เริ่มดำเนินการไปจากวัดโนนกุ่ม ตำบลมิตรภาพเขต ๑ พระครูโสภณจารวัตรได้ทราบเรื่องและมีความยินดียิ่งจึงมอบลายเซ็นด้วยความเต็มใจ วัดที่ ๒ คือวัดโนนสว่าง เมื่อไปถึงคณะสงฆ์ทีมงานก็ได้อธิบายชี้แจงเหตุผลในการทำหนังสือสัญญาประชาคมท่านก็เต็มใจเซ็นหนังสืออย่างเต็มใจ วัดที่ ๓ ไปที่วัดชัยศรีคณารามซึ่งพระครูอุดมชัยสิริ, ดร.ท่านอยู่ที่วัดไม่ได้ไปงานคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ทีมงานได้ชี้แจงอธิบายเหตุผลและแจ้งท่านว่า พระครูทั้ง ๒ รูปได้เซ็นให้ความเห็นชอบมาแล้ว ท่านเห็นชอบและได้ให้แนวทางและปรึกษากันว่า ท่านยังขอไม่เซ็นเอกสารดังกล่าว แต่เบื้องต้นเห็นชอบด้วยทุกประการ และเสนอให้ไปปรึกษาหลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอเสียก่อน ซึ่งต้องให้ท่านแสดงความคิดเห็นและให้นโยบายเสียก่อน คณะสงฆ์ทีมงานจึงรีบตัดสินใจเดินทางไปที่วัดห้วยลงซึ่งเป็นวัดของหลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอสีคิ้ว เมื่อไปถึงวัดพระครูอุดมชัยสิริ, ดร. ได้อธิบายให้ท่านฟังถึงความเป็นมาพร้อมทั้งเหตุผลวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมูลนิธิ หลวงพ่อ

เจ้าคณะอำเภอสีคิ้วท่านก็นั่งฟังด้วยความมีเมตตาพร้อมทั้งวิเคราะห์เหตุผลวัตถุประสงค์ จนกระทั่งท่านได้เข้าใจเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์และปรารภให้นำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคณะสงฆ์ และฟังความเห็นของคณะสงฆ์ว่าท่านจะเห็นด้วยอย่างไร คณะสงฆ์ทีมงานเมื่อถวายรายงานหลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอเสร็จแล้วก็เดินทางกลับพร้อมทั้งดีใจในการรับฟังและเมตตาของหลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอ และปลื้มใจในการทำงานของทีมงานคณะสงฆ์ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย แต่ก็แก้ไขปัญหาด้วยดีมาโดยตลอด และคอยลุ้นมติของคณะสงฆ์ในการประชุมที่จะต้องเสนอในวาระการประชุม

วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๔ จึงถือว่าเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งมูลนิธิคณะสงฆ์ขึ้นซึ่งคณะสงฆ์ทีมงานก็รอคอยมาถึง ๒๔ ปี คณะสงฆ์ทั้งมวลก็ได้แสดงความรู้สึกผ่านทางไลน์ของคณะสงฆ์หลายรูปได้แสดงความรู้สึกสบายใจเกี่ยวกับเงินก้อนนี้และอนุโมทนาสาธุการในการแก้ไขปัญหาและความตั้งใจในการจัดตั้งมูลนิธิในครั้งนี้

หลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอสีคิ้ว ได้ให้พรคณะทำงานโดยมีพระครูอุดมชัยสิริ,ดร.เป็นประธานท่านได้อวยพรขอให้งานนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ คณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วยินดีพร้อมใจและพร้อมให้กำลังใจและความร่วมมือทุกสิ่งทุกประการตามที่คณะสงฆ์ทีมงานได้อธิบายและชี้แจงวัตถุประสงค์ไว้เพื่อความสมบูรณ์ของงาน ขอให้คณะสงฆ์ผู้ทำงานจงทำงานให้สำเร็จตามที่ปรารถนาโดยเร็ว นี้คือความเป็นมาของกำลังใจ แรงบันดาลใจในการจัดตั้งมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแบบอย่างของคณะสงฆ์อื่นสืบไป

๑.๓ กิจกรรมหรือโครงการมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว

การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ เป็นโครงการที่คณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วขับเคลื่อนผ่านมูลนิธิโดยมีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดำเนินการทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน ซึ่งแนวทางการขับเคลื่อนของมูลนิธิคณะสงฆ์มีอยู่ ๕ ประเด็นหลัก คือ ๑. การจัดทำระบบฐานข้อมูลพระสงฆ์ เพื่อให้ทราบข้อมูลวัดและพระสงฆ์ภายในอำเภอสีคิ้ว และเชื่อมโยงข้อมูลพระสงฆ์เข้ากับสิทธิประโยชน์ในระบบประกันสุขภาพ ๒. การจัดให้มีพระคิลานุปัฏฐากประจำวัด หรือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) คอยช่วยเหลือดูแลพระสงฆ์อาพาธ สร้างเสริมสุขภาพ และลดปัจจัยเสี่ยงคุกคามสุขภาพพระสงฆ์ โดยมีการอบรมทักษะการดูแลสุขภาพให้แก่พระสงฆ์ ปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วได้มีพระสงฆ์พระคิลานุปัฏฐากท่านผ่านการอบรมและยังดำเนินโครงการให้ความรู้เพื่อขยายผล เพื่อให้พระสงฆ์มีพื้นฐานในการดูและสุขภาพตนเองและพระสงฆ์ผู้อาพาธด้วยกัน ๓. การดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเน้นสร้างเสริมสุขภาพพระสงฆ์และสร้างอนามัยสิ่งแวดล้อมของวัดที่เอื้อต่อสุขภาพ เช่น มีกุฏิสงฆ์อาพาธ การดูแลพระสงฆ์ที่อยู่ภาวะติดเตียง ปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วได้มีการออกเยี่ยมพระสงฆ์ผู้อาพาธด้วยกันโดยใช้งบประมาณจากมูลนิธิ ๔. การถวายความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการเข้าถึงระบบประกันสุขภาพของพระสงฆ์ ระดับพื้นที่ และ ๕. มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วได้ดำเนินงานในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้ง มหาเถรสมาคม มูลนิธิสังฆะเพื่อสังคม สปสช. สสส. มจร. พศ. กรมการแพทย์ กรมอนามัย และ สช.

งานปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๖ ด้าน

ด้านการปกครอง ปกครองคณะสงฆ์ ๑๙ ตำบล มีการประชุมวางแผนงานด้านต่าง ๆ จัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์เพื่อดูและพระสงฆ์และเพื่อเป็นสถิติในการปกครองเพื่อให้การปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ด้านการศาสนศึกษา มีนโยบายให้ทุกวัดจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรม – บาลี และพระปริยัติธรรมแผนสามัญศึกษา ให้พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้รู้เท่ารู้ทันโลกทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อเป็นที่ยอมรับของพระพุทธศาสนิกชนทั่วไปเป็นอย่างดี

ด้านการเผยแผ่ ได้ดำเนินการงานด้านการเผยแผ่ มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด, อำเภอ และตำบล พระธรรมทูต พระเผยแผ่ พระบัณฑิตเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระนักเทศน์ และพระวิปัสสนาจารย์ ได้ทำหน้าที่ของตนเอง ที่ได้รับการแต่งตั้งทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อพระพุทธศาสนิกชนในเขตปกครองอำเภอสีคิ้ว

ด้านสาธารณูปการ (พัฒนาวัด) อำเภอสีคิ้วให้เจ้าอาวาสวัดทุกวัดในเขตปกครองได้มีความรู้ความเข้าใจ การวางแผน การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด เช่น การสร้างกุฏีสงฆ์ สร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ ศาลาบำเพ็ญกุศล หอระฆัง ปรับปรุงเมรุ เป็นแบบปลอดมลพิษ ทำป้ายวัด ทำป้ายประวัติวัด รวมทั้งพัฒนาวัด ให้สะอาด สงบ ร่มเย็น เห็นธรรม การรักษาความสะอาดภายในวัด การขอความร่วมมือจากพระภิกษุสามเณรเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การเก็บสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ การดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัด การดูแลรักษาโบราณวัตถุ และโบราณสถานของวัดเป็นต้น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้เจ้าอาวาสทุกวัดมอบทุนแก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตใกล้วัดของตน มีการให้เพิ่มทุนการศึกษาทุก ๆ ปี และจัดเลี้ยงอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียน จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ หรือจัดการเรียนการสอนวิชาชีพขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น

ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์การ บริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน และประชาชนช่วยงานสาธารณสงเคราะห์ภายนอกวัด เช่น ทำถนน สร้างสะพาน สร้างโรงพยาบาล ขุดสระน้ำ สร้างศาลาพักร้อน ห้องสมุด หอกระจ่ายข่าว ศาลากลางหมู่บ้าน และการแจกวัตถุสิ่งของแก่ผู้ยากไร้ การออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ช่วยผู้ประสบภัย จากอุทกภัย อัคคีภัย และวาตภัย เป็นต้น

๑.๔ ผลลัพธ์จากงานของ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

ผลการดำเนินงานของคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วทำให้เกิดสุขภาวะทางกายมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนดังเห็นได้จากการตรวจสุขภาพของพระสงฆ์ พระสงฆ์มีการตรวจสุขภาพและมีการรักษาสุขภาพมีการติดตามผลทำให้ร่างกายแข็งแรง สามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนสุขภาพทางกายเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชน เช่น แจกถุงยังชีพช่วยเหลือผู้ยากไร้ ให้ทุนการศึกษานักเรียน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่เกิดจากภัยต่าง ๆ ทำให้ประชาชน เกิดสุขภาพกายมีปัจจัย ๔ ในการดำเนินชีวิตถึงแม้ว่า จะเป็นการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นน้ำใจจากคณะสงฆ์แต่ก็ส่งผลทำให้สุขภาวะทางกายเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีแรงและกำลังกายในการต่อสู้งานและดำเนินชีวิตต่อไป

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

ผลการดำเนินงานพระสงฆ์ได้ช่วยเหลือพระสงฆ์ด้วยกันและประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดเกิดจิตใจที่ดีงามสังคมชุมชน มีลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันส่งผลทำให้จิตใจของคนในพื้นที่เต็มเปี่ยมไปด้วยจิตใจที่เมตตา ประกอบด้วยความ

รักอีกทั้งสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ในส่วนของคณะสงฆ์การทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ไม่มีค่าตอบแทนพระสงฆ์ได้ทำงานแบบเสียสละและเกิดความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือพระสงฆ์ด้วยกันเกิดการสร้างจิตอาสาในคณะสงฆ์นับว่าเป็นการสร้างจิตปัญญาทั้งในส่วนคณะสงฆ์และในส่วนของประชาชนในพื้นที่

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

ผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากปัญหาสังคมในพื้นที่คณะสงฆ์สีคิ้วมีทั้งปัญหาในส่วนคณะสงฆ์และปัญหาในส่วนภาคประชาชนในพื้นที่ คณะสงฆ์มูลนิธิอำเภอสีคิ้วร่วมใจกันทำงานแก้ไขปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ หรือการช่วยเหลือประชาชน ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้สังคมไม่เอาเปรียบกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนกลาง

๑.๕ รูปแบบบทเรียนพระครูกัลยานุโยค

รูปแบบการเป็นผู้นำ

พระครูกัลยาณานุโยค เจ้าคณะอำเภอสีคิ้ว เป็นต้นแบบในการเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนงาน ซึ่งการทำงานของท่าน เมื่อทำงานอะไรก็ตามท่านจะวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่อำเภอสีคิ้วก่อนและสร้างความสามัคคีและทัศนคติที่ดีของคณะสงฆ์และชุมชน สร้างแผนการทำงานโดยให้คณะสงฆ์และชุมชนมีส่วนร่วม มีทีมการทำงานคณะสงฆ์ ๑๙ ตำบลในการขับเคลื่อนงานทั้ง ๖ ด้าน และ ๑๒ ตำบลในเขตบ้านเมือง มีการกำหนดประเด็นในการขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและชุมชน โดยมีผู้นำขับเคลื่อนคือเจ้าคณะอำเภอสีคิ้ว แบ่งงานให้เหมาะสมกับพื้นที่ซึ่งเป็นงานที่พื้นที่ถนัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และลงมือปฏิบัติโดยมีเครือข่ายภาคคณะสงฆ์และประชาชน ภาครัฐและเอกชน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนา ตลอดทั้งมีการประเมินผลเพื่อมีการปรับปรุงทำฐานข้อมูลปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในพื้นที่ อีกทั้งท่านได้ใช้หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองคือ อปริหานิยธรรม ๗ อย่าง โดยเฉพาะข้อแรก หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ท่านเน้นการประชุมการปรึกษาของคณะสงฆ์จึงทำให้คณะสงฆ์รักและเคารพท่าน และท่านจะให้กำลังใจผู้ทำงานอยู่เสมอทำให้คณะสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานเกิดกำลังใจส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จ

รูปแบบการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว

มูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว มีรูปแบบการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จมีจุดแข็งการทำงานโดยการใช้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นแบบแผนในการดำเนินงาน เมื่อมีแบบแผนในการดำเนินงานคณะสงฆ์ได้จัดตั้งกรรมการแต่ละฝ่ายดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการสร้างภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาล ประกันสังคมเป็นต้น ให้มีบทบาทในการบริการพระสงฆ์และประชาชน ปัจจุบันการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วได้มีฐานข้อมูลพระสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ อีกทั้งมีการดำเนินการตรวจสุขภาพให้ครบทุกตำบลนับว่า คณะสงฆ์ได้มีการขับเคลื่อนอย่างจริงจังและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง ปัจจัยที่ส่งผลทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จคือ พระสงฆ์ผู้ที่ได้รับมอบหมายงานซึ่งเป็นคณะทำงานได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เนื่องจากพระสงฆ์อำเภอสีคิ้วเห็นความสำคัญของสุขภาพและเป็นงานที่คณะสงฆ์ท้าทายเป็นมิติใหม่ที่พระสงฆ์ได้เรียนรู้ สำหรับการสร้างภาคีเครือข่ายคณะสงฆ์มีการสร้างเครือข่ายทั้งภาค ประชาชน รัฐ และเอกชน โดยการสร้างเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากคณะสงฆ์เน้นการจัดกิจกรรมที่ให้มีส่วนร่วมและให้เกียรติยกย่องหน่วยงานทุกส่วนงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

การดำเนินงานของมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้ว ได้มีคณะสงฆ์ภาคีเครือข่ายได้ขยายผลนำไปใช้ เช่น คณะสงฆ์อำเภอสิงขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ได้เห็นความสำคัญของสุขภาพพระสงฆ์ได้นำแบบตัวอย่าง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปดำเนินงานปัจจุบันคณะสงฆ์สิงขรภูมิได้มีการดำเนินงานที่เกิดผลสำเร็จ มีฐานข้อมูลสุขภาพพระสงฆ์ มีหน่วยงานอื่น ๆ เป็นภาคีเครือข่าย และยังมีคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมากำลังขยายผลอีกหลายพื้นที่นับว่าเป็นมิติใหม่ในการทำงานด้านสุขภาพของพระสงฆ์

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐได้มีการบูรณาการรูปแบบแนวคิดการทำงานของคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานโดยเฉพาะ หน่วยงาน โรงพยาบาล ประกันสังคม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นต้น ซึ่งหน่วย

งานเหล่านี้จะต้องเข้ามามีบทบาทร่วมกับพระสงฆ์ ซึ่งการทำงานร่วมกับพระสงฆ์จะต้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ และการที่หน่วยงานภาครัฐได้ทำงานกับคณะสงฆ์ทำให้หน่วยงานภาครัฐได้นำรูปแบบการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานแบบจิตอาสา การทำงานที่ต้องใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรมาปรับใช้ในหน่วยงาน ทำให้ภาครัฐทำงานกับพระสงฆ์หรือทำงานในหน่วยงานได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

ผู้นำชาวบ้าน

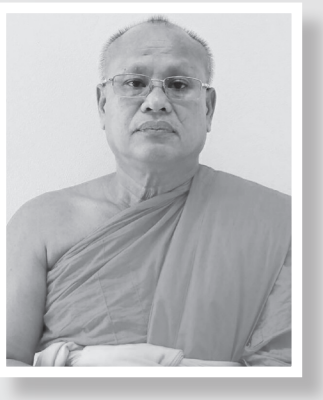
ผู้นำชาวบ้านได้นำรูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วมาใช้โดยเฉพาะรูปแบบการทำงานของผู้นำ หลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอสีคิ้วได้เป็นผู้นำที่เสียสละไม่หวังผลตอบแทนและมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และท่านมีแนวคิดการทำงานที่มีหลักการ วิธีการ และเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนและเน้นการมีส่วนร่วมโดยการใช้ธรรมเป็นคุณธรรมในการปกครอง ทำให้ผู้นำชาวบ้านได้นำเป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งผู้นำชาวบ้านได้นำหลักการทำงานของคณะสงฆ์ด้านการสงเคราะห์ประชาชนไปขยายผลทำโครงการเพื่อเป็นแนวทางการทำงานช่วยเหลือประชาชนและเป็นแนวทางการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์

๔.๑.๗ บทสรุป

จากการศึกษาผลการดำเนินงานของมูลนิธิคณะสงฆ์อำเภอสีคิ้วทำให้เห็นว่าคณะสงฆ์ได้ทำงานเพื่อสังคมและชุมชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะการทำงานของคณะสงฆ์ที่เน้นการเอาใจใส่ดูแลซึ่งผลงานที่โดดเด่นของพื้นที่คณะสงฆ์สีคิ้วก็คือ การดำเนินงานขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์และงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน สิ่งที่น่าสังเกตทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จก็คือ การที่คณะสงฆ์ร่วมใจกันจัดตั้งเป็นมูลนิธิหางบประมาณมีการสนับสนุนการดำเนินงานอีกทั้งมีการให้คณะสงฆ์ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานและมีการสร้างเครือข่ายในส่วนภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน จึงเกิดความร่วมมือกับทุกฝ่ายทำให้งานขับเคลื่อนได้อย่างรวดเร็วและส่งผลทำให้พระสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ มีสุขภาวะทางกาย จิตปัญญาและสังคม อย่างมีความสุข

๒

พระราชสิทธิเวที, รศ.ดร.
วัดท่าหลวง
จังหวัดพิจิตร

๒.๑ บทนำ

วัดท่าหลวง พระอารามหลวง เป็นวัดที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่งโดยเฉพาะการทำงานขับเคลื่อนพลังบวรให้เกิดความเข้มแข็งของพระราชสิทธิเวที,รศ.ดร. ซึ่งท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดท่าหลวง และดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ท่านเป็นนักพัฒนาเป็นต้นแบบเสียสละทุ่มเทแรงกายและแรงใจให้กับงานคณะสงฆ์อีกทั้งเป็นผู้นำที่เปี่ยมด้วยเมตตา การทำงานของท่านได้เน้นการสร้างพลังบวร ให้เข้มแข็งโดยให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม ในฐานะที่ท่านเป็นพระนักพัฒนา นักปกครอง ท่านจึงมีงานคณะสงฆ์ที่โดดเด่น และนอกจากนี้ท่านได้ให้เจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอในเขตปกครองของท่านร่วมขับเคลื่อนพลังบวร มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบทำให้การขับเคลื่อนมี แผน มีกลไลการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงเป็นพื้นที่ควรแก่การศึกษาเพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์

๒.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดท่าหลวง

วัดท่าหลวง พระอารามหลวง เป็นวัดสำคัญของพิจิตร อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก ภายในพระอุโบสถประดิษฐานหลวงพ่อเพชร พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๓ ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๙ นี้มาก่อนจะย้ายเมืองพิจิตรเก่ามาตั้งอยู่ที่เมืองพิจิตรใหม่ในปัจจุบัน ปัจจุบันพระราชสิทธิเวที,รศ.ดร. เป็นเจ้าอาวาส

วัดท่าหลวง พระอารามหลวง ตั้งอยู่เลขที่ ๖๗๔ ถนนบุษบา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๐๐๐ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิด สามัญสังกัดคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๔ หนเหนือ ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่จำนวน ๔๖ ไร่ ๓ งาน ๑๗.๔ ตารางวา น.ส. ๓ ก เลขที่ ๔๗๐, ๔๗๑ มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน ๒ แปลง มีเนื้อที่จำนวน ๓๐ ไร่ ๒ งาน ๔๒ ตารางวา อยู่ที่ตำบลในเมือง และ ตำบลหนองปลาไหลแห่งละหนึ่งแปลง ตั้งวัดพุทธศักราช ๒๓๘๘ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๒ เขตแดนวิสุงคามสีมากว้าง ๙ เมตร ยาว ๒๖ เมตร เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๐ - ๒๕๑๓ ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๙ นี้มีมาก่อนที่จะย้ายเมืองพิจิตรเก่ามาตั้งอยู่ที่เมืองพิจิตรใหม่ในปัจจุบันแต่เดิมมีฐานะเป็นเพียงสำนักสงฆ์ตั้งอยู่ในป่าพงละเมาะไม้ในเขตหมู่บ้านท่าหลวงอำเภอท่าหลวง จังหวัดพิจิตร ซึ่งในขณะนั้นที่ตั้งตัวเมืองพิจิตรอยู่ที่ตำบลเมืองเก่าห่างจากตัวเมืองพิจิตรใหม่ในปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๘ กิโลเมตรและได้ย้ายเมืองพิจิตรเก่ามาตั้งอยู่ที่เมืองพิจิตรเป็นวัดสำคัญของจังหวัดพิจิตร อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก ใกล้ศาลากลางจังหวัด พุทธศักราช ๒๓๘๘ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า-เจ้าอยู่หัว สร้างวัดท่าหลวง ชื่อของวัดตั้งขึ้นตามชื่อตำบลอันเป็นที่ตั้ง (ในสมัยนั้น) นอกจากนี้วัดท่าหลวงยังมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า วัดราชดิตถาราม แต่ไม่ได้รับความนิยมนำมาใช้เรียกขาน วัดท่าหลวง มีพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชร เป็นพระประธานประจำวัด พื้นที่ของวัดมีลักษณะพิเศษคือ ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน โดยมีถนนบุษบาคั่นระหว่างกลางในแนวเหนือ-ใต้ พื้นที่ฝากตะวันออก เป็นเขตพุทธาวาส ประกอบด้วยพระอุโบสถ และศาลาการเปรียญเป็นหลัก

ส่วนฝากตะวันตกนั้น ประกอบด้วยเขตสังฆาวาส โรงเรียนปริยัติธรรม เขตประกอบฌาปนกิจ และเขตปฏิบัติธรรม ของฆราวาส เป็นหลัก โดยมีการอัญเชิญหลวงพ่อพัฒน์ (พัด) พระประธานองค์เดิม มาประดิษฐานเป็นพระประธาน ในพื้นที่ ซึ่งเรียกตามชื่อของหมู่บ้านที่ตั้งวัดอยู่ คำว่า “ท่าหลวง” นั้นเป็นชื่อของหมู่บ้านท่าหลวง คลองท่าหลวง ตำบลท่าหลวง และเคยเป็นชื่อของอำเภอท่าหลวงมาก่อน ต่อมาเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๑ เปลี่ยนเป็นอำเภอเมือง พิจิตรจนถึงปัจจุบันทางราชการได้เคยใช้สถานที่วัดท่าหลวงในการประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเป็นประจำ ฝาก ตะวันตกวัดท่าหลวง มีพระพุทธรูปสำคัญ ๒ องค์ คือ หลวงพ่อเพชรและหลวงพ่อพัฒน์ (พัด)

๒.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดท่าหลวง

๑. ขับเคลื่อนเครือข่ายการสาธารณสงเคราะห์ สร้างสังคมสุขภาวะในประเด็นสุขภาวะตามบริบทของ พื้นที่ โดยประสานงานภาคีเครือข่ายคณะสงฆ์ระดับจังหวัด หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาคม องค์กรปกครอง ส่วน ท้องถิ่น เพื่อบูรณาการการขับเคลื่อนงาน การขับเคลื่อนของคณะทำงาน ๖+๑ (๖ หมายถึงประธานคณะทำงาน ๖ ด้าน ๑ หมายถึงเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร เป็นฝ่ายประสานงาน) ซึ่งมีการขับเคลื่อนเครือข่ายการสาธารณ สงเคราะห์สร้างสังคมสุขภาวะ โดยมีเป้าหมายว่า “พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข” ที่ครอบคลุมทั้ง ๔ มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตร เป็นแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยว พักผ่อน สร้างรายได้ให้คนในชุมชน มิติ สังคม ออกเยี่ยมผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง บริจาคสิ่งของที่ญาติโยมถวายให้แก่วัด สร้างบ้านให้ผู้ยากไร้ สนับสนุนให้เด็กยากจนได้บวชเรียน เผยแพร่พระศาสนาให้แก่เด็กยาวชน มิติสุขภาพ วัดให้ความรู้ในสถานการณ์ โควิด ตรวจสุขภาพชาวบ้าน มีศูนย์เรียนรู้แหล่งอาหารสุขภาพและส่งเสริมกิจกรรมในวัด มิติสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ อนุรักษ์พรรณไม้ แจกเมล็ดพันธุ์ ต้นกล้าสร้างราวจับในห้องน้ำในวัด ในบ้านเรือนผู้สูงอายุ

๒. พัฒนากลไกการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์บูรณาการงานสุขภาวะร่วมกันในลักษณะ ของเครือข่ายทั้งภายนอกและภายในจังหวัด

๓. จัดการสื่อสารสาธารณะทั้งในรูปแบบออนไลน์ และเวทีสาธารณะการสาธารณสงเคราะห์และการเสริม สร้างสังคมสุขภาวะ

๔. กำกับติดตามประเมินผลพื้นที่บูรณาการงานสุข ภาวะโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดการปัญหา สุขภาวะของวัดและชุมชน

๒.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดท่าหลวง

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

ผลการดำเนินงานของวัดท่าหลวงทำให้เกิดสุขภาวะทางกายอย่างเห็นได้ชัดเจนเช่น การสงเคราะห์ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่มีอายุมาก การที่มาทำกิจกรรมที่วัดท่าหลวงโดยมีพระสงฆ์ร่วม มือพาจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพ ทำให้ผู้สูงอายุมีภูมิคุ้มกันทางกายที่ดี ไม่ใช้ชีวิตหรือร่างกาย ไปในทางที่เสื่อม ปัญหาทางกายอย่างหนึ่งเกิดจากการทรมานร่างกาย พักผ่อนไม่เพียงพอ เที่ยวอบายมุข เป็น สาเหตุทำให้สุขภาพทางกายไม่แข็งแรง ดังนั้นการเข้าวัดฟังธรรม การจัดกิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์จึงเป็นแนวทางใน การสร้างสุขภาวะทางกายที่ดี นอกจากชมรมผู้สูงอายุ กลุ่ม เด็ก เยาวชน และประชาชนผู้ยากไร้ เกิดการกินดีอยู่ดี ดังเห็นได้จากสถานการณ์โควิด-๑๙ ที่ผ่านมา วัดท่าหลวงพร้อมด้วยคณะสงฆ์ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายช่วยเหลือ ประชาชน แจกถุงยังชีพ เครื่องอุปโภค บริโภค ทำให้ความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดีขึ้น

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

พลังบวรของวัดท่าหลวงและคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรทำให้เกิดปัญญาที่สร้างสรรค์ของคนในชุมชนและสังคม

ดังเห็นได้จากโครงการตลาดนัดความดี เป็นโครงการที่สร้างปัญญาและจิตใจงดงาม บุคคลใดทำความดีให้นำความดีมาคุยกัน ยกย่องผู้ทำความดีเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำความดีต่อไปและทำให้คนที่ทำความดีภูมิใจ เป็นการสร้างต้นแบบที่ดีให้กับสังคม นอกจากนั้นโครงการที่ทำเพื่อสังคมของวัดท่าหลวงและคณะสงฆ์เป็นการส่งเสริมยกระดับจิตใจให้สูง เช่น การแบ่งปันกัน การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เมื่อประสบปัญหาชีวิต การช่วยเหลือเมื่อเจ็บไข้ สิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมปัญญาและยกระดับจิตใจได้อย่างชัดเจน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

พลังบวร ของวัดท่าหลวงและคณะสงฆ์ เป็นการรวมพลังความสุขให้เป็นหนึ่งเดียว พลังบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียนหน่วยงานราชการได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสุข พลังบวรของจังหวัดพิจิตรส่งผลให้มีพลังที่เข้มแข็งทางสังคมและสิ่งแวดล้อม พลังบวรเป็นพลังที่ทำให้สังคมมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต สังคมที่มีพลังและมีคุณภาพจะเป็นสังคมที่ไม่เอาเปรียบกัน เป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน ซึ่งเป็นเหตุให้สังคมเกิดความสุขแบบองค์รวมที่เกิดจากการบูรณาการ

๒.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดท่าหลวง

รูปแบบการทำงานพลังบวร

คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรมีการสร้างเครือข่ายและมีการทำงานอย่างมีส่วนรวมโดยคณะสงฆ์มีส่วนร่วมการทำงานพลังบวร ทั้ง ๑๒ อำเภอของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีรูปแบบในการขับเคลื่อนกิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ที่ประสบผลสำเร็จมีรูปแบบ ดังนี้

๑. การสานพลังเครือข่ายแกนนำบวร.ที่มีใจ เป็นต้นแบบตามเป้าหมายจากทุกอำเภอสู่จังหวัด รวมตัวร่วมเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำวางแผน ติดตาม ประเมินแกนนำบวร อำเภอ จังหวัด หมั่นประชุมเป็นเนืองนิตย์ประกอบกิจการงานโดยพร้อมเพรียง โดยจัดให้มีเวทีบวร.ร่วมพัฒนาพิจิตรและผู้สูงอายุสัญจรระดับจังหวัดทุกเดือน เพื่อช่วยและเชื่อมเครือข่ายในยุคโควิดหยุดสัญจร แต่มีการประชุมออนไลน์ทุกสัปดาห์ ผ่านซูมและไลน์ ทำให้มีการพัฒนาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๒. จัดการความรู้กลุ่มแกนนำบวร. เพื่อนำความรู้ที่ผ่านการปฏิบัติได้ผลดี นำมาถอดบทเรียน นำความรู้ไปปฏิบัติ ขยายผล สนับสนุนพื้นที่เป็นชุมชนนักปฏิบัติ เรียนรู้ร่วมกันทุกสัปดาห์ ทั้งออนไลน์และประชุมในพื้นที่นำความรู้ไปพัฒนานโยบายสาธารณะบูรณาการแผนบวร. จังหวัด อำเภอ

๓. การจัดการบวร.พิจิตรจัดงานมหกรรมสุขภาพพระสงฆ์ทุกปี ๓ ปีติดต่อกัน โดยแกนนำต่าง ๆ นำความรู้มาจัดทำแผนบวร.จังหวัด ประสาน บูรณาการ กับชมรมผู้สูงอายุ วัดและราชการ นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดและราชการที่เกี่ยวข้อง มีคณะทำงาน บวร.จังหวัด อำเภอ ที่มีใจมีความรู้จากการปฏิบัติ รวมตัวร่วมเรียนเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำ โดยการสนับสนุนจากเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ ปัจจุบันมีแกนนำ บวร.จังหวัด และ ๗ อำเภอที่เข้มแข็ง ร่วมเรียนรู้สามัคคีขับเคลื่อนไปด้วยกัน

๔. การสื่อสารในเครือข่ายและสังคม มีการอบรมการใช้ ซูม ไลน์ การตัดต่อคลิปแก่ผู้สูงอายุและพระสงฆ์ เพื่อใช้สื่อสารในเครือข่ายจังหวัด เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุน การเรียนรู้ในเครือข่าย ทำให้เครือข่ายบวร.จังหวัด ประชุมออนไลน์ทุกสัปดาห์เวลา ๑๙.๐๐น. เช่น กลุ่มพระนักพัฒนาทุกวันพฤหัสบดี กลุ่มผู้สูงอายุรุ่นชนะมารทุกวันศุกร์ เป็นต้น สำหรับ บวร.อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอโพทะเล อำเภอบางมูลนาก อำเภอดงเจริญ อำเภอวชิรบารมี อำเภอตะพานหิน อำเภอบึงนาราง และอำเภอสากเหล็ก โดยมีการประชุมออนไลน์ผ่านซูมหรือไลน์ ที่เหลือใช้วิธีนัดคุยปรึกษาหารือ หรือจัดประชุมตามความเหมาะสม

รูปแบบของผู้นำ

เจ้าคณะจังหวัดพิจิตรมีหลักการทำงานเพื่อทำให้พลังบวรเข้มแข็ง โดยมีหลักการคือ “บวรพิจิตร จิตอาสาไม่ใช้ เงินนำหน้า” ท่านมีหลักการทำงานด้วยจิตอาสาหมายถึงเป็นจิตที่ทำด้วยใจไม่หวังผลตอบแทน ไม่คำนึงถึงเรื่องเงินเป็นหลักเพราะหากคำนึกถึงแต่เรื่องเงินงานก็จะไม่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานของเจ้าคณะจังหวัดพิจิตรท่านเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีอุดมการณ์ที่ชัดเจนที่สำคัญการทำงานทุกครั้งท่านจะลงมือร่วมกันแก้ไขปัญหาซึ่งท่านจะลงพื้นที่ ลงมือปฏิบัติพร้อมคณะทำงานส่งผลให้คณะทำงานเกิดกำลังใจในการทำงาน อีกทั้งท่านเอาใจใส่ดูแลคณะสงฆ์ทุกภาคส่วน และเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานร่วมกันถ้าท่านเห็นว่าส่วนใดมีปัญหา และการทำงานยังไม่เข้มแข็งท่านจะลงไปให้กำลังใจส่งทีมงานไปช่วยกันทำงานเพื่อให้พลังบวรเกิดความเข้มแข็งนับได้ว่า การทำงานในฐานะเป็นผู้นำท่านได้เห็นความสำคัญทุกภาคส่วนและเน้นความช่วยเหลือสามัคคีร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ทุกคนได้เกิดความภูมิใจ ปัจจุบันจึงทำให้มีเครือข่ายพลังบวรหลายหน่วยงาน เช่น สปสช. สสจ. รพ.สต. ผู้สูงอายุ และการทำงานของท่าน ท่านจะเน้นย้ำอยู่เสมอว่าการทำงานควรมีแผนเป็นแม่บทในการทำงานจะได้เกิดการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อน และควรทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศชาติเพื่อให้เกิดพลังที่ยิ่งใหญ่ และการทำงานควรมีการประเมินการทำงานมีการทบทวนผลเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานต่อไป

๒.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์อำเภอบางมูลนาก ได้นำแนวคิดของเจ้าคณะจังหวัดพิจิตรไปประยุกต์ขยายผลทำโครงการตลาดนัดความดี อำเภอบางมูลนากการจัดตลาดนัดความดีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น คุยกันในหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนความดีที่ได้ทำของแต่ละคน เป็นกิจรรมที่ส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาตั้งคำถาม (Inquiry) เกิดการเรียนรู้แบบ Team Learning และด้วยสุนทรียสนทนา โดยมีแนวคิดว่า “ทำดีต้องมีแชร์ ทำดีมีที่ยืน ทำดีก๊อปปี้ได้” เมื่อนำความดีมาแชร์ ก็เกิดความมั่นใจ คนที่คิดอยู่ได้เห็นคนอื่นทำ ก็ทำความดีได้เร็วขึ้น เป็นกุศโลบายของ “บางมูลนากโมเดล” ที่บอกว่า “ความดีก๊อปปี้ได้”

คณะสงฆ์อำเภอวชิรบารมี จัดโครงการศูนย์ซ่อมกายอุปกรณ์ อำเภอวชิรบารมีศูนย์ซ่อมสร้างกายอุปกรณ์ตั้งอยู่ที่วัดบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอวชิรบารมี โดยมีพระ อสว. เป็นช่างประจำศูนย์ เพื่อซ่อมกายอุปกรณ์ที่ขอรับบริจาคมา เช่น รถวีลแชร์ ราวเกาะในห้องน้ำ จักรยาน ฯลฯ เพื่อส่งมอบให้แก่คนพิการหรือผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการ

คณะสงฆ์อำเภอดงเจริญ จัดโครงการบ้านพระทำ อำเภอดงเจริญ โดยพระครูสิริสุตโสภณ,ดร. เจ้าคณะอำเภอดงเจริญ พร้อมภาคีเครือข่าย และผู้มีจิตศรัทธาได้ร่วมด้วยช่วยกันก่อสร้างบ้านเรือนเพื่อให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านผู้ยากไร้ให้มีที่อยู่อาศัยมีการสื่อสารในเครือข่ายและสังคมผ่านการสื่อสารแบบออนไลน์ เช่น Facebook Line โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการตัดต่อคลิปแก่ผู้สูงอายุและพระสงฆ์ เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุน การเรียนรู้ในเครือข่าย

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดพิจิตร ได้นำแนวคิดการทำงานของวัดท่าหลวงไปบูรณาการทำงานภายในองค์กร และนำวิธีการทำงานของวัดท่าหลวงมาประยุกต์ใช้เพื่อมีส่วนร่วมกับงานคณะสงฆ์ ภาครัฐเช่น สปสช. สสจ. รพ.สต. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร หน่วยงานเหล่านี้เป็นเครือข่ายทำงานกับคณะสงฆ์ โครงการที่ทางหน่วยงานรัฐบาลจัดขึ้นบางอย่างไปสอดคล้องกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นที่จะต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำงานร่วมกัน การทำงานในพื้นที่จังหวัดพิจิตรหน่วยงานภาครัฐเมื่อทำงานร่วมกับคณะสงฆ์จะให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นการสร้างกำลังใจและเป็นศูนย์รวมการทำงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

ชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตรได้มีการรวมตัวและจัดกิจกรรมภายในวัดและจัดกิจกรรมนอกพื้นที่วัดโดยมีวัดท่าหลวงเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับกิจกรรมของชมรม ชมรมผู้สูงอายุได้นำแนวคิดการทำงานของวัดท่าหลวงมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทำงานของคณะสงฆ์ที่ว่า “พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข” ชมรมผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหากผู้สูงอายุเป็นสุข ชุมชนก็เกิดความสุขไปด้วย นอกจากนั้นชมรมผู้สูงอายุยังเน้นกิจกรรมการเข้าวัดฟังธรรม การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำกิจกรรมเพื่อสังคมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตรมีความเข้มแข็งมากเนื่องจากได้มีคณะสงฆ์ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของชมรม

๒.๗ บทสรุป

พลังบวรของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรมีความเข้มแข็งอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเจ้าคณะจังหวัดพิจิตรท่านได้รวมพลังกันสร้างสรรค์งานเพื่อให้ชุมชน สังคมเป็นสุข สู่เป้าหมายที่ว่า “พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข บวร. ร่วมใจสร้างสังคมสามวัยไม่ทอดทิ้งกัน” โดยให้ครอบคลุมทั้ง ๔ มิติ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพและสิ่งแวดล้อม การทำงานของคณะสงฆ์มีแผนการดำเนินงานและการขับเคลื่อนกิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์เชิงบูรณาการ คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรได้มีการทำงานสาธารณสงเคราะห์ร่วมกันทุกอำเภอ จุดแข็งของวัดท่าหลวงและคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรคือการหมั่นประชุมกันและมีการทบทวนแผนงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาได้ เข้าใจ เข้าถึงปัญหาของชุมชน ทุกพื้นที่การทำงานจึงเกิดเป็นพลังบวรที่ยิ่งใหญ่สามารถเป็นต้นแบบในการสร้างพลัง บวร ให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

๓ พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร.
วัดปรางค์
ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน

๓.๑ บทนำ

วัดปรางค์ ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน เป็นวัดที่โดดเด่นในด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย ดำเนินงานโดย พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร. ท่านเป็นพระที่มีความเอาใจใส่ดูและกิจการงานของคณะสงฆ์และเป็นพระรุ่นใหม่ที่กล้าคิด กล้าทำและกล้าพัฒนา การทำงานของท่านนั้นมีหลายบทบาทหน้าที่ทั้งในและต่างประเทศซึ่งจะเห็นได้จากท่านเป็นพระธรรมทูตปฏิบัติศาสนกิจ ณ วัดพุทธปัญญานันทาราม นครแวนคูเวอร์ มลรัฐบริทิช โคลัมเบีย ประเทศแคนาดา นับได้ว่าเป็นพระนักพัฒนา เป็นพระรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาและนำความรู้มาบูรณาการเพื่อช่วยเหลือชุมชนและสังคม ดังนั้นการศึกษาถอดองค์ความรู้ในฐานะเป็นพระสงฆ์พื้นที่ต้นแบบจึงมีความน่าสนใจโดยเฉพาะพระสงฆ์รุ่นใหม่ที่มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อศาสนา หากมีการศึกษาการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของท่านก็จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์งานให้กับคณะสงฆ์และประชาชน ชุมชน และสังคมให้มีความสุขภายใต้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๓.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดปรางค์

วัดปรางค์ เป็นวัดเก่าแก่ของบ้านปรางค์ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๓๐ เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระธาตุบุญนาค เจดีย์ทรงระฆังคว่ำสีขาวที่เชื่อว่าด้านในบรรจุพระธาตุเอาไว้ นอกจากนี้ยังมีต้นดิกเดียม ต้นไม้เก่าแก่ที่อยู่คู่วัดมานับร้อยปี มีลักษณะแปลกตา หากได้ไปชมแล้วจะต้องทึ่งในความมหัศจรรย์ของต้นไม้ต้นนี้อย่างแน่นอน พระธาตุบุญนาค ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยกรมศิลปากร สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นพร้อม ๆ กับการสร้างวัดปรางค์ เป็นการผสมผสานศิลปะจากหลากหลายวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ฐานสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่และรูปทรงนั้นได้รับอิทธิพลมาจากเจดีย์ธาตุหมากโม วัดวิชุนราช เมืองหลวงพระบาง สปป. ลาว ส่วนฐานเล็ก ๆ ลดหลั่นกัน ๓ ชั้น และฐานบัวลูกแก้วย่อเก็จรับองค์ระฆังนั้นเป็นการผสมผสานศิลปะล้านนาเข้าไปดูมีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น ภายในโบสถ์ของวัดปรางค์นั้นเป็นที่ประดิษฐานพระประธานสีทององค์ใหญ่ รอบด้านตกแต่งด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนังที่บอกเล่าถึงเรื่องราวในพุทธศาสนา มีความวิจิตรงดงามเป็นอย่างมาก บรรยากาศเงียบสงบ สามารถเข้าไปกราบไหว้ หรือทำสมาธิให้จิตใจสงบนิ่งได้ ต้นดิกเดียมของทางวัดเป็นพันธุ์พฤกษาอายุกว่าร้อยปี แต่ที่น่าแปลกใจคือ เมื่อเราเข้าไปแตะที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ต้นดิกเดียมก็จะขยับ นอกจากนี้ยังหันหลังให้แดดซึ่งผิดกับต้นไม้ทั่วไปที่มักหันหน้าเข้าหาแดด เรียกว่าน่าอัศจรรย์ใจจนได้รับการขนานนามว่าเป็น Unseen Thailand วัดปรางค์ ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน ปัจจุบันมี พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร. เป็นเจ้าอาวาสและดูแลงานคณะสงฆ์ จบการศึกษาศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.), ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) และศึกษาศาสตร-ดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.) อีกทั้งมีประสบการณ์ทำงาน เช่น ผ่านการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศรุ่นที่ ๑๖, วิทยากรอบรมค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม วัดปัญญานันทาราม, ผู้อำนวยการค่ายพุทธบุตร วัดปัญญานันทาราม, พระธรรมทูตปฏิบัติศาสนกิจ ณ วัดพุทธปัญญานันทาราม นครแวนคูเวอร์ มลรัฐบริทิช โคลัมเบีย ประเทศแคนาดา รองประธานหลักสูตรบวชเนกขัมมบารมีและเป็นกรรมการมูลนิธิอานาปานสติภาวนาเพื่อส่งเสริมสังคมสุขภาวะ (มอภส.) ถึงปัจจุบัน

๓.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดปรางค์

โครงการตักบาตรทุกวันเสาร์

โครงการนี้เจ้าอาวาสวัดปรางค์ใต้ดำเนินการเพื่อให้ประชาชน เด็กและเยาวชนพุทธศาสนิกชนได้ทำบุญเป็นประจำ ประชาชนทั่วไปจะนำข้าวสารอาหารแห้งและสิ่งของอื่น ๆ มาร่วมทำบุญตามกำลังศรัทธา การจัดโครงการนี้ท่านมีความคิดเห็นว่า การจัดกิจกรรมบุญบ่อย ๆ ซึ่งตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย” การสั่งสมบุญนั้นความสุขมาให้จะทำให้เป็นการปลูกฝังคุณธรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนปัจจุบันมีเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้ามามีบท บาทส่งผลให้เด็กและเยาวชนสนใจศาสตร์สมัยใหม่มากกว่าการเข้าวัด การจัดกิจกรรมบ่อย ๆ นอกจากจะเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแล้วยังทำให้พลัง บวร บ้าน วัด และโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมกันในชุมชน ทำให้เกิดพลังศรัทธาที่ยิ่งใหญ่ในชุมชน หากไม่มีกิจกรรม ไม่มีการริเริ่มก็อาจทำให้ชุมชนไปหันทำกิจกรรมอย่างอื่น โดยกิจกรรมโครงการนี้เจ้าอาวาสท่านได้ขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน อีกทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ได้มาร่วมกันทำกิจกรรม หลังจากตักบาตรเสร็จแล้ว เจ้าอาวาสท่านก็มีการอบรมธรรมะเพื่อเป็นข้อคิดคติในการดำเนินชีวิต หากใครเดินทางไปวัดปรางค์ทุกวันเสาร์ก็จะเห็นกิจกรรมนี้ปรากฏอยู่เสมอซึ่งเป็นกิจกรรมพิเศษนอกจากวันพระ และวัดปรางค์เป็นวัดที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่รู้จักของประชาชนและพุทธศาสนิกชนในจังหวัด กิจกรรมนี้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางสื่อสารให้ประชาชน เด็กและเยาวชน ได้เข้าร่วม นับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนและเป็นกิจกรรมที่โดดเด่น

โครงการออกเยี่ยมผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง

การออกเยี่ยมผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง เป็นงานที่เจ้าอาวาสวัดปรางค์ให้ความสำคัญเนื่องจากท่านเห็นว่า ปัจจุบันคนในสังคมไทยยังมีปัญหาความยากจน ประชาชนมีความลำบากในการดำเนินชีวิต ขาดปัจจัย ๔ เมื่อสูงอายุมากขึ้นก็มีอาการป่วย บางคนป่วยติดเตียงไม่มีเงินเพียงพอต่อการรักษา จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ท่านและคณะสงฆ์ได้คิดริเริ่มดำเนินงานออกเยี่ยมผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง โครงการนี้ท่านได้ร่วมกับคณะสงฆ์อีกทั้งร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่รับบริจาคสิ่งของและตั้งกองทุนเพื่อสมทบช่วยเหลือผู้ป่วย เมื่อมีสิ่งของและมีกองทุนที่เกิดจากความร่วมมือแล้ว เจ้าอาวาสวัดปรางค์ท่านก็สำรวจผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ประสบความลำบาก เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ หลังจากนั้นท่านก็ประสานงานกับคณะสงฆ์และประสานงานกับภาคีเครือข่ายร่วมกันลงพื้นที่เพื่อให้กำลังใจผู้ป่วยหรือผู้ประสบความลำบาก เมื่อลงพื้นที่เสร็จท่านก็จะสรุปการดำเนินงานโดยการขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ร่วมกันบริจาคสิ่งของและร่วมกันเสียสละลงพื้นที่ แล้วใช้ช่องทางสื่อต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้งานได้ขยายผลออกไปในหน่วยงานต่าง ๆ

โครงการธรรมะหนึ่งวันในวัดและในโรงเรียน

โครงการนี้ให้ความสำคัญในการพัฒนาจิตใจ เนื่องจากท่านเห็นว่า ปัจจุบันปัญหาการขาดศีลธรรมของเยาวชน ประชาชนในสังคมไทยมีปรากฏขึ้นในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างก้าวกระโดดและรวดเร็วตามกระแส "โลกาภิวัตน์" คนในสังคมมุ่งการแข่งขันกันทำงานเพื่อความสำเร็จด้านธุรกิจหรืออาชีพ มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อหรือหลงใหลวัตถุ เกิดลัทธิบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยกว้าง และเป็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของเด็กวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการเผยแผ่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและนำพาเยาวชนและประชาชนให้มีพฤติกรรมที่ดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ท่านได้คิดริเริ่มงานการเผยแผ่อบรมศีลธรรมจัดทำโครงการโครงการธรรมะหนึ่งวันในวัด ในโรงเรียน โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายทั้งเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป การอบรมเผยแพร่ธรรมะมีทั้งการอบรมไปในสถานศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย และเน้นอบรมในวัดผลัดเปลี่ยนกันไปตามความเหมาะสม และการอบรมธรรมะของท่านมีทั้งการอบรมในสถานที่วัดหรือโรงเรียนและบรรยายผ่านออนไลน์ ยูทูป เฟสบุ๊ค ผ่านระบบ zoom meeting วิทยุ ซึ่งท่านมีการเผยแพร่ธรรมที่หลากหลาย อีกทั้งท่านมีเทคนิคในการบรรยายธรรมะที่มีความน่าสนใจ ในฐานะที่ท่านเป็นวิทยากรอบรมค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรมและมีประสบการณ์ผู้อำนวยการค่ายพุทธบุตร มีหลักการในการบรรยายอมรมศีลธรรมจึงเกิดการไม่น่าเบื่อ สร้างแรงจูงใจให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนได้อย่างดียิ่ง

อีกทั้งการอบรมศีลธรรม แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป ท่านได้เน้นการสอนการอบรมศีลธรรมเพื่อให้เกิดการสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญและมีสาระของนโยบายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ กำหนดแนวทางดำเนินงานด้านศาสนาไว้อย่างละเอียด กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาฯ ระยะที่ ๘ ที่กำหนดนโยบายด้านการศาสนาไว้เฉพาะแยกจากด้านการศึกษาและวัฒนธรรม มีรายละเอียดเนื้อหา ระบุวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมาย ตลอดจนมาตรการครอบคลุมภารกิจของงานด้านศาสนาที่มุ่งเน้นให้ศาสนาเป็นรากฐานการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมของประชาชน ทำให้เกิดมาตรการต่าง ๆ ที่ทำให้เป้าหมายที่วางไว้สำเร็จได้ โครงการนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งกับหน่วยงานภาครัฐ คือสถานศึกษา และพลังบวร ในพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน

๓.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดปรางค์

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนในพื้นที่มีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น การออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าร่างกายจะป่วยแต่การออกไปเยี่ยมและมอบวัตถุสิ่งของอุปโภคบริโภคเป็นการเสริมสร้างปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน สุขภาวะทางกายหากไม่มีปัจจัย ๔ ที่เพียงพอต่อความต้องการก็จะทำให้เกิดความลำบาก วิถีชีวิตของคนในชุมชนจะต้องดิ้นรนจนทำให้ร่างกายเกิดความทุกข์ทรมาน การช่วยเหลือแบ่งปันกันของคนในชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างสุขภาวะทางกายได้อย่างชัดเจนและเกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชนอย่างยิ่ง

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานส่งผลให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนเกิดจิตใจที่ใฝ่คุณธรรมดังเห็นได้จากโครงการธรรมะหนึ่งวันในวัดและในโรงเรียนและโครงการตักบาตรทุกวันเสาร์ เป็นโครงการที่เน้นกระบวนการสร้าง

จิตใจที่ดีงามและสร้างปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิต เจ้าอาวาสวัดปรางค์ท่านเน้นการสร้างปัญญาเชิงพุทธ เน้นกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์ มีคุณธรรม และนอกจากนั้นการจัดกิจกรรมเป็นการลงมือปฏิบัติ ซึ่งท่านเห็นว่าการลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการสร้างปัญญาอย่างแท้จริง หากมีแนวคิดดี มีความรู้ดี แต่ไม่ลงมือปฏิบัติกระบวนการสร้างปัญญาก็จะไม่สมบูรณ์ วัดปรางค์จึงเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อการลงมือปฏิบัติและเป็นการปลูกฝังคุณธรรมของกลุ่มคนทุกวัย ทุกเพศ โดยยึดการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินส่งผลทำให้สุขภาวะองค์รวมของคนในชุมชนและสังคมเกิดวิถีเชิงพุทธคือ สังคมเกิดความสุขที่เป็นผลมาจากการมีน้ำใจ มีเมตตา มีการแบ่งปันกัน เจ้าอาวาสท่านเน้นการแก้ไขปัญหาสังคมโดยการลงพื้นที่ “เข้าใจปัญหา เข้าถึงปัญหา และร่วมพัฒนาแก้ไข” การลงพื้นที่เป็นการสัมผัสและแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีคุณภาพ จากการทำงานมีหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะ อสม. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และผู้นำชุมชน ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหา จึงทำให้บุคคลในชุมชนทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและมีความภาคภูมิใจในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่มีความลำบากในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้สังคมเป็นสังคมต้นแบบเชิงพุทธที่เน้นคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือกันเมื่อสังคมเป็นสุขก็ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตในชุมชนเกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีไปด้วยจึงทำให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่ และเป็นสังคมเพื่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

๓.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดวัดปรางค์

รูปแบบด้านการเผยแผ่ธรรม

การเผยแผ่ธรรมหรือการอบรมศีลธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนของท่านเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากเจ้าอาวาสวัดปรางค์ท่านได้ฝึกฝนอบรมการเป็นวิทยากรอบรมธรรมะ อีกทั้งมีประสบการณ์เป็นผู้อำนวยการค่ายพุทธบุตรอีกทั้งมีความโดดเด่นการเผยแผ่ธรรมทั้งในและต่างประเทศเนื่องจากท่านเป็นพระธรรมทูตสายต่างประเทศด้วย การเผยแผ่ธรรมของท่านจะมีวิธีวิเคราะห์ผู้ฟัง วิเคราะห์เนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้ฟัง และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ฟังเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่คุณธรรมโดยรู้สึกไม่เบื่อหน่าย เห็นธรรมะเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิต สังเกตได้ว่าผลสัมฤทธิ์ที่ประสบผลสำเร็จไม่ได้มาจากการมีความรู้ดีอย่างเดียว พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร. เจ้าอาวาสวัดปรางค์ แต่ท่านได้มีจิตอาสาเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ แก่ เด็ก เยาวชนและประชาชน การทำงานจึงต้องอาศัยทั้งความรู้ ความสามารถ และการมีจิตอาสาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และสิ่งสำคัญประการหนึ่งแนวทางการเผยแผ่ของท่านได้นำสื่อออนไลน์เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิทยุ เฟสบุ๊ค ยูทูป และ Zoom meeting เข้ามามีบทบาทในการเผยแผ่ธรรมจึงทำให้เป็นช่องทางในการเผยแผ่ธรรมอีกช่องทางหนึ่งที่ส่งผลต่อการเผยแผ่ธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน

รูปแบบแนวคิดหลักการทำงาน

พระมนตร์ธัช อธิปญฺโญ, ดร. เจ้าอาวาสวัดปรางค์ ท่านมีหลักการแนวคิดการทำงานโดยยึดหลักการที่ว่า “สร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนทายาทเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา” หลักการนี้เป็นแรงบันดาลที่ท่านต้องทำงานเพื่อสังคมและท่านเห็นว่าหลักการแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับหลักการทำงานด้านสาธารสงเคราะห์ที่ประกอบด้วยการเกื้อกูล การสงเคราะห์ การพัฒนา และการบูรณาการ หากทำงานโดยยึดหลักการจะส่งผลให้ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชุมชน จากราชการ มีการแสดงพลังอย่างมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี และการทำงานต้องพัฒนาขยายผลอย่างต่อเนื่องต่อไป จึงจะเป็นพลังทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง

การทำงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จนั้นท่านมีความเห็นว่า การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ต่องานสาธารณสงเคราะห์มิได้เป็นเพียงนโยบาย แต่เป็นการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมีความต่อเนื่อง มีความใกล้ชิดกับชุมชนอย่างแท้จริง การรับรู้ปัญหาเป็นเบื้องต้น การคิดช่วยแก้ปัญหา การหาทางออกเป็นวิธีการ การลงมือปฏิบัติอย่างมีทิศทางและมีแบบแผนจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

๓.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ในเขตอำเภอปัว จังหวัดน่าน ได้มีการนำโครงการธรรมะหนึ่งวันในวัดและในโรงเรียนไปขยายผลโดยเฉพาะรูปแบบการเผยแผ่ธรรมของเจ้าอาวาสวัดปรางค์ ท่านมีวิธีการเผยแผ่ธรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน เกิดการเห็นคุณค่าของศาสนา เห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรมและสร้างแรงจูงใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะพระสงฆ์กลุ่มครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ท่านเจ้าอาวาสมีภาคีเครือข่ายไม่เฉพาะในเขตอำเภอปัว ท่านมีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับงานเผยแผ่ทำให้รูปแบบการทำงานของท่านขยายผลออกไป และโครงการออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงติดบ้าน เยี่ยมผู้สูงอายุ เกิดการขยายผลมีพระสงฆ์จิตอาสาที่มาเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นโครงการที่ทำแล้วเกิดความสุขและได้ร่วมแก้ไขปัญหาสังคมร่วมกัน

ภาครัฐ

อสม.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ในพื้นที่ได้นำรูปแบบการทำงานของท่านเจ้าอาวาสมาปรับใช้ในหน่วยงานเพื่อให้การทำงานแก้ไขปัญหาในชุมชน เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องทำงานกับทุกฝ่ายทั้งในส่วนคณะสงฆ์และในส่วนของประชาชน ดังนั้นการทำงานแก้ไขปัญหาสังคมจึงต้องเข้าใจแนวคิดและหลักการของคณะสงฆ์และประชาชนด้วย หน่วยงานภาครัฐจึงต้องนำวิธีคิด วิธีการทำงานของทุกภาคส่วนมาปรับใช้ในองค์กรเพื่อการทำงานของหน่วยงานมีประสิทธิภาพและสามารถทำงานร่วมกับคณะสงฆ์และภาคประชาชนได้ นอกจากนั้นหน่วยงานภาครัฐได้นำหลักการทางพระพุทธศาสนามาจัดกิจกรรมและจัดเป็นโครงการในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติร่วมกับทางวัดโดยการมาทำบุญตักบาตรร่วมกับทางวัดเพื่อสร้างสุขภาวะให้เกิดขึ้นในชุมชนพื้นที่

ผู้นำชาวบ้าน

ผู้นำชุมชนได้นำรูปแบบโครงการและกิจกรรมของวัดปรางค์มาเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมให้กับชาวบ้านและเชิญชวนชาวบ้านมาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และมีผู้นำชาวบ้านในเขตนอกพื้นที่ได้มาศึกษาดูงานโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดได้จัดกิจกรรมนำไปขยายผลต่อยอดในการพัฒนาชุมชนพื้นที่ของตนเองที่รับผิดชอบ ผู้นำชาวบ้านเป็นบุคคลสำคัญในพื้นที่ต้องประสานงานกับคณะสงฆ์ในพื้นที่อีกทั้งจะต้องประสานงานกับชาวบ้านให้เกิดความเข้าใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีความสำคัญที่ผู้นำชาวบ้านจะต้องเรียนรู้งานดังกล่าว เพื่อการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์และชาวบ้าน

๓.๗ บทสรุป

การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์และประชาชน คือร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ทั้งประโยชน์เชิงนโยบาย และประโยชน์เชิงปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้วยพลังแห่ง “บวร” บ้าน คือชุมชนรอบวัดและต่างชุมชน ชมรมผู้อายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) วัด หมายถึง วัดปรางค์ ตลอดถึงวัดอื่น ๆ และ ราชการ หมายถึง ส่วนราชการต่าง ๆ ท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา โรงพยาบาลชุมชน โรงเรียน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการทุกภาคส่วนทำให้พื้นที่อำเภอปัวเกิดความเข้มแข็ง ทางกาย จิต ปัญญา และสังคม อีกทั้งการทำงานมีจุดแข็งคือการทำงานได้เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ค้นหาความต้องการร่วมกัน นำเสนอวิธีการ ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและมีความเหมาะสมกับบริบทของตนเอง

๔ พระสาธิต ธีรปญฺโญ
สถาบันธรรมาภิวัฒน์
จังหวัดลำปาง

๔.๑ บทนำ

พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ เป็นผู้อำนวยการสถาบันธรรมาภิวัฒน์ จังหวัดลำปาง เป็นพระนักพัฒนารุ่นใหม่ที่มีแนวคิดการทำงานเชิงรุก กล้าคิด กล้าทำ กล้าพัฒนาภายใต้แนวคิด “สถาบันธรรมาภิวัฒน์ องค์กรเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมการศึกษา และพัฒนาสังคม” ท่านมีความโดดเด่นการทำงานสงเคราะห์เข้าในด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัย การดำเนินงานของท่านได้เริ่มต้นจากการขับเคลื่อนงานพลัง “บวร” อยู่ก่อนแล้ว และได้ยึดหลักการทำงานให้มีความสอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๖๐ และท่านได้นำหลักการและแนวคิดเหล่านี้มาต่อยอดในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์มาขยายผลและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนงานให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม การทำงานของท่านมุ่งเป้าหมายให้ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการและประชาชนในสังคมเกิดความสุขเชิงบูรณาการ คือต้องการให้คนในสังคมเกิดปัญญาและสามารถใช้ชีวิตแบบพอเพียงอย่างมีความสุข โดยให้สังคมเกิดการพึ่งพาอาศัยกัน อีกทั้งท่านได้เน้นการศึกษาของคนในสังคมให้มีปัญญาในการดำเนินชีวิต ปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมเป็นคนดี เปี่ยมด้วยคุณธรรม ปัจจุบันสถาบันธรรมาภิวัฒน์ ได้มีการพัฒนางานเพื่อสงเคราะห์สังคมอยู่เนือง ๆ ดังเห็นได้จาก พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ ได้มีการประชาสัมพันธ์ทำบุญซื้อที่ดินเพื่อให้มีพื้นที่สร้างศูนย์การเรียนรู้ หรือพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมโครงการเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม จึงเป็นพื้นที่ต้นแบบที่ควรศึกษาถอดบทเรียนเพื่อการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ต่อไป

๔.๒ ประวัติและพัฒนาการของสถาบันธรรมาภิวัฒน์

สถาบันธรรมาภิวัฒน์ ตั้งอยู่เลขที่ ๓๙๓ หมู่ ๑๑ ตำบลสบป้าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีพระอาจารย์สาธิต ธีรปญฺโญ เป็นผู้อำนวยการสถาบัน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กร คือ ๑. เพื่อดำเนินการหรือสนับสนุนการทำงานพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย (๑) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและยาวชน ผู้สูงอายุผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส (๒) ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ (๓) ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ๒. เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์กำหนดและคัดเลือก ๓. เพื่อสนับสนุนการก่อสร้างการบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมศาสนวัตถุต่าง ๆ หรือสำนักสงฆ์อื่นใดตามที่คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์เห็นสมควร ๔. เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ของบุคคลหรือองค์กร ตลอดจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์เห็นสมควร การจัดตั้งมีคณะกรรมการในการบริหารเพื่อให้งานเกิดความเรียบร้อยและมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแต่ละฝ่ายการดำเนินงานและกิจกรรมโครงการทุกครั้งจะต้องมีการประชุมเพื่อวางแผนงานและจะต้องผ่านคณะกรรมการสถาบัน การทำงานจึงอยู่ในรูปแบบการบริหารผ่านสถาบันซึ่งสถาบันได้กำหนดแนวทางการทำงานไว้อย่างชัดเจนเปรียบเสมือนเข็มทิศหรือแผนที่ที่จะนำองค์กรหรือสถาบันไปสู่เป้าหมายที่ดี สถาบันธรรมาภิวัฒน์ได้มีการพัฒนางานและกิจกรรมจากกิจกรรมโครงการเล็ก ๆ ไปสู่โครงการที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับเนื่องจาก ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่น ๆ ได้เห็นความสำคัญโดยเฉพาะสถาบันเป็นสถานแห่งการพัฒนาสังคมจึงเป็นสถาบันที่ไม่หวังผลประโยชน์ ด้วยเหตุผลนี้ ผลการดำเนินจึงเกิดแรงจูงใจและเกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน

๔.๓ กิจกรรมหรือโครงการของสถาบันธรรมาภิวัฒน์

โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ

โรงเรียนผู้สูงอายุสถาบันธรรมาภิวัฒน์ ตำบลสบป้าด ที่พักสงฆ์สถาบันธรรมาภิวัฒน์ บ้านสบเติ๋น ตำบลสบป้าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์การก่อตั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลสบป้าดในทุกมิติ ภายใต้ปรัชญา “สูงอายุอย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีความสุข” เปิดเรียนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๐ เรียนจบรับปริญญาธรรมไปแล้ว ๓ รุ่น ที่กำลังเรียนอยู่ ณ ปัจจุบันเป็นรุ่นที่ ๔ นักเรียนที่เข้ามาเรียนเป็นผู้สูงอายุจากทั้ง ๘ หมู่บ้าน ของตำบลสบป้าด อายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป ภายหลังลดอายุลงเหลือ ๕๕ ปี เข้าเรียนรุ่นละ ๘๐ คน เฉลี่ยหมู่บ้านละ ๑๐ คน ใช้ระยะเวลาเรียน รุ่นละ ๑ ปี แบ่งเป็นรุ่นละ ๒ ภาคการศึกษา ภาคการศึกษาที่ ๑ พฤษภาคม - ตุลาคม (๑๒ วัน) ภาคการศึกษาที่ ๒ พฤศจิกายน - มีนาคม (๑๐ วัน) เรียนเดือนละ ๒ วัน (พุธที่ ๑ และพุธ ที่ ๓ ของเดือน = ปีละ ๒๒ วัน) และขณะนี้มีผู้สูงอายุบ้านแม่จาง ตำบลนาสัก อำเภอแม่เมาะ เข้ามาเรียนรู้ร่วมด้วย

หลักการในการเรียนการสอนมุ่งเน้น

๑. การเรียนรู้ทั้งหมดให้มุ่งไปสู่การสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าในตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตัวเอง ตามปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “สูงอายุอย่างที่มีคุณค่า ชราอย่างมีความสุข”

๒. เน้นการดูแลรักษาและพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓. พัฒนาต่อยอดเป็นศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาตำบล พัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นครูภูมิปัญญา

๔. มีการศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่อย่างน้อยเทอมละ ๑ ครั้ง

๕. ยกระดับและพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นอาชีพสามารถสร้างรายได้ทางเศษฐกิจ

หลักสูตรการเรียนการสอน ประกอบด้วยวิชา

๑. วิชาพระพุทธศาสนา

๒. วิชาสุขภาวะองค์รวม

๓. วิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเศรษฐกิจพอเพียง

๔. วิชาการงานอาชีพ

๕. วิชาโลกาภิวัฒน์

๖. วิชากฎหมายเบื้องต้น

๗. วิชาบริโภคศึกษา

๘. วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต

โครงการสถานีวิทยุคลื่นสีขาวเพื่อประชา

รายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมการศึกษา และพัฒนาสังคม ๙๘.๗๕ Mhz เยียวยาจิตใจของญาติโยม ผ่านรายการธรรมะทางสถานีวิทยุสีขาวและเผยแพร่ต่อ ใน YouTube ท่านจะโพสต์ข้อความให้กำลังใจญาติโยมในเฟซบุ๊กทุกเช้า และมี Hotline สายด่วนให้ญาติโยมส่งข้อความมาปรึกษา ท่านทำงานนี้ร่วมกับเครือข่ายสงฆ์นักพัฒนาและเครือข่ายวิทยุในท้องถิ่นด้วย และเมื่อสถานการณ์เบาบางลง ท่านกลับพบว่า ประชาชนมีปัญหาด้านจิตใจมากขึ้น ท่านจึงได้จัดรายการวิทยุ พูดถึงเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย การสำรวจโรคซึมเศร้าทั้งตัวเราและคนรอบข้างเพิ่มเติม

โครงการศูนย์เรียนรู้ธรรมวิถีสถาบันธรรมาภิวัฒน์

โครงการนี้พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ ได้นำประชาชน ได้เรียนรู้มิติการเกษตรโดโดยท่านเห็นว่าปัจจุบันสุขภาพพระสงฆ์และประชาชนเกิดปัญหามาก สุขภาพไม่แข็งแรง อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการสำหรับโครงการนี้ ท่านเน้นวิถีเกษตรแบบพอเพียง ปลอดสารพิษ สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับสังคม โดยท่านแบ่งพื้นที่ของวัดหรือสถาบันธรรมาภิวัฒน์ จำนวน ๑๕ ไร่ ตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ธรรมวิถี ให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ และโดยเฉพาะสถานการณ์ที่เกิดจากผลกระทบจากโควิด-๑๙ หรือตกงานแล้วกลับมาอยู่บ้านได้เข้ามาทำเกษตร รดน้ำ ปลูกผัก คนไหนมีช่องทางการตลาดก็ให้นำผลผลิตไปช่วยขาย เรียกได้ว่า ใครมีความสามารถด้านไหนก็เข้ามาช่วยวัดและช่วยกันเองได้ เงินที่ได้มาจากการทำเกษตรนี้ก็นำมาซื้อของที่ไม่สามารถปลูกได้เอง และส่งต่อให้กับชุมชนนำไปบริโภคและลดต้นทุนในการใช้ชีวิต ทั้งยังขยับขยายพัฒนาเป็นอาชีพรองรับในอนาคตด้วย เพราะความเจ็บป่วยไม่เลือกสถานภาพ จากพื้นที่สงฆ์จึงถูกปรับเป็นพื้นที่สวน จากสุขภาพส่วนตัวสู่คุณภาพชีวิตของส่วนรวม

๔.๔ ผลลัพธ์จากงานของสถาบันธรรมาภิวัฒน์

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานส่งผลให้สุขภาวะทางกายเกิดความเข้มแข็ง ดังเห็นได้จากการที่ท่านพระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ ได้นำพาประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรทำให้ประชาชนรู้จักวิธีสร้างอาชีพ สร้างรายได้และลดการกินอาหารที่ปลอดสารพิษซึ่งจะทำให้ลดความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ โดยเฉพาะสุขภาวะทางกายของผู้สูงอายุซึ่งเป็นวัยที่มีความเสี่ยงท่านได้ให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ภายใต้แนวคิด "สูงอายุอย่างมีคุณค่าชราอย่างมีความสุข" กิจกรรมของผู้สูงอายุที่ท่านได้ออกแบบให้เรียนรู้ตอบโจทย์วิถีชีวิตของผู้สูงอายุโดยเน้นการเป็นอยู่เริ่มจากเน้นวิธีคิดและปฏิบัติรับประทานอาหารที่รักษาสุขภาพ ออกกำลังกายทำกิจกรรมของผู้สูงอายุร่วมกันและปฏิบัติธรรมพัฒนาส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนของผู้สูงอายุ ศูนย์เรียนรู้ธรรมวิถี เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตและปัญญา เน้นการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีปฏิบัติ การเรียนรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติทำให้เกิดความสุขอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาจิตและปัญญาตามแนวทางของสถาบันธรรมาภิวัฒน์เน้นกระบวนการสร้างจิตและปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ทำให้ตนเองเกิดความสุขและเน้นสร้างจิตและปัญญาเพื่อช่วยเหลือสังคม จะเห็นได้จากวิทยุเพื่อสังคมที่พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ ได้ออกอากาศทุกวันอังคารเป็นกิจกรรมสร้างจิตและ

ปัญญาเพื่อสังคมอย่างแท้จริง เมื่อประชาชนได้ฟังธรรมะบ่อย ๆ ทำให้เกิดปัญญาแยกแยะ ดี ชั่ว ถูกผิด อะไรที่ควรทำและอะไรที่ไม่ควรทำรวมทั้งสามารถมีปัญญากำหนดการดำเนินชีวิตเพื่อให้ถึงเป้าหมายตามที่ตนเองกำหนดไว้ได้อย่างมีความสุข

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้สถาบันธรรมาภิวัฒน์เป็นที่พึ่งแก่สังคม พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ สามารถให้สถาบันแห่งนี้เป็นที่พักพิงในยามที่ลำบากเกิดวิกฤตแห่งชีวิต เหตุการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนที่เป็นตัวบ่งชี้สุขภาวะสังคมและสิ่งแวดล้อมคือ สถานการณ์โควิด-๑๙ เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างที่ทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อน ประชาชนตกงาน ผู้สูงอายุเกิดความเสี่ยงจากโรคเกิดความลำบากในการดำเนินชีวิต ปัจจัย ๔ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ไม่เพียงพอ โควิด-๑๙ ทำให้สังคมเกิดความลำบาก แต่พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ ท่านสามารถนำประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบเข้าวัด สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับประชาชนทำให้สังคมลดปัญญาความยากลำบากในการดำเนินชีวิต เพราะประชาชนรู้สึกมีที่พึ่งมีกำลังใจในการสู้ชีวิตต่อไป นับว่าเป็นการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสุขอย่างเห็นได้ชัดเจน และนอกจากสังคมมีความสุข สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติก็น่าอยู่อีกด้วยสังเกตุได้จากท่านได้นำพาประชาชน เด็ก ผู้สูงอายุและประชาชนปลูกผัก ปลูกต้นไม้ต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการทำให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีเป็นพื้นที่สีเขียว

๔.๕ รูปแบบบทเรียนของสถาบันธรรมาภิวัฒน์

รูปแบบการเป็นผู้นำ

พระอาจารย์พระสาธิต ธีรปญฺโญ เป็นพระสงฆ์มีจิตวิญญาณแห่งผู้นำ ท่านกล่าวว่าชีวิตที่ดีและมีความสุขคือชีวิตที่สงบเย็นและเป็นประโยชน์ และท่านมีหลักการทำงาน “เอาธรรมเป็นฐาน เอาเกษตรเป็นทุน เอาบุญเป็นเป้าหมาย” ด้วยหลักการนี้ท่านจึงได้ทุ่มเทแรงกายและใจทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมและได้ยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการทำงานคือ ทาน การเป็นผู้ให้เน้นการให้ทั้งวัตถุสิ่งของ และการให้ทั้งธรรม การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม ปิยวาจา ท่านใช้คำพูดวาจาที่ไพเราะในการเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจประชาชน อัตถจริยา ท่านได้ทำตนให้เป็นตัวอย่างประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และช่วยเหลือผู้อื่น และสมานัตตตา คือปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ทำงานร่วมแก้ไขปัญหากับประชาชนไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญและแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับประชาชนในยามที่ตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้ง

นอกจากนั้นการทำงานของท่านดำเนินตามแผนการทำงาน มีทีมการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้แก่ จะเห็นได้ว่ามีทีมคณะกรรมการผู้สูงอายุ ทีมสถาบันธรรมาภิวัฒน์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ทีมศูนย์เรียนธรรมวิถีสถาบันธรรมาภิวัฒน์ ทีมแหล่งเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทีมสถานีวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๘ จังหวัดทุกวันอังคาร ทีมสภาองค์กรของผู้บริโภคจังหวัดลำปางและทีมศูนย์ดำรงธรรม ทหาร ตำรวจ มีการติดตามการประชุม ๓ เดือน ๑ ครั้ง มีการใช้เทคโนโลยีส่งข่าวสารให้เกิดประโยชน์ และมีการสรุปผลการปฏิบัติเพื่อให้เห็นจุดอ่อนจุดแข็ง และแนวทางการพัฒนาในอนาคต จึงนับได้ว่าท่านเป็นต้นแบบแห่งผู้นำได้อย่างแท้จริง

๔.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ในจังหวัดลำปางได้มาศึกษาดูงานและนำรูปแบบของสถาบันธรรมาภิวัฒน์ไปขยายผลโดยเฉพาะแนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุ ทางสถาบันมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีหลักสูตรเน้นการสร้างทักษะอาชีพ การ

สร้างทักษะด้านปัญญา และสังคม ซึ่งทำให้คณะสงฆ์ที่มาศึกษาดูงานเกิดความสนใจเพื่อนำไปขยายผล และศูนย์เรียนรู้ธรรมวิถีที่เน้นการเกษตร การปลูกผัก ศูนย์เรียนรู้เพื่อสุขภาพซึ่งการสร้างรายได้ และการรักษาสุขภาพเป็นมิติใหม่ของคณะสงฆ์ซึ่งพระสงฆ์ได้เริ่มสนใจในช่วงธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติปี ๒๕๖๐ ทำให้คณะสงฆ์ต้องศึกษาดูงานเพื่อขยายผลและนำไปเป็นตัวอย่างในการประยุกต์ทำเป็นโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม

ภาครัฐ

จากการทำงานการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัยของพื้นที่ทำให้อำเภอและตำบลต่าง ๆ นำไปเป็นแบบอย่างเพื่อนำไปขยายผลพัฒนาผู้สูงอายุ เช่น ตำบลนาสัก อำเภอแม่เมาะ ตำบลนาแส่ง อำเภอเกาะคา อำเภอสบปราบ ด้านพัฒนาเด็กและเยาวชน ขยายผลไปยัง ๓ อำเภอ ๖ ตำบล ๒๔ หมู่บ้าน สวนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ขยายผลไปยังโรงเรียน เช่น โรงเรียนบ้านสบเติ๊น โรงเรียนบ้านแม่จาง วิทยาลัยเทคนิค กฟผ. แม่เมาะ เป็นต้น

ชาวบ้าน

ชาวบ้านในเขตพื้นที่และนอกพื้นที่ได้นำโครงการศูนย์เรียนรู้ธรรมวิถีไปขยายผลนำวิธีการเพาะปลูกทางการเกษตรมาขยายผลเพื่อสร้างรายได้ สร้างอาชีพที่มั่นคงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถสร้างหลักการ ทฤษฎีให้กับพสกนิกรชาวไทย และรูปแบบในการรักษาสุขภาพ ชาวบ้านได้นำไปประยุกต์ใช้โดยเฉพาะผู้สูงอายุได้นำองค์ความรู้ที่เป็นหลักสูตรการศึกษาของผู้สูงอายุมาเผยแพร่และนำมาปฏิบัติในชุมชนเพื่อให้เกิดกิจกรรมในชุมชนและสร้างสัมมาชีพให้ผู้สูงอายุในชุมชนให้เกิดความสุข

๔.๗ บทสรุป

จากผลการดำเนินงานของสถาบันธรรมาภิวัฒน์ส่งผลทำให้ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ประชาชน มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น จุดแข็งของสถาบันคือ สถาบันมีคณะทำงานที่เข้มแข็งทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนปฏิบัติงาน มีการลงมือปฏิบัติตลอดทั้งมีการขยายผลดำเนินงานและสร้างภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเห็นได้ว่าจากอดีตจนถึงปัจจุบันสถาบันได้พัฒนามาเป็นระยะ ๆ เนื่องจาก พระอาจารย์สาธิต ธีรปัญโญ ท่านเป็นพระนักพัฒนาที่มุ่งทุ่มเทเสียสละเพื่อประโยชน์ของชุมชนและประชาชน และท่านเห็นว่าสังคมยังต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนา การสร้างปัญญา สร้างอาชีพ สร้างความสุขให้กับสังคมเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องช่วยกัน โครงการและกิจกรรมของสถาบันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ล้วนเป็นโครงการที่ส่งเสริมสุขภาวะ ทางกาย ปัญญา และสังคมอย่างแท้จริง นับได้ว่าการทำงานของสถาบันครอบคลุมทุกมิติจึงสามารถเป็นต้นแบบของงานด้านสาธารณะสงเคราะห์อีกรูปแบบหนึ่งที่น่านำไปประยุกต์ขยายผลการดำเนินการเพื่อสร้างสังคมสุขภาวะให้กับชุมชนสังคมและประเทศชาติต่อไป

๕ พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

๕.๑ บทนำ

พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ ได้ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่โดดเด่นในด้านการจัดการสุขภาวะและกลุ่มวัยเป็นพื้นที่ที่ควรแก่การถอดบทเรียน เนื่องจากเป็นงานที่พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ นำคณะสงฆ์อำเภอสิงขรภูมิเป็นพื้นที่ศูนย์กลางขับเคลื่อนงาน และนำคณะสงฆ์อำเภอต่าง ๆ ได้ขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ภายใต้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีและแข็งแรง ในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ย. ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดให้เรื่อง “สุขภาวะพระสงฆ์” เป็นนโยบายสำคัญของประเทศที่ทุกภาคส่วน รวมถึงประชาชน ชุมชน และสังคม จะมาร่วมผลักดันและขับเคลื่อน และมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ มีแนวคิดหลักในการส่งเสริมให้พระสงฆ์ดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย และให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม การขับเคลื่อนประเด็นนี้จึงเป็นความสอดคล้องต่อธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ที่จะทำให้พระสงฆ์ดูแลตนเอง ชุมชนได้ดูแลพระสงฆ์และวัด เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป

ประเด็นสุขภาวะพระสงฆ์เป็นประเด็นที่คณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชน เขตพื้นที่ ๙ นครชัยบุรินทร์ ขับเคลื่อนและเชื่อมโยงมาสู่การดำเนินงานในระดับจังหวัด ระดับพื้นที่ เพื่อให้มีการรับรู้ รับทราบเรื่องธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ การขับเคลื่อนประเด็นนี้จึงเป็นความพยายามที่จะทำให้พระสงฆ์ดูแลสุขภาพตนเอง ญาติโยมชุมชนได้ดูแลวัดและพระสงฆ์เพื่อร่วมกันพัฒนาสังคมต่อไป สถานการณ์ด้านสุขภาพของพระสงฆ์ ในปี ๒๕๖๒ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ได้สรุปผลการสำรวจข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มป่วย มีการเจ็บป่วยด้วยโรค NCDs ได้แก่โรคเบาหวาน ๔.๐๐% โรคความดันโลหิตสูง ๕.๖๗% และพบว่าพระสงฆ์วัยสูงอายุเป็นกลุ่มป่วยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุน้อยกว่าถึง ๓ เท่า และพบว่าพระสงฆ์มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ ได้แก่ มีภาวะน้ำหนักเกิน เป็นโรคอ้วน ๒๙.๗๔% มีรอบเอวมากกว่า ๙๐ เซนติเมตร ๙.๙๘% และสูบบุหรี่ ๕๐.๐๐% ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุของการเกิดโรค NCDs ในพระสงฆ์ หากไม่รวมการสืบทอดทางกรรมพันธุ์ ก็จะมีสาเหตุจาก (๑) พฤติกรรมของพระสงฆ์ ทั้งในเรื่องการฉันภัตตาหาร การเคลื่อนไหวทางกาย การจัดการอารมณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพ (๒) ปัจจัยแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยญาติโยมหรือผู้ถวายภัตตาหารให้กับพระสงฆ์ กฎ กติกา ข้อตกลงร่วม ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงลงได้ กัลยาณมิตร คณะทำงานภาคีความร่วมมือ โดยเฉพาะญาติโยมอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ทั้งพระสงฆ์และญาติโยมต้องพึ่งพาอาศัยกัน การดูแลพระสงฆ์ต้องมีความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งหากยึดหลักการสร้างเสริมสุขภาพที่ดี ๔ อ คือ อาหาร อารมณ์ ออกกำลังกาย และอนามัยสิ่งแวดล้อม ก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการดูแลสุขภาพที่ดีต้องมาจากความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อลดปัจจัยที่จะก่อให้เกิดโรคให้น้อยลง ในการแก้ไขปัญหา จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ

จากหลายฝ่ายบูรณาการการทำงานร่วมกัน ต้นทุนในการดำเนินงาน จากการดำเนินงานในปี ๒๕๖๒-๒๕๖๓ การขับเคลื่อนประเด็นสุขภาวะพระสงฆ์ : ลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มีโมเดลที่สำคัญ ๒ โมเดล คือ โมเดลที่ ๑ การขับเคลื่อนงานโดยพระสงฆ์และ อสว. ได้แก่ ตำบลกุดหวาย ตำบลยาง และตำบลหนองเหล็ก อำเภอศีขรภูมิ โมเดลนี้มีจุดอ่อนตรงที่ ภาคส่วนต่าง ๆ คิดว่าเป็นภารกิจของสงฆ์ จึงทำให้ญาติโยมและภาคีที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วม โมเดลที่ ๒ การขับเคลื่อนงานโดยศูนย์สุขภาพชุมชน โรงพยาบาลสุรินทร์ ซึ่งได้แก่ เทศบาลเมืองสุรินทร์ ซึ่งศูนย์สุขภาพชุมชนมีบทบาทในการเชื่อมประสานและดำเนินกิจกรรม โมเดลนี้จึงมีจุดอ่อนตรงที่พระสงฆ์มีบทบาทน้อยในการขับเคลื่อน ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยศูนย์สุขภาพชุมชนเป็นหลัก

โมเดลทั้ง ๒ แบบ มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกัน ควรได้รับการเสริมสร้างศักยภาพที่ต่อเนื่อง อีกทั้งมีภาคีเครือข่ายที่เน้นการปฏิบัติ เกิดการสานพลังของภาคีเครือข่าย มีรูปธรรมในการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งคาดว่าจะนำไปขยายผลและสร้างความร่วมมือกับภาคีระดับจังหวัดที่ชัดเจนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ บทเรียนการทำงานกับพระสงฆ์ในปีแรก ทำให้หน่วยจัดการ สสส. (Node flagship) และพื้นที่มีบทเรียนการทำงานที่สำคัญ ตั้งแต่การจัดทำฐานข้อมูล การประสานภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการปฏิบัติตัวของพี่เลี้ยงที่มีส่วนสำคัญต่อการทำงาน รวมถึงประเด็นที่น่าสนใจของพระสงฆ์ในการโน้มน้าวให้พระสงฆ์ได้ลด ละ เลิกบุหรี่ หรือบทเรียนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของญาติโยมในการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์แนวทางการขับเคลื่อนในปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕ นี้ จึงกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะวัด พระสงฆ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/ศูนย์สุขภาพชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน โมเดลที่สำคัญ ๒ โมเดล ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ ได้นำพาคณะสงฆ์สิงขรภูมิและอำเภอต่าง ๆ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐ ระดับพื้นที่ ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดได้มีบทบาทมีส่วนร่วมช่วยกันพัฒนาสุขภาพของพระสงฆ์และประชาชนซึ่งเป็นงานสาธารณะสงเคราะห์ด้านสุขภาพที่ดำเนินการภายใต้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

๕.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดกลางสุรินทร์

วัดกลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องพระราชทานวิสุงคามสีมา ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ การก่อตั้งวัดกลางสุรินทร์ วัดกลางสุรินทร์ ได้เริ่มสร้างขึ้นเมื่อใดใครเป็นผู้สร้าง เจ้าอาวาสองค์แรกและองค์ต่อ ๆ มามีชื่ออย่างไรบ้าง ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดแต่สถานที่ตั้งวัดนั้นพอมีเหตุผลที่น่าเชื่อดังนี้ เมืองสุรินทร์มีกำเนิดมาแต่ครั้งใด นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า หลายร้อยปีมาแล้วโดยมีชื่อเดิมว่า ไผทสมัน ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๖ เชียงปุมซึ่งเดิมอยู่บ้านเมืองที ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระสุรินทร์ภักดี และย้ายมาอยู่ที่ไผทสมัน เมืองนี้จึงได้ชื่อว่าเมืองสุรินทร์ ตามบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง ในการอพยบครั้งแรก สันนิษฐานว่า ได้เริ่มกำหนดตั้งสถานที่หลักเมืองขึ้นโดยถือเนื้อที่ส่วนกลางของเมืองจริง ๆ กล่าวคือประมาณอาณาเขตภายในคูกำแพงเมืองชั้นใน จากทิศตะวันออกจดทิศตะวันตก และจากทิศเหนือจดทิศใต้ มีศูนย์กลางตรงที่ตั้งหลักเมืองในปัจจุบันพอดี ถนนสายนี้เกิดขึ้นในสมัยหลัง ส่วนจวนเจ้าเมืองนั้น ตั้งเยื้องจากศาลเจ้าหลักเมืองมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตรงบริเวณตลาดเก่า ตรงหน้าวัดกลางปัจจุบัน หรือบริเวณหลังโรงแรมโมเมเรียลทั้งหมดเป็นบริเวณจวนเจ้าเมืองมาแต่เดิม แต่ปัจจุบันนี้เป็นที่ของเอกชนหมดแล้ว วัดกลาง น่าจะเริ่มได้รับการก่อสร้างขึ้นในสมัยนี้ ทั้งนี้เนื่องจากตั้งในเนื้อที่แนวเดียวกับจวนเจ้าเมือง ด้านทิศตะวันออกขนานกับจวนเจ้าเมือง โดยมีทางขั้นกลางระหว่างจวนเจ้าเมืองกับวัด ปัจจุบันทางสายนี้ คือถนนธนสารซึ่งเป็นทางสายเดียว ที่ตัดกลางเมืองทอดจากกำแพงด้านเหนือจดด้านใต้ และมีถนนสายหลักเมืองผ่ากลางจากตะวันออกสู่ตะวันตก ตัดกันเป็นสี่แยกหลักเมือง ถนนสองสายนี้เป็นถนนดังเดิมของเมืองสุรินทร์ การวางผังเมืองของเจ้าเมืองสุรินทร์ เข้าใจว่า ได้เพ่งถึงจุดศูนย์กลางของตัวเมืองและสร้างจวนในบริเวณดังกล่าว ที่แห่งนี้เป็นเนินสูง

ข้อยืนยันว่าเจ้าเมืองคนแรกสร้างวัดกลางสุรินทร์ ข้อยืนยันว่า เจ้าเมืองสุรินทร์คนแรกเป็นผู้สร้างวัดกลางสุรินทร์ มีเหตุผลประกอบดังนี้

หลังจากเชียงปุมได้รับพระราชทานยศและตำแหน่ง กลับมาสู่บ้านเดิมที่เมืองที และเห็นว่าที่บ้านเมืองทีเป็นบ้านเล็ก ชัยภูมิไม่เหมาะสมจึงย้ายมาตั้งเมืองที่คูประทาย เมื่อกำหนดที่ตั้งจวนแล้วก็วางผังการสร้างวัดเคียงข้างกับเขตจวน ทางทิศตะวันออก การตั้งวัดนี้ น่าจะเป็นการเลียนแบบข้าราชการทหารในสมัยนั้น ที่กลับจากการทำศึกสงครามก็มีการสร้างวัด ซึ่งการสร้างวัดนี้แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ก็สร้างมาก ข้าราชบริพารก็สร้างเช่นกัน จนมีคำกล่าวในสมัยนั้นว่า “สร้างวัดให้ลูกเล่น” เจ้าเมืองสุรินทร์ได้สร้างวัดขึ้นเป็นความนิยมตามสมัยนั้น เป็นการเลียนแบบจากส่วนกลางก็ได้ เจ้าเมืองอาจตั้งความประสงค์ว่า เมื่อสร้างเมืองก็สร้างวัดเป็นคู่บ้านคู่เมืองด้วย จึงกำหนดพื้นที่วัดกลางติดกับเขตจวน การปฏิบัติราชการในสมัยนั้น ไม่มีศาลากลางเป็นเอกเทศใช้จวนเป็นที่ราชการด้วย เมื่อมีการชุมนุมเรื่องข้าราชการก็ใช้บริเวณวัดเป็นที่ชุมนุมเป็นความสะดวกสบายโดยตลอด วัดกลางได้เป็นที่ร่วมประชุมของทางราชการตลอดในสมัยนั้น รวมทั้งการระดมพล ตามที่กล่าว ณ เบื้องต้นว่า เรื่องมีปรากฏซากอิฐเก่าที่ “โคกโพธิ์” คือบริเวณตั้งโรงเรียนราษฎร์บำรุงว่า เคยเป็นที่ตั้งวัดมาแต่เดิม เมื่อพระสุรินทร์มาสร้างเมืองแล้วเมื่อมีการวางผังเมืองและกำหนดที่วัด โดยท่านเจ้าเมืองอาจโยกย้ายวัดนี้มาตั้งเป็นวัดกลางก็ได้ ทั้งนี้โดยเหตุผลตามคติพื้นบ้านถือว่า การสร้างวัดต้องให้อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน จึงจะเป็นมงคล วัดอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ถือว่าเป็นอัปมงคล วัดอยู่ทางทิศเหนือหรือใต้หมู่บ้านไม่ถือเป็นเรื่องเสียหาย อาจจะเป็นเพราะเหตุที่เจ้าเมืองสร้างจวนอยู่ทางทิศตะวันออกวัด จึงย้ายวัดจากทิศตะวันตกมาตั้งทิศตะวันออก แต่ทั้งนี้เป็นเพียงข้อสันนิษฐานอาจจะร้างไปเอง และวัดกลางก็อาจตั้งขึ้นใหม่ก็ได้ แต่เหตุผลที่ยืนยันมานั้นพอกล่าวได้ว่าวัดกลางเกิดในสมัยพระสุรินทร์คนแรกแน่นอน เพราะปรากฏเรื่องของเจ้าเมือง ลำดับเจ้าอาวาส พระอาจารย์แก้ว ประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๐-พ.ศ. ๒๔๕๐ พระอาจารย์น้อม ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๐-พ.ศ. ๒๔๕๓ พระอาจารย์โหย ประมาณพ.ศ. ๒๔๕๓-พ.ศ. ๒๔๕๕ พระอาจารย์ใบ ประมาณพ.ศ. ๒๔๕๕-พ.ศ. ๒๔๖๐ พระอาจารย์มี ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๐-พ.ศ. ๒๔๖๔ พระอาจารย์ทิน ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๔-พ.ศ. ๒๔๗๕ พระประภากรคณาจารย์ (เดื่อ ปภากโร) พ.ศ. ๒๔๗๕- พ.ศ. ๒๕๐๖ พระราชสิทธิโกศล (เทพ นนฺโท) พ.ศ. ๒๕๐๖ -พ.ศ. ๒๕๓๙ พระครูบรรณสารโกวิท (แป สุปณฺโณ) พ.ศ. ๒๕๓๙ - พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พระครูปริยัติกิจธำรง (สมหวัง อคฺคเสโน) พ.ศ. ๒๕๕๐ – ปัจจุบัน

วัดกลางสุรินทร์เป็นวัดที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รูปแบบการสงเคราะห์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป วัดกลางสุรินทร์อยู่ใจกลางเมืองจังหวัดสุรินทร์มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมกิจกรรมและขับเคลื่อนงานช่วยคณะสงฆ์หลายด้าน แต่อย่างไรก็ตามเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะจังหวัด ท่านได้ทุ่มกำลังกายและใจในการขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน แต่งานที่โดดเด่นที่ชัดเจนควรแก่การถอดบทเรียนจึงเป็นงานด้านสาธารณะสงเคราะห์เกี่ยวกับสุขภาพพระสงฆ์และประชาชน ซึ่งจะได้ศึกษาจากกิจกรรมและโครงการดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดกลางสุรินทร์

โครงการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ ได้นำเครือข่ายคณะสงฆ์สิงขรภูมิและอำเภอต่าง ๆ โดยพระสงฆ์ ญาติโยม วัด ชุมชน และภาคีเครือข่าย ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รณรงค์ทำกิจกรรมให้ความรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค NCDs ในพระสงฆ์

โรค NCDs หรือ non-communicable diseases เป็นกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง คือ ไม่ได้เกิดจากเชื้อโรคและไม่สามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนได้ แต่เป็นโรคที่เกิดจากนิสัยหรือพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งจะมีการดำเนินโรคอย่างช้า ๆ ค่อย ๆ สะสมอาการอย่างต่อเนื่อง และเมื่อมีอาการของโรคแล้วมักจะเกิดการเรื้อรังของโรคด้วย จึงอาจจัดว่าโรค NCDs เป็นกลุ่มโรคเรื้อรังได้ ตัวอย่างของโรค NCDs ได้แก่ โรคทางระบบหัวใจและหลอดเลือด เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคเบาหวาน โรคมะเร็งต่าง ๆ โรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง เช่น โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ถุงลมโป่งพอง โรคอ้วนลงพุง

สาเหตุหลักสำคัญของกลุ่มโรค NCDs คือพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารรสจัด เช่น หวานจัด เค็มจัด อาหารที่มีไขมันสูง อาหารปิ้งย่าง การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การไม่ออกกำลังกาย การนอนดึก การมีความเครียดสูง การรับประทานยาโดยไม่ปรึกษาแพทย์ เป็นต้น ดังนั้นคนที่มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตเช่นนี้จึงมีความเสี่ยงที่จะเป็นโรค NCDs ได้มากกว่าคนอื่น ๆ

จากผลการดำเนินงานทำให้คณะสงฆ์และประชาชนในพื้นที่เกิดกติกา/ข้อตกลงร่วมของวัดและชุมชน เพื่อสุขภาวะของพระสงฆ์ วัดและชุมชน สร้างกลไกคณะทำงานระดับคุ้มวัด ระดับตำบลและระดับอำเภอ พัฒนาศักยภาพคณะทำงาน โดยการเรียนรู้จากการทำงาน การอบรมอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) การเก็บข้อมูลสุขภาวะพระสงฆ์ ๓ ฐาน คือ (๑) ฐานข้อมูลจำนวนพระภิกษุ-สามเณรที่เป็นปัจจุบัน (๒) ฐานข้อมูลบัตรประชาชนพระสงฆ์และสิทธิหลักประกันสุขภาพ (๓) ฐานข้อมูลภาวะสุขภาพของพระสงฆ์ เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มป่วย และกลุ่มเสี่ยงต่อโรค/ปัญหาสุขภาพ การคืนข้อมูลสู่คณะสงฆ์และชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น กิจกรรมรณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความสำคัญของพืชผักและผลไม้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านอาหารและการเคลื่อนไหวทางกาย เพื่อให้พระสงฆ์และญาติโยมมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการคัดสรรวัตถุดิบ การปรุงอาหารประเภทของอาหาร พืชผัก-ผลไม้ และคุณค่าทางโภชนการ ที่จะนำมาถวายพระสงฆ์ เพื่อเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดโรค NCDs การจัดระบบและกลไก อสว. เพื่อการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

๕.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดกลางสุรินทร์

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานทำให้สุขภาพทางกายของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนดีขึ้นเนื่องจากพระสงฆ์และประชาชนได้ร่วมมือกันรณรงค์ งดการถวายอาหารประเภทเสี่ยงต่อโรคและมีฐานข้อมูลสุขภาพพระสงฆ์ มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำมีการกำหนดกติกา/ข้อตกลงร่วม ในด้านการถวายภัตตาหาร การงดถวาย การกำหนดข้อห้าม

ต่าง ๆ ตามมาตรการด้านกฎหมาย มาตรการทางสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยงต่อโรค NCDs ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การลดอาหารหวาน มัน เค็มในการถวายพระสงฆ์ โดยใส่ใจพฤติกรรมสุขภาพของคนในชุมชน ตั้งแต่การสร้างแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชน การปรุงอาหารจากวัตถุดิบที่ปลูกเองที่ปลอดภัย ลดหวานมัน-เค็ม ปลอดภัยทั้งพระสงฆ์และญาติโยม ประกอบกับ พระสงฆ์มีการพิจารณาอาหารก่อนการฉัน - การงดบุหรี่ในงานบุญ - งดการถวายบุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง กาแฟ แด่พระสงฆ์ - รพ.สต. ตรวจคัดกรองด้านสุขภาพพระสงฆ์ เป็นประจำทุก ๓ เดือน โดยใช้เครือข่าย อสม. ในการร่วมปฏิบัติงาน - ห้ามทิ้งสัตว์เลี้ยง ได้แก่ สุนัข แมว ไก่ วัวและควาย ในบริเวณวัด โดยสร้างแนวร่วมในการสังเกตการณ์ จากบ้านที่อยู่ใกล้วัด ได้สังเกตในช่วงเวลากลางคืนที่มีคนนำสัตว์เลี้ยงมาทิ้ง มีการติดตามและกำหนดบทลงโทษ ทางด้านมาตรการมทางสังคมแก่ผู้ที่นำสัตว์เลี้ยงมาทิ้ง – ห้ามมหรสพและรถแห่ในเขตวัด - ห้ามขายหวย ลอตเตอรี่ ในเขตวัด - สาธุชนที่เข้าวัดแต่งกายสุภาพ

ข้อตกลงนี้เกิดจากการทำงานร่วมกัน มีการประชาคมในแต่ละคุ้มวัด มีการนำไปพูดคุยในช่วงที่มีการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การประชุม อสม. เพื่อหาข้อตกลงร่วม จากนั้นนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ นำเสนอในที่ประชุมของตำบลเพื่อหามติร่วมกัน เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในตำบลผ่านกระบวนการจัดการสุขภาพพระสงฆ์และเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์จากการปฏิบัติ ร่วมทุนทั้งทุนบุคลากร ทุนวัสดุอุปกรณ์ ทุนอื่น ๆ โดย อปท. มีความตั้งใจนำงบประมาณกองทุนตำบล/กองทุน สปสช. มาหนุนเสริม กิจกรรมสุขภาวะพระสงฆ์ด้วย จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้สุขภาพพระสงฆ์และประชาชนในพื้นที่เกิดสุขภาวะทางกายที่แข็งแรงภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดปัญญาในการดำเนินชีวิตแบบองค์รวม คณะสงฆ์และประชาชนเข้าใจปัญหาเรื่องสุขภาพ ว่าปัญหาสุขภาพนั้นเกิดมาจากอะไรมีการวิเคราะห์สุขภาพพระสงฆ์เป็นอย่างไร เพื่อให้ทันต่อการรักษา นอกจากนั้นคณะสงฆ์และประชาชน ยังเข้าใจสาเหตุในการเสี่ยงต่อโรคมีการรณรงค์เพื่อให้สาเหตุของการเกิดโรคหมดไปจากชุมชนและสังคม มีการกำหนดเป้าหมายการเสี่ยงต่อโรคโดยชัดเจนดังเห็นได้จากผลการดำเนินงานของวัดกลางจังหวัดสุรินทร์ร่วมกับภาคีเครือข่ายเมื่อคิดเป็นร้อยละและเปอร์เซนทำให้เห็นว่าการเสี่ยงต่อโรค NCDs ลดลงในคณะสงฆ์และประชาชน การทำงานที่มีเป้าหมายชัดเจนจะทำให้เป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานและประการสุดท้ายคณะสงฆ์และประชาชนมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนซึ่งเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเกิดจากการตกลงของคณะสงฆ์และประชาชนในพื้นที่และได้กำหนดเป็นแนวทางข้อปฏิบัติร่วมกัน กระบวนการขับเคลื่อนงานของวัดกลาง จังหวัดสุรินทร์และภาคีเครือข่ายจึงสร้างจิตและปัญญาในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม คณะสงฆ์และประชาชนได้ตระหนักร่วมกันและได้ตกลงกันในการป้องกันโรคโรค NCDs ทำให้สังคมเกิดเป็นสังคมแห่งการรักษาสุขภาพ คนในสังคมเมื่อเกิดข้อตกลงร่วมกันจะต้องปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมอันดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม การร่วมมือกัน การรณรงค์แก้ไขปัญหาและการลงมือปฏิบัติ เป็นการทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทุกฝ่ายทั้งคณะสงฆ์และประชาชนมีโอกาสในการแก้ไขปัญหา สังคมจึงมีบรรยากาศที่ดีมีความสุข ไม่เกิดความขัดแย้ง ไม่เกิดการเอาเปรียบกัน มีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

๕.๕ รูปแบบบทเรียนของ

รูปแบบการเป็นผู้นำ

พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ ได้นำพาคณะสงฆ์และประชาชนได้ขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพพระสงฆ์ภายใต้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ท่านมีอุดมการณ์การทำงานด้านสุขภาพพระสงฆ์ว่า “พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข” นับได้ว่าท่านเป็นผู้นำที่ทำงานโดยการทำงานของท่านมีการทำงานที่มีแผนชัดเจน การทำงานของท่านได้เน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลักใหญ่ ดังเห็นได้จากการแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน การทำงานของท่านได้ยึดหลัก พรหมวิหาร ๔ คือการทำงานจะต้องประกอบด้วยเมตตา ความรัก กรุณาความสงสารเพื่อมนุษย์ด้วยกัน มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่องานสำเร็จ และอุเบกขาความวางเฉยในบางเรื่องที่ควรวางเฉย ไม่เก็บปัญหาทุกด้านมาเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน นอกจากนั้นท่านยังมีการทำงานยกระดับพระสงฆ์มีฐานข้อมูลด้านสุขภาพ นับได้ว่าท่านเป็นนักพัฒนางานในรูปแบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ มีการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานในการทำงานโดยเฉพาะฐานข้อมูลพระสงฆ์ทำให้พระสงฆ์เข้าถึงสิทธิ์ในการรักษาได้ง่าย

รูปแบบการทำงานด้านสุขภาพพระสงฆ์

การดำเนินงานด้านสุขภาพพระสงฆ์ทำให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งเกิดจากการที่มีองค์ประกอบครบทั้ง ๔ ด้านคือ

๑) มีกลไกการดำเนินงาน การดำเนินงานมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและมีกฎ ระเบียบกติกาในการดำเนินงาน และกลไกการทำงานต้องเกิดการมีส่วนร่วมทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชน บทเรียนสำคัญของการก่อตัวของกลไก เพื่อให้คณะทำงานชุมชนก่อตัวและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การวิเคราะห์บุคคล ที่ได้รับคัดเลือกหรือเชิญเข้ามาเป็นคณะทำงาน ควรเป็นผู้ที่มีจิตอาสา มีความพร้อม มีความตั้งใจและมีความรับผิดชอบ สามารถจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยใช้วงสะท้อนผลลัพธ์เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งทีมสนับสนุนวิชาการของหน่วยจัดการฯ ชวนคิด ชวนคุย ทบทวนข้อมูลความเชื่อมโยงของผลลัพธ์ ตัวชี้วัด แผนงานกิจกรรมตามบันไดผลลัพธ์ของโครงการ ร่วมคิดวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ/ไม่สำเร็จ ข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไขและการปรับปรุงแผนงาน โดยใช้หลักการปฏิบัติที่สำคัญ ๕ ข้อ คือ (๑) คุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก (๒) ใช้ข้อมูลยืนยัน (๓) ทำอย่างมีส่วนร่วม (๔) ทำให้เป็นการเรียนรู้ (๕) ทำหลายรอบ

๒) มีข้อมูล : การจัดการและนำใช้ข้อมูล เพื่อให้เกิดพลังสร้างการเปลี่ยนแปลง เริ่มจากการออกแบบสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันแล้วนำไปจัดทำเป็นแผนงานร่วม (๑) การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบฟอร์มการตรวจคัดกรองด้านสุขภาพเดิมที่ใช้ในปีที่ผ่านมา นำมาพิจารณา ปรับปรุง ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ออกแบบวิธีการเก็บที่เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด มีการใช้เทคโนโลยีด้านสื่อโซเชียล ใช้ LINE และ Google form (๒) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะทำงานระดับคุ้มวัด เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด บางพื้นที่สามารถใช้ Google form ในพื้นที่ได้ แต่ส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่มีสัญญาณ internet ไม่สามารถลงข้อมูลได้ จึงใช้การเก็บข้อมูลโดยใช้กระดาษ จากนั้น นำข้อมูลมาลงใน Google form ซึ่งช่วยในการจัดข้อมูลได้เป็นหมวดหมู่ สามารถวิเคราะห์ได้รวดเร็วขึ้น (๓) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหัวหน้าโครงการและพยาบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะดึงข้อมูลการตอบกลับใน google form แล้วนำไปวิเคราะห์ จัดทำเป็นรายการข้อมูลรายวัด รายตำบล (๔) การสื่อสารเพื่อนำเสนอข้อมูลต่อคณะทำงาน ทั้งในกลุ่มไลน์ที่สามารถสื่อสารได้ตลอดเวลา (๕) การวางแผนปฏิบัติการ คณะทำงานจะอ้างอิงบันไดผลลัพธ์และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการเป็นหลัก โดยหัวหน้าโครงการจะนำประเด็นมาพูดคุยหารือในรายละเอียดในช่วงของการประชุม (๖) การคืนข้อมูลสู่พระสงฆ์และชุมชน เมื่อมีการจัดการข้อมูลแล้วจะมีกิจกรรมคืนข้อมูลสู่พระสงฆ์และชุมชน โดยกำหนดจัดในวันพระซึ่งมีการรวมกลุ่มกันของพระสงฆ์และญาติโยม จากนั้นได้พูดคุยหารือกันให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสุขภาวะที่ดีของพระสงฆ์

๓) มีการพัฒนาศักยภาพ ในพื้นที่ต้นแบบจะมีการพัฒนาศักยภาพใน ๓ ลักษณะ คือ (๑) ความรู้ที่จำเป็นสำหรับกลไกคณะทำงาน ได้แก่ ความรู้เรื่องการบริหารจัดการแผนงาน งบประมาณ บัญชี การเงิน การจัดทำรายงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำเครื่องมือ การวิเคราะห์ สรุปผล และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การคลี่โครงการเพื่อทบทวนแผนงาน และปรับแนวทางการดำเนินงาน กระบวนการขับเคลื่อน การติดตามความก้าวหน้าและการสะท้อนผลลัพธ์ เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา โดยคณะทำงานของกลไกการดำเนินงาน จะได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน (๒) ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการขับเคลื่อนงาน ได้แก่ การอบรมอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานสุขภาวะพระสงฆ์ประกอบด้วยพระสงฆ์และฆราวาส การอบรมใช้หลักสูตรการอบรมของกรมอนามัย ซึ่งพัฒนาโดยคณะสงฆ์เขตนครชัยบุรินทร์ (๓) การพัฒนาสมรรถนะคณะทำงานจากการทำกิจกรรม เช่น ในการประชุมคณะทำงาน ทีมสนับสนุนวิชาการ จะชวนคิด ชวนคุย ทบทวนความรู้ ความเข้าใจเป้าหมายผลลัพธ์ ความเชื่อมโยงผลลัพธ์-ตัวชี้วัด-กิจกรรมออกแบบ และวางแผนการทำงาน รวมถึง เพิ่มความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

๔) มีการติดตามหนุนเสริมในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดการประสานการทำงานร่วมกันที่ดี โดย

(๑) ทีมหน่วยจัดการฯ ลงพื้นที่ร่วมประชุมกับคณะทำงานเพื่อติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา ติดตามและให้คำปรึกษาคณะทำงานโครงการด้านการจัดทำบัญชี การจัดการการเงิน และการจัดทำรายงาน

(๒) ทีมสนับสนุนวิชาการ หนุนเสริมในพื้นที่ทางด้านวิชาการเพื่อให้คณะทำงานได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจ เชื่อมโยงผลลัพธ์ ตัวชี้วัดและกิจกรรมในแต่ละบันไดผลลัพธ์ เสริมความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านต่าง ๆ ระหว่างทำกิจกรรมร่วมกัน

๕.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

การขับเคลื่อนงานสุขภาวะของพระสงฆ์ของพระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ได้มีคณะสงฆ์ อ.ศีขรภูมิเป็นต้นแบบและเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน และมีคณะสงฆ์ต่างอำเภอนำไปขยายผล สำหรับอำเภอสิงขรภูมิมีคณะสงฆ์ขยายผล ระยะที่ ๑ (ปี ๒๕๖๒-๒๕๖๓) ดำเนินงานใน ๓ ตำบล มีโมเดลตำบลต้นแบบในการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ จำนวน ๑ ตำบล คือ ตำบลกุดหวาย ได้นำต้นแบบไปขยายผล ในระยะที่ ๑ (ปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕) อีก ๔ ตำบล และ ๑ เครือข่ายอำเภอ (ดำเนินการ ๑ วัด ๑ ตำบล จำนวน ๘ ตำบล) ครอบคลุม ๑๕ ตำบลของ อ.ศีขรภูมิ มีโมเดลตำบลต้นแบบในการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ จำนวน ๓ ตำบล คือ ตำบลกุดหวาย ตำบลผักไหม และตำบลหนองขวาว ที่สามารถนำไปขยายผลในพื้นที่อื่นของ จ.สุรินทร์ สสส. ได้จัดทำและเผยแพร่ คลิปประชาสัมพันธ์ผลงานด้านสุขภาวะพระสงฆ์ อ.ศีขรภูมิ

ภาครัฐ

การดำเนินงานด้านสุขภาพของพระสงฆ์และประชาชนมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมนำต้นแบบไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสุขภาพพระสงฆ์ได้แก่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สนับสนุนด้านบุคลากร วัสดุ/อุปกรณ์ที่ใช้ เช่น เครื่องตรวจวัดความดันโลหิต เครื่องตรวจหาระดับน้ำตาลในเลือด เป็นต้น อสม./ อสว. ซึ่งเป็นจิตอาสา มีฐานความรู้ มีข้อมูล ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญ และให้มีบทบาทในการทำงานหลากหลายด้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย อบต./เทศบาล รับรู้ เข้าใจ กระบวนการทำงาน สนับสนุนยานพาหนะเพื่อให้

ทีมงานเดินทางไปในพื้นที่นัดหมาย รวมถึงการเดินทางไปร่วมประชุมคณะทำงาน และให้ข้อมูลในการจัดทำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากกองทุน สปสช./กองทุนตำบล ในโอกาสต่อไป

ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชน ได้นำผลการดำเนินไปขยายผลโดยเฉพาะการช่วยประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน รวมถึง การอำนวยความสะดวกในการจัดสถานที่ที่วัดเพื่อจัดกิจกรรม และผู้นำชุมชนได้สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านในการสร้างข้อตกลงร่วมกับทางวัด เพื่อให้ชาวบ้านได้ถวายอาหารพระสงฆ์ซึ่งเป็นอาหารประเภทไม่เสี่ยงต่อโรค NCDs ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทที่สำคัญที่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดชาวบ้านทำให้การขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์ด้านสุขภาพพระสงฆ์และประชาชนในพื้นที่เกิดความร่วมมือและเกิดการตระหนักถึงคุณค่าในเรื่องเรื่องสุขภาพอย่างแท้จริง

๔.๗ บทสรุป

พระครูปริยัติกิจธำรง วัดกลางสุรินทร์ นำคณะสงฆ์อำเภอสิงขรภูมิเป็นพื้นที่ศูนย์กลางขับเคลื่อนงาน และนำคณะสงฆ์อำเภอต่าง ๆ ได้ขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์ภายใต้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ผลการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเกิดจาก การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ร่วมกับกลไกการทำงานร่วมภาคีทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน แนวคิดที่กระตุ้นให้พระสงฆ์ เป็นบุคคลสำคัญที่ต้องมาทำงานเพื่อสุขภาพของตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุน ทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิผล มีการสร้างทีมงาน ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน ร่วมออกแบบและวางแผนการทำงาน มีการเชื่อมประสานความร่วมมือ มีการระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกำหนดกติกาและข้อตกลงร่วม มีการวางแผนงานร่วมกัน มีการเรียนรู้บันไดผลลัพธ์แต่ละขั้นโดยภาคีร่วมเรียนรู้ ทุกภาคีมีบทบาทสำคัญไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้นำชุมชน รวมถึงพระสงฆ์และญาติโยม การเรียนรู้และติดตามผลลัพธ์ในแต่ละขั้นของบันไดผลลัพธ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการพูดคุย ทบทวน จากการปฏิบัติซ้ำ ๆ เกิดภูมิรู้ของชุมชน สามารถประเมินสถานการณ์ติดตามขั้นบันไดผลลัพธ์ และหากพบว่าผลลัพธ์นั้นไม่ประสบผลหรือมีอุปสรรคสามารถที่จะแก้ไข ปรับเปลี่ยนได้ทันเวลา ไม่จำเป็นต้องรอให้โครงการเสร็จสิ้นจึงค่อยรู้ผลและปรับเปลี่ยน อีกทั้งกระบวนการทำงานสร้างความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี ชุมชนได้เรียนรู้เพิ่ม ได้เครือข่ายที่ดี ได้ upgrade/uplevel การทำงาน ได้ความรู้ ได้มองเห็นแนวทางในการทำงานต่อ ได้ข้อยุติที่ว่างานด้านสุขภาพหรืองานสาธารณสุขเป็นเรื่องของทุก ๆ คน ไม่ใช่เฉพาะเจ้าหน้าที่เท่านั้น และการตั้งวงคุยกันจะช่วยให้เกิดปัญญา ช่วยให้การแก้ไขปัญหาง่ายและรวดเร็วได้

บทที่ ๕

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา คือ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนที่ผูกพันอยู่กับแดนดินถิ่นฐานบ้านเกิดของตน โดยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ถือเป็นกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคนในการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม

คำว่าวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิธีกิน วิธีอยู่ วิธี แต่งกาย วิธีทำงาน วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีจราจรและขนส่ง วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิธี แสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจาก เอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

ในบทนี้มุ่งอธิบายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรมต้นแบบประกอบด้วย

- พระครูสุนทรธรรมนิเทศ วัดชนาธิปเฉลิม จังหวัดสตูล
- พระครูพิศาลสังวรคุณ วัดร้องหลอด จังหวัดเชียงราย
- พระพิพัฒน์วชิโรภาส ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ จังหวัดอุบลราชธานี
- พระประชาธรรมนาถ วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ วัดเทพสรธรรมาราม จังหวัดปทุมธานี

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑ พระครูสุนทรธรรมนิเทศ วัดชนาธิปเฉลิม จังหวัดสตูล

๑.๑ บทนำ

พระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ (วรพล ทองไฝ) วัดชนาธิปเฉลิม จังหวัดสตูลเป็นพระสงฆ์ที่เสียสละ มีความมุ่งมั่นทำงานสนองงานคณะสงฆ์โดยเฉพาะงานด้านสาธารณสงเคราะห์ท่านได้ประสานทำงานกับทุกฝ่ายในท่ามกลางพหุวัฒนธรรมที่หลากหลาย การทำงานของท่านจึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจควรแก่การถอดบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ต่อไป พระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ เกิดที่บ้านเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เริ่มมีความสนใจเรื่องศาสนาตั้งแต่เด็ก ๆ อยากเป็นพระอยู่วัด ต่อมาอายุ ๙ ขวบ มีพระท่านมาชวนไปอยู่วัดที่สตูล คือที่วัดมงคลมิ่งเมือง และได้บวชเรียนจนจบมัธยมต้น นักธรรมเอก เปรียญธรรม ๓ ประโยค ต่อมาได้มีโอกาสไปเรียนต่อที่กรุงเทพมหานคร จนจบพุทธศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วกลับมาช่วยเหลืองานที่วัดเดิมสตูลได้ ๑ ปี จึงลาสิกขาไปเป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประจำจังหวัด ต่อมาจึงได้ตัดสินใจบวชอีกครั้งในปี ๒๕๔๒ เพราะรู้รักในงานการเผยแผ่และงานอบรมโดยได้รับแรงบันดาลใจจากคณะพระธรรมทายาทที่ไปเป็นพระวิทยากรอบรมนักเรียน กับทั้งได้กลับมาดูแลพระอุปัชฌาย์ที่ท่านกำลังอาพาธจึงได้มีโอกาสไปอบรมจากโครงการต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่และการทำงานรับใช้พระศาสนามาโดยลำดับ ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดสตูล เจ้าอาวาสวัดสวนเทศและเจ้าคณะตำบลทุ่งหว้า จนได้รับพระบัญชาแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชนาธิปเฉลิม พระอารามหลวง เมื่อปี ๒๕๖๐

๑.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดชนาธิปเฉลิม

วัดชนาธิปเฉลิม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ รวมอายุ ๑๔๐ ปี ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๕ ธ.ค.๒๔๗๓ ยกเป็นพระอารามหลวง ๑๐ ต.ค.๒๕๓๔ มีพื้นที่ ๔๕ ไร่ ๔ ตารางวา ภายในกำแพง ๗ ไร่เศษ ปี พ.ศ.๒๔๘๒ เปลี่ยนชื่อเดิมจากวัดมำบัง เป็นวัดชนาธิปเฉลิม มีสถานที่น่าสนใจ อาทิ ๑. กำแพงเก่า กำแพงเก่าวัดชนาธิปเฉลิม สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ช่วงสมัย พระครูภูริโศภณ (ศิลป์ ภูริปญฺโญ) อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๖ สร้างเฉพาะส่วนหน้าวัดด้านถนนศุลกานุกูล กับด้านทิศใต้ติดซอยศุลกานุกูล ๕ เนื่องจากด้านอื่นของวัดขณะนั้นเป็นที่ลุ่มน้ำขังขึ้นลง มีลักษณะเป็นป่าโปร่งชายเลน กำแพงนี้ได้รับการบูรณะแต่ยังคงรูปลักษณ์เดิมไว้ทั้งหมด ๒. ซุ้มประตู ๑ ซุ้มประตู ๑ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ สมัยพระปัญญาวุฒิวิมล (ชิ่น สุวิชาโน) อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๙ เดิมเป็นกำแพงปรกติ ทางวัดจัดผังวัดใหม่ เปิดกำแพงด้านนี้เป็นทางเข้าวัดและก่อสร้างซุ้มประตูดังปรากฏในปัจจุบัน ๓. วิหารพระพุทธชินราช วิหารพระพุทธชินราชสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีลักษณะศาลาจัตุรมุขศิลปะท้องถิ่นประยุกต์ สร้างขึ้นเนื่องในโอกาส ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในอดีตบริเวณนี้เป็นที่ว่างติดถนน มีคณะลิเกมาปักหลักแสดงติดต่อกันเป็นเดือน ต่อมาได้ก่อสร้างเป็นศาลาประดิษฐานพระพุทธอภัยมงคลสมังคี พระพุทธรูปพระราชทานจังหวัดสตูล หลังจากนั้น ทางวัดได้รื้อศาลาหลังเก่า สร้างวิหารจัตุรมุขประดิษฐานพระพุทธชินราชจำลอง พร้อมอัญเชิญพระพุทธอภัยมงคลสมังคีไปประดิษฐานในพระอุโบสถชั้นล่าง ๔. ตึกรับรองสงฆ์ ตึกรับรองสงฆ์ เป็นอาคารคอนกรีตสองชั้น พระอรรถเมธี (เปรื่อง ฐิตาโภ) อดีตเจ้าอาวาสวัดชนาธิปเฉลิม รูปที่ ๖ เริ่มสร้าง พ.ศ. ๒๔๙๔ แล้วเสร็จสมบูรณ์ พ.ศ. ๒๔๙๘เพื่อประโยชน์ใช้สอยด้านสาธารณูปการ

และบริหารกิจการคณะสงฆ์ อาคารหลังนี้นับเป็นสิ่งปลูกสร้างที่โอโถงมากในสายตาผู้คนสมัยนั้น ต่อมาหลังสิ้นยุคสมัยอดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๖ ทางวัดในสมัยอดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ ได้ใช้เป็นศาลาบำเพ็ญกุศลศพ ต่อมาได้ถูกทิ้งร้างรกเรื้อ พระปัญญาวุฒิวิมลอดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ ได้บูรณะขึ้นเป็นกุฏิเจ้าอาวาส ปัจจุบันอาคารหลังนี้ใช้เป็นสถานที่ต้อนรับพระสงฆ์ผู้มาเยือน และมีโครงการที่จะปรับปรุงเป็นหอประวัติวัด สำหรับแสดงประวัติวัดและผลงานอดีตเจ้าอาวาสทั้ง ๙ รูป ๕. ต้นพิกุล ต้นพิกุลภายในวัดชนาธิปเฉลิมต้นนี้ เป็นต้นไม้เก่าแก่ต้นหนึ่งที่ยังอยู่ให้เห็นจนถึงทุกวันนี้ เป็นต้นไม้ที่พระอรรถเมธี (เปรื่อง ฐิตาโภ) อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๕ ปลูกขึ้นเป็นสัญลักษณ์ ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ปัจจุบันเป็นต้นไม้อนุรักษ์ประจำวัดที่สามารถทำให้ผู้คนย้อนระลึกเรื่องราวในอดีตของชุมชนชาวพุทธเมืองเก่าสตูลได้เป็นอย่างดี ๖. บ่อมำบัง บ่อมำบัง เป็นบ่อน้ำสาธารณะ ใช้ร่วมกันระหว่างพระภิกษุสงฆ์และชาวบ้านในหมู่บ้านมำบัง สันนิษฐานว่าเป็นบ่อที่ขุดขึ้นใช้น้ำในช่วงริเริ่มสร้างวัด ก่อน พ.ศ. ๒๔๔๙ กว้าง ๑.๕ ลูกบาศก์เมตร ลึก ๑๐ เมตร น้ำจืดสนิท สถิติการใช้น้ำในบ่อสำหรับบริโภคสิ้นสุดลง หลังจากวัดใช้น้ำประปา ต้นสมัยเจ้าอาวาสรูปที่ ๙ เมื่อไม่มีการใช้น้ำบ่ออาบกิน ทางวัดได้รื้อปล่องท่อ และปิดฝา ติดตั้งเครื่องสูบน้ำ สำหรับใช้รดต้นไม้ภายในวัด ถึงปี ๒๕๖๓ ทางวัด โดยเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันได้รื้อฟื้นความสำคัญของบ่อและจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเมืองสตูล ๗. พระอุโบสถ พระอุโบสถวัดชนาธิปเฉลิมเป็นศาสนสถานสองชั้นครึ่งไม้ครึ่งปูนแห่งแรกในโลกการก่อสร้าง ริเริ่มก่อสร้าง พ.ศ. ๒๔๗๓ (ปลายสมัยพระอธิการแสง อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๔) แล้วเสร็จสมบูรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ ผูกพัทธสีมา พ.ศ. ๒๔๘๓ (ปลายสมัยพระอรรถเมธี (เปรื่อง ฐิตาโภ) อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๕) ๘. รูปปั้นยักษ์ - สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นยักษ์ชั้นสูงตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และอิงอาศัยอยู่ในคติชนเชิงพุทธ ๙. พระบรมธาตุเจดีย์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีเมืองใต้ ลักษณะรูปทรงลังกาโปร่งขาม ฐานสี่เหลี่ยม พระปัญญาวุฒิวิมล (สนิท สุวิชาโน) อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๙ นำหมู่ประชาชนก่อสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษา ๑๐. ต้นโพธิ์ ต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ประจำวัดชนาธิปเฉลิม เป็นต้นพันธุ์มาจากประเทศศรีลังกา พระอรรถเมธี (เปรื่อง ฐิตาโภ) อดีตเจ้าอาวาสวัดชนาธิปเฉลิม รูปที่ ๕ ได้รับมาจากวัดประยูรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และประกอบพิธีปลูกร่วมกับ อำมาตย์เอก พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ปัจจุบันมีพระครูวิมลธรรมรส (บัญชา ชวโน) เจ้าคณะอำเภอเมืองสตูล เป็นเจ้าอาวาส รูปที่ ๙ ปัจจุบันวัดชนาธิปเฉลิมได้มีบทบาทในการช่วยเหลือสงเคราะห์ชุมชนและประชาชนทั้งด้านจิตใจและวัตถุ จากการที่วัดมีสถานะเป็นพระอารามหลวงจึงทำให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดชนาธิปเฉลิม

โครงการพระคิลานุปัฏฐาก

พระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ (วรพล ทองไฝ) วัดชนาธิปเฉลิม ท่านได้ขับเคลื่อนโครงการพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อให้เพื่อคณะสงฆ์และประชาชนมีสุขภาพที่ดีภายใต้แนวคิด “พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข” ผลจากการขับเคลื่อนงานที่โดดเด่นทำให้ท่านได้รับรางวัลเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ดีเด่น ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนดำเนินการให้พระสงฆ์มีสุขภาพดี การเป็นผู้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจมีการปฏิบัติในการส่งเสริมดูแลตนเองให้มีสุขภาพดี เช่น ลงอุโบสถ บิณฑบาต สวดมนต์ ไหว้พระ กวาดอาวาส เป็นต้น มีกิจกรรมบริหารกาย สม่ำเสมอตามหลักพระธรรมวินัย ฉันภัตตาหาร ที่ถูกตามหลักโภชนาการ เมื่อมีการเจ็บป่วยสามารถจัดการดูแลสุขภาพตนเองอย่างถูกต้อง เหมาะสมได้รับการตรวจสุขภาพ (ตรวจขั้นพื้นฐานโดย สถานบริการสาธารณสุขหรือสถานพยาบาลอื่น หรือตรวจตามโปรแกรม จะต้องมีสมุดบันทึก/ หนังสือรับรองการตรวจสุขภาพมาแสดง) การเข้าถึงสิทธิการรักษาสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพ ประจำปี ดูแลรักษาปัญหาสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นยังส่งเสริมและสนับสนุน วัดเป็นแกนนำจัดกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพ และแก้ไขปัญหาสุขภาพภายในวัดสามารถชักชวนพระภิกษุสามเณร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชาชน ร่วมวิเคราะห์ปัญหาและกำหนด

เป้าหมายร่วมกันจนทำให้ได้รับความร่วมมือกับคณะสงฆ์ อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และชุมชน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ชุมชนมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพร่วมกัน จึงทำให้ชุมชนประชาชนเป็นสุข ปัจจุบันการขับเคลื่อนงานได้มีศูนย์ประสานงานพระคิลานุปัฏฐาก และหลักประกันสุขภาพภายในวัดชนาธิปเฉลิมพร้อมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนสุขภาพ พระภิกษุ – สามเณร เพื่อเป็นกองทุนพัฒนาสุขภาพของพระสงฆ์และพัฒนาสุขภาพขยายผลไปยังชุมชน

โครงการกิจกรรมบรรยายอบรมนักเรียน นักศึกษา และประชาชน

การอบรมธรรมะของพระครูสุนทรธรรมนิเทศได้อบรม ๒ วิธี คือ ๑.อบรมผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสตูลคลื่น ๙๕.๕๐ MHz ผ่านรายการ ธรรมะสว่างใจ เพื่อเป็นช่องทางการอบรมธรรมะให้กับคนทุกเพศทุกวัย และแจ้งข่าวสารการทำงานทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชนมีความศรัทธาและร่วมมือพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนและสังคม ๒.อบรมธรรมะด้วยการเข้าไปในสถานศึกษา การอบรมธรรมะให้แก่นักเรียน นักศึกษาท่านได้เน้นให้เยาวชนเข้าถึงคุณค่าของการมีธรรมะ เนื่องจากท่านเห็นว่าสังคมปัจจุบันนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีเทคโนโลยี วิทยศาสตร์สมัยใหม่เข้ามามีบทบาท หากไม่นำธรรมะมาปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียน นักศึกษาแล้วอนาคตของชาติต่อไปจะไม่มีคุณภาพ ดังนั้น การปลูกฝังธรรมะแก่เยาวชนจึงเป็นการปลูกฝังต้นกล้าที่แข็งแรง เพื่อเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติในอนาคต

กิจกรรมเยี่ยมพระ – พบปะโยม

โครงการกิจกรรมเยี่ยมพระ – พบปะโยมเป็นโครงการที่ พระครูสุนทรธรรมนิเทศ ได้ดำเนินงานให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันผลจากการสำรวจพบว่าพระสงฆ์ในจังหวัดสตูลและประชาชนจังหวัดสตูล มีผู้ป่วยติดเตียง พระสงฆ์อาพาธและมีประชาชนส่วนหนึ่งขาดปัจจัย ๔ ในการดำเนินชีวิต จากผลการสำรวจดังกล่าวท่านและคณะทำงานโดยคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายหน่วยงานภายนอก ภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมมือกันออกเยี่ยมคณะสงฆ์ผู้อาพาธ ประชาชนผู้ป่วยติดเตียงและประชาชนขาดปัจจัย ๔ โดยการมอบสิ่งของอุปโภค-บริโภคที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและมอบเงินสนับสนุนเพื่อเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต อีกทั้งได้ทำการสงเคราะห์ผู้ที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือสถานการณ์โควิด-๑๙ เป็นต้น

โครงการศาสนสัมพันธ์สัญจร

โครงการศาสนสัมพันธ์สัญจร เป็นโครงการที่สร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมเนื่องจากในจังหวัดสตูลมีผู้คนนับถือศาสนา มีวัฒนธรรมความเชื่อ ภาษาที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการดำเนินชีวิตในสังคมจึงต้องสร้างความสัมพันธ์และสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้น พระครูสุนทรธรรมนิเทศ ท่านมีความประสงค์ให้คนทุกศาสนา ทุกวัฒนธรรมมีกิจกรรมร่วมกัน โดยปัจจุบันท่านได้สร้างเครือข่าย สร้างความเข้าใจทางศาสนาและวัฒนธรรมร่วมกันโดยมีการประชุมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้การทำงานเริ่มมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่เพียงแต่ในศาสนิกเดียวกัน แต่ยังมีศาสนิกอื่น ๆ รวมทั้งผู้นำศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมด้วย จนเกิดเป็นเชิงพหุวัฒนธรรม เช่น โครงการเยียวยาจิตใจผู้สูงอายุ ผู้ป่วยด้วยศาสนบำบัด ที่มีพระสงฆ์ โต๊ะอิหม่าม ศาสนาจารย์ และ อสม. บุคลากรทางการแพทย์ เดินทางไปเยี่ยมให้กำลังใจที่บ้าน และมอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบ

ภัย และความลำบาก จนได้รับรางวัลมิตรภาพบำบัด จากมูลนิธินายแพทย์สงวน และอีกหลาย ๆ โครงการที่มีหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน สถานศึกษา กลุ่ม ชมรม ชุมชนต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุน เมื่อวัดมีกิจกรรม

๑.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดชนาธิปเฉลิม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานของวัดชนาธิปเฉลิมทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย โครงการหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานพระสงฆ์และประชาชนได้มีการใส่ใจดูแลสุขภาพ เช่น โครงการพระคิลานุปัฏฐาก ในส่วนของพระสงฆ์ทำให้พระสงฆ์รู้จักวิธีการรักษาภิกษุ-สามเณร ที่อาพาธได้อย่างถูกต้องและรู้จักวิธีการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง ซึ่งพระสงฆ์ไม่สามารถออกกำลังกายเหมือนฆราวาสได้จึงเน้นไปที่การหมั่นทำกิจวัตร กวาดวัด ลงอุโบสถ บิณฑบาต เป็นต้นซึ่งจะเป็นแนวทางส่งเสริมการออกกำลังกายอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย ในส่วนของฆราวาสเนื่องจากในพื้นที่ได้มีการรณรงค์ให้รักษาสุขภาพโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำจึงทำให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกับพระสงฆ์และมีพฤติกรรมหมั่นรักษาสุขภาพไปในทิศทางเดียวกัน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานของวัดชนาธิปเฉลิมทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา เช่นโครงการกิจกรรมบรรยายอบรมนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ทำให้เกิดปัญญาที่สร้างสรรค์สามารถนำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนมีปัญญาสร้างสรรค์ตั้งใจเรียน ลดการเที่ยวอบายมุขเนื่องจากใช้ธรรมะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทำให้การเรียนมีคุณภาพและผลการเรียนของนักเรียน นักศึกษาดีขึ้นตามลำดับ ในส่วนของประชาชนวัยสูงอายุ หรือวัยทำงานก็ได้ใช้ธรรมะในการแก้ไขปัญหาหล่อเลี้ยงจิตใจให้เกิดความสุขสงบ กิจกรรมเยี่ยมพระ – พบปะโยม ทำให้เกิดปัญญาสร้างสรรค์ที่ปลูกฝังให้พระสงฆ์และประชาชนรู้จักเสียสละ แบ่งปันสิ่งของ แบ่งปันความสุขให้กับบุคคลในสังคม มีปัญญาไม่ตระหนี่รู้จักคำว่า การให้ โครงการศาสนสัมพันธ์สัญจร ทำให้เกิดปัญญาที่สร้างสรรค์สามารถใช้องค์ความรู้บูรณาการเพื่อให้อยู่กับคนในสังคมท่ามกลางพหุวัฒนธรรมได้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นที่ทราบแล้วว่า สังคมในพื้นที่ของพระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ วัดชนาธิปเฉลิม เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม การที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมจะต้องสร้างการยอมรับ ความเข้าใจกันในสังคม เนื่องจากคนในสังคมต่างความคิด ต่างวัฒนธรรมและต่างศาสนา พระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ วัดชนาธิปเฉลิม ได้ใช้กิจกรรมเป็นตัวประสานเชื่อมโยงความสามัคคีปรองดอง ความรัก การยอมรับซึ่งกันและกัน เมื่อทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้งจะทำให้มีความไว้วางใจ มีความสนิทสนมกลมเกลียว จนทำให้คนในสังคมก้าวข้ามพ้นเรื่อง ความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งคนในสังคมได้เอาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา และการดำเนินชีวิตจนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๑.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดชนาธิปเฉลิม

รูปแบบการเป็นผู้นำ

พระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ ท่านมีภาวะความเป็นผู้นำโดยเริ่มที่ความตั้งใจต้องการจะทำงานเพื่อสังคมด้วยความเสียสละ และได้รับการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่ายให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การมีภาวะผู้นำที่ดีได้เริ่มจากการที่ท่านมีการศึกษาที่ดี และศึกษางานที่ตนเองรักจะเห็นได้ว่าท่านจบการศึกษาระดับปริญญาเอกและยังมีการอบรมได้เป็นพระวิทยากร นักเทศน์ พระธรรมทูต และ

พระวิปัสสนาจารย์ จากการศึกษาทำให้ท่านมีความรู้ความสามารถและผลจากการศึกษาทำให้ท่านเกิดอุดมการณ์ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาด้วยการนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาและช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง ท่านได้ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในการทำงานและมีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดของคนในชุมชนและสังคม หลักธรรมที่ท่านใช้ในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ท่านได้ยึดหลักสัปปุริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี ประกอบด้วย ๑. ธัมมัญญุตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล ๒. อัตถัญญุตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก ๓. อัตตัญญุตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ๔. มัตตัญญุตา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕. กาลัญญุตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน ๖. ปริสัญญุตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น ๗. ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น การทำงานของท่านไม่ใช่จะเน้นเพียงทฤษฎีความรู้อย่างเดียว ด้วยภาวะการเป็นผู้นำของท่าน ท่านได้เน้นการปฏิบัติด้วยการทำให้เห็นเป็นตัวอย่างจะเห็นว่า ท่านได้ทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้นำคณะสงฆ์และประชาชนลงพื้นที่เองเพื่อให้เข้าถึงปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง การทำตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีท่านเห็นว่าจะทำให้คณะสงฆ์และประชาชนเห็นความสำคัญและสามารถสร้างแรงจูงใจปฏิบัติตามและจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน

รูปแบบการสร้างพหุวัฒนธรรม

ในพื้นที่การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของท่าน ประชาชนในชุมชนและสังคม มีวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และความเชื่อแตกต่างกันออกไปพระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ จึงมีแนวคิดการทำงาน “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมให้เข้มแข็ง ในสังคมท่ามกลางพหุวัฒนธรรม” การทำงานร่วมกับพหุวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและสร้างการยอมรับได้นั้นจะต้อง เข้าใจ เข้าถึง และยอมรับความคิดเห็นของความหลากหลาย เข้าใจหมายถึงจะต้องศึกษาหลักการและแนวคิดของคนต่างศาสนาและต่างวัฒนธรรมว่าเขามีความเชื่ออย่างไร มีวิธีปฏิบัติในสังคมอย่างไร เข้าถึง หมายถึง จะต้องเข้าถึงชุมชนและเข้าถึงจิตใจของคนต่างศาสนาและวัฒนธรรม การเข้าถึงจะทำให้เขาเหล่านั้นยอมรับความคิดเห็นท่ามกลางความหลากหลายและพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน การเข้าถึงท่านได้เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นกิจกรรมสายสัมพันธ์ การทำกิจกรรมร่วมกันจะทำให้เห็นคุณค่าของคนทุกศาสนาทุกวัฒนธรรมเพราะคนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาสังคม และประการสุดท้ายการทำงานท่ามกลางพหุวัฒนธรรมจะต้องรับฟังความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการเปิดใจแก้ไขปัญหาสังคมร่วมกันเป็นแนวทางสายสัมพันธ์ลดความขัดแย้งโดยท่านพระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ ได้มีเวทีแสดงความคิดเห็นเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงทำให้งานการสร้างพหุวัฒนธรรมเกิดผลสำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนและสังคมเกิดความสุขอย่างแท้จริง

๑.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ในพื้นที่ต่างอำเภอ ในจังหวัดสตูลและเครือข่ายโซนภาคใต้ได้นำแนวคิด พหุวัฒนธรรมของพระครู-สุนทรธรรมนิเทศก์ วัดชนาธิปเฉลิม ไปเป็นแบบอย่างในการสงเคราะห์ประชาชนให้เกิดความสามัคคีและความสุขสืบเนื่องจากปัญหาโซนภาคใต้มีปัญหาความแตกแยกของคนที่นับถือศาสนา ความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้

มีการขัดแย้งในการดำเนินชีวิต มีการใช้ความรุนแรงบางพื้นที่ ดังนั้น แนวคิดการสร้างความสามัคคีในสังคมพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญและสามารถนำแนวคิดนี้ไปเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหาได้จริงเพื่อสลายความขัดแย้งของคนในชุมชนและสังคม

หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรมและนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในองค์กร เช่น โครงการพระคิลานุปัฏฐาก อสม. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ สำนักประกันสุขภาพ ได้มีบทบาทนำผลการดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์กำหนดการทำงาน กำหนดนโยบายในการดำเนินงานด้านสุขภาพของหน่วยงาน โครงการศาสนสัมพันธ์สัญจร หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยแพทย์ บุคลากรทางแพทย์ได้นำรูปแบบการช่วยเหลือสังคมท่ามกลางความหลากหลายพหุวัฒนธรรมไปเป็นรูปแบบในการทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม และหน่วยงานสถานศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ได้นำรูปแบบการเผยแผ่ธรรมของพระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ วัดชนาธิปเฉลิม ไปใช้ในการอบรมนักเรียนและนักศึกษา

ผู้นำชาวบ้าน

ผู้นำชาวบ้านได้นำรูปแบบการช่วยเหลือสังคมนำไปใช้ดังเห็นได้จากเมื่อชุมชนหรือสังคมในพื้นที่เกิดภัยพิบัติผู้นำชาวบ้านจะแจ้งข่าวสารให้ประชาชน ชาวบ้านร่วมกันบริจาคสิ่งของช่วยเหลือกันและร่วมกันไปแจกให้กับผู้ประสบภัยดังกล่าวร่วมกับคณะสงฆ์ ซึ่งได้นำกิจกรรมเยี่ยมพระ – พบปะโยม ของทางวัดชนาธิปเฉลิม มาเป็นแบบอย่างในการสงเคราะห์ และโครงการศาสนสัมพันธ์สัญจร ผู้นำชาวบ้านได้นำรูปแบบของวัดชนาธิปเฉลิม มาใช้เพื่อให้ประชาชน ชาวบ้านได้ร่วมกิจกรรมกับคนในพื้นที่ ที่แตกต่างด้านความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้นำชาวบ้านจึงเป็นผู้นำที่มีความสำคัญจะต้องประสานงานกับคณะสงฆ์ ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ เอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่าย

๑.๗ บทสรุป

จากผลการดำเนินงานของพระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ วัดชนาธิปเฉลิม ท่านได้เห็นความสำคัญของ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ประชาชนและคณะสงฆ์ได้เน้นให้เกิดสุขภาวะทางกายด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือเมื่อประสบภัยพิบัติหรือสงเคราะห์บุคคลที่มีความลำบากเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีปัจจัย ๔ ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้พระสงฆ์ตระหนักถึงสุขภาพภายใต้กรอบพระธรรมวินัยและรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่รักษาสุขภาพเช่นเดียวกับพระสงฆ์ สุขภาวะทางจิตและปัญญา ท่านได้เน้นให้ใช้ปัญญาในการและสร้างจิตสำนึกในการเป็นผู้ให้และปัญญาในการอยู่ร่วมกันในสังคม สุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ท่านได้เน้นการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีท่ามกลางพหุวัฒนธรรมโดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ จักเห็นได้ว่าการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของท่านมีจุดแข็งคือท่านมีกองทุน มีเครือข่ายทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ เอกชนและประชาชน มีการบูรณาการ และที่สำคัญท่านได้ลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่างด้วยความตั้งใจโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อให้งานเกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒ พระครูพิศาลสังวรคุณ วัดร้องหลอด จังหวัดเชียงราย

๒.๑ บทนำ

วัดร้องหลอด เป็นวัดหนึ่งในตำบลเมืองพานที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยวัดร้องหลอดนอกจากเป็นวัดที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้วยังเป็นวัดที่ส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน และเด็กได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยแท้ เห็นได้จากวัดร้องหลอด มีกลุ่มยุวพุทธที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ในเรื่องของศิลปะวัฒนธรรมไทยสายใยตำบลเมืองพาน ซึ่งร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพานในการดูแล มีการสอนให้ความรู้ในเรื่องการฟ้อนรำฉบับล้านนาแท้ การประดิษฐ์จากงานดอกไม้ใบตอง กระดาษ ไม้ และรวมทั้งฝึกสอนดนตรีล้านนา ทั้งระนาด กลองต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจุบันพระครูพิศาลสังวรคุณ เป็นเจ้าอาวาสท่านเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา พูดน้อย กล้าคิด กล้าทำ ได้ดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะแนวคิด “สังฆทานต่อบุญ”ซึ่งแตกต่างจากการถวายสังฆทานตามวัดทั่วไป โดยทางวัดได้มีนโยบายรับสังฆทานประเภทสิ่งของที่ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและผู้ยากไร้ได้ เช่น อุปกรณ์ทางการแพทย์ แพมเพิส เป็นต้น เน้นสงเคราะห์ผู้คนในชุมชนและบุคคลผู้ยากไร้นอกพื้นที่ และท่านยังมีการดำเนินงานด้านอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งควรแก่การถอดบทเรียนเพื่อขยายผลการดำเนินงานของคณะสงฆ์ต่อไป

๒.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดร้องหลอด

วัดร้องหลอด เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๓ ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย บ้านร้องหลอด ตั้งมาเมื่อประมาณ ๑๕๐ ปี ที่ผ่านมา ในอดีตมีบ้านเรือนตั้งอยู่ประมาณ ๓๐ กว่าหลังคาเรือน ซึ่งได้เดินทางมาจากหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็น จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ลำพูน และพะเยา ในอดีตบริเวณนี้จะเป็นสันคือยาวมาจากทางทิศเหนือถึงด้านทิศใต้ ยาวประมาณ ๑ กิโลเมตร เป็นสันคือยาว ปัจจุบันยังคงเหลือให้เห็นบางส่วนที่สร้างขึ้นเพื่อกั้นน้ำหนองป่ามน (ปัจจุบันยังคงมีให้เห็นซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของสถานีขนส่งพาน) ในบริเวณที่นั้นคือจะเต็มไปด้วยป่าไม้ไผ่ เป็นที่กั้นน้ำหนองป่ามน หนองป่ามนในสมัยก่อนเป็นหนองขนาดใหญ่ ซึ่งเกิดมาจากน้ำที่ไหลมาจากดอยจอมแว่จะไหลมาทางดอยหลิ่งน้ำจำมาสู่หนองป่ามนทางด้านทิศใต้ของสันคือน้ำหนองป่ามนได้ซัดสันคือเกิดเป็นร่องแอ่งน้ำวนไหลผ่าน ชาวบ้านในสมัยนั้น จึงเรียกว่า “ ร้อง” และได้เรียกหมู่บ้านว่า “บ้านร้อง” ซึ่งเข้ารวมกับบ้านทุ่ง

คำว่าร้องหลอด คนในสมัยก่อนได้เล่าให้ลูกหลานฟังไว้ว่า ได้มีพระธุดงค์รูปหนึ่ง ได้มาปักกลดใกล้หมู่บ้านในตอนเช้าได้ออกรับบิณฑบาตในหมู่บ้าน ชาวบ้านสมัยนั้นมีการปลูกฝ้าย เพื่อทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม เมื่อชาวบ้านเห็นพระธุดงค์มาบิณฑบาต จึงได้นำข้าวปลาอาหารมาใส่บาตร พร้อมกับนำฝ้ายเป็นหลอดใส่บาตรไปด้วย เมื่อพระธุดงค์ได้ให้พรแก่ญาติโยม แล้วท่านได้แลไปเห็นบริเวณร้องมีน้ำเขียวชอุ่ม มีต้นไม้ไผ่รอบ ท่านเงยหน้าขึ้น แล้วกล่าวว่าน่าจะใส่ชื่อบ้านว่า “บ้านร้องหลอด” อนาคตข้างหน้าจะมีความอุดมสมบูรณ์เป็นบ้านอู่ข้าวอู่น้ำ จึงเป็นชื่อบ้านที่เรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาชาวบ้านได้ร่วมใจกันสร้างที่พักสงฆ์ขึ้น เพื่อให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน โดยได้นิมนต์

พระอิติ จากจังหวัดลำปางมาเป็นเจ้าสำนัก เป็นเวลาหลายปีต่อมา เมื่อปี พ.ศ ๒๔๑๕ ก็ได้มีการสร้างเป็นวัดและได้ตั้งชื่อวัดว่า “วัดเชตะวัน” มีความหมายว่าเป็นป่าสวนไผ่ ซึ่งตรงกับบริเวณที่ตั้งวัดที่ใกล้กับสันคือกั้นน้ำหนองป่ามนที่เต็มไปด้วยป่าไผ่ (จากคำบอกเล่า ได้มีการค้นพบป้ายวัดเป็นอักษรล้านนาและฆ้องเก่าภายในบ่อน้ำด้านทิศตะวันตกของวัด ปัจจุบันนี้ได้มีการถมไปแล้ว นอกจากนั้นยังมีการขุดพบพระสิงห์สาม จำนวน ๒ องค์ ซึ่งยังมีให้ได้สักการะจนถึงปัจจุบัน) ต่อมาเมื่อมีจำนวนครัวเรือนมากขึ้น ก็ได้แยกหมู่บ้านจากที่เข้ารวมกับบ้านทุ่ง ก็แยกเป็นบ้านร้องหลอดและจำนวนประชากรในหมู่บ้านก็ได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การเปลี่ยนชื่อมาเป็นวัดร้องหลอดเปลี่ยนเมื่อใดก็ไม่ทราบแน่ชัด ส่วนสาเหตุคงจะเป็นเพราะให้จำง่ายและเข้ากับชื่อหมู่บ้าน

๒.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดร้องหลอด

โครงการวิปัสสนากรรมฐานทำวัตร-สวดมนต์

เริ่มแรกการทำวัตรรวมของชาวบ้านในหมู่บ้านจะเริ่มในช่วงเข้าพรรษาของปี เป็นช่วงฤดูฝน ต่อมามีชาวบ้านและเด็ก ๆ เข้าวัดกันเป็นประจำ จึงขยายเวลาทำวัตรช่วงเย็นของวันพระ ซึ่งในตอนเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร และช่วงเย็นจะทำวัตรเย็นซึ่งผู้เข้าร่วมจะมีทั้ง เด็ก ผู้ใหญ่ ทุกเพศ ทุกวัย ต่างหันมาเข้าวัดกันอย่างเนืองแน่นทางวัดมีลานธรรมเพื่อใช้เป็นลานกิจกรรมและนั่งสมาธิ ฯลฯ ในแต่ละปีจะมีงานวิปัสสนากรรมฐานทุกปีซึ่งทางวัดได้มีคณะกรรมการดำเนินโครงการคอยบริการต้อนรับผู้ที่มาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โครงการนี้มีคณะสงฆ์พร้อมทั้งประชาชนได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากคนในชุมชนเห็นว่าเป็นการสร้างกุศลที่ยิ่งใหญ่ และได้มีโอกาสให้ครอบครัวและญาติพี่น้องได้มีโอกาสทำบุญร่วมกัน

โครงการสังฆทานต่อบุญ

สังฆทานต่อบุญเป็นแนวคิดที่พระครูพิศาลสังวรคุณ และประชาชนในพื้นที่ร่วมกันปรับเปลี่ยนวิธีคิดเพื่อช่วยเหลือสังคมในรูปแบบใหม่ สังฆทานต่อบุญจะไม่เหมือนสังฆทานทั่วไป ซึ่งปกติสังฆทานจะเป็นของใช้สอยสำหรับพระสงฆ์ แต่สังฆทานต่อบุญที่ทางวัดและชุมชนร่วมกันปรับเปลี่ยนวิธีคิด เป็นสังฆทานอุปกรณ์ทางการแพทย์ และของที่ใช้สำหรับช่วยเหลือผู้ป่วย โดยเฉพาะผู้ป่วยติดเตียง คำว่าสังฆทานต่อบุญ จึงมีความหมายที่ยิ่งใหญ่สำหรับคนในชุมชน ผู้ใดนำมาถวายจะได้ต่อบุญให้กับตนเองและต่อบุญให้กับผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากโรคภัยไข้เจ็บ โครงการนี้ระยะแรกประชาชนส่วนมากยังไม่เข้าใจและยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิมได้ ระยะต่อมาเมื่อมีการถวายสังฆทานต่อบุญอุปกรณ์ทางการแพทย์ ของใช้สำหรับผู้ป่วยอยู่เป็นประจำภายในวัดจึงทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจสามารถสร้างการยอมรับและเห็นความสำคัญของสังฆทานต่อบุญ ปัจจุบันสังฆทานต่อบุญหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ ของใช้สำหรับผู้ป่วยติดเตียงได้มีการวางจำหน่ายในชุมชนสำหรับสังฆทานต่อบุญเมื่อประชาชนได้ร่วมกันถวายมาแล้ว ทางวัดและคณะกรรมการจะนำไปมอบให้ผู้ป่วยทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ จึงเป็นรูปแบบการสงเคราะห์ที่ช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง

โครงการศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาล้านนา

วัดร้องหลอดได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ “วิถีชีวิตและภูมิปัญญาล้านนา บ้านร้องหลอด สืบสานภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าล้านนา” เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม จารีตประเพณีดั่งเดิมให้คงไว้ ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนศิลปะแขนงต่าง ๆ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังจะถูกลืม หรือไม่ได้รับการสืบทอดจากอนุชนคนรุ่นหลัง ทางคณะกรรมการผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ จึงได้ปรึกษาหารือร่วมกันว่าควรที่จะทำการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาล้านนาชุมชนบ้านร้องหลอดโดยเฉพาะเรื่องวิถีชีวิตการเป็นอยู่รวมกันของชุมชน จึงได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างขึ้นเมื่อ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ แล้วเสร็จวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ เป็นบ้านเรือนไทยโบราณภาคเหนือ ลักษณะของบ้านเป็นเรือนไทย ประกอบด้วยห้องนอน ห้องครัว ยุ้งข้าว ระเบียงบ้านรูปแบบการก่อสร้างเป็นการผสมผสาน ระหว่างอดีตกับปัจจุบันเข้าด้วยกัน ใช้ช่างในหมู่บ้านร้องหลอดทั้งหมด ร่วมกันสร้าง อุปกรณ์ไม้เสา ตลอดจนถึงจตุปัจจัยได้รับการบริจาคจากศรัทธาในหมู่บ้าน และต่างหมู่บ้าน ใช้งบประมาณ ๒ แสนกว่าบาท ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ เปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ลักษณะเด่นนอกจากเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณีต่าง ๆ แล้วบ้านโบราณยังเก็บสะสมเครื่องมือ เครื่องใช้ รูปภาพ ฯลฯ ไว้ภายในบ้านเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้สืบสานรุ่นต่อรุ่นสืบไป วัดร้องหลอดได้เน้นส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชนและเด็กได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยเฉพาะกลุ่มยุวพุทธที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ในเรื่องของศิลปะวัฒนธรรมไทยสายใยตำบลเมืองพานมีการสอนให้ความรู้ในเรื่องการฟ้อนรำฉบับล้านนาแท้ การประดิษฐ์จากงานดอกไม้ใบตอง กระดาษ ไม้ และรวมทั้งฝึกสอนดนตรีล้านนา ทั้งระนาด กลองต่าง ๆ และปัจจุบันมีตลาดการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วม สร้างรายได้ให้กับชุมชน

๒.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดร้องหลอด

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานของวัดร้องหลอดส่งผลทำให้ชุมชนและสังคมมีสุขภาวะทางกายที่ดี ดังเห็นได้จาก การลงพื้นที่เพื่อมอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น รถวีลแชร์ แพมเพิส และมอบปัจจัย ๔ สำหรับผู้ป่วยและผู้ยากไร้ ทำให้สุขภาวะทางกายของคนในสังคมการดำเนินชีวิตมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งทางวัดได้ให้กลุ่มเยาวชน และประชาชนทั่วไปมาซ้อม เรื่องฟ้อนรำ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาเป็นการได้สร้างนิสัย ได้ออกกำลังกายทำกิจกรรมร่วมกันนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ได้ออกกำลังกายภายใต้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพที่สร้างสรรค์สามารถสร้างความภูมิใจในความเป็นวัฒนธรรมล้านนาและสร้างความสำนึกรักท้องถิ่นวัฒนธรรมบ้านเกิดของตนเอง และวัดร้องหลอดมีตลาดน้ำซึ่งเป็นตลาดชุมชนจำหน่ายของในวัด มีการขายอาหารท้องถิ่น และของฝากวัฒนธรรม ศิลปะแบบล้านนา มีดนตรีแบบล้านนา เป็นการสร้างรายให้กับชุมชนส่งผลให้สุขภาวะทางกายเกิดขึ้นโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของวัดร้องหลอดสามารถสร้างจิตและปัญญาที่สร้างสรรค์โดยเฉพาะสังฆทานต่อบุญ เป็นการคิดสร้างสรรค์ด้วยปัญญาทำให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจจนกลายเป็นแบบแผนปฏิบัติในสังคมและสามารถสร้างการยอมรับได้ นอกจากนั้นกระบวนการสร้างปัญญาของทางวัดยังมีโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นกระบวนการสร้างปัญญาทางจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา จักเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างปัญญาในสังคมมีทั้งการสร้างปัญญาในเชิงปัจเจกบุคคลและการสร้างปัญญาในเชิงสังคมให้มีกิจกรรมสร้างปัญญาร่วมกัน ทางวัดร้องหลอดได้พยายามปลูกฝังด้านปัญญาโดยเริ่มจากเยาวชนผู้เป็นกำลังสำคัญในอนาคตซึ่งเป็นไปได้ยากที่เยาวชนจะเข้าวัด แต่ทางวัดได้มีกิจกรรมที่ดึงดูดและสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนในการเข้าวัดผลปรากฏว่าเยาวชนให้ความสนใจเป็นอย่างดียิ่งและเป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมภายในวัด

และชุมชน นอกจากนั้นเมื่อเยาวชนเข้าวัดประชาชนผู้ปกครอง ญาติพี่น้องก็เข้าวัดตามไปด้วยจึงถือว่าเป็นอุบายของทางวัดที่สามารถดึงดูดผู้คนทุกเพศ ทุกวัย เข้าวัดได้อย่างมีคุณภาพ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

ชุมชนและสังคมพื้นที่วัดร้องหลอดเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักมีวัฒนธรรมที่ยาวนานคือวัฒนธรรมล้านนา มีการสืบสานศิลปวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นจึงทำให้เห็นว่า ชุมชนและสังคมมีความผูกพันธ์กับวัดและประชาชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันมาทุกยุคทุกสมัย เจ้าอาวาสวัดร้องหลอดจึงเห็นความสำคัญต้องการให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีอัตลักษณ์ของตนเอง และเป็นชุมชนแห่งคุณธรรม หากไม่มีการส่งเสริมดังกล่าวก็จะทำให้สังคมไม่มีกิจกรรมร่วมกัน ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามก็จะอันตรธานหายไปในที่สุด จากผลการดำเนินการทำให้พบว่า ชุมชนวัดร้องหลอดเป็นชุมชนที่มีสุขภาวะทางสังคมอย่างแท้จริง เพราะสังคมมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนมีตลาดน้ำภายในวัดทำให้การค้าขายนอกจากจะสร้างรายได้แล้วยังทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นและผู้คนในชุมชนไม่เอาเปรียบกันเนื่องจากมีวัดเป็นศูนย์กลางในการอบรมคุณธรรม จึงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งการรักษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ที่เกิดจากความร่วมมือของพระสงฆ์ เยาวชนและประชาชนทั่วไป

๒.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดร้องหลอด

รูปแบบด้านการเป็นผู้นำ

พระครูพิศาลสังวรคุณ วัดอาวาสวัดร้องหลอด เป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนร้องหลอดกิจกรรมหลายกิจกรรมถูกมาดำเนินการที่วัดเนื่องจากเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นที่พึ่งของสังคมท่านได้ยึดหลักการทำงานภายใต้แนวคิดว่า “สังฆทานต่อบุญ อนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมเยาวชนและชุมชนสร้างคุณธรรม” แนวคิดนี้ทำให้เห็นภาวะความเป็นผู้นำของท่านโดยท่านมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ท่านใช้วิธีการทำงาน โดยท่านทำตัวเป็นแบบอย่างเป็นคนพูดน้อยแต่ปฏิบัติจริงด้วยความมีเมตตาเป็นคุณธรรมในการดำเนินงาน เมตตาจะเป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลในสังคมยอมรับและทำให้สังคมเกิดความสุขหากไม่มีเมตตาสังคมก็จะเอาเปรียบกันไม่เป็นสังคมแห่งการให้ การทำงานของท่านได้เน้นการมีส่วนร่วม ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสมาพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งร่วมกันอักทั้งเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การดำเนินงานท่านได้วิเคราะห์ปัญหาในชุมชนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง และมีสิ่งใดควรพัฒนาร่วมกันกับชาวบ้านและประชาชนหลังจากนั้นก็ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินงาน และหลังการดำเนินงานมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงทำแผนในการปฏิบัติงานในอนาคต สิ่งที่สำคัญในการเป็นผู้นำของท่านคือ ท่านมีความกล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลงแนววิถีที่ปฏิบัติแบบเดิมมาสู่การปฏิบัติในรูปแบบใหม่ดังเห็นได้จาก สังฆทานต่อบุญ เจ้าอาวาสวัดร้องหลอดท่านได้ต่อสู้พยายามสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชนจนเกิดผลสำเร็จประชาชนเกิดการยอมรับเนื่องจากสิ่งที่ท่านทำเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์กับสังคมอย่างแท้จริง การพัฒนาในฐานะผู้นำ ท่านไม่ได้เน้นแต่เพียงคุณธรรมอย่างเดียวแต่ท่านยังเน้นการเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนมีรายได้ช่วยเหลือครอบครัวโดยการสร้างตลาดน้ำภายในวัด อีกทั้งยังมีการดำเนินการสร้างศูนย์การดูแลสุขภาพสำหรับพระสงฆ์อาพาธและประชาชนผู้เจ็บป่วย จึงเป็นผู้นำที่คิดรอบด้านทั้งทางกาย จิต ปัญญาและสังคม

รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่วัดร้องหลอดให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจะทำให้ผู้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน และกิจกรรมจะสร้างความสุข ความสามัคคีให้กับชุมชนของตนเองได้ รูปแบบที่วัดร้องหลอดได้ดำเนินการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมได้เริ่มต้นจากเยาวชนก่อน เจ้าอาวาสได้ปลูกฝังเยาวชนให้เข้าวัด มีจิตอาสาและร่วมกันรักษาวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ ท่านเห็นว่าเยาวชนเป็นบุคคลที่ควรมีบทบาทหากไม่ส่งเสริมเยาวชน เยาวชนก็จะไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ไม่สนใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง การที่ท่านให้

เยาวชนเข้าวัดและมีจิตรักษาศิลปวัฒนธรรมได้สำเร็จ เนื่องจากท่านได้ให้กำลังใจและมีเวทีให้กับเยาวชนได้แสดงออก เมื่อเวลามีประเพณีท้องถิ่นเยาวชนวัดร้องหลอดก็จะรวมตัวกันซ้อมเพื่อไปแสดงให้กับชุมชนนอกพื้นที่และมีความภาคภูมิใจในการที่มีเวทีการแสดงออก เป็นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในส่วนผู้ปกครองเห็นเยาวชนเข้าวัดก็ดีใจและส่งเสริมเช่นเดียวกัน นับได้ว่า ทั้งส่วนของพระสงฆ์และในส่วนผู้ปกครองต่างก็สนับสนุนเยาวชนลูกหลานของตนเอง นอกจากจะส่งเสริมเยาวชนแล้วทางวัดร้องหลอดยังส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปได้ร่วมกันรักษาศิลปวัฒนธรรมไว้ โดยปลูกฝังให้แต่งกายแบบล้านนา และสร้างบ้านเรือนไทยภายในวัดเป็นศิลปะแบบล้านนา มีของใช้แบบโบราณ เพื่อให้ได้สัมผัสบรรยากาศเสมือนจริงเมื่อเข้ามาในบริเวณวัด จึงถือได้ว่า รูปแบบการรักษาศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมและเน้นวิถีปฏิบัติอย่างจริงจัง จนเกิดเป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของคนในชุมชนวัดร้องหลอด

๒.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงรายได้นำแนวคิดสังฆทานต่อบุญไปขยายผลเพื่อเป็นแนวทางช่วยเหลือพระสงฆ์อาพาธและช่วยเหลือประชาชนผู้ป่วยติดเตียง สังฆทานต่อบุญได้สร้างการยอมรับของคณะสงฆ์ โดยคณะสงฆ์เห็นว่าการถวายสังฆทานลักษณะนี้มีประโยชน์ทั้งในส่วนของพระสงฆ์และในส่วนของคฤหัสถ์นับได้ว่าสังฆทานต่อบุญได้เป็นรูปแบบใหม่ในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และทำให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย

ผู้นำชาวบ้าน

ผู้นำชาวบ้านได้นำแนวคิดสังฆทานต่อบุญไปขยายผลโดยการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่จนทำให้ประชาชนนำไปปฏิบัติเป็นรูปแบบในชุมชน จักสังเกตุได้ว่าเมื่อเดินทางไปอำเภอพาน โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนร้องหลอดจะเห็นสังฆทานต่อบุญที่ทางร้านค้าในชุมชนได้จัดทำไว้เพื่อจำหน่าย เพื่อให้ผู้ที่เดินทางไปมาเกิดความสะดวกในการสร้างบุญกุศล และผู้นำชาวบ้านได้นำแนวคิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมาขยายผลร่วมกับคณะสงฆ์ โดยการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมโดยขอความร่วมมือ ได้แต่งกายแบบล้านนา ขอความร่วมมืออนุรักษ์การฟ้อนรำ อนุรักษ์ดนตรีแบบล้านนา อนุรักษ์การสร้างและรักษาบ้านเรือนไทยศิลปะแบบล้านนาเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

๒.๗ บทสรุป

จากผลการดำเนินงานของพระครูพิศาลสังวรคุณ เจ้าอาวาสวัดร้องหลอด ทำให้ชุมชนในพื้นที่เกิดสุขภาวะรอบด้าน ทั้งทางด้านกาย ปัญญา จิตและสังคม ท่านได้เสียสละเป็นผู้นำประชาชนในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ ผู้คนในชุมชนและประชาชนทั่วไปได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับงานของท่านจึงทำให้เกิดเครือข่ายทั้งคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป การดำเนินงานของท่านได้ใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางในการหล่อหลอมจิตใจปลูกฝังคุณธรรม อีกทั้งเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคี มีตลาดน้ำภายในวัดเพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพื่อสำนึกรักเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมถ้องถิ่น สิ่งที่ทำให้ผลการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของท่านสำเร็จคือ ท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน และมีแผนการดำเนินงาน มีภาคีเครือข่าย มีการติดตามผล และการลงมือปฏิบัติจริง การดำเนินงานของท่านได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งเนื่องจากผู้คนในชุมชนเข้าใจเจตนารมณ์ของท่านทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมิใช่ประโยชน์ส่วนตน นอกจากนั้นภายในอนาคตท่านยังมีแผนการพัฒนามุ่งมั่นในการพัฒนาวัดร้องหลอดอยู่เสมอดังเห็นได้จากแผนการสร้างอาคารศูนย์บำบัดผู้ป่วยอัมพฤกษ์อัมพาตเพื่อเป็นสถานที่ดูแลภิกษุและประชาชน

๓ พระพิพัฒน์วชิโรภาส ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ จังหวัดอุบลราชธานี

๓.๑ บทนำ

พระพิพัฒน์วชิโรภาส ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาสาธารณะสงเคราะห์ขับเคลื่อนตั้งศูนย์การเรียนรู้น้อมนำศาสตร์พระราชาและแนวพระราชดำริตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุขที่ยั่งยืน การดำเนินงานได้รับการสนับสนับจากเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาธีราจารย์ เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม กรรมการมหาเถรสมาคม ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์เป็นพื้นที่ที่โดดเด่นเป็นศูนย์การเรียนรู้ระดับจังหวัด มีภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ปัจจุบันศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ได้มีการขยายผลการดำเนินงาน มีกิจกรรม โครงการมากมาย โดยมุ่งเน้นเป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีปัญหาเกิดความยากจน เกิดความลำบากในการดำเนินชีวิต อีกทั้งสังคมปัจจุบันมุ่งการพัฒนาเทคโนโลยี และอุตสาหกรรม จึงส่งผลให้เศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตแบบกสิกรรมซึ่งเป็นวิถีดั้งเดิมของคนไทยจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน ความเดือดร้อนอีกทั้งเป็นการยกระดับความสุขที่เกิดจากความพอเพียงอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ จึงเป็นพื้นที่ควรแก่การถอดบทเรียนซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ ประวัติและพัฒนาการของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์

ศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ ริเริ่มก่อตั้งตามพระพรหมวชิรญาณ กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร หรือเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ในปัจจุบัน ซึ่งมีชาติภูมิที่อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้ริเริ่มและวางรากฐานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณธรรมป่าดงใหญ่วังอ้อ (ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ปัจจุบัน) ที่จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ปัจจุบันเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์และสำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ๑) เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการ พนักงานบริษัท เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ๒)เพื่อเป็นสถานที่รองรับโครงการบ้านเปลี่ยนวิถี ให้การบำบัดรักษาฟื้นฟูจิตใจผู้ติดยาเสพติดในเขตจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียงในเขตอีสานตอนล่าง ๓) เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ฝึกอาชีพ ให้แก่ชุมชน ๔) เพื่ออนุรักษ์เขตพื้นที่ป่า และสัตว์ป่าในเขตอนุรักษ์ ๑,๘๑๐ ไร่ ๕) เพื่อให้เป็นศูนย์ต้นแบบที่ทำงานด้านสังคมแบบบูรณาการ ๖) เพื่อให้เป็นโพธิยาลัยมหาวิชชาลัย หมายถึงแนวทางในการฟื้นฟูหมู่บ้าน ชุมชน สังคม และในขณะนี้ ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ป่าดงใหญ่วังอ้อ ได้รับอนุญาตให้สร้างวัดแล้ว และอยู่ระหว่างดำเนินการขอตั้งวัดให้ถูกต้องตามระเบียบต่อไป ปัจจุบันพระพิพัฒน์วชิโรภาส เป็นผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ

๓.๓ กิจกรรมหรือโครงการของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์

โครงการโคกหนองนา วังอ้อ โมเดล

โครงการ โคก หนอง นา โมเดล ของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์เป็นการน้อมนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ชนบท ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดทฤษฎีใหม่เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสุข ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยได้จัดทำโครงการศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่โคก หนอง นา โมเดล เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการตนเอง และชุมชนให้มีความสุขได้อย่างยั่งยืน โคก หนองนาโมเดล คือ การพัฒนาจัดการพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งเป็นการผสมผสานของเกษตรทฤษฎีใหม่ร่วมกับภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ เป็นการจัดการสภาพแวดล้อมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ โดยมนุษย์นำสิ่งที่มีอยู่นั้นมาส่งเสริมทำให้เกิดความสำเร็จในการทำเกษตรกรรมโดยเร็ว และเป็นระบบมากขึ้น

ปัจจุบันการดำเนินงานของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ได้มีหลักสูตร โคก หนอง นาวังอ้อ โมเดล ในการเรียนรู้ มีพื้นที่รองรับในการศึกษาสำหรับประชาชนและผู้สนใจซึ่งการเรียนรู้จะลงพื้นที่จริงในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมและการวางพื้นที่ให้เหมาะสมก่อนมีการเพาะปลูก สำหรับหลักสูตรการเรียนรู้จะอบรมทั้งหมด ๔ วัน โดยการอบรมได้อบรมตามหลักกสิกรรมเป็นการประยุกต์แนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย

วันที่ ๑ ก่อนอบรมผู้อบรมจะต้องละลายพฤติกรรมซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้ การละลายพฤติกรรมจะเป็นแนวทางให้ผู้มาอบรมมีความตั้งใจ และมีแรงจูงใจที่อยากจะศึกษาอีกทั้งเป็นการสร้างความเป็นมิตรสำหรับผู้เข้าร่วมอบรม บางคนมีจากต่างพื้นที่มีอุปนิสัยแตกต่างกันออกไปการอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องเคารพกฎกติกาและเคารพความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันหลังจากที่ได้ละลายพฤติกรรม ผู้อบรมก็จะอธิบายความเป็นมาโครงการว่ามีความสำคัญและมีวัตถุประสงค์อย่างไร ทำไมต้องมาอบรมหลักสูตรนี้ตลอดทั้งหลักสูตรนี้เมื่ออบรมเสร็จแล้วจะเป็นประโยชน์ให้กับคนในชุมชนและสังคมอย่างไรบ้าง การอธิบายความเป็นมาของโครงการสิ่งสำคัญก็คือการเข้าใจเข้าถึงศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การเข้าใจศาสตร์พระราชาจะทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมรู้สักรักและสำนักในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ที่พระองค์ทรงมีความห่วงใยพสกนิกรตามที่พระองค์ประสงค์อยากให้พสกนิกร มีความพอเพียงอยู่ดีกินดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ หลังจากอธิบายความเป็นมาของโครงการแล้วผู้อบรมก็จะลงพื้นที่ชมพื้นที่ตำราบนดิน ของจริงที่ทำไว้แล้ว เพื่อเกิดแรงบัลดาลใจ ในช่วงกลางคืนของการอบรมวันแรกจะมีการสวดมนต์ ปฏิบัติธรรมและแผ่เมตตา เพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

วันที่ ๒-๓ ผู้อบรมจะต้องเรียนรู้หลักกสิกรรมตามธรรมชาติและเรียนตามฐานต่าง ๆ ๑๐ ฐาน จะใช้เวลาศึกษาฐานต่าง ๆ เช่น ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนรักแม่ธรณี ฐานคนรักสุขภาพ เป็นต้น ในช่วงกลางคืนก็จะมีการสรุปความรู้ที่ได้อบรมมาทั้งหมดเพื่อเป็นการทบทวนและสร้างความเข้าใจเมื่อสรุปทบทวนหลักสูตรแล้วก็จะปฏิบัติธรรมสวดมนต์ แผ่เมตตาเช่นเดิม

วันที่ ๔ กลางคืนจะมีการจุดเทียนอธิษฐานธรรม หล่อหลอมอุดมการณ์ มีความแกล้วกล้า องอาจในการที่จะนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงและเช้าวันสุดท้ายของการอบรมจะมีการตักบาตร และก่อนกลับก็จะมีการอธิบายการวางยุทธศาสตร์ หลังจากกลับแล้วจะทำอย่างไร จะมีแนวทางสร้างเครือข่ายอย่างไร ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นหลักสูตรที่ทางศูนย์ได้ดำเนินการทำให้เกิดการเรียนรู้หลักสูตรหลายรุ่น

โครงการกิจกรรม โคก หนอง นา โมเดล ปัจจุบันมี ๗ ภาคี เครือข่ายเข้าร่วมขับเคลื่อนโครงการ โดยหน่วย

งานภาครัฐจะสนับสนุนความรู้ งบประมาณ บุคลากร ผู้ปฏิบัติส่วนมากเป็นชาวบ้าน และมีคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้เข้ามามีบทบาทยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการทำโคก หนอง นา โมเดล ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทแนะนำการตลาด และการเก็บผลผลิต

พระพิพัฒน์วชิโรภาส ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ กล่าวว่าประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการนี้ทำให้เกิดประโยชน์กับสุขภาพ พืช ผัก อาหารไม่เป็นพิษ เนื่องจากไม่มีการใช้สารพิษตั้งแต่เริ่มต้นการผลิต สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศดีขึ้น ป่าอุดมสมบูรณ์ สังคมวัฒนธรรมมีการแบ่งปันผลผลิต มีการแจกเมล็ดพันธุ์ มีธนาคารข้าว เมื่อมีงานในชุมชนเช่น มีงานศพ ก็เอาพืช ผัก ผลผลิตต่าง ๆ ไปทำของชำร่วย ช่วยงานศพ มีงานบุญกฐิน ผ้าป่า เอาไปร่วมทำบุญเป็นสังคมแห่งการแบ่งปันและเศรษฐกิจ มีความมั่นคงของชีวิตขั้นพื้นฐาน ทำให้ พอกิน พอใช้ พออยู่ พอร่มเย็น ขั้นก้าวหน้า ทำให้มีบุญ มีทานการให้ มีเก็บ มีขาย และมีเครือข่าย

โครงการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอีกภาคีเครือข่ายที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งและเป็นศูนย์ที่ได้รับการรับรองจากทางราชการอย่างถูกต้องตามกฎหมายและตามหลักวิชาการในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด มีหน้าที่สำคัญคือ ๑) ฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไปทั้งระยะสั้น และระยะยาวที่มาอยู่พักแรม ๒) เป็นศูนย์บำบัดฟื้นฟูจิตใจผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นการรับผู้ติดยาเสพติดเข้ามาอยู่ในโครงการบ้านเปลี่ยนวิถีเป็นระยะเวลา ๑๕ วัน ๑ เดือน ๓ เดือน ๔ เดือน และ ๖ เดือน ตามสภาพของแต่ละคน ๓) เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกปฏิบัติสำหรับผู้ที่เข้ามาบำบัดรักษา อยู่ในโครงการบ้านเปลี่ยนวิถี และชาวบ้านที่เข้ามาฝึกอาชีพ และ ๔) ป่าชุมชน ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ที่มีความสมบูรณ์ ที่ใช้เป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติบำบัดด้วย

โครงการศูนย์ผู้นำจิตอาสาพัฒนาชุมชน

กรมพัฒนาชุมชนได้คัดเลือกศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์ผู้นำจิตอาสาพัฒนาชุมชน โดยได้รับความร่วมมือของจิตอาสาจังหวัดอุบลราชธานี ๗ ภาคีร่วมกันพัฒนา โครงการจิตอาสาเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาธีราจารย์ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นต้นมา โดยเครือข่าย ๗ ภาคีจังหวัดอุบลราชธานีเกิดความร่วมมือกันพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อ

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ ยกระดับการพัฒนาให้มี ธนาคารต้นไม้ ธนาคารข้าว คลังอาหารและยา ในชุมชน ร่วมพัฒนาโรงเรียน แปลงการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร ร่วมพัฒนาด้านสุขภาพ สังคม วัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจในชุมชน ปัจจุบันผู้นำจิตอาสา ๗ ภาคี ได้มีการประชุมขับเคลื่อนงาน มีการจัดทำแผนงาน การปลูกป่า ๓ อย่าง และปลูกป่า ๕ ระดับ และมีการนำผลผลิตไปแจกจ่ายให้กับประชาชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความสุขที่ยั่งยืนในชุมชน

๓.๔ ผลลัพธ์จากงานของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานทำให้สุขภาวะทางกายของประชาชนในชุมชนดีขึ้นดังเห็นได้จากการทำโคก หนอง นา โมเดล เป็นการสร้างอาชีพ รายได้ให้กับประชาชนในชุมชนอีกทั้งมีการนำผลผลิตไปแจกจ่าย แบ่งปันกันทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ที่สำคัญการทำโคก หนอง นา โมเดลตามศาสตร์พระราชาเน้นการปลูกพืช ปลูกไม้ ปลูกสมุนไพร และอื่น ๆ โดยการไม่ใช้สารเคมีทำให้การบริโภคอาหารปราศจากสารพิษ ส่งผลให้สุขภาพร่างกายเข็งแรง อีกทั้งได้ออกกำลังกายในการทำเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานตามโครงการนี้จะทำให้คนในชุมชนมีงานทำและรู้จักวิธีการทำมาหากินภายใต้ศาสตร์พระราชา ซึ่งการดำเนินชีวิตจะไม่ต้องดิ้นรนแข่งขันกับเวลาเหมือนผู้คนในเมืองที่ต้องทำงานแข่งกับเวลา

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานส่งผลทำให้เกิดปัญญาที่สร้างสรรค์คือ มีปัญญาสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงหรือศาสตร์พระราชาทำให้เกิดปัญญาในการใช้ชีวิต มีปัญญาที่ทำให้รู้จักประมาณในการใช้จ่าย ไม่ใช้ชีวิตที่หรูหราติดในสังคมบริโภคนิยม โครงการศูนย์ผู้นำจิตอาสาพัฒนาชุมชนทำให้มีความเป็นจิตอาสาและมีปัญญารู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ความเป็นผู้รู้จักให้เสียประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม การสร้างจิตและปัญญาของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ได้เน้นการสร้างปัญญาทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม ระดับปัจเจกบุคคลคือมีปัญญาแก้ไขปัญหาส่วนตนได้ และระดับสังคมคือสามารถมีจิตอาสาทำเพื่อสังคมได้จึงเป็นการสร้างจิตและปัญญาที่ครอบคลุมทุกมิติ ทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานจักเห็นได้ว่า สังคมและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ในแง่ของสังคมเป็นสังคมแห่งการให้ การแบ่งปันเป็นสังคมแห่งการมีน้ำใจ ดังเห็นได้จากเมื่อชุมชนมีงานทางศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์จะมีการช่วยเหลือแจก ผัก ผลไม้ สมุนไพร หรือวัตถุสิ่งของที่เป็นประโยชน์ให้แก่ชุมชม เมื่อชุมชนได้รับก็เกิดความดีใจมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตสังคมเกิดการไปมาหาสู่กัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน จะเห็นว่าการดำเนินโครงการได้มี ๗ ภาคีเครือข่ายเข้าร่วมเพื่อขับเคลื่อนงาน มีการประชุม มีการวางแผนงานเพื่อพัฒนาสังคม อีกทั้งมีการให้ความรู้ให้กับชุมชนจึงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สำหรับสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นดีขึ้นเนื่องจากชุมชนร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำโคกหนอง นา โมเดล โดยไม่ใช้สารพิษ และไม่ทำลายธรรมชาติจึงส่งผลให้ สัตว์ป่า หรือบรรยากาศในชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียว เป็นแนวทางในการสร้างสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดียิ่ง

๕.๓.๕ รูปแบบบทเรียนของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์

รูปแบบการเป็นผู้นำ

พระพิพัฒน์วชิโรภาสมีหลักในการทำงานโดยยึดคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเชื่อว่า “ธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว” การทำงานทุกประเภทจะต้องมีธรรมะเป็นใหญ่ เมื่อเรารักษาธรรมะ ธรรมะก็จะรักษาเรา

ดังนั้น การดำเนินชีวิตและการทำงานจะต้องประกอบด้วยธรรมะจึงจะทำให้ชีวิตมีความสุขและการทำงานจะประสบความสำเร็จ การทำงานของท่านมีวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนโดยการอบรม บรรยาย ยกตัวอย่างให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งนั้น ๆ วิธีการสร้างแรงจูงใจท่านเริ่มจากการให้ทุกคนเห็นคุณค่าของตนเอง มีความศรัทธาในตนเองเมื่อศรัทธาในตนเองหลังจากนั้นท่านก็จะสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจโดยสอนให้ประชาชนนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เอาธรรมะเป็นพลังในการดำเนินชีวิตหลังจากที่สร้างความเข็มแข็งทางจิตใจท่านก็จะนำพาประชาชนลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นการลงสนามจริงเป็นภาคปฏิบัติที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ เมื่อทุกคนลงสนามสู่ภาคปฏิบัติจริงทุกคนก็จะรู้ปัญหาและมีวิธีการแก้ไขปัญหาจนสามารถดำเนินชีวิตและทำงานอย่างมีความสุขได้ การทำงานของท่านมีเป้าหมายที่ชัดเจนโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักซึ่งเป็นผู้นำที่เสียสละมีน้ำใจไม่เห็นแก่ตนเอง เป้าหมายการทำงานของท่านในฐานะเป็นผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ เป้าหมายระดับสังคม คือ ประสงค์ให้ประชาชน เด็ก เยาวชน มีอาชีพที่มั่งคั่ง ยั่งยืน เป้าหมายระดับสูงคือ สามารถน้อมนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อการดับทุกข์สามารถเข้าสู่ มรรค ผล และนิพพานได้ ภาวะการเป็นผู้นำของท่านนอกจากจะประพฤติตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีแล้วท่านยังเป็นตัวอย่างที่ดีในการเป็นผู้รู้จักขวนขวายเพิ่มความรู้อยู่เสมอเป็นที่น่าสังเกตุว่า พระสงฆ์ส่วนมากจะเน้นศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีการศึกษา พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ศึกษา บาลีและพระอภิธรรม แต่ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปประชาชนเกิดปัญหาเดือดร้อน เกิดความยากลำบาก พระพิพัฒน์วชิโรภาสเป็นตัวอย่างในการเป็นผู้หมั่นศึกษาเพิ่มความรู้เพื่อนำมาสอนประชาชนดังเห็นได้จาก ท่านนำเอาศาสตร์พระราชามาขยายผลให้ประชาชนได้นำไปเป็นอาชีพที่มั่นคง เป็นต้น

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้น้อมนำศาสตร์พระราชา

พระพิพัฒน์วชิโรภาส มีรูปแบบศูนย์การเรียนรู้น้อมนำศาสตร์พระราชาที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ รูปแบบประกอบด้วย ๑)หลักสูตรจะเห็นได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นแบบแผนในการที่จะเรียนรู้และลงมือปฏิบัติท่านได้นำศาสตร์พระราชาเป็นแบบแผนในการศึกษาซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีจุดแข็งคนไทยให้ความสำคัญและหลักสูตรนี้บ่งชี้ถึงความเป็นชาติไทย บ่งชี้ถึงการแสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ๒) กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เน้นความสามัคคี เน้นละลายพฤติกรรมของผู้ที่มาอบรม บุคคลที่มาเรียนรู้มีอุปนิสัยที่แตกต่างกันออกไป มีฐานะ บทบาททางสังคมไม่เหมือนกัน ดังนั้นการละลายพฤติกรรมจะทำให้ผู้อบรมเห็นว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน และทุกคนจะรู้จักปล่อยวางเคารพในการอยู่สังคมร่วมกัน ๓) มีการลงมือปฏิบัติ หลักจากศึกษาจะมีภาคปฏิบัติลงสนามจริงผู้มาอบรมเรียนรู้จะต้องผ่านการลงมือปฏิบัติจึงจะจบหลักสูตรซึ่งขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเพราะการลงมือปฏิบัติจะทำให้เกิดปัญญาแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อีกทั้งเป็นการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ ๔) มีการแบ่งปันเพื่อชุมชนและประชาชน ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้มิใช่ให้ศึกษาและปฏิบัติเพื่อตนเองอย่างเดียวแต่ฝึกผู้อบรมรู้จักความเป็นผู้ให้ รู้จักแบ่งปันผลผลิตที่ตนเองลงมือปฏิบัติเป็นการสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันและสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในชุมชน ๕) มีเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้ได้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นแรงสนับสนุนทำให้ศูนย์การเรียนรู้ขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง ๖) มีการขยายผลพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ได้ดำเนินการซึ่งมองแผนในอนาคตจะต้องมีการพัฒนาและขยายผลจากพื้นที่จังหวัดตนเองไปสู่พื้นที่อื่น ๆ เป็นการขยายผลการดำเนินงานกระจายไปสู่สังคมไทยเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดำเนินตามรอยศาสตร์พระราชา

รูปแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา

ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ มีรูปแบบการเป็นผู้นำจิตอาสาโดยการสนับสนุนร่วมมือจากกรมพัฒนาชุมชนจึงเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิและเกิดความเข้มแข็ง การดำเนินงานของผู้นำจิตอาสาได้มี ๗ ภาคีเครือข่ายเข้าร่วมในการฝึกเป็นผู้นำจิตอาสาการดำเนินงานของ ๗ ภาคีเครือข่ายมีรูปแบบเริ่มต้นจาก ๑) มีการประชุม การการทำงานทุกครั้งจะต้องมีการประชุมเพื่อสร้างข้อตกลงและหาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน

เป็นการวิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความสามัคคีในการดำเนินงาน ๒) มีการจัดทำแผนงาน ผู้นำจิตอาสาได้มีแผนในการดำเนินงานเพื่อเป็นกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน แผนงานเกิดจากการที่ผู้นำได้ประชุมระดมความคิดร่วมกันซึ่งเชื่อว่าเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีทิศทางและเกิดผลสำเร็จ ๓) มีการทำกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมจิตอาสาส่วนมากเป็นการลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ประสบภัยพิภัยต่าง ๆ เป็นต้น ๔. มีเครือข่าย การทำงานด้านจิตอาสาได้มีการสร้างเครือข่าย ปัจจุบันมี ๗ ภาคีเครือข่าย แต่ในอนาคตจะมีการขยายผลมากขึ้นตามลำดับ การสร้างเครือข่ายจิตอาสาเริ่มต้นจากหน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีบทบาทเป็นแกนนำหลักระยะหลังต่อมาได้มีภาคประชาชน ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทร่วมด้วยจึงทำให้มีเครือข่ายที่หลากหลาย

๓.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

ในอำเภอเขื่องในมีการนำรูปแบบการทำงานของศูนย์แห่งนี้นำไปใช้โดยเฉพาะเรื่องของศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา การทำ โคก หนอง นา โมเดล และการสร้างพลังบวร ปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภออื่นได้นำรูปแบบไปใช้ เช่น คณะสงฆ์อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเครือข่ายของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ดังเห็นได้จาก พระพิพัฒน์วชิโรภาส ได้ลงพื้นที่ให้กำลังแก่คณะสงฆ์อำเภอเดชอุดม แก่คณะทำงาน และชาวบ้านผู้ร่วมกิจกรรม รวมทั้งยังได้ชี้ให้เห็นยุทธศาสตร์การพัฒนาบ้านเมืองด้วยการสร้างคนบุญให้เกิดขึ้นมาก ๆ และควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมถนนสายวัฒนธรรม นำสู่ทาน ศีล ภาวนา และการสงเคราะห์ กิจกรรมพลัง บวร จิตอาสาพัฒนาวัดและชุมชน กิจกรรม ๑ ตำบล ๑ วัด ๑ คลังยาและอาหาร

ภาครัฐ

กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบันการศึกษาอาทิเช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันอื่น ๆ มีการลงพื้นที่ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินงานร่วมกับศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ด้วยศาสตร์พระราชา มีการลงเยี่ยมให้กำลังใจกลุ่มชาวบ้านในอำเภอเขื่องใน เข้ามาฝึก สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ตามโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ ตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคณะครู อาจารย์ คณะวิทยากรจิตอาสาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีเป็นครูสอน

ผู้นำชาวบ้าน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้เข้าหารือและร่วมขับเคลื่อนโครงการกับพระพิพัฒน์วชิโรภาส ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ เพื่อผนึกกำลังเสริมทัพ จัดทีมระดมสรรพกำลังในตำบลหัวดอนบูรณาการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ตามแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงมหาดไทยที่มีนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ พร้อมทั้งพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยจัดสรรงบประมาณมีวัตถุประสงค์ครอบคลุมมิติการพัฒนาพื้นที่ ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดให้ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง ๕ จังหวัด ได้แก่ ๑.เชียงราย ๒.สุโขทัย ๓.อุบลราชธานี ๔.นครนายก และ ๕.จันทบุรี

๓.๗ บทสรุป

การดำเนินงานของพระพิพัฒน์วชิโรภาส ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ประสบผลสำเร็จเป็นพื้นที่ต้นแบบที่เกิดการขยายผลพร้อมทั้งมีเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งจากคณะสงฆ์ภาครัฐและประชาชน ในส่วนคณะสงฆ์ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์และการสนับสนุนจากมหาเถรสมาคม ภาครัฐกระทรวงมหาดไทยได้มีบทบาทในการส่งเสริมทั้งในด้านงบประมาณ การขับเคลื่อนกิจกรรม ภาคประชาชนได้มีบทบาทมาช่วยลงมือปฏิบัติขับเคลื่อนในพื้นที่เพื่อให้เกิดผลงาน การดำเนินงานของท่านเกิดจากความตั้งใจเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ท่านมีหลักการ วิธีการ เป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน และต้องการขจัดปัญหาวิถีการดำเนินชีวิตที่ลำบากของคนในชุมชน การทำงานของท่านส่งผลให้ประชาชนผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส เกิดสุขภาวะทางกาย จิต ปัญญาและสังคม ครอบคลุมทั้ง ๔ มิติคือ มิติทางกาย ประชาชนเกิดความสุขจากการเรียนรู้ศาสตร์พระราชา มีการประกอบอาชีพสร้างรายได้ บริโภคผัก พืช ผลไม้ อาหารปลอดสารพิษ มิติด้านจิตและปัญญา มีปัญญาสร้างสรรค์สามารถนำธรรมมาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สังคมเป็นสังคมแห่งวิถีวัฒนธรรมของคนบุญมีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เน้นวิถีแบบพอเพียง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเน้นเศรษฐกิจสีเขียว ทำให้ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา สิ่งมีชีวิตไม่ถูกทำลาย เกิดความอุดมสมบูรณ์ นับว่าเป็นพื้นที่ที่โดดเด่นในระดับจังหวัดในปัจจุบัน และเป็นมิติการทำงานของคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์รูปแบบใหม่ที่ทำงานร่วมกับภาครัฐ และประชาชนเชิงรุก ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากลำบาก ความเดือดร้อนให้กับ ชุมชน สังคม ได้อย่างแท้จริง

๔ พระประชาธรรมนาถ วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา (ฝ่ายธรรมยุต)

๔.๑ บทนำ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป เจ้าอาวาสหรือวัดสมานรัตนารามนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ในการบริหารจัดการจนให้เกิดน่าสนใจ ตลอดจนสามารถเป็นผู้มีส่วนในการส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสุข บรรเทาความทุกข์ของประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ตั้งได้ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ กล่าวคือด้วยวิสัยของเจ้าอาวาสจึงทำให้พื้นที่ของวัดนั้นกลายเป็นสถานที่บรรเทาทุกข์ทางกายที่ประชาชนเผชิญอยู่ได้มาก เช่น การมีโรงพยาบาลในพื้นที่หรือการมีร้านค้าขายสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น ก็ล้วนทำให้เกิดการกินดีอยู่ดีของประชาชนได้ ตลอดจนมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาจิตใจจนทำให้ความทุกข์โรคภัยและความกังวลใจของผู้มีเยี่ยมเยือนผ่อนคลายลงได้

๔.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดสมานรัตนาราม

จากอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ถึงพัฒนาการอย่างต่อเนื่องของวัดสมานรัตนารามที่มีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างมาก ดังนั้น เพื่อจะให้ภาพความเป็นมาเป็นไปของวัดสมานรัตนารามมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะได้เป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมความศรัทธาในพุทธสถานมากขึ้น จึงจักได้นำเสนอประวัติ ดังนี้

วัดสมานรัตนาราม ปัจจุบันตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีที่ดินตามหน้าโฉนด ที่ตั้งวัดทั้งหมด ๒๖ ไร่ ๓ งาน ๕๐ ตารางวา

ในอดีตก่อนที่จะมาเป็นวัดแห่งนี้ มีเรื่องเล่าสืบกันต่อกันมาตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในสมัยนั้น มีครอบครัวหนึ่งเป็นคหบดีอยู่ในฐานะมั่นคง เป็นที่เคารพนับหน้าถือตาของคนในระแวกนั้นคือ ครอบครัวของท่านขุนสมานจีนประชา (เดิมชื่อจ๋าย) สกุลของท่านขุนสมานจีนประชาคือ “สืบสมาน” ท่านขุนมีภรรยา ๒ คน คือ นางทิม สืบสมาน และ นางผ่อง สืบสมาน (สกุลเก่า-เพิ่มนคร)

เมื่อท่านขุนสมานจีนประชาถึงแก่กรรม ภรรยาทั้ง ๒ คนของท่านขุนสมานจีนประชา พร้อมด้วยนางยี่สุ่น วิริยะพานิช มีความศรัทธาคิดจะสร้างวัด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้สามีผู้ล่วงลับ จึงได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นมา ซึ่งมีปรากฏตามหลักฐาน เมื่อในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๕) ทรงเสด็จทางชลมารค์ผ่านมา ได้ทรงแวะเยี่ยมวัดแห่งนี้ ซึ่งขณะนั้นกำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง และได้มีชาวบ้านผู้หนึ่งชื่อ นายเหว่า โพนสุวรรณ์ นำนกกวักเผือกถวาย ณ ที่วัดแห่งนี้ด้วย

เมื่อวัดสร้างเสร็จเรียบร้อย จึงได้ตั้งชื่อวัดว่าวัดใหม่ขุนสมานเพิ่มนคร เป็นการนำชื่อของท่านขุนสมานจีนประชา และนามสกุลเดิมของภรรยาคนหนึ่งมารวมด้วยกัน เริ่มแรกวัดแห่งนี้เป็นวัดราษฎร์ คณะสงฆ์ที่ปกครองวัดสมัยนั้นเป็นฝ่ายมหานิกาย แต่ปกครองได้ไม่นานนัก ต่อมาผู้สร้างวัดใหม่ขุนสมานเพิ่มนครแห่งนี้ได้มอบถวายให้กับพระสงฆ์ในคณะธรรมยุตดูแล โดยมีพระครูศิริปัญญามุนี เป็นประธานสงฆ์ในการรับถวายวัดนี้ ชาวบ้านโดยทั่วไปมักเรียกวัดนี้ว่า “วัดใหม่ขุนสมาน” มาจนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบันวัดสมานรัตนาราม ไม่ได้รู้จักเฉพาะในหมู่คนไทยในประเทศ แม้แต่ต่างประเทศทั่วโลกก็รู้จัก ผู้คนเดินทางมากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วันละหลายหมื่นคน ยิ่งทำให้วัดพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยแรงศรัทธาของพระหนุ่มองค์นั้น ท่านก็คือพระครูธรรมธรไพรัตน์ ปญฺญาธโร (ปัจจุบันเป็น พระประชาธรรมนาถ) พระนักพัฒนาอันทรงคุณค่านั่นเอง และนอกจากท่านพระครูจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เจริญทั้งเรื่องพระพุทธศาสนาแล้ว วัดแห่งนี้ยังเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป ในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนให้ความเคารพนับถือ คือ พระพิฆเนศปางนอนเสวยสุข ซึ่งเป็นปางนอนองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สูง ๑๖ เมตร ยาว ๒๒ เมตร เนื้อชมพู ลักษณะกึ่งนั่งนอนตะแคง โดยพระหัตถ์ซ้ายถืองาที่หัก พระหัตถ์ขวาถือดอกบัว โดยรอบฐานมีพระพิฆเนศ ๓๒ ปาง ให้ได้ขอพร สักการะความหมายของพระพิฆเนศ ปางนอนเสวยสุข คือ ความสุขสบาย ความสุขบริบูรณ์มั่งคั่งพร้อมทุกด้าน รื่นรมย์ ไร้ทุกข์ ไร้ความ เศร้าหมอง อิ่มหนำสำราญ มีกิน มีโชคลาภ จะนำความความสุขสบายมาสู่ผู้บูชา ถือเป็นมหามงคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่อยู่คู่ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย

บริเวณด้านหน้าพระพิฆเนศ จะมีปูนปั้นรูปหนูอยู่สองตัว ชื่อว่าหนูมุสิกะ ซึ่งเป็นต้นห้องของพระพิฆเนศ ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวต่อแถวยาวยืนกระซิบที่รูปปั้นหนูนั้น เชื่อว่า ถ้าอยากได้สิ่งใด ขอพรสิ่งใดให้สมหวังให้ไปกระซิบที่หูหนู แล้วหนูจะนำสิ่งที่เราขอนั้นไปบอก ท่านพระพิฆเนศให้ประทานสิ่งที่ต้องการกลับมาและที่สำคัญอย่าลืมติดสินบนหนูด้วย โดยการทำบุญใส่ตู้ที่วางไว้ด้านหน้า มีเคล็ดลับ อีกอย่างในการขอพรคือเวลาไปกระซิบบอกท่านหนูให้เราเอามืออีกข้างอ้อมไปปิดรูหูของท่านหนูอีกข้างด้วย ทั้งนี้เพราะป้องกันการฝากขอพรจะไม่เข้าหูซ้าย ทะลุออกไปหูขวานั่นเอง ภายใต้ฐานพระพิฆเนศเป็นห้องจัดแสดงวัตถุมงคลได้เปิดให้ประชาชนเข้าชมและสำหรับผู้ที่ต้องการบูชาองค์พระพิฆเนศ

นอกจากวัดสมานรัตนารามจะมีพระพิฆเนศปางนอนเสวยสุขแล้ว ยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือพระธาตุอินทร์แขวนจำลอง หลวงพ่อองค์ดำ พระพุทธรูปประจำจังหวัด ประดิษฐานจังหวัดละหนึ่ง องค์หลวงพ่อโตองค์ใหญ่ที่สุดในฉะเชิงเทรา หลวงพ่อประทานพรขอโชคลาภและให้สุขภาพแข็งแรง จระเข้โหราเทพารักษ์ประทานเรื่องโชคลาภการค้าขายพ่อปู่ฤาษี (พ่อแก่) บรมครูของเหล่าศิลปินทุกแขนง ให้โชคลาภ เงินทอง พระพิฆเนศปางปาฏิหาริย์ ๑๐๘ กรขอสิ่งใดสำเร็จรวดเร็วทันใจดังปาฏิหาริย์ พระโพธิสัตว์กวนอิม ปางประทานบุตรแห่งโชคลาภและประทานการงานเงินทอง องค์ปฐมต้นแบบองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย องค์ท้าวมหาพรหมที่ใหญ่ที่สุดในโลก พระราหูที่ใหญ่ที่สุดในประเทศอีกด้วยเมื่อเรามาที่นี่แล้วควรไหว้ให้ครบเพื่อความเป็นสิริมงคลกับชีวิต นอกจากนี้ยังมีบริการล่องเรือชมแม่น้ำบางประกง

๔.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดสมานรัตนาราม

กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของวัดสมานรัตนารามล้วนมีแนวทางในการดำเนินการที่เป็นไปตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญา โดยมีกรอบเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับการบริการหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลเกิดความสุขกายใจได้ ดังที่ทางวัดมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

พื้นที่การให้ชีวิต

จะเห็นได้ว่า ทางวัดสมานรัตนารามนั้นมีกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ อยู่อย่างปลอดภัย เป็นชีวิตที่คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคม ดังนั้น การที่ทางเจ้าอาวาสหรือทางวัดได้เป็นพื้นที่ที่ให้บรรดาสัตว์ประเภทต่าง ๆ ได้อยู่อาศัย เป็นที่รักและชื่นชมของประชาชนที่มาเที่ยวทัศนาจรภายในบริเวณวัด จึงทำให้สัตว์ทั้งหลายที่มาอยู่อาศัยภายในวัดได้รับความปลอดภัยและอยู่สบาย ไม่ต้องลำบากในการออกหากินอาหาร พื้นที่วัดจึงได้กลายเป็นพื้นที่แห่งการให้อภัยแก่สัตว์น้อยใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ หรือแม้กระทั่งในป่าใหญ่เอง สัตว์ทั้งหลายในปัจจุบันหาได้ปลอดภัยจากอันตรายโดยประการทั้งปวงไม่ แต่พื้นที่วัดสมานรัตนารามนี้ได้กลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยหรือให้ชีวิตใหม่แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งในแง่ไม่ถูกทำร้ายและทั้งในแง่เป็นพื้นที่ปลอดภัยไปด้วย

สร้างโรงพยาบาล

การมีวัตถุประสงค์ในการสร้างโรงพยาบาลของเจ้าอาวาสหรือทางวัดนี้ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตแต่ละวันของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการได้รับการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพจากโรงพยาบาลนั้นถือว่าเป็นการป้องกันความเสี่ยงจากความเจ็บไข้ได้ป่วย ตลอดทั้งการมีโรงพยาบาลภายในบริเวณวัดนี้ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างการบริหารแบบสมัยใหม่หรือแนววิทยาศาสตร์ และเชื่อมโยงกับการพระศาสนา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งการมีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ ดังนั้น การที่เจ้าอาวาสหรือทางวัดสมานรัตนารามได้ดำเนินการสร้างโรงพยาบาลเพื่อบริการดูแลสุขภาพ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระภิกษุ วัด และพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เรียกว่า เมื่อมีโรงพยาบาลแล้ว ประชาชนในพื้นที่และที่มารับบริการย่อมรู้สึกอุ่นใจ มีความมั่นใจในการใช้ชีวิต ยิ่งเป็นโรงพยาบาลที่มีความเชื่อมโยงการดำเนินการกับพระพุทธศาสนาด้วยแล้ว ความสุขทางกายและใจย่อมเป็นไปได้แน่นอน

ถวายสังฆทาน

นอกจากมีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และผู้อยู่ไกล้หรือไกลที่มาขอความช่วยเหลือจากทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสแล้ว ทางเจ้าอาวาสก็จัดให้พื้นที่ของวัดได้เป็นพื้นที่แห่งการทำบุญสุนทานด้วย กล่าวคือพื้นที่ของวัดนี้ ทางเจ้าอาวาสได้บริหารจัดการให้เป็นพื้นที่แห่งการทำบุญสำหรับประชาชนผู้ประสงค์จะทำบุญกุศลเพื่อให้ตนเองและคนที่รักเกิดความสุข ความปลื้มใจ และความสำราญใจเมื่อได้มาเที่ยวชมวัด ดังนั้น พื้นที่ของวัดที่ทางเจ้าอาวาสได้บริหารจัดการจึงเป็นพื้นที่แห่งการสร้างความสุขทางกายและใจแก่ประชาชนที่มาเยี่ยมเยียนวัด อีกนัยหนึ่ง เจ้าอาวาสวัดได้แบ่งพื้นที่บางส่วนให้เป็นพื้นที่แห่งการถวายสังฆทานของประชาชน ด้วยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจักทำให้พื้นที่วัดเป็นพื้นที่แห่งการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนได้สนใจในการทำบุญและละลายความโลภภายในจิตใจด้วย ดังจะเห็นได้จากที่ประชาชนเมื่อได้ทำบุญถวายสังฆทานแล้ว ก็มีความอิ่มใจ หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสนั่นเอง

ตลาดน้ำ

การมีตลาดน้ำหรือพื้นที่แห่งการทำมาหากินของประชาชนภายในบริเวณวัดนั้น ถือว่าเป็นวิสัยทัศน์หรือความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการพื้นที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมการเศรษฐกิจของประชาชนผู้อยู่ใกล้วัดหรืออยู่ที่อื่น ๆ ที่มีความสนใจการในค้าขาย ดังนั้น การที่เจ้าอาวาสหรือทางวัดได้ดำเนินการจัดให้มีตลาดน้ำภายในบริเวณวัดย่อมเป็นการทำให้วัดเป็นพื้นที่แห่งการพบปะของประชาชนที่มาขายและมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ จึงนับว่าวัดสมานรัตนารามนี้เป็นวัดที่ทำให้เกิดความสุขทางกายที่เกิดจากการกินดีอยู่ดี มีเงินทองให้ได้จับจ่ายใช้สอยได้อย่างมีชีวิตเป็นปกติสุข เพราะเมื่อประชาชนได้ใช้พื้นที่ตลาดน้ำของวัดเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจแล้ว พื้นที่ของวัดจึงเป็นพื้นที่แห่งเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตรงกันข้ามกับพื้นที่เศรษฐกิจแนวทุนนิยมที่เน้นกำไรเป็นเงินทอง แต่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสนี้ได้ใช้พื้นที่วัดให้เป็นพื้นที่แห่งความสุขของประชาชนที่มาค้าขายและมาจับจ่ายใช้สอยด้วย

ช่วยเหลือแก้ปัญหาโควิด-๑๙

ด้วยสภาพการณ์ทางสังคมไทยและสังคมโลกที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ดังนั้น การช่วยเหลือกันและกันให้อยู่รอดปลอดภัยนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมด้วยช่วยกัน กล่าวเฉพาะวัด

สมานรัตนารามหรือเจ้าอาวาสนั้นได้มีกิจกรรมหรือโครงการช่วยเหลือประชาชนตั้งแต่ช่วงแรก ๆ ที่เชื้อไวรัสโควิด-๑๙ แพร่ระบาด จนทำให้วัดได้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเกื้อกูลประชาชนให้มีที่พักและมีอาหารการกินที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น พื้นที่ของวัดสมานรัตนารามจึงกลายเป็นพื้นที่แห่งการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบกับความทุกข์ยากลำบากเพราะไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติได้

พื้นที่ทางเศรษฐกิจ

นับว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้บริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจให้กับประชาชนที่มาทำมาค้าขายสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม ดังจะเห็นได้จากที่ร้านค้าน้อยใหญ่ต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดตามจุดต่าง ๆ นั้นทำให้วัดได้กลายเป็นพื้นที่กระจายรายได้กับประชาชนที่จะนำสิ่งของมาค้าขาย ตลอดถึงทำให้ประชาชนที่มาเที่ยวทัศนาบริเวณได้จับจ่ายซื้อของ จนทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ร้านค้าหรือพ่อค้าแม่ค้าที่มาค้าขายสินค้าประเภทต่าง ๆ นั้น ก็ไม่ต้องเครียดเพราะการที่จะต้องทำยอดรายรับให้สูงกว่ารายจ่ายจนต้องตั้งราคาสินค้าไว้สูง เลยทำให้พื้นที่วัดเป็นพื้นที่แห่งการทำมาหากินของประชาชนได้อย่างมีความสุข ตลอดจนเป็นพื้นที่แห่งการพบปะกันและกันด้วย

ให้ทุนการศึกษา

การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสให้ความสำคัญ เพราะการเกื้อกูลสงเคราะห์ประชาชนนั้น นอกจากการช่วยเหลือทางด้านอาหารการกิน การให้พื้นที่ทางเศรษฐกิจ หรือการจัดบริเวณวัดให้เป็นพื้นที่แห่งการให้ชีวิตหรือการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้อยู่รอดปลอดภัยแล้ว การให้ทุนทรัพย์เพิ่มเติมเพื่อจักได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้นของลูกหลานประชาชนในละแวกวัดหรือจากที่ต่าง ๆ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของเจ้าอาวาสหรือทางวัดที่สร้างความสุขในอนาคตได้ กล่าวคือเมื่อเด็กและเยาวชนของชาติได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จากที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาจากทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสย่อมเท่ากับเป็นการสร้างศาสนทายาทไว้ในสังคมและพุทธศาสนาด้วย

๔.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดสมานรัตนาราม

จากการที่ทางวัดสมานรัตนารามได้ดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ย่อมเป็นแสดงให้เห็นถึงบทบาทของทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์ อนุเคราะห์ประชาชนทั้งในแถบใกล้วัดและพื้นที่อื่น ๆ โดยมุ่งขจัดความทุกข์ยากและสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้ดีขึ้นและมีคุณภาพจนสามารถใช้ชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างปกติสุข ดังนั้น ในที่นี้จึงกล่าวสรุปเป็นกรอบเนื้อหาให้เห็นได้ดังนี้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

เกิดพื้นที่ปลอดภัยต่อชีวิต

ในแง่ของการเกื้อกูล สงเคราะห์ อนุเคราะห์แก่ประชาชนและบรรดาสัตว์ทั้งหลายนั้นถือว่าเป็นเป้าหมายหลักของพุทธศาสนาอยู่แล้ว ดังนั้น การที่ทางวัดสมานรัตนารามหรือเจ้าอาวาสได้บริหารจัดการพื้นที่วัดให้กลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับทุกชีวิต จึงเป็นการทำให้เกิดการสงเคราะห์ชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมหรือโครงการดูแลชีวิตสัตว์ที่ถูกไถ่มาไว้ในบริเวณวัดที่มีจิตอาสาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาดูแลเป็นอย่างดี ตลอดจนมีอาหารการกินที่เหมาะสมต่อสัตว์แต่ละประเภทอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ภายในบริเวณวัดก็จะมีสัตว์น้อยใหญ่ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงจนทำให้สุขภาพของสัตว์แข็งแรงและพร้อมที่จะกลับไปอยู่ตามป่าเขาได้อย่างปกติ

เกิดพื้นที่ดูแลสุขภาพ

นอกจากทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างโรงพยาบาลที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการ

ดูแลเอาใจใส่สุขภาพแล้ว การได้ใช้พื้นที่วัดเป็นโรงพยาบาลนั้นจัดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางแห่งการดูแลสุขภาพให้กับประชาชนในสังคมใกล้และไกลได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อประชาชนได้รับความทุกข์ยากลำบากจากการเดินทางไปตรวจสุขยังสถานพยาบาลที่ไกลจากพื้นที่ย่อมทำให้การดูแลรักษาสุขภาพยากตามไปด้วย ดังนั้น การที่ทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้ก่อตั้งโรงพยาบาลภายในบริเวณย่อมทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ รักษา ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บจากการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ และเป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนไปในขณะเดียวกัน พร้อมทั้งการดำเนินการในลักษณะนี้ย่อมเป็นการเผยแพร่และทำให้ประชาชนกับพุทธศาสนามีความใกล้ชิดกันมากขึ้น

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

เกิดพื้นที่การทำบุญและเพิ่มพูนสติปัญญา

การที่ทางเจ้าอาวาสหรือทางวัดได้กิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการถวายสังฆทานหรือการทำบุญสุนทานสำหรับประชาชนที่ต้องการหรือประชาชนที่มาเยี่ยมชมวัดย่อมเท่ากับเป็นการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสในการสร้างบุญกุศลบารมีจนเป็นปกตินิสัยได้ ดังจะเห็นได้จากที่การทำบุญถวายสังฆทานนั้นเป็นรูปแบบที่ช่วยทำให้ประชาชนมีความสุขทางใจมากขึ้น เพราะทุกครั้งได้ทำบุญถวายสังฆทานนั้น ความโลภมากหรือการอยากได้สิ่งของจนเลยความเหมาะสมย่อมทุเลาเบาบางไปจากจิตใจได้ ตลอดทั้งได้มีการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่อยู่ไม่ไกลจากวัดหรือที่มาขอรับการสนับสนุน ย่อมเป็นตัวบ่งชี้แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสหรือทางวัดนั้นให้ความสำคัญต่อการสงเคราะห์ประชาชนด้วยการส่งเสริมให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อต่อไปจักได้เป็นลู่ทางในการทำมาหากินเลี้ยงชีพนั่นเอง

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

เกิดพื้นที่ทางเศรษฐกิจทางบกและทางน้ำ

ทางวัดและทางเจ้าอาวาสได้บริหารจัดการพื้นที่วัดให้เป็นพื้นที่แห่งการทำมาค้าขายทั้งทางน้ำและทางบก โดยการดำเนินการดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นวิสัยทัศน์ของเจ้าอาวาส พร้อมทั้งเป็นการใช้พื้นที่วัดให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนที่มาค้าขายจนสามารถกล่าวได้ว่า วัดได้กลายเป็นพื้นที่ที่ทำให้ประชาชนผู้มาตั้งร้านค้าขายสิ่งของและประชาชนผู้มาเที่ยวชมเกิดความสะดวก สุขสบาย ตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ ก็เป็นการทำให้เกิดบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพราะเมื่อประชาชนได้อาศัยวัดเป็นพื้นที่ทำมาหากินได้อย่างทั่วถึง ย่อมทำให้สุขภาพกายใจแข็งแรงดี จนทำให้เกิดสันติสุขในสังคมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

๔.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดสมานรัตนาราม

เมื่อได้มีโอกาสสนทนาและสอบถามกับทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสแล้ว ได้ทำให้เห็นถึงความเป็นต้นแบบจากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทำต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติเป็นอย่างดี ดังนั้น เพื่อให้ภาพแห่งการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ประชาชนและสังคมดังกล่าวเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปได้ จึงเสนอรูปแบบของพื้นที่ต้นแบบดังนี้

มุ่งประโยชน์เป็นที่ตั้ง

จากที่กล่าวถึงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดสมานรัตนารามหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการนั้น ทำให้เห็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลทางกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญาแก่ประชาชนเป็นอย่างดี แต่การลงมือทำกิจกรรมหรือโครงการในลักษณะสงเคราะห์ประชาชนนี้ย่อมไม่ใช่จะสำเร็จได้ด้วยการพูด แต่จะสำเร็จได้ด้วยการลงมือทำและต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำงานสาธารณสงเคราะห์จะต้องมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง เรียกว่าตราบใดที่ประชาชนหรือผู้อื่นยังทุกข์ยากลำบากในการดำเนินชีวิต

การละความเพียรพยายามในการสร้างความสุข ความสะดวกสบาย หรือการเห็นแก่ความสุขส่วนตัวก็อย่าพึงให้เกิดขึ้นเป็นอันขาด เรียกว่าเมื่อมุ่งประโยชน์สุขของคนอื่นแล้ว การเสียสละความสุขส่วนตัวย่อมเป็นแนวทางที่หลีกเลี่ยง

ทำให้ตอบโจทย์สังคม

การทำงานสาธารณสงเคราะห์ของเจ้าอาวาสหรือทางวัดสมานรัตนารามนี้เป็นการทำงานอย่างมีเป้าหมายเพื่อสงเคราะห์ อนุเคราะห์ และเกื้อกูลประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการทำกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าวล้วนเป็นไปตามเพื่อตอบโจทย์ที่สังคมกำลังต้องการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรักษาสุขภาพกาย ก็จัดการให้เบาบางลงด้วยการสร้างโรงพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีพื้นที่ในการถวายสังฆทาน ก็เกิดขึ้นบนพื้นฐานแห่งการทำให้ประชาชนได้ทำบุญสุนทาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคำสอนในพุทธศาสนาที่สามารถเชื่อมโยงไปหาการลดความโลภที่มีอยู่ในใจได้นั่นเอง ดังนั้น กิจกรรมหรือโครงการที่ทางเจ้าอาวาสดำเนินการจึงมีลักษณะที่ไปด้วยกันได้กับด้านอัตตัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักตนและด้านกาลัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักกาล อย่างชัดเจน

บริหารอย่างมีกุศโลบาย

แนวทางที่เห็นได้ชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของเจ้าอาวาสหรือทางวัดคือการใช้โจทย์หรือปัญหาของประชาชนเป็นที่ตั้ง หลังจากนั้นก็ลงมือดำเนินการตามแผนงานหรือเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ทุกกิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการจึงแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาที่จะพึงเกิดขึ้นอยู่แล้วตั้งแต่เริ่มต้น กล่าวคือเมื่อเริ่มดำเนินการแล้ว หากเกิดปัญหาขึ้น ทางวัดหรือเจ้าอาวาสก็จะเข้าไปจัดการแก้ไขได้ทันที เพราะแนวทางในการทำงานในทุกกิจกรรมหรือโครงการนี้ไม่ใช่เป็นไปตามใจ แต่เป็นไปตามแผนงานอย่างมีเป้าหมายหรือมีกุศโลบายในการทำนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะแห่งความเป็นคนดีที่เป็นผู้นำส่วนรวมได้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ด้านธัมมัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักเหตุ และอัตถัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักผล

มีความเสียสละ

การทำกิจกรรมหรือโครงการของเจ้าอาวาสหรือทางวัดทั้งหมดล้วนออกแบบให้มีความใหญ่โตและเป็นประโยชน์กับคนหมู่มาก ทั้งประชาชนที่อยู่ในพื้นที่และประชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลออกไป ดังนั้น การดำเนินการจึงจะเห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ได้ไม่ได้ ต้องเป็นการดำเนินการอย่างเสียสละ ใช้ความสุขของประชาชนหรือผู้อื่นเป็นที่ตั้ง ไม่ย่อท้อถึงแม้จะเผชิญกับปัญหาอุปสรรคน้อยใหญ่ ได้ใช้ความเพียรพยายามทำอย่างต่อเนื่อง เรียกว่าจะเห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัวไม่ได้ จะทำงานสงเคราะห์นี้ต้องทำอย่างมีเป้าหมายและเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือต้องลดตัวตนของตนลงและเพิ่มความสุขให้กับผู้ที่มารับบริการเป็นสำคัญ โดยไปด้วยกันได้กับด้านมัตตัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักประมาณ ในหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ

มีเมตตากรุณา

นอกจากมีวิสัยทัศน์ในการทำงานสาธารณสงเคราะห์ของเจ้าอาวาสหรือของทางวัดแล้ว การมีจิตเมตตากรุณาลงมือช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง มีการติดตามถามไถ่สุขทุกข์อยู่เสมอ จัดได้ว่าเป็นการทำงานอย่างมีระเบียบแบบแผน อนึ่ง ในการทำกิจกรรมหรือโครงการในลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติภายในจิตใจของวัดหรือของเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการได้อย่างดี กล่าวคือย่อมเป็นผู้มีจิตใจเต็มเปี่ยมด้วยความสงสารและปรารถนาจะให้เกิดความสุข ห่างไกลความทุกข์ พร้อมทั้งลงมือช่วยตามบริบทของปัญหา ดังเช่นการสร้างโรงพยาบาลหรือการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจชุมชน ล้วนเป็นไปเพื่อให้ผู้รับบริการได้ความสุขกายสุขใจนั่นเอง

ชี้ทางบุญและปัญญา

ทางเจ้าอาวาสหรือทางวัดเมื่อได้ดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เช่น ตลาดน้ำ หรือการเปิดพื้นที่ในวัดให้มีการถวายสังฆทานเป็นกิจลักษณะ เป็นต้น แนวทางในการทำงานเหล่านี้ไม่ใช่เกิดขึ้นอย่างไม่มีเป้าหมาย แต่เกิดขึ้นอย่างมีทิศทางและเป้าหมายอย่างชัดเจนในทุก ๆ กิจกรรม กล่าวคือเมื่อทางวัดหรือเจ้าอาวาสได้ขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการใดก็แล้วแต่ จะเกิดมีผลตอบลัพธ์ในเชิงความพึงพอใจผ่านการยิ้มแย้มแจ่มใส ประชาชนกินดีอยู่ดี มีสุขภาวะทางกายและทางใจเสมอ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดล้วนแฝงไว้ด้วยปัญญาหรือปรัชญาให้กับผู้มารับบริการเสมอและยังชี้นำไปสู่การได้บุญกุศลติดตัวไปด้วย โดยสามารถเห็นได้จากที่ประชาชนเมื่อมาที่วัดแล้วจะเดินทางกลับด้วยความอิ่มอกอิ่มใจ

มีขันติบารมี

การบริหารจัดการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดดำเนินการนี้มีเจ้าอาวาสเป็นหลักสำคัญ ดังนั้น เมื่อได้ขับเคลื่อนงานการสาธารณสงเคราะห์ทั้งหลายของทางวัดแล้ว ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะมีเกิดมีปัญหาน้อยใหญ่ จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้ดำเนินการหรือผู้เกี่ยวข้องหลักจะต้องนำวิธีการหรือเทคนิคในการแก้ไขปัญหามาปรับใช้ ตลอดถึงว่าผู้ดำเนินการหรือเจ้าอาวาสนั้นจะต้องมีความอดทนต่อปัญหานานาประการด้วย กล่าวคือเมื่อปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหลักจะต้องใช้ขันติบารมีธรรมบ่อย ๆ เพื่อจะได้เป็นหลักและเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นที่ร่วมดำเนินการด้วย การที่กล่าวเช่นนี้จะเห็นได้จากที่เมื่อทางเจ้าอาวาสหรือทางวัดดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการแล้ว ก็มักจะมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะ ๆ จึงเห็นได้ว่าการดำเนินการทั้งหมดของเจ้าอาวาสหรือทางวัดนี้ต้องมีการประกอบใช้ขันติบารมีธรรมทุกขณะ

บริหารแบบเผื่อแผ่

การบริหารจัดการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของเจ้าอาวาสหรือทางวัดนี้ต้องเป็นไปเพื่อให้ผู้อื่นที่มารับบริการหรือประชาชนได้ประโยชน์ โดยจะเป็นประโยชน์ส่วนตนทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ดังนั้น การบริหารจัดการต้องเป็นไปในรูปแบบไม่มุ่งผลกำไรตอบแทน แต่มุ่งไปที่การที่แต่ละคนที่มาเกี่ยวข้องได้รับอานิสงส์หรือประโยชน์อย่างพอเหมาะพอควร เรียกว่าแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือโครงการต้องไม่ทุกข์ร้อน แต่ต้องมีความสุขกายใจต่อไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ การดำเนินการทุกอย่างจึงไปด้วยกันได้กับแนวคิดที่ว่าบ้าน วัด โรงเรียน และประชาชนนั่นเอง เพราะทุกฝ่ายเหล่านี้ล้วนยืนอยู่ได้ร่วมกันในสังคมอย่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับด้านปริสัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบริษัท และปุคคลัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบุคคล ในในหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ เป็นอย่างยิ่ง

ส่งเสริมการศึกษา

ตามที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการทางสาธารณสงเคราะห์ โดยมีการสงเคราะห์อนุเคราะห์ เกื้อกูลประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นไปเพื่อให้เกิดสุขภาวะทางกาย เช่น การสร้างโรงพยาบาล การมีตลาดน้ำ การเปิดพื้นที่เศรษฐกิจ เป็นต้น หรือเพื่อให้เกิดสุขภาวะทางจิตใจ เช่น การเปิดพื้นที่วัดให้ประชาชนได้ทำบุญสุนทานด้วยการถวายสังฆทาน เป็นต้น การดำเนินการเหล่านี้ทั้งหมดล้วนมีเป้าหมายให้ผู้มารับบริการหรือประชาชนมีความสุข อีกประการหนึ่ง ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีสติปัญญา ดังนั้น จึงได้จัดการมอบทุนทรัพย์ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานของประชาชนที่อยู่ในละแวกวัดและพื้นที่ต่าง ๆ ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามสาขาวิชาที่ต้องการในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อย่างไม่จำกัด

๔.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

ในการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของทางวัดสมานรัตนารามหรือทางเจ้าอาวาสนั้น จะเห็นชัด

ถึงการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เกื้อกูลประชาชนทั้งในแถบละแวกใกล้เคียงวัดและพื้นที่ห่างไกลออกไป ดังนั้น ในทุก ๆ งานจึงมีประชาชนที่ได้ประโยชน์จากการสาธารณสงเคราะห์กันอย่างถ้วนหน้า เรียกว่าทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ตลอดถึงประชาชนทั่วไปก็ได้รับอานิสงส์ ดังจะมีการจำแนกแจกแจงรายละเอียดดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ

สำหรับหน่วยงานภาครัฐนั้นจะเห็นภาพได้ชัดเจนมาก เพราะในทุกกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการนั้น จะมีผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่จากกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นได้เข้ามาร่วมมือและร่วมบริหารจัดการกับทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสด้วย เช่น กิจกรรมหรือโครงการตลาดน้ำ โรงพยาบาล พื้นที่เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสนี้ได้ดำเนินงานทุกอย่างอย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะเป็นสะท้อนแห่งการทำงานด้วยระหว่างวัดและหน่วยงานอื่น ๆ พร้อมทั้งการดำเนินงานในลักษณะเช่นนี้จะเป็นการช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นหน่วยประชาสัมพันธ์ในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการได้ด้วย ในขณะเดียวกัน ทางหน่วยงานภาครัฐก็ยังสามารถใช้พื้นที่วัดในการขอความร่วมมือกับชุมชนด้วย สรุปแล้ว การทำกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดและทางเจ้าอาวาสนี้ได้กลายเป็นตัวอย่างในการที่จะทำงานสาธารณสงเคราะห์ให้ยั่งยืนต่อไปเรื่อย ๆ นั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้วย ย่อมจะเป็นการดีที่สุด

ผู้นำชาวบ้าน

สำหรับการทำกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดสมานรัตนารามหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการนี้เป็นการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม กล่าวคือเมื่อทำกิจกรรมหรือโครงการอะไรก็ตาม เช่น ทำเกี่ยวกับตลาดน้ำ โรงพยาบาล พื้นที่เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น การร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนนั้นจะเป็นการทำให้เกิดความยั่งยืนได้ พร้อมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ร่วมไปด้วย ดังจะเห็นได้จากผู้นำชุมชนต่าง ๆ ที่ได้มาให้ข้อคิดเห็นจะระบุไว้อย่างชัดเจนว่าประชาชนตามชุมชนของตนเองได้รับประโยชน์ทั้งในทางวัตถุ เช่น บุตรหลานได้รับทุนการศึกษา เป็นต้น และประโยชน์ทางจิตใจ เช่น ทางวัดได้มีพื้นที่การถวายสังฆทาน พื้นที่การใช้ชีวิตสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่วัดและแนวทางของเจ้าอาวาสนั้นได้แสดงความเมตตากรุณา การเสียสละ การแบ่งปัน การได้มีโอกาสทำบุญทุกครั้งที่ได้มาเยี่ยมชมวัด ดังนั้น กิจกรรมหรือโครงการของเจ้าอาวาสหรือทางวัดสมานรัตนาราม จึงเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างในการดำเนินการได้ เพราะได้รับความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากผู้นำชุมชนหรือหมู่บ้านนั่นเอง

ชาวต่างประเทศ

จะเห็นได้ชัดว่ากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของทางวัดสมานรัตนารามหรือของเจ้าอาวาสนั้นได้รับการสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังนานาชาติด้วย ดังจะเห็นได้จากที่มีชาวประเทศมาเยี่ยมชมวัด ร่วมกิจกรรม และให้ความร่วมมือช่วยเหลือเสียสละจตุปัจจัยด้วย จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการจัดกิจกรรมหรือโครงการสาธารณสงเคราะห์ต่าง ๆ ของทางวัด เช่น การเปิดตลาดน้ำ ก็ทำให้วัดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาไปด้วย และการมีโรงพยาบาลเพื่อบำบัดทุกข์ของประชาชน ก็ทำให้เกิดความชัดเจนในการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เกื้อกูลประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินงานต่าง ๆ จึงทำให้ชาวประเทศได้เข้ามาเยี่ยมและให้ความร่วมมือกับทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสในสงเคราะห์ประชาชน ซึ่งเท่ากับเป็นการทำให้กิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดมีความยั่งยืนและได้ประโยชน์แก่ประชาชนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ชาวบ้านทั่วไป

สำหรับประชาชนที่มารับบริการหรือได้รับความสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เกื้อกูลจากทางวัดสมานรัตนารามหรือจากทางเจ้าอาวาสนั้นถือว่าเป็นเสียงสะท้อนที่ชัดเจนที่สุด เพราะเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการที่มีประชาชนเป็น

เป้าหมายทั้งหมด ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการย่อมตกแก่ประชาชนเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนได้เข้ามาเปิดร้านค้า ร่วมเปิดพื้นที่ทางเศรษฐกิจชุม เปิดตลาดน้ำ จัดตั้งโรงพยาบาล หรือเปิดพื้นที่ให้ชีวิตแก่บรรดาสัตว์ทั้งหลาย แนวทางการดำเนินงานเหล่านี้เชื่อมั่นได้เลยว่าประโยชน์ย่อมตกกับประชาชนทั้งหมดในละแวกใกล้วัดและไกลวัด พร้อมทั้งสามารถมองไปถึงอนาคตได้ว่างานสาธารณสงเคราะห์ของทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสจะยั่งยืนและมีคนในสมัยหน้ามาให้ความร่วมมือ สืบทอดและสืบต่อได้แน่นอน ดังจะเห็นได้จากที่มีบุตรหลานของประชาชนได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาในสาขาวิชาการที่ถนัดตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสไว้ในอนาคตรอแล้ว

พระภิกษุ

สำหรับกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการนั้นล้วนได้รับความร่วมมือจากฝ่ายพระภิกษุทั้งในและนอกวัด ดังจะเห็นได้จากที่มีพระเถรานุเถระเข้ามาเยี่ยมชมและให้ความมือเป็นอย่างดี ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ทั้งในและนอกจังหวัด อนึ่ง การดำเนินการสงเคราะห์สำหรับพระภิกษุ ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสก็จะช่วยเหลือสนับสนุนในเชิงการดำเนินชีวิตแบบบรรพชิตและให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุในและนอกวัด จนในที่สุด ได้เกิดพระภิกษุที่ทรงคุณค่าไว้ในพระพุทธศาสนาได้

๔.๗ บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดสมานรัตนารามหรือทางเจ้าอาวาส ซึ่งมีตั้งแต่การเปิดพื้นที่การให้ชีวิต การสร้างโรงพยาบาล เปิดตลาดน้ำ มีพื้นที่ให้มีการถวายสังฆทาน มีพื้นที่ช่วยเหลือประชาชนแก้ปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ การพื้นที่ทางเศรษฐกิจ และการให้ทุนการศึกษาแก่ลูกหลานของประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ แต่เรียนดีและมีความตั้งใจตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในทุกระดับชั้น จึงทำให้สรุปได้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของเจ้าอาวาสหรือของทางวัดสมานรัตนารามนี้เป็นต้นแบบสำหรับการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ที่มุ่งให้เกิดความสุขกายสุขใจแก่ประชาชนที่มารับบริการ ตลอดทั้งเพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการเกิดความยั่งยืนต่อไปในภายภาคหน้าด้วย จึงต้องการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดถึงผู้นำชุมชนด้วย เพราะหน่วยงานและบุคคลเหล่านี้จะเป็นหน่วยประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน จนในที่สุด กิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการทั้งหมดจะเกิดความชัดเจน ความร่วมมือ และประชาชนก็จะมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมด้วยนั่นเอง

๕ พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ
วัดเทพสรธรรมาราม
จังหวัดปทุมธานี (ฝ่ายธรรมยุต)

๕.๑ บทนำ

วัดเทพสรธรรมาราม เป็นวัดที่มีเจ้าอาวาสที่มีวิสัยทัศน์ทั้งในแง่การปฏิบัติส่วนตน โดยเป็นพระที่เต็มพร้อมด้วยการปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นลูกของบิดามารดาและเป็นผู้ปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้า ด้วยการจัดการส่งเสริมให้มีการขจัดทุกข์และสร้างสุขให้กับพระภิกษุสงฆ์ด้วยกัน ตลอดจนชาวบ้านที่ได้มาพึ่งใบบุญ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่ทางเจ้าอาวาสหรือทางวัดได้ดำเนินการนั้น เป็นการช่วยเหลือทั้งในด้านวัตถุสิ่งของและด้านจิตใจ กล่าวคือเจ้าอาวาสหรือทางวัดได้ให้ความช่วยเหลือในระดับรายบุคคลและในระดับสังคม ชุมชน หมู่บ้าน โดยเป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทุกระดับ

๕.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดเทพสรธรรมาราม

เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาเป็นไปตั้งแต่อดีตกาลเป็นต้นมาจวบจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ทางคณะผู้จัดทำคู่มือจึงจักได้นำเสนอข้อมูลให้ทราบกันเป็นเบื้องต้นดังนี้

วัดเทพสรธรรมาราม เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ในตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีพระอาจารย์เทียนชัย ชัยทีโป เป็นเจ้าอาวาส วัดเทพสรธรรมารามเดิมเป็นสถานปฏิบัติธรรมบายตี๊กเจีย ตั้งวัดเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ คำว่า บายตี๊กเจีย เป็นภาษาเขมร เป็นคำที่หลวงปู่สรวงมักกล่าวให้พรเสมอ ๆ คำว่าบายเป็นภาษาเขมร แปลว่า ข้าว ตี๊ก แปลว่า น้ำ และเจียแปลว่า ดี รวมแล้วคำว่าบายตี๊กเจีย แปลว่า ข้าวน้ำดี วัดเทพสรธรรมารามประดิษฐานพระพุทธปฏิมา พระสีวลี พระอุปคุต พระเศรษฐีนวโกฏิ องค์พ่อจตุคามรามเทพ พระพรหม พระโพธิสัตว์กวนอิม หลวงปู่ทวด สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรังสี) ฤาษีตาไฟ รูปเหมือนของหลวงปู่สรวงองค์ใหญ่

๕.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดเทพสรธรรมาราม

ทางวัดเทพสรธรรมารามมีกิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือจุนเจือประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยเป็นกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าวนั้นเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญาของประชาชนที่ประสบกับความทุกข์ได้ยากทั้งทางกายและทางจิตใจ ดังต่อไปนี้

วัดพระธรรม

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามต้องการที่จะแก้ปัญหาให้กับประชาชนที่ประสบกับปัญหาในด้านความคิดอ่านเพื่อทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น กล่าวคือเมื่อประชาชนเข้ามาในบริเวณวัดแล้ว ทางวัดก็จะมีการให้คติธรรม แนวคิด หลักการ ตลอดถึงวิธีการปฏิบัติตนให้สามารถผ่านพ้นปัญหาไปได้ ทั้งนี้ ปัญหาเหล่านั้นทั้งหมดที่ประชาชนเผชิญอยู่จะไม่หมดสิ้นไปเสียทีเดียว แต่ปัญหาเหล่านั้นจะค่อยทุเลาเบาบางลง จนในที่สุด ประชาชนก็จะประสบกับความสุขที่สามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้โดยเป็นการบูรณาการหลักการหรือแนวคิดที่ได้จากวัด

ดูแลพระภิกษุอาพาธ

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่พระภิกษุสงฆ์ภายในวัดหรือที่อื่นที่เข้ามาอยู่อาศัยแล้วเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือไม่สบาย ดังนั้น การมีสวัสดิการหรือค่าใช้จ่ายเพื่อการดูแลอุปัฏฐากพระภิกษุสงฆ์ที่เจ็บป่วยย่อมเป็นสิ่งจำเป็น และเมื่อทางวัดได้มีการสงเคราะห์ดูแลเช่นนี้แล้วย่อมทำให้เกิดความอยู่สบายของพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่อาศัยภายใน ด้วยต่อไปก็จะได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วย

สวดมนต์วันอาทิตย์

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้ทำเป็นประจำตลอดมา โดยพิจารณาเห็นว่าเมื่อประชาชนได้มาเข้าร่วมสวดมนต์ในวันอาทิตย์แล้ว จะทำให้เกิดความสบายกายและใจ ตลอดถึงเกิดสมาธิจนสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตในทางที่ดีขึ้น เรียกว่าเมื่อมาสวดมนต์แล้ว ชีวิตความเป็นอยู่ก็สุขสบายขึ้น และเมื่อกลับไปทำการงาน ประสิทธิภาพประสิทธิผลในงานก็มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงทำให้กิจกรรมหรือโครงการนี้สามารถเป็นเครื่องมือที่ทางวัดใช้เป็นการทำให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามได้ พร้อมทั้งสามารถทำให้เกิดการขยายคนขยายธรรมต่อไปในสังคมระดับครอบครัวของแต่ละคนที่เข้ามาร่วมได้

ถวายสังฆทาน

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามนี้ต้องการที่จะให้ประชาชนได้ทำร่วมกันหลังจากที่เข้ามาในบริเวณวัด ทั้งมากันเป็นแบบกลุ่มหรือแบบรายบุคคล ทั้งนี้ เมื่อประชาชนได้พัฒนาตนด้วยการถวายสังฆทานแล้วย่อมทำให้เกิดความสุขใจที่ได้ทำบุญสุนทาน จนทำให้เลิก ลด ละความโลภมาก ความริษยา อิจฉา ที่มีอยู่ในใจของประชาชนได้

ช่วยเหลือแก้ปัญหาโควิด-๑๙

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้เล็งเห็นถึงความทุกข์ยากลำบากกายใจของประชาชนในพื้นที่ใกล้และไกลที่ได้รับผลกระทบด้านต่าง ๆ จากภยันตรายที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบายของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ กล่าวคือในแต่ละวันนั้น ทางวัดได้ตั้งโรงทานเพื่อให้ประชาชนได้มีอาหารการกินที่จะพอทำให้มีชีวิตอยู่ต่อไป พร้อมทั้งได้มอบสิ่งของที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตติดไม้ติดมือไปด้วย นอกจากที่ได้รับประทานอาหารการกินแล้ว

เทกระจาด

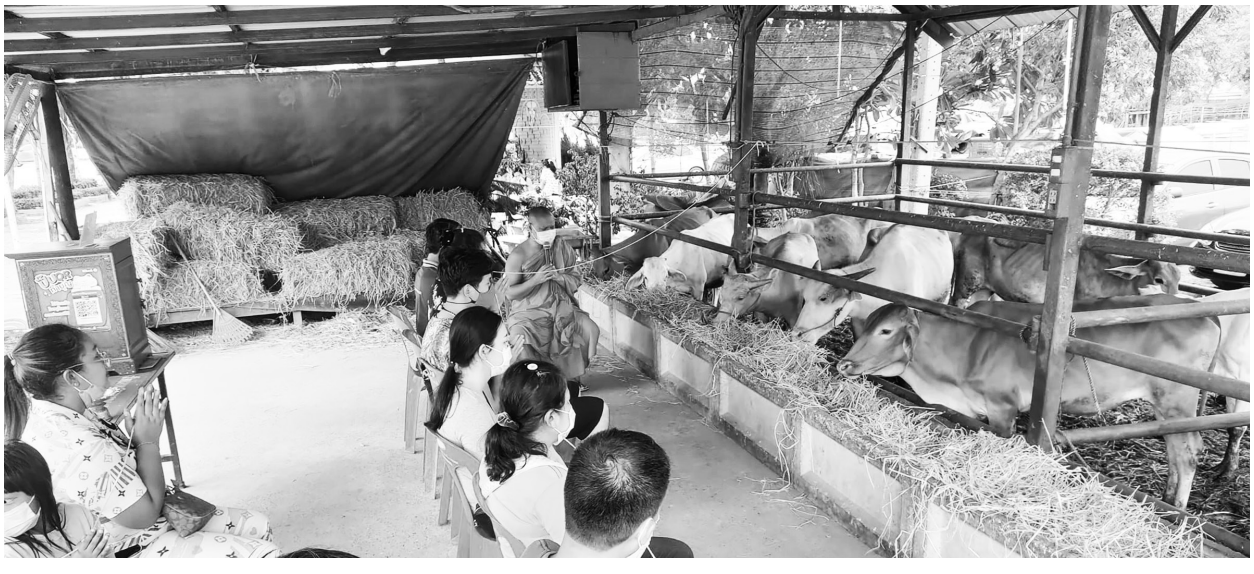
กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้จัดขึ้นเป็นประจำ เพื่อจักได้เป็นพื้นที่แห่งการแบ่งปัน ช่วยเหลือและทำให้ประชาชนได้มีโอกาสทำบุญสุนทานร่วมกันไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อทางวัดได้จัดการเทกระจาดแล้วก็จะมีประชาชนมาร่วมรับแจกทานเป็นจำนวนมาก พร้อมกันนี้ ก็ได้มีประชาชนส่วนหนึ่งได้มาร่วมมือกับทางวัดในการร่วมด้วยช่วยเหลือกันในการเทกระจาดเพื่อแบ่งเบาความทุกข์ยากลำบากทางให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้

ตลาดน้ำ

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชน เพื่อดำเนินการส่งเสริมการกระจายรายได้สู่ประชาชน ด้วยว่าเมื่อทางวัดได้เป็นพื้นที่ในการเปิดการทำมาค้าขายแล้ว ย่อมทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดรายได้ มีการใช้จ่ายเพื่อการทำมาหากินอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีระหว่างกันของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อประชาชนได้มีพื้นที่ทำมาค้าขายแล้ว เศรษฐกิจชุมชนย่อมกระจายออกไป และแต่ละคนก็ได้รู้จักมักคุ้นกันมากขึ้น จนทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

กวาดถนนจัดการขยะ

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามต้องการที่จะให้เกิดความสบายในการเดินทางไปมา สืบเนื่องจากว่าถนนหนทางในชุมชนละแวกวัดนั้นไม่ค่อยจะอำนวยต่อการเดินทางไปมา กล่าวคือถนนหนทางนั้นมีเศษขยะจากขวดแก้วที่แตกหรืออื่น ๆ ที่จะเป็นอันตรายต่อผู้คนที่เดินทางไปมาสู่กันและกันได้ ดังนั้น การจัดเก็บและกวาดขยะตามท้องถนนหนทางจึงเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์ให้ประชาชนที่เดินทางไปมาเกิดความสบายกายใจได้

ไถ่ชีวิตโคกระบือ

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้เล็งเห็นถึงสวัสดิภาพความปลอดภัยในชีวิตของสรรพสัตว์ จึงได้จัดการไถ่ชีวิตโคกระบือ โดยได้มีประชาชนที่มีจิตใจเมตตาดีงามเข้าร่วมดำเนินการ ซึ่งย่อมเป็นการสะท้อนถึงทางวัดที่เป็นพื้นที่สงเคราะห์ชีวิตสัตว์ให้อยู่รอดปลอดภัย ตลอดจนทำให้ประชาชนได้ปลูกฝังความเมตตากรุณาขึ้นในจิตใจตนเองด้วย

ให้ทุนการศึกษา

กิจกรรมหรือโครงการนี้ ทางวัดเทพสรธรรมารามได้มีการส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ พร้อมทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระของครอบครัวด้วย ดังจะเห็นได้ถึงการมอบทุนการศึกษาให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีนักเรียนนักศึกษาที่เรียนดู ขาดแคลนค่าเทอม โดยกิจกรรมหรือโครงการนี้ทำให้เกิดประชาชนในสังคมที่มีคุณภาพขึ้นได้ เพราะเมื่อได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาแล้วจบออกไป ก็ได้ประกอบการงานที่สุจริตและเป็นทรัพยากรบุคคลทางสังคมที่มีคุณภาพต่อไป

๕.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดเทพสรธรรมาราม

จากโครงการหรือกิจกรรมที่ต่าง ๆ ที่ทางวัดเทพสรธรรมารามดำเนินการเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์ ประชาชน นักเรียนนักศึกษา ชุมชน และสัตว์โลก จึงทำให้เข้าได้ว่าทางวัดได้เสียสละแบ่งปัน สงเคราะห์อนุเคราะห์เกื้อกูลอยู่อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการดำเนินงานการสงเคราะห์เกื้อกูลดังกล่าวทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่สุกสดใส โดยสามารถแบ่งกล่าวนำเสนอได้ดังนี้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

เกิดการเรียนรู้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดเทพสรธรรมารามได้ดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนและชุมชนนั้นเป็นการสอดแทรกหรือส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติด้วย กล่าวคือทุกครั้งที่ประชาชนได้รับการสงเคราะห์เกื้อกูลจากทางวัดนั้น ทางวัดก็จะได้เทศนาบอกกล่าวหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่สำคัญให้ประชาชนได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย จนในที่สุด ทำให้ประชาชนได้เกิดความลึกซึ้งในหลักคำสอนและนำไปปฏิบัติให้เป็นปกติสุขในชีวิต

เกิดการช่วยเหลือพระภิกษุอาพาธ

ทางวัดเทพสรธรรมารามนอกจากจะสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนแล้ว การดูแลสุขภาพกายใจของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาก็มีส่วนสำคัญ เพราะเมื่อพระภิกษุสงฆ์มีคุณภาพชีวิตที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บย่อมจะสามารถปฏิบัติขัดเกลาตนและปฏิบัติศาสนกิจเพื่อการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ พร้อมทั้งสามารถช่วยเหลือกิจกรรมหรือโครงการที่วัดจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยากอีกทางหนึ่งด้วย

เกิดมีวัตถุสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิต

การที่ทางวัดเทพสรธรรมารามได้มีกิจกรรมหรือโครงการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลพุทธบริษัททั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์หรือประชาชนทั่วไปแล้ว จะเห็นได้ถึงการที่แต่ละคนที่ได้รับการช่วยเหลืออนุเคราะห์เกื้อกูลจากทางวัดแล้วสามารถประคับประคองชีวิตให้อยู่อย่างสุขสบายพอเหมาะพอควรกับสถานภาพของแต่ละคนได้ เรียกว่าเมื่อได้รับสิ่งของหรือหลักการ แนวคิดจากทางวัดแล้ว ย่อมทำให้เกิดชีวิตทั้งในด้านกายภาพและจิตภาพโปร่งโล่งได้ โดยเฉพาะด้านกายแล้ว ทำให้เกิดความเพียงพอและพอเหมาะสมกับการพัฒนาชีวิตได้

เกิดการส่งเสริมนิสัยการให้ช่วยเหลือผู้อื่น

กิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดเทพสรธรรมารามดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนนั้นมุ่งให้เกิดการยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจนทำให้แต่ละคนสามารถช่วยเหลือตนเอง ยืนด้วยลำแข้งตนเองได้ตลอดไป เรียกว่าการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลจากทางวัดนี้จะไม่ใช่แค่การทำการช่วยเหลือเพียงแค่บางครั้งคราว แต่เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนยืนได้และยืนยาวตลอดไป โดยเฉพาะเมื่อประชาชนเกิดชีวิตที่มีคุณภาพแล้วก็จะได้มาช่วยเหลือแบ่งปันให้คนอื่นต่อไป

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

เกิดมีเทคนิคหรือวิธีการสร้างความสุขสงบ

การคิดได้และคิดเป็นนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทางวัดเทพสรธรรมารามมุ่งเน้นหลังจากที่อนุเคราะห์ สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนแล้ว กล่าวคือกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดดำเนินการล้วนต้องการที่จะให้ประชาชนเกิดการกินดีอยู่สบาย แต่ลำพังแค่การอิ่มท้องหรือร่างกายไม่ทุกข์ร้อนนั้นยังไม่เพียงพอหรือไม่ยั่งยืนได้ ดังนั้น ทางวัดจึงได้ทำทั้งกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำให้ประชาชนเกิดปัญญาสร้างสุขที่ยั่งยืนให้กับตนเอง พร้อมทั้งสามารถช่วยเหลือคนอื่นได้ต่อไป

เกิดการได้ปัญญารู้คิดกลับไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

การมีทักษะในการแก้ปัญหา มีปัญญาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความสุขกายสุขใจได้ถือว่าเป็นเป้าหมายในการสงเคราะห์ของทางวัด เพราะเมื่อทางวัดได้สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนด้วยวัตถุสิ่งของแล้ว การเพิ่มเติมเสริมเขี้ยวเล็บทางสติปัญญาเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเข้าใจโลกธรรมก็เป็นหลักการสงเคราะห์ของทางวัดด้วย

เกิดมีองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาชีวิต

ทางวัดเทพสรธรรมารามได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาชีวิตที่ประชาชนเผชิญอยู่ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องปากท้อง การขาดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ทางวัดจึงได้สงเคราะห์ประชาชนและชุมชนด้วยสิ่งของต่าง ๆ มากมายตลอดมา แต่การที่จะทำให้ประชาชนสามารถยืนด้วยลำแข้งตนเองคือการทำให้ประชาชนสามารถมีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเอง เรียกว่าทางวัดได้ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจนทำให้เกิดปัญญาเครื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนได้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

เกิดพื้นที่ทางเศรษฐกิจชุมชน

นอกจากสงเคราะห์ประชนแล้ว ทางวัดเทพสรธรรมารามได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนในการส่งเสริมพื้นที่ทางเศรษฐกิจ ด้วยการเปิดตลาดน้ำ ทำให้ประชาชนได้มีพื้นที่ค้าขาย ประชาชนมีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันและกันมากขึ้น จนในที่สุดทำให้เกิดการรู้จักกันและกัน รักและสามัคคีกันมากขึ้นด้วย

เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

กิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดเทพสรธรรมารามดำเนินการนั้นได้ทำให้ประชาชนเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง กล่าวคือเมื่อทางวัดได้กลายเป็นพื้นที่แห่งการทำมาค้าขายหรือเป็นพื้นที่เศรษฐกิดแล้ว ย่อมทำให้ประชาชนเกิดความผ่อนคลายในเรื่องความทุกข์ยากทางกายได้ จนเมื่อประชาชนเกิดความสุขกาย อิ่มท้องแล้ว การอยู่อย่างสงบสันติสุขย่อมเกิดขึ้นได้ เรียกว่าประชาชนจะไม่เบียดเบียนกันและกัน รักกัน ไม่หวาดระแวงกันและกันนั่นเอง

เกิดการรักหวงแหนในสถาบันพระมหากษัตริย์ ชาติ และศาสนา

จากที่ทางวัดเทพสรธรรมารามมีกิจกรรมหรือโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์และประชาชนโดยทั่วไป ผลทางอ้อมย่อมเกิดความสันติสุขในพื้นที่หรือสังคมได้ กล่าวคือเมื่อประชาชนต่างรัก สามัคคีกัน ไม่คิดร้ายต่อกันและกัน ย่อมจะเกิดความหวงแหนและเห็นคุณค่าของสถาบันหลักทางสังคมได้

๕.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดเทพสรธรรมาราม

จากที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดเทพสรธรรมารามดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลพระภิกษุสงฆ์ ประชาชน ชุมชน นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนหมู่สัตว์เลี้ยง ดังนั้น จึงกล่าวว่าทางเจ้าอาวาสวัดนั้นได้เป็นแบบอย่างหรือต้นแบบที่จะทำให้พื้นที่อื่นหรือผู้อื่นนำไปลอกเลียนแบบได้ ดังนั้น ลักษณะเฉพาะต้นแบบที่ได้จากกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดดำเนินการนั้นมีดังนี้

การเป็นผู้นำ

จากที่ทางวัดเทพสรธรรมารามหรือเจ้าอาวาสได้ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ทั้งในแง่การสงเคราะห์อนุเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลทายกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญานั้นล้วนมาจากการที่ผู้นำวัดหรือเจ้าอาวาสมีความเป็นผู้นำหรือมีวิสัยทัศน์มองไกล มองออก และเข้าใจจิตใจของผู้คนได้ กล่าวคือการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นนั้นไม่ใช่เป็นกิจที่จะทำได้ง่าย ต้องใช้ความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว มีความคิดปรารถนาดีกับผู้อื่นเสมอ ทั้งนี้ การปฏิบัติตนและการสงเคราะห์ทางวัตถุทางกายหรือทางการให้แนวคิด ธรรมะ หลักการ ล้วนมาจากการที่มีความเป็นผู้นำสูง ไม่สะทกสะท้านต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ขณะที่ลงมือสงเคราะห์ช่วยเหลือนั่นเอง อนึ่ง การดำเนินการของเจ้าอาวาสจัดได้ว่ามีความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในด้านอัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน ด้านธัมมัญญุตา การเป็นผู้รู้จักเหตุ และด้านอัตถัญญุตา การเป็นผู้รู้จักผล เป็นอย่างมาก เพราะลักษณะแห่งความเป็นผู้นำนั้นต้องมีความชัดเจนในเป้าหมายหรืออุดมการณ์ในสิ่งที่ลงมือทำ

การเป็นผู้ให้

กิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดเทพสรธรรมารามสงเคราะห์ประชาชนนั้นมุ่งเป้าไปที่การขจัดทุกข์ให้หมดไป โดยเฉพาะทุกข์ทางกายที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนสิ่งของดำเนินชีวิตรายวันหรือแม้แต่เรื่องทุนการศึกษาที่ประชาชนในพื้นที่หรือที่อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือที่จะใช้เป็นทุนสนับสนุนการศึกษาเพื่อต่อไปนักเรียนนักศึกษาจะได้เป็นขุมกำลังที่สำคัญของประเทศชาติต่อไป ทางวัดก็ให้ความสำคัญไม่แตกต่างไปจากการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้แนวคิด ธรรมะ หลักการ ความรู้ความเข้าใจในชีวิตผ่านหลักธรรมที่ปรากฏในการสวดมนต์บ้าง ดังนั้น การให้ธรรมะคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อให้ประชาชนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำก็มีความสำคัญเหมือนกับการให้วัตถุสิ่งของ ซึ่งเป็นไปตามหลักการในสัปปุริสธรรม ๗ ประการ ด้านปริสัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบริษัท และด้านมัตตัญญุตา ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักประมาณ ที่นับว่ามีความสำคัญ เพราะหากไม่มีลักษณะตามหลักธรรมดังกล่าวแล้ว การเป็นผู้ให้ย่อมเกิดขึ้นได้ยาก โดยเฉพาะการให้ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้วยผู้รับนั้นมีอยู่อย่างไม่ขาดสายนั่นเอง

ความมีเมตตากรุณา

เจ้าอาวาสหรือผู้นำวัดเทพสรธรรมารามสามารถดำเนินกิจกรรมหรือโครงการช่วยเหลือสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์และประชาชนได้นั้นล้วนอาศัยบารมีภายในจิตใจ ซึ่งก็คือความรักใคร่ สงสาร ต้องการให้พ้นจากความทุกข์ยาก ต้องการให้กินดีอยู่สบาย ไม่เดือดร้อนในการทำมาหากินนัก เรียกว่าทุกการดำเนินการของเจ้าอาวาสนั้นคือการผลักดันจากความเมตตากรุณาภายในจิตใจสู่การขจัดความทุกข์ยากภายนอกเป็นสำคัญ

ชี้ทางบุญและปัญญา

จากการที่เจ้าอาวาสวัดเทพสรธรรมารามมุ่งสงเคราะห์เกื้อกูลประชาชนผ่านการช่วยเหลือสิ่งของที่ทำให้ความทุกข์ทางกายทุเลาเบาบางลง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดมีขึ้นภายในจิตใจและวิถีชีวิตรายวันของประชาชนนั้นก็สำคัญ เพราะการที่ทางวัดมีกิจกรรมหรือโครงการนั้น ความรู้ความสามารถในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การติดอาวุธคือปัญญาเพื่อขจัดปัญหาชีวิต ทางวัดจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยทำให้ประชาชนมีปัญญาและได้ทำบุญกุศลอย่างถูกต้องดีงาม ยั่งยืน ติดตัวไปเสมอ สรุปแล้ว การดำเนินงานของเจ้าอาวาสที่ทำได้อย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าวนี้ย่อมเป็นเพราะการให้ความสำคัญกับบุคคลต่าง ๆ ที่เข้ามารับบริการให้ความช่วยเหลือนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ ในด้านปุคคลัญญุตา ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบุคคล

ส่งเสริมการศึกษา

ในหลาย ๆ กิจกรรหรือโครงการที่ทางเจ้าอาวาสดำเนินการนั้น มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลนักเรียนนักศึกษาเพื่อให้เกิดสติปัญญาจนสามารถเรียนจบตามหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นอย่างไม่ฝืดเคืองนัก เรียกว่าต้องการที่จะส่งเสริมให้เกิดปัญญาที่จะให้เกิดทักษะในการทำมาหากินหรือเลี้ยงชีพตนเองได้ ตลอดจนสามารถช่วยเหลือเผื่อแผ่ผู้อื่นได้หลังจากจบการศึกษาแล้ว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ ในด้านกาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล ได้ เพราะเป็นการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลที่มารับความช่วยเหลือและช่วงเวลาที่ควรให้ความอนุเคราะห์สงเคราะห์เกื้อกูล กล่าวคือการส่งเสริมการศึกษานี้ต้องให้การสนับสนุนตั้งแต่เป็นเด็กและเยาวชน เพราะต่อไปคนเหล่านี้ก็จะเอาตัวรอดได้และเป็นกำลังของสังคมและประเทศชาติได้

๕.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

จากกิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดที่ทางวัดเทพสรธรรมารามดำเนินการอยู่แล้วและจะดำเนินการให้เกิดมรรคผลกับพระภิกษุสงฆ์ ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการทั้งหมดนั้นค่อย ๆ ดำเนินไป โดยได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ไม่ใช่แค่ทางวัดหรือทางเจ้าอาวาสดำเนินการอย่างโดดเดี่ยวรูปเดียวเท่านั้น แต่เป็นการช่วยเหลือจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งนี้ บุคลิกลักษณะของเจ้าอาวาสที่มีความสมบูรณ์แบบทั้งภายในใจที่บริสุทธิ์ มุ่งประโยชน์คนอื่น ๆ หรือประชาชนทั่วไปเป็นที่ตั้ง ไม่ได้มีความคิดแอบแฝง ตรงไปตรงมา มีความเมตตากรุณาอย่างหาที่สุดไม่ได้ และที่สำคัญคือการมีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีการน้อมนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น การเสียสละแบ่งปัน การให้ความสำคัญกับการสวดมนต์หรือทำสมาธิ เป็นต้น เหล่านี้ทั้งหมดจะเห็นหรือตรวจสอบได้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากประชาชนแต่ละคนจนถึงสังคมโดยรวมดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ

จากการที่ทางวัดมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ กล่าวคือกิจกรรมที่ร่วมมือกับทางหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน ได้ทำให้พื้นที่ของวัดและหน่วยงานต่าง ๆ เกิดความพึงพอใจและมีส่วนร่วมจนได้ทำให้เกิดมีทิศทางและ

นโยบายที่หน่วยงานเหล่านั้นจะประสานให้ความร่วมมือต่อ ๆ ไป เรียกว่าถึงแม้ผู้บริหารหน่วยงานเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความร่วมมือกันสร้างแหล่งการทำมาหากินหรือเศรษฐกิจ ก็จะมีต่อไปอีกเรื่อย ๆ จึงเห็นได้ชัดว่าหน่วยงานเหล่านี้นอกจากจะให้ความร่วมมือประสานช่วยเหลือแล้ว ก็ยังได้รับประโยชน์จากกิจกรรมจนเรียกว่ากิจกรรมหรือโครงการลักษณะนี้ของทางวัดจะยั่งยืนอยู่คู่กับชุมชน โรงเรียน สังคมและประเทศชาติ

ผู้นำชาวบ้าน

จากที่ได้มีพูดคุยสนทนากับชาวบ้านที่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดดำเนินการ ได้ทำให้เห็นถึงความสุขกายสบายใจในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือในเรื่องปากท้อง ประชาชนก็ได้มีวัตถุสิ่งของที่เพียงพอกับการดำเนินชีวิต จนทำให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่เกิดความรักเคารพ ไว้ใจผู้นำชาวบ้านที่ได้มาให้ความร่วมมือประสานการทำงานในกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดต่าง ๆ เรียกว่านอกจากประชาชนได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือจากทางวัดแล้วยังทำให้ประชาชนและผู้นำเกิดความรัก สมัครสมานสามัคคีกันด้วย

ชาวต่างประเทศ

มีบางกิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดเทพสรธรรมารามดำเนินการแล้วชาวต่างชาติที่มาเห็นมาร่วมเกิดความพึงพอใจ ความรู้สึกสุขกายสบาย ตัวอย่างเช่น การได้ร่วมสวดมนต์จนทำให้เกิดความสงบสุข จนในที่สุด ชาวต่างชาติก็ได้กลับมาร่วมอยู่เสมอ ตลอดทั้งได้มาร่วมให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ประชาชนอื่น ๆ อีกด้วย

ชาวบ้านทั่วไป

กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางวัดดำเนินการนั้นทำให้ประชาชนหลากหลายชุมชนและสถานภาพเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์ไปตามความต้องการ กล่าวคือหากประชาชนต้องการความสงบ ความรู้ หรือต้องการวัตถุสิ่งของทางวัดก็มีให้ ตลอดการช่วยเหลือสรรพสัตว์ที่มีความทุกข์ให้รอดพ้นจากความตาย ก็มีการไถ่ชีวิต ดังนั้น จึงกล่าวได้การสงเคราะห์เกื้อกูลของทางวัดนั้น ประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์กันทั้งในระดับกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญาแน่นอน

พระภิกษุ

ในกิจกรรมหรือโครงการของทางวัดเทพสรธรรมารามนี้ นอกจากสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลวัตถุสิ่งของ พื้นที่ทำมาค้าขายให้กับประชาชนแล้ว ทางวัดยังได้เล็งเห็นความอยู่สุขสบายตามสภาพแห่งการเป็นบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้ที่หลีกหนีไม่พ้นการเจ็บไข้ได้ป่วย ดังนั้น การจัดสวัสดิการช่วยเหลือ ดูแล อุปัฏฐากพระภิกษุสงฆ์ที่เจ็บไข้ได้ป่วยจึงเป็นสิ่งจำเป็น และจะเห็นได้อย่างเป็นประจักษ์ในกิจกรรมหรือโครงการนี้ เพราะมีพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดและอื่นมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความพึงพอใจในการอยู่ในเพศบรรพชิต พร้อมทั้งได้เป็นขุมกำลังในการทำงานสงเคราะห์เกื้อกูลของทางวัดและเจ้าอาวาสได้

๕.๗ บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เห็นได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการของทางวัดเทพสรธรรมารามนี้ถูกขับเคลื่อนด้วยภาวะความเป็นผู้นำหรือมีวิสัยทัศน์ของเจ้าอาวาส ตลอดจนการมีจิตเมตตากรุณาต่อพระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไปเป็นที่ตั้ง ตลอดทั้งมุ่งประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศชาติเป็นเป้าหมายสูงสุด ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมหรือโครงการที่วัดทำนั้นมีเป้าหมายแห่งการเสริมสร้างความรู้สักรักหวงแหนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์นั่นเอง

บทที่ อ

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์

ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ

พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขามาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาบุคคลทั่วไป ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และมีเมตตา เพื่อให้กลุ่มคนต่าง ๆ สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญา และเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการต้องสามารถแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนาบุคคลอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญา

ทั้งนี้การพัฒนาบุคคลดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีล หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตน และสังคม สมาธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ)

ตามหลักการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม สู่การจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง มีการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และมีการวัดผลผ่านหลักภาวนา ๔ ตามที่เป็นจริง ในบทนี้มุ่งอธิบายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธต้นแบบประกอบด้วย

- พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ วัดบูรพาราม จังหวัดปัตตานี
- พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร. วัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี
- พระครูโกศลศาสนวงศ์ วัดกันทรอมใต้ จังหวัดศรีสะเกษ
- พระราชวชิรธาดา วัดพัชรกิติยาภาราม จังหวัดหนองบัวลำภู
- พระครูศาสนกิจจาทร วัดลานแซะ จังหวัดพัทลุง
- พระเทพเสนาบดี วัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี
- พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑ พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ วัดบูรพาราม จังหวัดปัตตานี

๑.๑ บทนำ

พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ (ท่านขาว) เจ้าอาวาสวัดบูรพาราม/ประธานกองทุนที่ดิน/หัวหน้าฝ่ายแผนงานโครงการสาธารณสงเคราะห์ ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพระที่ทำงานเสียสละทั้งร่างกายและจิตใจ ท่านทำงานพื้นที่วัดบูรพาราม จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงต่ออันตรายเนื่องจากมีเหตุการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะผลกระทบ จากสถานการณ์ความรุนแรง ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ราษฎรไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุรุนแรงของ ผกร. ราษฎรส่วนหนึ่งได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ส่งผลให้เกิดความหวาดกลัวและไม่มั่นใจในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในพื้นที่อื่น ทำให้คนในชุมชนลดลงและขาดขวัญกำลังใจ ในปัจจุบันพระสงฆ์และวัดในพื้นที่ ๓จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวโน้มถูกกระทำย่ำยีจากคนนอกศาสนา ทั้งจากการข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย รวมไปถึงการฆ่าพระสงฆ์ ทำให้จำนวนพระสงฆ์ซึ่งจำพรรษาวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวนลดลงอย่างมากและบางวัดไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาเลยกลายเป็นวัดร้าง ส่งผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากว่า พระสงฆ์เป็นกำลังหลัก และเป็นเสมือนผู้นำพาพระพุทธศาสนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้า หากสามารถทำลายพระสงฆ์ได้ เท่ากับสามารถสร้างความสั่นคลอนอันใหญ่หลวงให้เกิดในพระพุทธศาสนาได้นั่นเอง การดำเนินงานพื้นที่ของวัดบูรพารามจึงมีลักษณะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ ได้ดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์มาด้วยดีตลอด การทำงานในพื้นที่ของท่านมีปัญหามากมายแต่ท่านก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาเหล่านั้นมาได้ จึงเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ หากมีการถอดบทเรียนเพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จก็จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือทำงานของพระสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์และเป็นต้นแบบให้กับคณะสงฆ์ สำหรับพื้นที่ของวัดบูรพารามผู้ถอดบทเรียนจะเน้นไปที่งานสงเคราะห์ด้านความมั่นคงเป็นหลักเนื่องจากเป็นพื้นที่มีบริบทเฉพาะตนและมีข้อจำกัดบางอย่างในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

๑.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดบูรพาราม

วัดบูรพาราม (วัดออก) เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่เลขที่ ๓๐๙ หมู่ที่ ๑ ถนนรามโกมุท ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นวัดราษฎร์ สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่เนื่องจากไม่ได้มีการจดบันทึกไว้จึงทำให้มีการคลาดเคลื่อน วัดบูรพารามมีความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์กับวัดตะเคียนทอง (วัดตก) วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลาง) อำเภอยะหริ่ง และ วัดมุจลินทวาปีวิหาร (วัดตุยง) พระอารามหลวง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี วัดบูรพาราม (วัดออก) มีเจ้าอาวาสผลัดกันปกครอง จนมามั่นคงอีกครั้งในสมัยของพระอธิการช่วย อินฺทสโร ท่านปกครองดูแลวัดบูรพาราม จนถึงแก่มรณภาพ ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เมื่อท่านอธิการช่วยถึงแก่มรณภาพ พระครูสุวรรณไพบูลย์ ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอยะหริ่ง ท่านได้มอบหมายให้พระแดง ฐานธมฺโม มาดูแลปกครองวัดบูรพารามต่อมา เมื่อแรกมาอยู่วัดบูรพาราม พระราชมงคลญาณ เล่าว่า มีศาลาบาตร ๑ หลัง มีรูปวาดสวยงาม ท่านเห็นว่ากีดขวางการสร้างทาง และท่านคิดว่าจะสร้างขึ้นใหม่ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ท่านจึงรื้อเสีย ในสมัยนั้นบริเวณวัดบูรพารามมีต้นตะเคียนต้นใหญ่ ๆ จำนวนมาก ในพรรษาแรก ท่าน

ได้นิมนต์พระมาจากวัดปิยารามเพื่อมาจำพรรษา พอมาถึงวัดพระที่มาด้วยถึงกับน้ำตาไหล ท่านได้ซักถามว่าร้องไห้ทำไม พระรูปนั้นบอกว่า “สงสาร ท่านอยู่วัดนี้ได้พรื่อ” ท่านอธิบายว่า คงเห็นว่าพื้นที่วัดเป็นป่า ห่างไกลบ้านประชาชน พอเริ่มเข้าพรรษาท่านจึงนำพระร่วมกันพัฒนาวัด ด้วยการตัดต้นตะเคียนเพื่อนำไม้มาก่อสร้างเสนาสนะต่าง ๆ แต่ท่านเล่าว่า ต้นตะเคียนที่อยู่ในบริเวณวัดนี้ต้นใหญ่ ๆ สองถึงสามคนโอบ ชาวบ้านบางรายขอร้องท่านว่าอย่าตัดเลย ส่วนท่านก็ต้องการพัฒนาวัด ท่านจึงไม่ตัดตามคำร้องขอ แต่ท่านใช้วิธีการขุด แรงงานที่ใช้ก็ใช้แรงงานของพระ บางต้นเริ่มต้นขุดตอนบ่ายโมง เสร็จสิ้นตอนเที่ยงคืนบ้าง ตีหนึ่งบ้าง พระราชมงคลญาณ เล่าว่า ในอดีตที่ท่านมาเป็นเจ้าอาวาสใหม่ ๆ มีหลุมฝังศพของชาวจีนเรียงรายเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางหลุมไม่มีญาติมาทำบุญเป็นระยะเวลานาน ท่านจะขุดปรากฏว่าไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย บางหลุมก็มีกระดูก ท่านจึงได้เก็บรวบรวมไว้ หลังจากนั้นท่านได้ปรับพื้นที่ให้เรียบเสมอกัน ท่านได้พัฒนาวัดบูรพารามให้มีเสนาสนะต่าง ๆ ตั้งแต่ท่านได้เริ่มเป็นเจ้าอาวาส โดยท่านได้เริ่มสร้าง ๑. หอฉัน ช่างคิดค่าแรงและค่าอุปกรณ์บางส่วน ราคา ๗,๐๐๐ บาท แต่ท่านมีเงินเพียง ๒,๐๐๐ บาท นายอ๋ำ ซึ่งเป็นเจ้าของ โรงอ่าง (บริเวณริมคลองยามูใกล้คลองแยกทางไปบ้านป่าหลวง) ได้บอกให้ท่านเริ่มสร้างโดยนายอ๋ำได้บริจาคเงิน และได้เชิญชวนให้ประชาชนร่วมบริจาคในครั้งนี้ด้วย ๒ .กุฏิไม้สองชั้น ๓. ศาลาการเปรียญ ๔ .พระอุโบสถ ๕. เมรุเผาศพ พร้อมศาลา ๖. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ๗.วิหารหลวงพ่อทุ่งคา ในปี ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้สร้างวิหารหลวงพ่อทุ่งคาเสร็จเรียบร้อย และได้มีการฉลอง รวมถึงอัญเชิญหลวงพ่อทุ่งคาจากกุฏิเจ้าอาวาสมาประดิษฐานยังวิหารแห่งนี้ในคราวเดียวกัน ๘. ซุ้มประตูทางเข้าวัดใหม่ หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีทหารเข้ามาใช้วัดบูรพารามเป็นฐานเพื่อดูแลความไม่สงบของประชาชนในเขตอำเภอยะหริ่ง

วัดบูรพาราม เป็นวัดราษฎร์ได้รับการดูแลจากประชาชนมาเป็นอย่างดีตลอดมา ในวันพุธที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงพระกรุณาโปรดให้เชิญผ้าพระกฐินส่วนพระองค์ทอดถวาย ณ วัดบูรพาราม ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่วัดบูรพารามได้รับการอุปถัมภ์จากพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ สร้างความปลาบปลื้มใจให้กับประชาชนในอำเภอยะหริ่งเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบัน วัดบูรพารามมีเสนาสนะที่จำเป็นครบถ้วน ซึ่งได้สร้างขึ้นในสมัยของพระราชมงคลญาณทั้งสิ้น ทำให้วัดบูรพารามมีความมั่นคงเป็นหลักยึดให้กับประชาชนชาวอำเภอยะหริ่ง และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๑.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดบูรพาราม

กิจกรรมหรือโครงการศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศสพ.จชต.) ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (ต.ค.๖๒ - ก.ย.๖๔)

๑. ปัญหาของพระพุทธศาสนาและชาวไทยพุทธ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๒. งานฟื้นฟูวัด/สำนักสงฆ์ร้าง จำนวน ๕ แห่ง

๓. สนับสนุนการบูรณะวัด/สำนักสงฆ์/ที่พักสงฆ์ จำนวน ๕ แห่ง

๔. งานสนับสนุนชุมชนที่มีความพร้อมให้จัดตั้งสำนักสงฆ์/ที่พักสงฆ์ จำนวน ๔ แห่ง

๕. งานส่งเสริมอาชีพ จำนวน ๘ แห่ง

๕.๑) โครงการเกษตรผสมผสานบ้านควนหรันใต้ ตำบลท่าม่วง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

๕.๒) โครงการเกษตรผสมผสานวัดกุสาวดี(วัดตาเกะ) บ้านตาเกะ ตำบลปิยามุมัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

๕.๓) โครงการเกษตรผสมผสานบ้านโกตาบารู ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

๕.๔) โครงการเกษตรผสมผสานบ้านภักดี ตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

๕.๕) โครงการเกษตรผสมผสานบ้านลำไพล ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

๕.๖) โครงการเกษตรผสมผสานวัดศรีภิญโญศรัทธาราม ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

๕.๗) โครงการเกษตรผสมผสานวัดกุหร่า(ร้าง) บ้านสวนโอน ตำตลเปียน อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

๕.๘) โครงการขุดบ่อกักเก็บน้ำสนับสนุนโครงการปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติฯ วัดช้างให้ ตำบลควนโนรี อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดยะลา

๖. จัดโครงการบรรพชาสามเณร และบวชเนกขัมมะศีลจาริณีภาคฤดูร้อน ประจำปี ๒๕๖๔ และอบรมให้ความรู้ธรรม/สอนปฏิบัติธรรม ให้แก่นักเรียน/นักศึกษาและประชานทั่วไป

๗. การซ่อมแซมบ้านชาวพุทธที่ยากไร้ ได้รับความเดือดร้อน จำนวน ๒๕๑ หลัง

๘. การแก้ไขปัญหาที่ดิน จำนวน ๗๗ แห่ง และการขออนุญาตใช้ทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ ตาม พ.ร.บ.๒๔๘๔ ให้กับวัด/สำนักสงฆ์/ที่พักสงฆ์ จำนวน ๒๓ แห่ง

๙. เปิดรับบริจาคสาธารณะ รวมเป็นเงิน ๓๒,๐๓๓,๔๙๙.๓๗ บาท (ซื้อที่ดินเพื่อรักษาพื้นที่, รักษาคน, สร้างบ้านให้ผู้ยากไร้, สนับสนุนโครงการเกษตรผสมผสาน, มอบถุงยังชีพให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน)

๑) จัดซื้อที่ดินบ้านท่าด่าน ตำบลตะโล๊ะกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน ๓ แปลง เนื้อที่ดินรวม ๑๓ ไร่ ๒ งาน ๕๒ ตารางวา ราคา ๑,๑๐๐,๐๐๐.- บาท

๒) จ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของที่ดิน (นายเสถียร เทพสุข) ในการมอบที่ดินเพื่อถวายสร้างวัดและใช้ทำประโยชน์แก่ชุมชน เนื้อที่จำนวน ๑๘ ไร่ เป็นเงินจำนวน ๑,๔๐๐,๐๐๐.- บาท (หนึ่งล้านสี่แสนบาท) ที่ดินตั้งอยู่ที่บ้านศรีภิญโญ ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

๓) จัดซื้อที่ดินถวายเป็นที่ธรณีสงฆ์ วัดมะกรูด ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน ๔๒ ไร่ จำนวน ๑๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๔) จัดซื้อที่ดินที่บ้านตังกาเด็ง ตำบลถ้ำทะลุ อำเภอบังนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน ๓ แปลง เนื้อที่

จำนวน ๔๐ ไร่ ๕๐ ตารางวา ในราคา ๓,๕๓๓,๒๐๘ บาท ทั้งนี้รวมค่าภาษีซื้อขายที่ดิน (สามล้านห้าแสนสามหมื่นสามพันสองร้อยแปดบาทถ้วน) ติดวัดปิยะธรรมาราม บ้านตังกาเด็ง หมู่ที่ ๕ ตำบลถ้ำทะลุ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เพื่อเติมพื้นที่และเติมชาวพุทธ “ชุมชนรอบวัด”

๕) การก่อสร้างบ้าน นางปรินทร์ทิพย์ สิทธิมานนท์ ๓๒๘/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลยามู อำเภออยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นบ้านที่ยากจน/ลำบาก อาศัยอยู่เพียงลำพัง ไม่มีญาติพี่น้อง

๖) ซ่อมแซมปรับปรุงวัดบูรพาราม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท

๗) สนับสนุนโครงการเกษตรผสมผสานบ้านลำไพล ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จำนวน ๙๐,๐๐๐ บาท

๘) โครงการทำบุญ ๑๒๒ วัดใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับเงินบริจาค จำนวน ๑,๑๑๕,๗๐๐ บาท

๙) รับบริจาคเงิน เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติด “ตามแนววิถีพุทธ/พุทธบำบัด”, ช่วยเหลือวัด/สำนักสงฆ์ที่อยู่ห่างไกล, ชุมชนชาวพุทธที่ได้รับความเดือดร้อนจากสถานการณ์ความไม่สงบและโรคระบาดโควิด–๑๙ จำนวน ๑๘๐,๔๔๓.๓๗ บาท

๑๐) ร่วมกับสมาพันธ์ไทยพุทธจังหวัดนราธิวาสและสำนักสงฆ์สายสุวรรณาราม อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เปิดรับบริจาคสาธารณะจัดซื้อที่ดิน จำนวน ๒ ไร่ จำนวน ๑,๐๓๙,๓๒๐ บาท

๑๑) ได้รับบริจาคเงิน จำนวน ๒๒๒,๕๐๐ บาท โดย คณะศิษย์พระอาจารย์ ศิริชัย ชยธมฺโม กลุ่มพระเมตตาแห่งอินทร์บุรี

๑๒) เปิดรับบริจาคสาธารณะเพื่อทอดกฐินและผ้าป่า จำนวน ๓๒๓ แห่ง ๆ ได้รับเงินบริจาค จำนวน ๔,๙๓๕,๕๓๖ บาท (สี่ล้านเก้าแสนสามหมื่นห้าพันห้าร้อยสามสิบหกบาทถ้วน)

๑๓) จัดซื้อที่ดินถวายเป็นที่ธรณีสงฆ์ วัดพลานุภาพ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เนื้อที่ ๕ ไร่ ๓ งาน ๒๓ ตารางวาใช้งบประมาณทั้งสิ้น ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน)

๑๐. ช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนจากอุทกภัย ในพื้นที่ จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี

๑๑. ถวายข้าวสาร, อาหารแห้ง, เทียนพรรษา และมอบถุงยังชีพช่วยเหลือผู้ยากไร้ และกลุ่มคนเปราะบางในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑๒. กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

๑๓. พัฒนาศักยภาพมนุษย์ โดยแนวพุทธศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑๔. โครงการไทยพุทธคืนถิ่น

๑๕. เยี่ยมเยียน/พบปะ พระสงฆ์, วัด และประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศสพ.จชต.) รอบ ๖ เดือน (ตุลาคม ๒๕๖๔ – มีนาคม ๒๕๖๕)

๑. เปิดรับบริจาคสาธารณะวัดละ ๑ บาท
๒. ทอดกฐินและผ้าป่า จำนวน ๓๓๘ แห่ง วัดในพื้นที่ ๓ จังหวัด และ ๔ อำเภอของ จังหวัดสงขลา
๓. ประชุมเชิงปฏิบัติการที่ อำเภอหาดใหญ่ เรื่องยุทธศาสตร์ วิถีไทยจังหวัดชายแดนภาคใต้
๔. ศึกษาดูงานและเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช
๕. ประชุม/หารือ นายอนุชา นาคาศัย เรื่องยุทธศาสตร์ วิถีไทยจังหวัดชายแดนภาคใต้
๖. ศึกษาดูงานโครงการธรรมจาริก

๗. จัดตั้งโครงการ “สืบสานปณิธานพระครูประโชติรัตนานุรักษ์”
๘. จัดตั้งกองทุน “เติมบุญ”
๙. จัดหาทุนเพื่อจัดซื้อที่ดิน เพื่อรักษาพื้นที่และเติมคนพุทธ
๑๐. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดวัดบูรพาราม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

ผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย คือเกิดความปลอดภัยทางร่างกายและทรัพย์สินตลอดทั้งชีวิตของประชาชน ถึงแม้ว่าปัญหาความไม่สงบได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งแต่การที่มีพระสงฆ์สงเคราะห์ลงในพื้นที่และหน่วยงานราชการสนับสนุนดูแลวัด ดูแลประชาชนทำให้เกิดความมั่นใจปลอดภัยในการดำเนินชีวิตอีกทั้งวัดบูรพารามได้มีการส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมรายได้ และมีการแจกถุงยังชีพเมื่อประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ดีขึ้น ประชาชน พระสงฆ์ยกระดับมีการศึกษา ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีและร่างกายดำเนินชีวิตด้วยความไม่ลำบาก

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

ผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา จะเห็นได้ว่าพื้นที่วัดบูรพารามมีกิจกรรมการบวช การปฏิบัติธรรม อบรมธรรมะ พื้นที่ในจังหวัด ๓ ชายแดนภาคใต้หากไม่มีกระบวนการสร้างจิตและปัญญาที่เข้มแข็งก็จะทำให้ชาวพุทธอ่อนแอ วัดร้าง ประชาชนหวาดกลัว การปฏิบัติธรรมะจึงเป็นแนวทางฝึกจิตใจให้เข็มแข็งท่ามกลางปัญหาและอุปสรรคในพื้นที่ จึงเกิดปัญญาที่สามารถปรับตัวอาศัยและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้ นอกจากนั้นยังสามารถมีปัญญาในการสร้างอาชีพ รายได้และปัญญาเกิดจากการศึกษาที่ดีที่มีสถาบันการศึกษารองรับ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมกล่าวคือ เป็นสังคมแห่งจิตอาสา เป็นสังคมแห่งความสามัคคี เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ถึงแม้ว่าปัจจุบันปัญหายังไม่สามารถแก้ได้อย่างสิ้นเชิงแต่ทำให้เกิดผลบวกประชาชนหรือสังคมมีความสุขขึ้นตามลำดับ ในแง่ของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ผลการดำเนินงานมีผลที่ดีขึ้น เช่น จากวัดร้างปัจจุบันมีการส่งพระภิกษุไปจำพรรษาและมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดร้างทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น วัดมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับคณะสงฆ์และผู้คนในสังคมเริ่มเกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต และประการสุดท้ายทางพื้นที่วัดบูรพารามมีการส่งเสริมเรียนรู้อาชีพเกษตรกรรมทำให้ประชาชนปลูกพืช ทำการเกษตร รู้จักพึ่งตนเองจนทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมสีเขียวและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๑.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดบูรพาราม

รูปแบบความเป็นผู้นำ

พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ วัดบูรพาราม ท่านมีภาวะความเป็นผู้นำที่เสียสละและ เป็นพระนักฟื้นฟูและกอบกู้เพื่อชาวพุทธในฐานกำเนิดตัวเอง เป็นผู้ประสานกับภาครัฐ ชาวพุทธและคณะสงฆ์ในส่วนกลาง เพื่อความปลอดภัยและความมั่นคงให้กับชาวพุทธในพื้นที่ภาคใต้ เป็นผู้สะท้อนปัญหาและการเป็นอยู่ของชาวพุทธในจังหวัดชายแดนใต้ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยไม่หวาดหวั่นต่อภัยคุกคามต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี่ท่านขาวหรือพระครูโฆสิตสุตาภรณ์ จึงควรได้รับฉายาว่า พระนักสู้..ปลายด้ามขวาน ท่านเห็นปัญหาในพื้นที่หากไม่มีการดำเนินช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่าง ๆ พื้นที่ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต วัดคงเป็นวัดร้าง และชาวพุทธคงดำเนินชีวิตลำบากไม่มีความมั่นคง อีกทั้งการสูญเสียพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ได้ถูกทำร้ายจนทำให้พระมรณภาพเป็นเหตุสะเทือนกระทบแก่จิตใจของชาวพุทธเป็นอย่างยิ่ง ท่านจึงเป็นนัก

สู้ กล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักธรรมเป็นหลักในการทำงานคือหลักพละ ๕ คือ กำลังห้าประการ ได้แก่ ศรัทธาพละ ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย วิริยะพละ ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน สติพละ ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ สมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกเขว่ไขว่ ฟุ้งซ่าน และปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงงมงาย หลักพละ ๕ ประการจะเป็นหลักส่งเสริมทำให้เกิดกำลังในการทำงานมีความเป็นผู้นำที่ดีสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยการใช้ปัญญา การดำเนินงานและแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดจากความรุนแรงในภาคใต้ท่านได้ใช้หลักอหิงสา สันติไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันโดยมีสโลแกนว่า “เราจะผนึกกำลังไปด้วยกัน”

รูปแบบศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑) มีอุดมการณ์

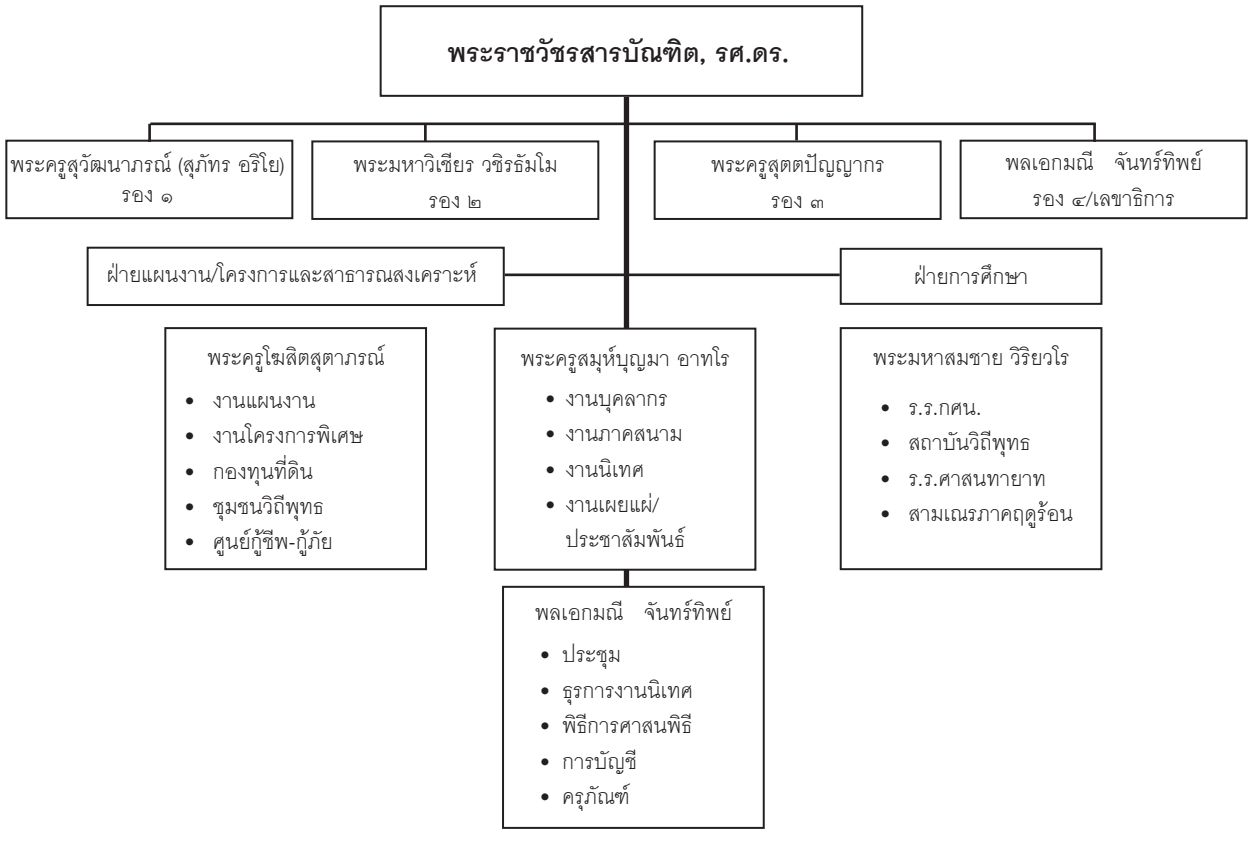
“หากเราสูญเสียผู้คน เท่ากับสูญเสียพื้นที่
สูญเสียพื้นที่ เท่ากับสูญเสียดินแดน
สูญเสียดินแดน เท่ากับสูญเสียเอกราช

การต่อสู้ในสถานการณ์ของความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการต่อสู้ทางความคิด ดังนั้นยุทธศาสตร์ในการต่อสู้ที่สำคัญ คือ “ต้องใช้ ปัญญา” เพื่อการเอาชนะความคิดที่ผิด มิใช่ทำลายคนที่คิดผิด.....

รวมทั้งการปฏิบัติการใด ๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ “ต้องใช้ความจริงที่จริงกว่า” “และทำความดีที่เหนือกว่า” เข้าต่อสู้กับ BRN จึงจะก้าวข้ามสถานการณ์ความขัดแย้งนี้ไปได้ ทั้งนี้การปฏิบัติต้องยึดหลักกฎหมายและไม่ละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ พระบรมราโชวาท ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นั้นเอง

๒) มีโครงสร้างการทำงาน

แผนโครงสร้างบริหารสำนักงานศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔) มีแผนการดำเนินงาน การขับเคลื่อนงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ระยะ ๒๐ ปี ในสร้างความเข้มแข็งขององค์กรพระพุทธศาสนาด้วยการบูรณาการกระบวนการทำงานทุกด้านของคณะสงฆ์

๕) มีกิจกรรม การดำเนินงานได้มีกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นการสงเคราะห์ให้ประชาชนในพื้นที่ปลอดภัยและมีกำลังกายและใจในการดำเนินชีวิตการจัดกิจกรรมและการลงพื้นที่มีวัตถุประสงค์ ๑. สร้างความมั่นคงพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒. ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในที่ทันสมัย, ศาสนบุคคลมีความรู้ความสามารถ ๓. พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ, ประชาชนมีศรัทธา มีผู้เข้ามาศึกษาพระธรรมและนำคำสอนไปปฏิบัติ ๔. มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

๖) มีเครือข่าย ประกอบด้วยเจ้าคณะภาค ๑๘ (ม), เจ้าคณะภาค ๑๖ ๑๗ ๑๘ (ธ), คณะสงฆ์ ๕ จังหวัด, กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า, ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ศปพร.ฯ), ศูนย์บริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.), สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด, วัฒนธรรมจังหวัด ,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี), ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้/สมาคมเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมาพันธ์ไทยพุทธจังหวัดชายแดนภาคใต้, พุทธสมาคมจังหวัด

๑.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้นำแนวคิดการทำงานโดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปขยายผลเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดน โดยเฉพาะการสงเคราะห์ด้านความมั่นคง อาชีพ การศึกษา เป็นสิ่งที่จะต้องขยายผลเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบ คณะสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนการที่คณะสงฆ์ออกมาต่อสู้และเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาส่งผลให้ประชาชนมีความมั่นใจ เข้มแข็งสร้างความสามัคคีแก่ชาวพุทธด้วยกันอย่างดียิ่ง การขยายผลการทำงานของคณะสงฆ์ได้สร้างเครือข่ายมีการประชุม จัดทำแผนร่วมกัน และหากองทุนมาดำเนินงานปัจจุบันมีกองทุนการดำเนินงานจึงทำให้การทำงานของคณะสงฆ์มีการพัฒนาตามลำดับ

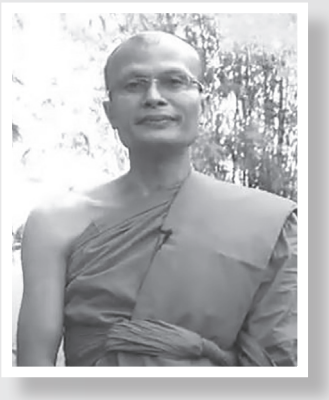
ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ เป็นเครือข่ายในการทำงานมีสำนักงานพระพุทธศาสนา, ศูนย์บริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.), วัฒนธรรมจังหวัด, มหาวิทยาลัย เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของทางวัดและศูนย์ฯ หน่วยงานภาครัฐจะช่วยในเรื่องของงบประมาณ การร่วมลงพื้นที่แก้ไขปัญหา การให้ความรู้ การสร้างอาชีพร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่เกิดจากการร่วมมือ

๑.๗ บทสรุป

พระครูโฆสิตสุตาภรณ์ วัดบูรพาราม ได้ทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์เพื่อให้ชาวพุทธในพื้นที่เกิดความสามัคคี มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยกระดับวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของพระสงฆ์และชาวพุทธในเขตพื้นที่ให้ดีขึ้น มีการลงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริงเป็นที่ทราบกันแล้วว่าพื้นที่นี้มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนกับการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์จังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากเป็นเขตจังหวัด ๓ ชายแดนภาคใต้การทำงานจึงมีความยากลำบากและเสี่ยงต่ออันตรายจากภัยต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะยากลำบากเพียงใดท่านก็ทำงานเพื่อประชาชนและสังคมด้วยการเอาชีวิตถวายแด่พระพุทธศาสนา จึงนับได้ว่าท่านเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาสาธารณะสงเคราะห์ที่มีภาวะความเป็นผู้นำ จากการเสียสละของท่านจึงทำให้เกิดเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนเข้ามาร่วมกันทำงานเกิดผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานทำให้ประชาชนชาวพุทธเกิดสุขภาวะทางกายคือได้รับความปลอดภัย สุขภาวะทางจิต มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต สุขภาวะทางปัญญา สามารถมีปัญญาแก้ไขปัญหาชีวิตส่วนตนและส่วนรวมได้ สุขภาวะทางสังคม ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งการสร้างความสามัคคีพึ่งพาอาศัยกันภายใต้การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นมาเป็นฐานในการปฏิบัติ

๒ พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร.
วัดปัญญานันทาราม
จังหวัดปทุมธานี

๒.๑ บทนำ

บริบทสภาพทั่วไปของวัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสร้างวัด คือ “สร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนทายาทให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างถูกต้องให้มีชีวิตเรียบร้อยตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจวัตถุนิยมมากเกินไป” กรอบแนวคิดการสร้างวัดปัญญานันทาราม มีแนวคิดเพื่อ ๑) สร้างวัดให้ร่วมสมัยกับเจ้าชายสิทธัตถะ และพระพุทธเจ้า ๒) สร้างวัดให้มีความอิสระแต่สามารถควบคุมได้๓) สร้างวัดเดี่ยวแต่ไม่เปลี่ยว โดยมีการบริหารจัดการกำหนดเขตการใช้สอยชัดเจนทั้งเขตพุทธาวาส และสังฆาวาส วัดปัญญานันทารามยังได้รับการยกย่องจากหลายหน่วยงาน อาทิเช่นเมื่อปี ๒๕๔๖ ได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การจัดรูปแบบในการเป็นอยู่ของวัด คือ ๑) มีรูปแบบการอยู่ร่วมกันด้วยระบบสังฆะ เน้นวัดเป็นสังคมพุทธบริษัท ๒) สร้างวัดในลักษณะเป็นศูนย์ฝึกอบรม ๓) มีการพัฒนาศาสนบุคคลอย่างเหมาะสม ๔) มีการประกอบพิธีกรรมโดยใช้หลักปัญญา ๕) มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกระดับชั้น ๖) มีการพัฒนาศาสนสถานให้เกิดประโยชน์สูง ประหยัดสุด และได้ปัญญา ปัจจุบันพระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร. เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทารามได้ทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์เน้นกระบวนการสงเคราะห์ทั้ง อามิสสังคหะ สงเคราะด้วยปัจจัย ๔ และสิ่งของต่าง ๆ ธรรมสังคหะ สงเคราะห์ด้วยธรรมให้ข้อคิดสติปัญญา การดำเนินงานได้มีการทำกิจกรรมร่วมกับภาครัฐ เอกชนและประชาชน จึงทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและเกิดความร่วมมือ ดังจะได้อธิบายตามลำดับซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดปัญญานันทาราม

วัดปัญญานันทาราม เดิมเป็นที่ดินของ นายพิชิต – นางจำรัส ทองสีม่วง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้ถวายที่ดิน ๖ ไร่ แก่คณะสงฆ์โดยมีพระเฉลิม ปภสฺสโร เป็นผู้รับมอบ และก่อตั้งเป็น “สำนักสงฆ์สนเฒ่า” แต่ต่อมาขาดพระภิกษุดูแล ไปช่วงระยะหนึ่ง นางบุญส่ง โพธิจันทร์ จึงได้ประสานงานและร่วมกันถวายที่ดิน และสำนักสงฆ์นี้แด่พระเทพวิสุทธิเมธี (หลวงพ่อปัญญานันทะ) องค์ประธานศูนย์ สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (ที่ระลึก ๘๐ ปี ปัญญานันทะ) เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๕ และได้รับอนุญาตจัดตั้งวัดชื่อ วัดปัญญานันทาราม เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๓๗แต่ต่อมาและคณะศิษยานุศิษย์โดยศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา ได้ร่วมใจ ซื้อที่ดินเพิ่มเติม เพื่อสร้างวัดปัญญานันทารามเป็นธรรมสมโภช ๘๔ ปี พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) โดยพระมหาสง่า สุภโร (ปัจจุบัน : พระปัญญานันทมุนี) พระมหามานพ ปญฺญาวชิโรและ พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ จากวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ร่วมสนองงาน ก่อสร้างวัด และกิจกรรมงานเผยแผ่พระศาสนา โดยมุ่งเน้นการศึกษา อบรมปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมะ จนได้รับการยอมรับจากสถานศึกษา หน่วยงานราชการและ เอกชนหลายแห่ง ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ปัจจุบัน วัดปัญญานันทารามได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ปัจจุบันมีเนื้อที่ ๖๙ ไร่ ๓ งาน ๒๒ ตารางวา และมีพระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี เป็นเจ้าอาวาสในปัจจุบัน

๒.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดปัญญานันทาราม

โครงการบวชเนกขัมมะบารมี

การบวชเนกขัมมะบารมี เป็นการให้โอกาสแก่ชีวิตในการนำตนเองเข้าหาธรรมะ เพื่อพัฒนางาน และพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม โดยมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ คือ ศึกษาธรรม สวดมนต์ภาวนา บริหารกาย-จิต เก็บอารมณ์ เน้นทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม รักษาศีล ๘ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเข้าปฏิบัติได้ทุกวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ โดยรับจำนวน ๔๕ คนเท่านั้น และต้องโทรจองก่อนล่วงหน้า คุณสมบัติผู้บวชเนกขัมมะบารมี ๑. มีศรัทธามุ่งเพื่อเจริญจิตภาวนา ๒. ปฏิบัติตามระเบียบของวัดอย่างเคร่งครัด ๓. รับจำนวนจำกัด สัปดาห์ละ ๔๕ คน (๔๕ พรรษา พุทธเทศนาธรรม) ๔. รับเฉพาะวันศุกร์วันเดียว ลงทะเบียนไม่เกิน ๑๒.๐๐ น. ๕. พักในเขตกรรมฐานกุฏิเดี่ยวคนละ ๑ หลัง (๑ คน/๑ ห้องนอน/๑ ห้องน้ำ ๖. กลับวันอาทิตย์เท่านั้น ไม่เกินเวลา ๑๕.๓๐ น. ๗. ลงทะเบียนแจ้งรายชื่อล่วงหน้าที่สำนักงานวัด โทร. ๐๘๖-๕๖๐-๔๓๕๓

โครงการอุปสมบทหมู่ประจำเดือน

ร่วมสืบอายุพระพุทธศาสนาและทดแทนคุณบุพการีด้วยการร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ศาสนทายาทในโครงการอุปสมบทหมู่ประจำเดือนวัดปัญญานันทาราม ตามแนวนปณิธานของหลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ โดยมีการกำหนดบวชในทุกวันเสาร์แรกของแต่ละเดือนติดต่อสมัครด้วยตนเองได้ทุกวัน

โครงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

แนวความคิด : การสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้นั้น จำต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ หนึ่งในนั้นที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือการศึกษาพระธรรมวินัยอันเป็นหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันเป็นการพัฒนาคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของศาสนทายาทในการประกาศพระศาสนา การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรใส่ใจโดยมนสิการยิ่งนัก เพราะเป็นการสร้างรากฐานแห่งภูมิรู้ ภูมิธรรมของพระภิกษุ สามเณร อาจกล่าวได้ว่า “นักธรรมชั้นเอก” คือ เครื่องวัดและเครื่องยืนยันประกาศคุณภาพแห่งความงอกงามในการศึกษาพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของพระภิกษุสามเณร

โครงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญโรงเรียนพระราหุล

แนวความคิด : แสงสว่างจำเป็นต่อสายตาในการมองฝ่าความมืดฉันใด การศึกษาย่อมจำเป็นในการพัฒนาชีวิตฉันนั้น ปัญญาจักษุทั้งคดีโลกคดีธรรมย่อมมีคุณมาก มีอุปการะมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จนกล่าวได้ว่า "รู้ธรรมพ้นโศก รู้โลกพ้นภัย" ทางโลกจึงไม่ควรให้ซ้ำ ทางธรรมก็ไม่ควรให้เสียบัณฑิต ผู้ไม่ประมาทจึงควรถือเอาประโยชน์ทั้งสองให้ได้ "พระราหุล" ผู้เป็นเลิศในการใฝ่การศึกษา นับได้ว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้โดยแท้ ควรอย่างยิ่งที่จะเป็นต้นแบบที่ดีงามในการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราหุล จึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษาโดยแท้

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยค่ายคุณธรรม

แนวความคิด : ชีวิตคนเราต้องการความสุขแบบไหนกันแน่ ทำอย่างไรเราจึงมีความสุขได้ทุกวัยหรือเอาตัวรอดได้ เราจึงต้องค้นหาตัวเองให้พบตอบตนเองให้ได้ว่าเกิดมาทำไม สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตคืออะไร เงินก็ซื้อให้ไม่ได้ชื่อเสียงก็ช่วยไม่ได้ มิตรสหายบริวารก็ช่วยทำให้ไม่ได้ มีเพียงพระธรรมเท่านั้นที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจเราให้สดชื่น มีความสุข สงบเย็น ได้ทุกวัย ทั้งยามเด็กหนุ่มสาว วัยกลางคน หรือแก่ชรา พระธรรมช่วยดับความทุกข์ร้อนให้ทุกครั้งที่เกิดขึ้นในการประกอบงานทุกชนิดดังพุทธภาษิตว่า "ธัมโม หะเว รักขะติธัมมะจาริง ธรรมแล ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม"

โครงการเพื่อเยาวชน "ค่ายพุทธบุตร"

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคมบริโภคนิยมซึ่งเน้นการแข่งขันด้านวัตถุและฐานะทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมก็ติดตามมา เช่น ความยากจน การใช้แรงงานเด็ก เด็กเร่ร่อน ยาเสพติด อาชญากรรมต่าง ๆ และปัญหาต่างมีผลสะท้อนถึงเยาวชนและยิ่งกว่านั้นหลายปัญหาเป็นปัญหาที่เกิดจากเยาวชน ในปัจจุบันเยาวชน นิสิต นักศึกษา กำลังหลงเพลิดเพลินในกระแสค่านิยมโลกตะวันตก ละทิ้งคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เห็นว่าเป็นสิ่งงมงาย ไร้สาระ ล้าสมัย ทำให้ขาดการยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ที่ให้ ความมั่นคงสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้มีแนวโน้มในการดำเนินชีวิตที่ผิด อาจเกิดความเครียดจนฆ่าตัวตาย เสื่อมศีลธรรมและหันพึ่งยาเสพติด เยาวชนคืออนาคตของชาติ และวงศ์ตระกูลการที่สังคมประเทศชาติ จะเจริญก้าวหน้าและมั่นคงได้นั้น เยาวชนจึงต้องมีความรู้และศีลธรรมควบคู่กัน เพื่อให้เยาวชนมีจริยธรรม คุณธรรมและค่านิยมในการดำรงชีวิตที่ เหมาะสม การพัฒนาเยาวชนจึงควรให้โอกาสทั้งชายและหญิงและเป็นไปอย่างเหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ เกื้อกูลต่อการประหยัดมุ่งให้เกิดประโยชน์ สร้างจิตสำนึก สร้างภูมิต้านทานให้กับตนเองด้วยคุณธรรม "อ่านตนออก บอกตนเองได้ใช้ตนเองเป็น" ให้เป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันโลก เพื่อเกื้อกูลทั้งแก่ตนเองและประเทศชาติในที่สุดร่วมสร้างชาติผ่านเยาวชน "ค่ายพุทธบุตร" ๒ คืน ๓ วัน โดยความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนได้เปิดอบรมรุ่นแรก เมื่อ ปี ๒๕๓๙

โครงการสร้างคุณภาพชีวิต "ค่ายคุณธรรม"

เราเคยพิจารณาบ้างไหมว่า วัยเด็กมีความสนุกไปอย่างหนึ่ง วัยหนุ่มสาว มีความเพลิดเพลินไปอย่างหนึ่ง วัยกลางคนมีความพอใจไปอย่างหนึ่ง วัยแก่เฒ่าชราก็ต้องมีความสงบเย็นไปอีกอย่างหนึ่งชีวิตคนเราต้องการความสุขแบบไหนกันแน่ ทำอย่างไรเราจึงมีความสุขได้ทุกวัยหรือเอาตัวรอดได้เราจึงต้องค้นหาตัวเองให้เจอ ตอบตนเองให้ได้ ว่าเกิดมาทำไม? สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตคืออะไร ? เงินก็ซื้อให้ไม่ได้ ชื่อเสียงก็ช่วยไม่ได้ มิตรสหายบริวารก็ช่วยทำให้ไม่ได้มีเพียงพระธรรมเท่านั้นที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจเราให้ สดชื่น มีความสุข สงบเย็น ได้ทุกวัย ทั้งยามเด็ก หนุ่มสาว วัยกลางคน หรือแก่ชราพระธรรมช่วยดับความทุกข์ร้อนให้ทุกครั้งที่เกิดขึ้นในการประกอบงานทุกชนิดดังพุทธพจน์ ว่า 'ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจาริงฺ' ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นนิจ"ค่ายคุณธรรม" สำหรับ ข้าราชการและหน่วยงานที่ประสงค์เข้ารับการอบรม ตั้งแต่ ๒ คืน ๓ วัน เป็นต้นไปได้เปิดอบรมรุ่นแรก เมื่อ ปี ๒๕๓๙

กิจกรรมโครงการ “เที่ยวให้ถึงธรรม”

กิจกรรมโครงการ “เที่ยวให้ถึงธรรม” ที่วัดปัญญานันทาราม โดยมีกิจกรรม ดังนี้ ๑) บำเพ็ญบุญกุศล (ทาน ศีล ภาวนา) ๒) ยลศูนย์พุทธศิลป์ ๓ มิตินานาชาติ วัดปัญญานันทาราม ๓) งามผุดผาด ๔ สังเวชนียสถาน ๔) นมัสการพระ ๙ องค์(นบพระเก้า)ไหว้พระวันเดียว ๙ องค์มงคลชีวิต มอบทาน มอบธรรม บำเพ็ญการกุศลยลศูนย์พุทธศิลป์ ๓ มิตินานาชาติงามผุดผาด ๔ สังเวชนียสถาน พระมหาเจดีย์จำลองนี้สร้างจำลองมาจากพระมหาเจดีย์พุทธคยาที่ตั้งอยู่ที่เมืองคยาประเทศอินเดียอันเป็นสถานที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณสำเร็จเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็น ๑ ใน ๔ สังเวชนียสถานวัดเดียว-วันเดียว นมัสการพระ ๙ องค์ (นพเก้า)

๒.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดปัญญานันทาราม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานของวัดปัญญานันทารามทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย จะเห็นได้ว่าวัดได้มีการทำสถานที่ให้สัปปายะเพื่อให้ประชาชน เยาวชนได้มีความพร้อมด้านกายคือมีร่างกายที่แข็งแรง สดชื่น เบิกบานภายใต้คำสอนทางพระพุทธศาสนา การจัดสถานที่ของทางวัดได้กำหนดเขตทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เกิดความเหมาะสมเน้นความสงบและเกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมให้มากที่สุด การเตรียมความพร้อมด้านกายทางวัดได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งเพราะหากกายไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหรือทำกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ก็จะส่งผลให้ผู้มาปฏิบัติหรือมาร่วมกิจกรรมโครงการไม่ประสบผลสำเร็จ ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด วัดจะแจ้งกฎระเบียบแก่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการว่าจะต้องมีร่างกายแข็งแรง พร้อมที่จะปฏิบัติด้วยความตั้งใจ ดังนั้น วัดปัญญานันทารามจึงส่งเสริมประชาชน เยาวชน ให้เกิดสุขภาวะทางกายเป็นเบื้องต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิต ปัญญาและสังคมต่อไป

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

สุขภาวะทางจิตและปัญญา วัดได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากวัดปัญญานันทารามกิจกรรมหรือโครงการทุกอย่างที่ดำเนินการจะต้องเป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมด้านจิตและปัญญาเท่านั้น จะเห็นได้ว่าทางวัดไม่เน้นพิธีกรรมแต่เน้นปัญญาเป็นหลัก

รูปแบบการดำเนินงานได้เน้นกระบวนการสร้างจิตและปัญญาโดยเริ่มตั้งแต่ กระบวนการสร้างวัด กระบวนการศึกษา รวมไปถึงกระบวนการจัดโครงการและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด กระบวนการสร้างจิตและปัญญาเป็นอุดมการณ์ของวัดโดยได้รับแนวคิดตั้งแต่สมัยหลวงพ่อปัญญานันทะ ปัจจุบันทางวัดก็ยังยึดหลักแนวคิดเดิมดังเห็นได้จากโครงการที่เน้นกระบวนการสร้างจิตและปัญญา เช่น โครงการบวชเนกขัมมะบารมี โครงการอุปสมบทหมู่ประจำเดือน โครงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โครงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญโรงเรียนพระราหุล โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยค่ายคุณธรรม โครงการเพื่อเยาวชน “ค่ายพุทธบุตร” โครงการสร้างคุณภาพชีวิต “ค่ายคุณธรรม” และกิจกรรมโครงการ “เที่ยวให้ถึงธรรม” เป็นต้น

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

สุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของทางวัดปัญญานันทารามมีกรอบแนวคิดทางสังคมเพื่อให้ประชาชนและเยาวชนเป็นสังคมแห่งการสงเคราะห์คือ รู้จักสงเคราะห์ด้วยวัตถุและสงเคราะห์ด้วยธรรม ยกตัวอย่างการสงเคราะห์ทางสังคม เช่น ภายในวัดเมื่อพระสงฆ์ได้รับสังฆทานมาจากพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญ พระสงฆ์จะต้องนำสังฆทานมารวมกันและทางวัดจะดำเนินการมอบสังฆทานให้พระสงฆ์ด้วยความเท่าเทียมกัน สิ่งของที่ประชาชนนำมาถวายหากมีประชาชน หรือมีผู้ยากไร้มาขอ หรือมีหน่วยงานขอความช่วยเหลือทางวัดก็จะนำสิ่งของไปมอบเพื่อให้สังคมนั้นเกิดความสุข จึงเป็นสังคมแห่งการสงเคราะห์ตามนโยบายหรืออุดมการณ์ของทางวัด การสงเคราะห์ด้วยธรรมทางวัดได้สร้างสังคมแห่งปัญญาได้มีการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนและเยาวชน สำหรับสิ่งแวดล้อมจะเห็นได้ว่าทางวัดได้จัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเหมาะสมมีการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ก่อสร้างสังเวชนียสถานจำลองเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชน เยาวชน เหมาะแก่การปฏิบัติและเข้ามาศึกษาธรรมะ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทางวัดได้สร้างบรรยากาศมีการปลูกต้นไม้ มีสวนหย่อม มีการจัดสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้มีบรรยากาศแบบธรรมชาติ ไม่มีการทำลายสิ่งแวดล้อมอีกทั้งทางวัดได้ส่งเสริมให้ประชาชนเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตให้สอดคล้อง กลมกลืนกับธรรมชาติและรู้สึกเป็นมิตรกับธรรมชาติ

๒.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดปัญญานันทาราม

รูปแบบด้านการสงเคราะห์ด้วยธรรม

มีสถานที่เหมาะสม การเผยแผ่ธรรมวัดปัญญานันทารามได้เริ่มต้นจากการสร้างสถานที่ให้เหมาะสมแก่การเผยแผ่ธรรม โดยทางวัดได้มีการแบ่งโซนพุทธาวาส และสังฆาวาส อีกทั้งมีการจัดสถานที่ออกแบบและสร้างสังเวชนียสถานเพื่อให้ประชาชนและเยาวชนเกิดความสนใจอยากจะเข้ามาศึกษาและปฏิบัติ สถานที่ที่สัปปายะและมีความเหมาะสมมีความพร้อมจะเป็นทางเลือกที่สำคัญในการเข้ามาศึกษาและปฏิบัติ

มีแผนการทำงาน การดำเนินงานของวัดปัญญานันทาราม ได้มีแผนในการดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายคฤหัสถ์ ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน มาร่วมจัดทำแผนเพื่อเป็นแผนในการพัฒนาวัดและเผยแผ่ธรรม

มีหลักสูตร หลักสูตรของทางวัดปัญญานันทารามได้ออกแบบหลักสูตรที่มีลักษณะเฉพาะตน เป็นหลักสูตรที่เน้นเรื่องปัญญาเป็นหลัก ทุกโครงการหรือทุกกิจกรรมจะมีหลักสูตรรองรับเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติ สำหรับหลักสูตรมีทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว เป็นการสร้างหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อรองรับประชาชน และเยาวชน ทุกเพศ ทุกวัย ครอบคลุมทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ

มีอุดมการณ์ที่ชัดเจน การเผยแผ่ธรรมของทางวัดมีอุดมการณ์ที่ชัดเจนได้ดำเนินงานตามอุดมการณ์ของหลวงพ่อปัญญานันทะ จะเห็นได้ว่าทางวัดไม่เน้นพิธีกรรมแต่เน้นวิธีคิด วิธีการสร้างปัญญา ภายใต้คำสอนทางพระพุทธศาสนาและทางวัดไม่เน้นไสยศาสตร์หรือการปลุกเสกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ อันจะเป็นบ่อเกิดของความงมงาย

มีการประชาสัมพันธ์ การเผยแผ่ธรรมทางวัดได้มีช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ Facebook และสื่อต่าง ๆ ของทางวัด การประชาสัมพันธ์ของทางวัดได้รับความสนใจเนื่องจากมีหลักสูตรที่หลากหลายและมีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

มีเครือข่าย การทำงานของวัดปัญญานันทารามได้มีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชน เข้ามาช่วยในการทำงานด้านการเผยแผ่ ภาครัฐและเอกชนได้มีบทบาทในการเข้ามาช่วยพัฒนาด้านการก่อสร้าง การจัดทำแผนการดำเนินงาน รวมถึงการร่วมกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ส่วนภาคประชาชนมีบทบาทในการเข้ามาศึกษาและปฏิบัติเพื่อให้โครงการและกิจกรรมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๒.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ที่เข้ามาอบรมในโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการอุปสมบทหมู่พระสงฆ์บางรูปมีความประสงค์บวชอยู่ต่อต้องการศึกษาธรรมะและเผยแผ่ธรรม พระสงฆ์เหล่านี้มีอุดมการณ์และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ที่จบหลักสูตรอบรมจากวัดปัญญานันทารามได้นำอุดมการณ์ที่ได้จากวัดปัญญานันทารามไปเผยแผ่ต่อมีหลายโครงการที่พระสงฆ์นำไปเผยแผ่ต่อ เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยค่ายคุณธรรม โครงการเพื่อเยาวชน “ค่ายพุทธบุตร” เป็นต้น

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทศึกษาและอบรมธรรมะ และได้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมประชาชน ผู้ยากไร้ โดยการแบ่งปันสิ่งของปัจจัย ๔ ในการดำเนินชีวิต จากการที่เข้ามาศึกษาและอบรม และได้เข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมของวัดทำให้หน่วยงานภาครัฐได้นำแนวคิดของทางวัดไปพัฒนาองค์กรของตนเองโดยเฉพาะการปฏิบัติธรรม และกระบวนการสร้างปัญญาเพื่อให้องค์กรของภาครัฐทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย โรงเรียน ได้นำกระบวนการปฏิบัติธรรมไปอบรมนักเรียน นักศึกษาเพื่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม

๒.๗ บทสรุป

จากผลการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของวัดปัญญานันทารามส่งผลให้ประชาชนและเยาวชนมีสุขภาวะด้านกาย จิตปัญญาและสังคมครอบคลุมทุกมิติ การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ได้สงเคราะห์ด้วยอามิสคือปัจจัย ๔ แก่ประชาชนและผู้ยากไร้ และการสงเคราะห์ด้วยธรรมเน้นกระบวนการสร้างปัญญา กระบวนการสร้างปัญญาเป็นจุดแข็งทำให้งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของทางวัดโดดเด่นประชาชนและเยาวชนให้ความสนใจ และมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ อีกทั้งการเอาใจใส่ของพระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี, ดร. เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม ท่านดำเนินงานโดยได้ยึดอุดมการณ์ของหลวงพ่อปัญญานันทะเป็นแนวทางส่งผลทำให้ทำงานอย่างมีเป้าหมายและเป็นการสงเคราะห์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงเป็นพื้นที่ต้นแบบที่ควรนำไปเป็นแนวทางพัฒนาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ

๓ พระครูโกศลศาสนวงศ์ วัดกันทรอมใต้ จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๑ บทนำ

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ งานสาธารณสงเคราะห์ชุมชน วัดกันทรอมใต้ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ พระครูโกศลศาสนวงศ์ เจ้าอาวาสวัดกันทรอมใต้ พระเถระต้นแบบการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ในพื้นที่ ดำเนินงานตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เริ่มต้นจากทุนตั้งต้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๒ จำนวน ๓,๐๐๐ บาท ปัจจุบันมีกองทุนจำนวนกว่า ๑๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ งานสาธารณสงเคราะห์แก่ประชาชน นอกจากจะมีการตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แล้วยังมีการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ อีกมากมายก วัดกันทรอมใต้จึงเป็นวัดที่หล่อหลอมศรัทธาและเป็นวัดศูนย์กลางในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนและสังคม พระครูโกศลศาสนวงศ์ เจ้าอาวาสวัดกันทรอมใต้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมด้านการศึกษา ด้านการปฏิบัติธรรม เจริญกรรมฐาน เดินธุดงค์ ผู้ริเริ่มและก่อตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตให้กับชาวบ้านกันทรอมใต้ และกันทรอมกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ และหมู่บ้านนครทอง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทปราการ โดยท่านได้สมทบเงินทุนก่อตั้งเป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท และในปัจจุบันท่านพระครูโกศลศาสนวงศ์ได้ริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มสัจจะและให้คำแนะนำปรึกษาให้แก่วัดกันทรอมอุดม วัดโพธิ์น้อย และวัดสำโรงเกียรติได้เป็นผู้นำคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ ท่านได้สละกำลังกายและใจมีความมุ่งมั่นเพื่อที่จะให้ชุมชนและสังคมในเขตพื้นที่มีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ผลการดำเนินงานปัจจุบันได้มีหน่วยงานทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาศึกษาดูงานเพื่อนำไปเป็นรูปแบบการดำเนินงาน จึงเป็นพื้นที่ที่ควรแก่การถอดบทเรียนและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ต่อไป

๓.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดกันทรอมใต้

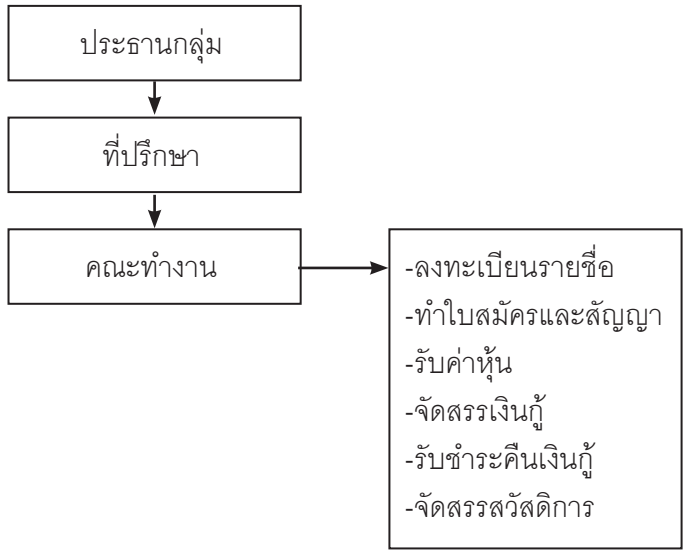
วัดกันทรอมใต้ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๘๙ บ้านกันทรอมใต้ หมู่ที่ ๔ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ สร้างเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๑๒ มีเนื้อที่ ๗๘ ไร่ ๒ งาน ๔๗ ตารางวา ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๙ วัดกันทรอมใต้ไม่มีพระภิกษุจำพรรษาเป็นเวลา ๑๗ ปี เนื่องจากชาวบ้านอพยพหนีโรคระบาดไปอยู่บนเขาพนมดงรัก สิ่งปลูกสร้างของวัดนำไปสร้างวัดและโรงเรียนใกล้เคียง เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๖ พระอาจารย์สุกิจ ฐิตคุโณ (จากกำปงชนัง กัมพูชา) นายวิเชียร สุพงษ์ ผู้ใหญ่บ้าน ได้นำชาวบ้านกันทรอมใต้ร่วมกันฟื้นฟูสร้างวัดขึ้นมาใหม่ อาณาเขต ทิศเหนือ จรดถนนกันทรอมใต้ตานวน ทิศตะวันออก จรดถนนกันทรอมเขื่อนห้วยตาจู ทิศตะวันตก จรดถนนวัดกันทรอมใต้ ทิศใต้ จรดถนนวัดกันทรอมใต้ ปัจจุบันมีพระครูโกศลศาสนาวงศ์ (เสือน มนฺตรีวงศ์) เป็นเจ้าอาวาส

๓.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดกันทรอมใต้

โครงการสัจจะออมทรัพย์

เริ่มต้นจากการประชุมกลุ่มแกนนำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคมและร่วมกันวางแผนในการขับเคลื่อนงานมีการพาแกนนำไปศึกษาดูงานที่จังหวัดตราด เพื่อศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ต่อไป มีการเปิดรับสมัครสมาชิกกลุ่มแรก วัดกันทรอมใต้ ปี ๒๕๔๒ มีการแต่งตั้งกรรมการบริหารงานของกลุ่มเบื้องต้น ๑๕ คน ปัจจุบันมี ๒๒ คนมีการวางระบบทางบัญชีให้ครอบคลุมของกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งจัดทำระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการตรวจสอบทางบัญชี จัดทำงบดุลทางบัญชีในแต่ปี มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสมาชิกซึ่งเป็นการจัดประชุมใหญ่และมีการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาในอนาคต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เกิดจากการรวมตัวของคนที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและคนที่มีอุดมการณ์มุ่งมั่นพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมีการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบอย่างเป็นระบบประกอบไปด้วยประธานกลุ่ม ตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะทำงาน โดยคณะทำงานหรือคณะกรรมการมีหน้าที่พิจารณาเกี่ยวกับการเงินทุกประเภทคือ มีหน้าที่รับฝากเงินหุ้น รับทำสัญญากู้เงิน พิจารณาการกู้เงิน ตลอดทั้งรับผิดชอบดูแลจัดการเงินกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ

โครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

โครงการสวดมนต์ข้ามปี

โครงการสวดมนต์ข้ามปีเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนางานส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่โดยใช้มิติทางพระพุทธศาสนาเชิญชวนประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม ให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างบรรยากาศวิถีพุทธและวิถีวัฒนธรรมไทย โดยเริ่มตั้งแต่การสวดมนต์พร้อมกันทั่วประเทศ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยเจริญจิตตภาวนา ไหว้พระสวดมนต์ ฟังพระธรรมเทศนา พิธีเจริญพระพุทธมนต์ ลั่นฆ้องชัยต้อนรับปีใหม่ ในเวลา ๒๔.๐๐ น. การจัดกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ และสวดมนต์ให้ประเทศไทย ประชาชน ครอบครัว พร้อมทั้งตนเองให้มีความสุขตลอดปีใหม่ ตลอดจนเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนลด ละ เลิกอบายมุขในเทศกาลปีใหม่

โครงการซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์และแจกถุงยังชีพ

ทางวัดกันทรอมใต้พร้อมชาวบ้านกันทรอมใต้-กันทรอมกลาง ร่วมมอบปัจจัยแก่โรงพยาบาล อำเภอขุนหาญ เพื่อระดมทุนจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์และพัฒนาระบบบริการโรงพยาบาลขุนหาญ อีกทั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินเช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย ทางวัดจะไปเยี่ยมมีการมอบเงินเพื่อเป็นกำลังใจ และมีการแจกถุงยังชีพเพื่อให้ประชาชน คนในชุมชนมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเหตุการณ์ล่าสุดที่มีเหตุการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ วัดกันทรอมใต้พร้อมด้วยผู้นำชุมชน ได้แจกถุงยังชีพช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา นอกจากนั้นทางวัดยังได้สำรวจเด็ก เยาวชน ประชาชน ผู้ยากไร้ และมีการเยียวยาช่วยเหลือมอบถุงยังชีพและเงินสนับสนุนให้ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาสได้มีชีวิตที่ดีขึ้น

โครงการตักบาตรเทโวโรหนะ

“ตักบาตรเทโว” หรือตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในเวลาเช้าวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังจากที่พระองค์ทรงจำพรรษาที่นั่นเป็นเวลา ๓ เดือน เพื่อแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา ครั้นถึงวันมหาปวารณา เสด็จลงจากเทวโลกในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ตำนานเล่าว่า พระอินทร์ทรงนิมิตบันได ๓ อย่าง ถวาย คือ บันไดทอง บันไดแก้วมณี บันไดเงิน หัวบันไดพาดอยู่ที่ยอดเขาสิเนรุ เชิงบันไดอยู่ที่ประตูเมืองสังกัสสนคร ใกล้เมืองพาราณสี เวลาเสด็จลงทรงใช้บันไดแก้วมณี เหล่าเทวดาลงทางบันไดทอง เหล่ามหาพรหมลงทางบันไดเงิน เรียกการเสด็จครั้งนั้นว่า เทโวโรหณะ เมื่อชาวบ้านชาวเมืองทราบข่าวก็พากันไปทำบุญตักบาตรพระพุทธองค์ที่นั่น และเป็นการรับเสด็จพระพุทธองค์ด้วย กล่าวกันว่า ในวันนี้ได้เกิดเหตุอัศจรรย์ คือ เทวดา มนุษย์ และสัตว์นรก ต่างมองเห็นซึ่งกันและกัน จึงเรียกวันนี้อีกชื่อหนึ่งว่า “วันพระเจ้าเปิดโลก” คือ เปิดให้เห็นกันทั้ง ๓ โลกนั่นเองการตักบาตรรับเสด็จพระพุทธเจ้าได้ปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาเป็นประเพณีจนถึงเมืองไทย จึงเรียกประเพณีนี้ ว่า การตักบาตรเทโวโรหณะ เพื่อให้สะดวกในการสื่อความหมายนิยมสั้นๆ ว่า การตักบาตรเทโว ด้วยเหตุนี้ วันเทโวโรหณะจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า วันตักบาตรเทโว และเมื่อถึงวันตักบาตรเทโว พุทธศาสนิกชนนิยมไปทำบุญตักบาตรกันที่วัดวัดกันทรอมใต้ได้ให้ประชาชน พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสมาทำบุญเป็นครอบครัว อีกทั้งได้ประชาสัมพันธ์เชิญเชิญหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างพลังบุญ พลังปัญญาที่ยิ่งใหญ่

๓.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดกันทรอมใต้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของวัดกันทรอมใต้ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย จะเห็นได้ว่า วัดได้มีการส่งเสริมสวัสดิการด้านการเงิน และด้านสุขภาพ ด้านการเงินวัดได้ให้ประชาชนรู้จักประหยัดอดออมไม่ใช้เงินผิดประเภท เป็นการทำให้ประชาชนเกิดการกินดีอยู่ดี ดำเนินชีวิตที่พอเพียงภายใต้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ด้านสวัสดิการวัดได้ดูแลสมาชิกเมื่อยามเดือดร้อนเช่น ป่วย วัดจะมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลดูแลสุขภาพร่างกาย

ที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีกายแข็งแรงสามารถบรรเทาจากอาการเจ็บไข้ได้ และทำให้ประชาชนมีแรงกายในการประกอบอาชีพดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา วัดกันทรอมใต้สอนให้มีจิตที่เข้มแข็งในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะสอนให้มีจิตไม่หวั่นไหวไปตามกระแสกิเลส เช่น ความไม่สันโดษ ความโลภ ความเห็นแก่ตัว เป็นต้น โครงการสวดมนต์ข้ามปี โครงการซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์และแจกถุงยังชีพ โครงการตักบาตรเทโวโรหนะ ซึ่งเป็นโครงการที่ทางวัดดำเนินการล้วนเป็นโครงการที่ส่งเสริมสร้างจิตให้เข้มแข็ง รู้จักสร้างบุญกุศลเพื่อลดกิเลสและอบายมุขอันเป็นบ่อเกิดของความเสื่อม สำหรับกระบวนการสร้างปัญญาของทางวัด ได้เน้นการสร้างปัญญาแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เช่น โครงการสัจจะออมทรัพย์เป็นโครงการที่เกิดจากการร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกฝ่ายย่อมมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และทุกฝ่ายต้องร่วมกันใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้พื้นที่วัดกันทรอมใต้เป็นสังคมต้นแบบเชิงพุทธ คือ เป็นสังคมแห่งการประหยัด เป็นสังคมแห่งจิตอาสา สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นสังคมแบบธรรมาธิปไตยคือใช้ธรรมนำหน้าในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม ธรรมาธิปไตยของพื้นที่วัดกันทรอมใต้ได้ถูกขับเคลื่อนโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติและดำเนินงานจึงทำให้งานด้านสาธารณะสงเคราะห์มีการพัฒนาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สำหรับสิ่งแวดล้อมของพื้นที่วัดกันทรอมใต้ประชาชนได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม สิ่งแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์เกิดการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติประชาชนเกิดการรักธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ เกิดการเห็นคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรมของวัดและพื้นที่จึงทำให้ประชาชนเกิดการอนุรักษ์และหวงแหน

๓.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดกันทรอมใต้

รูปแบบสัจจะออมทรัพย์

มีการแต่งตั้งกรรมการ การดำเนินงานได้มีการแบ่งงานเพื่อเกิดกลไกในการรับผิดชอบโดยคณะกรรมการต้องคัดเลือกบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมมีจิตอาสาเสียสละในการดำเนินงานและคณะกรรมการต้องมีความเชี่ยวชาญในการรับผิดชอบงานแต่ละด้านตามที่ได้รับมอบหมายในคำสั่ง

มีแผนดำเนินงาน การดำเนินงานได้กำหนดแผนประจำเดือน ประจำปี เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน แผนดำเนินงานเป็นแผนที่เกิดจากการวิเคราะห์ปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อน ในพื้นที่ของตนเองตลอดทั้งแนวทางพัฒนาและโอกาสของทางวัด

มีการประชาสัมพันธ์ วัดได้มีการประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนงานโดยผ่าน เฟสบุ๊ค เว็บไซต์ และสื่อต่าง ๆ ตามความเหมาะสมทำให้มีเครือข่ายในการทำงาน การประชาสัมพันธ์เป็นการสร้างแนวคิดร่วมและเพื่อนำแนวคิดไปขยายผลอันจะก่อให้เกิดความสุขแก่ประชาชน ชุมชน และสังคมได้อย่างแท้จริง

มีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขับเคลื่อน การขับเคลื่อนงานได้ใช้หลัก อปริหานิยธรรม ๗ เป็นหลักการปกครองโดยเฉพาะข้อหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ วัดได้หมั่นประชุมกันอย่างต่อเนื่องเมื่อประชาชนเกิดปัญหาทางการเงินและการดำเนินชีวิต และหลักสัจจะ แปลว่า ความจริง ตรง แท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ความซื่อสัตย์ ความจริงใจจึงทำให้ประชาชนมีวินัยในตนเองไม่ปล่อยให้ชีวิตไปตามกระแสแห่งกิเลสและอกุศล

มีการตรวจสอบและรายงานผล การดำเนินงานได้มีการตรวจสอบเพื่อเป็นการสร้างความไว้ใจ ความบริสุทธิ์ใจในการดำเนินงานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้เป็นการทำงานแบบมีประสิทธิภาพ โปร่งใสยึดหลักความเป็นธรรม และมีการรายงานผลเพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและสถานะการดำเนินงานของทางวัดตลอดทั้งข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนางานในอนาคต

๓.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษและคณะสงฆ์จังหวัดต่าง ๆ ได้มาศึกษาดูงานโดยเฉพาะเรื่องสัจจะออมทรัพย์ปัจจุบันการดำเนินงานประสบผลสำเร็จมีกองทุน มีสวัสดิการที่มั่นคง โดยเฉพาะคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ ได้มีการนำแนวคิดไปขยายผลและสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนางานด้านสัจจะออมทรัพย์ งานสัจจะออมทรัพย์ของวัดกันทรอมใต้คณะสงฆ์ระดับตำบล อำเภอ ตลอดทั้งคณะสงฆ์ระดับจังหวัดได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง คณะสงฆ์ได้ให้กำลังใจและพร้อมให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

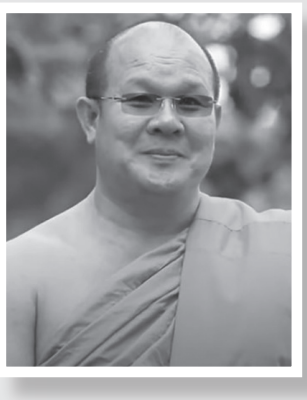
ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยได้มีการลงพื้นที่มาทำวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน และมีหน่วยงานภาครัฐส่วนอื่น ๆ ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีหลังจากการทำวิจัยได้มีการขยายผลไปยังองค์กรภาครัฐโดยเฉพาะเรื่องแนวคิดการบริหารกลุ่มสัจจะออมทรัพย์โดยผ่านการบูรณาการด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หน่วยงานภาครัฐได้นำวิธีการใช้ธรรมะหรือหลักธรรมการบริหารการจัดการเรื่องเงินไปประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดการทำงานเกี่ยวกับเรื่องเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๗ บทสรุป

การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์วัดกันทรอมใต้มีจุดเด่นอยู่ที่งานสัจจะออมทรัพย์เป็นงานที่พระครูโกศลศาสนวงศ์ ให้ความสำคัญโดยต้องการให้ประชาชนรู้จักออมเงินโดยใช้เงินให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนรู้จักคุณค่าของการประหยัดและอดออม จะเห็นได้ว่าประชาชนได้ให้ความสำคัญในการดำเนินงานเนื่องจากชาวบ้านหรือประชาชนเกิดศรัทธาในพระสงฆ์ พระสงฆ์ได้เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการขับเคลื่อนงาน การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เกิดความเข้มแข็งและพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ภายในชุมชนวัดกันทรอมใต้จึงเป็นชุมชนแห่งการออมทรัพย์เป็นสังคมแห่งความสามัคคี นอกจากการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แล้วการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ก็ยังให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดสุขภาวะทางกาย จิต ปัญญาและสังคมครอบคลุมทุกมิติ เช่น โครงการสวดมนต์ข้ามปี โครงการตักบาตรเทโวโรหนะ และมีการมอบเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์เป็นต้น นอกจากนั้นพระครูโกศลศาสนวงศ์ยังได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขับเคลื่อนงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

๔ พระราชวชิรธาดา วัดพัชรกิติยาภาราม จังหวัดหนองบัวลำภู

๔.๑ บทนำ

พระราชวชิรธาดาได้ดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์งานที่โดดเด่นและควรแก่การถอดบทเรียนคือ การสร้างสัมมาชีพให้แก่ผู้ต้องขังโดยใช้พื้นที่วัดในการดำเนินโครงการ การดำเนินงานเกิดจากนโยบายของพระราชวชิรธาดา วัดพัชรกิตติยาภาราม เจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภู เรือนจำจังหวัดหนองบัวลำภู และองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมกันจัดขึ้น วัตถุประสงค์ของโครงการคือ การยื่นโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก การคัดกรองผู้ถูกคุมขังออกมาทดลองใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอก นับว่าเป็นแนวคิดที่สร้างสรรค์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมาพักอยู่ในวัดพัชรกิตติยาภาราม ทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการ ได้เข้าไปอยู่ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้ร่วมปฏิบัติตามระเบียบของวัด และได้ร่วมทำกิจกรรมรับฟังธรรมะของพระวิทยากร ช่วยกล่อมเกลาจิตใจของผู้ถูกคุมขังให้อ่อนโยนมากขึ้นซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จนมีผู้เข้าร่วมโครงการบางคนขอบวชหลังสิ้นสุดโครงการด้วย และผู้ต้องขังบางท่านรู้สึกต้องการอยู่วัดต่อเพราะคิดว่าเป็นสถานที่ให้โอกาส ให้ความรักให้ชีวิตใหม่กับเขาเหล่านั้น จึงกล่าวได้ว่า วัดพัชรกิติยาภารามเป็นวัดแห่งเดียวในประเทศไทย ที่สามารถจัดโครงการสร้างสัมมาชีพให้แก่ผู้ต้องขังอันเป็นการลดปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ประหยัดงบประมาณแผ่นดิน โดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังในจังหวัดหนองบัวลำภู พร้อมกับกล่อมเกลาจิตใจของผู้ต้องขังด้วยด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเตรียมความพร้อมคืนคนดีสู่สังคม ปัจจุบันพระราชวชิรธาดา ได้ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องและได้สร้างภาคีเครือข่ายได้รับความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี พระราชวชิรธาดา ได้ดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์มิใช่เฉพาะกลุ่มผู้ต้องขังอย่างเดียว ยังได้ดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์แก่เด็ก เยาวชน ผู้ป่วยติดเตียงและผู้ยากไร้ แต่ในเบื้องต้นจะขอถอดบทเรียนเฉพาะการสร้างสัมมาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง หากมีการถอดบทเรียนและถ่ายถอดให้กับพื้นที่อื่น ๆ จะทำให้มีแนวทางในการพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ภายใต้หลักการ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการ

๔.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดพัชรกิติยาภาราม

วัดพัชรกิติยาภาราม เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองหว้า อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ประกาศจัดตั้งวัดเมื่อปี ๒๕๔๖ เดิมชื่อวัดหนองน้ำเพชรมงคล ต่อมาปี ๒๕๕๘ พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ประทานพระอนุญาตให้เชิญพระนามประกอบเป็นชื่อวัดเป็นกรณีพิเศษ โดยสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงมีมติประกาศเปลี่ยนชื่อเป็นวัดพัชรกิติยาภาราม เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เพื่อให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนและผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ปัจจุบันมีพระราชวชิรธาดา เจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นประธานสงฆ์ และมีพระครูปลัดณัฏฐกิตต์ กิตฺติญาโณ เป็นเจ้าอาวาส ภายในวัดพัชรกิติยาภาราม มีพระพุทธรูปสำคัญ คือ พระพุทธรัตนเอกโกเมนทร์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า พระใหญ่ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๕ เมตร ๕๐ เซนติเมตร สูง ๘ เมตร ด้านหน้าองค์พระประธานมีอักษรพระนาม พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ซึ่งจัดสร้างขึ้นตามพระดำริของ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา โดยความร่วมมือของพ่อค้าประชาชน

ผู้มีจิตศรัทธา เพื่อความเป็นสิริมงคล และเป็นอนุสรณ์สถานมรดกทางพุทธศิลป์ที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดหนองบัวลำภู วัดพัชรกิติยาภาราม หนึ่งเดียวในประเทศไทย เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปภายในจังหวัดหนองบัวลำภู ว่า วัดพัชรกิติยาภารามเป็นพระอารามเพียงวัดเดียวในประเทศไทยที่มีแนวคิดนำผู้ต้องขังชั้นเยี่ยมเข้ามาฝึกปฏิบัติธรรมภายในวัด ซึ่งเป็นแนวคิดที่บูรณาการอย่างมาก โดยกิจกรรมต่าง ๆ นั้น รวมถึงการฟังเทศน์ หรือแม้แต่การฝึกอาชีพต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะวัดพัชรกิติยาภารามมีสถานที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน จึงสามารถเดินหน้าจัดโครงการย้ายคุกเข้าวัดเป็นแห่งแรกของประเทศไทยได้ ยิ่งไปกว่านั้น วัดพัชรกิติยาภารามยังเป็นที่ตั้งของสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภู (มหานิกาย) ซึ่งมีอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดหนองบัวลำภูอีกด้วย จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้โครงการย้ายคุกเข้าวัดเดินหน้าไปได้อย่างเรียบร้อย

๔.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดพัชรกิติยาภาราม

โครงการนำคุกเข้าวัดคืนคนดีสู่สังคม

โครงการนำคุกเข้าวัดคืนคนดีสู่สังคม เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐกับวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู ท่านเจ้าคุณพระราชวชิรธาดา เจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภูฝ่ายมหานิกาย และเจ้าอาวาสวัดพัชรกิตติยาภาราม อบจ.หนองบัวลำภู ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดหนองบัวลำภู ตกลงร่วมมือกัน (MOU) ที่จะส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมของทางวัดพัชรกิตติยาภาราม บ้านเพ็กเฟื้อย ต.หนองหว้า อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู ทางวัดจะทำการฝึกสอนพัฒนาให้ธรรมะเสริมชีวิตให้กับนักโทษ ซึ่งวัดแห่งนี้เป็นวัดที่พื้นที่กว่า ๑๐๐ ไร่ ได้จัดแบ่งเป็นส่วนของเรือนจำชั่วคราวประมาณ ๓๐ ไร่ และกำลังอยู่ระหว่างการที่จะทำการก่อสร้างพัฒนา ให้เป็นสถานที่ปลูกฝังธรรมมะให้กับพุทธศาสนิกชน และสถานที่เรียนรู้ทั้งงานทางด้านอาชีพ การเกษตร ที่ได้มีการจัดสรรแบ่งปันพื้นที่ให้มีความหลากหลายเพื่อพัฒนาให้ก่อเกิดประโยชน์คุ้มค่าสำหรับสังคม

ท่านเจ้าพระราชวชิรธาดา เจ้าอาวาสวัดพัชรกิตติยาภาราม หรือในอดีตคือ ศูนย์ปฏิบัติธรรมหนองน้ำเพชรมงคล เผยจากการที่ได้เข้าไปสอนอบรมนักโทษในเรือนจำหนองบัวลำภูเป็นประจำ ทำให้เห็นว่า เวลาที่ใช้ในการเข้าไปอบรมในแต่ละครั้งนั้นประมาณหนึ่งชั่วโมง ยังขาดเนื้อหาสาระความต่อเนื่อง เวลาจะเข้าออกต้องผ่านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางเรือนจำ จึงเห็นว่า หากเรือนจำมาอยู่ในวัด หรือการเอาคุกเข้าวัดน่าจะดีกว่าการที่ต้องเดินทางไปสอนธรรมะให้ที่เรือนจำจึงได้คิดทำโครงการความร่วมมือระหว่างวัด เรือนจำและ อบจ.หนองบัวลำภู ขึ้นมาที่จะนำนักโทษเด็ดขาดชั้นดีที่ต้องโทษ และมีความรู้ความสามารถทางด้านงานช่างมาอยู่ในวัด นอกจากจะมาทำการอบรมสั่งสอนขัดเกลาด้วยธรรมะแล้ว นักโทษเหล่านี้ยังจะได้ช่วยทำงาน ที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้กับทาง

วัดได้อีกด้วย ด้วยการเป็นช่างฝีมือช่วยในการก่อสร้างพระอุโบสถซึ่งทางวัดยังขาดแคลนงบประมาณ ขาดแรงงานที่จะก่อสร้าง แต่ทางเรือนจำมีแรงงานหากได้แรงงานจากนักโทษเหล่านี้ มาร่วมช่วยก่อสร้างจะทำให้ประหยัดงบประมาณซึ่งนอกจากจะนำนักโทษจากจังหวัดหนองบัวลำภู มาอยู่ที่นี่แล้ว ต่อไปจะรับนักโทษจากเรือนจำทั่วประเทศและทุกคนที่มาอยู่ที่นี่ก็จะต้องปฏิบัติอยู่ในกฎระเบียบเหมือนกับเรือนจำ มีผู้คุมคอยดูแล ไม่มีสิทธิพิเศษเมื่อใครที่อยู่วัดแล้ว เมื่อพ้นโทษหากอยากจะบวช สามารถบวชได้เลย การนำคุกหรือเรือนจำชั่วคราวมาอยู่ในวัดนับว่าเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะขัดเกลาจิตใจของผู้ที่จะพ้นโทษทัณฑ์กลับคืนมาสู่สังคม ให้ได้มีการปรับตัว ปรับพฤติกรรม ปรับสภาพจิตใจ กับบทเรียนชีวิตที่ก้าวพลาดมาแล้ว ให้ก้าวเดินในสังคมได้อย่างปกติสุข และร่วมเป็นส่วนหนึ่งที่จะได้ช่วยเหลือสังคมต่อไป

๔.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดพัชรกิติยาภาราม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงาน ผู้ต้องขังได้เกิดสุขภาวะทางกาย จะเห็นได้ว่าวัดพัชรกิติยาภารามได้สร้างสัมมาชีพให้กับผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ออกกำลังกาย ได้เรียนรู้ อีกทั้งหลังจากที่พ้นโทษผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ทำให้เป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีความพอเพียงเกิดสุขภาวะทางกาย ไม่ลำบากในการดำเนินชีวิต สำหรับการฝึกอาชีพโดยเฉพาะการฝึกอาชีพเกษตรกรรมตามศาสตร์พระราชาทางวัดได้เน้น เกษตรแบบอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีเป็นตัวบ่งชี้ว่าทางวัดได้เน้นสุขภาวะทางกาย การไม่ใช้สารเคมีทำให้ผัก พืช ไม่มีสารเคมีเมื่อบริโภคก็เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงาน ทางวัดพัชรกิติยาภาราม ได้ส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา กระบวนการฝึกจิตและปัญญาทางวัดได้มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้ต้องขัง มีการสวดมนต์ ภาวนาและมีการให้กำลังใจในการดำเนินชีวิต วัดได้เริ่มต้นสร้างจิตและปัญญาให้เข้มแข็งเป็นอันดับแรกเพราะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกต่อไป การมีจิตที่เข้มแข็งจะทำให้ผู้ต้องขังไม่คิดกระทำผิดศีลธรรมอีกต่อไป จิตและเป็นปัญญาจึงเป็นหลักใหญ่ที่ควรสร้างให้เข้มแข็งสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นประธาน มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ” เป็นต้น การพัฒนาจิตและปัญญา วัดได้มีกิจกรรมอบรมโดยมีพระสงฆ์และหน่วยงานภาคีเครือข่ายเข้ามาอบรมและทำกิจกรรมอยู่เป็นประจำ การขัดเกลาจิตใจอยู่เป็นประจำเป็นการสร้างอุปนิสัยให้ผู้ต้องขังเกิดความเคยชินและทราบถึงคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต เข้าใจถึงความสุขที่เกิดจากความสงบ เรื่องจิตและปัญญาทางวัดได้เน้นอยู่ ๒ เรื่องเป็นหลัก ๑.กระบวนการสร้างจิตและปัญญาที่เข้มแข็งมีทัศนคติที่ดี คิดบวกสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ ๒.กระบวนการสร้างจิตและปัญญาสามารถมีปัญญา มีองค์ความรู้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่งคั่งและยั่งยืน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดสุขภาวะ หากวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ผู้ต้องขังเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต ในอดีตอาจผิดพลาดในการกระทำต่าง ๆ จนส่งผลให้ได้รับโทษ สังคมเละสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย การที่วัดพัชรกิติยาภาราม ได้มีโครงการนำคุกเข้าวัดคืนคนดีสู่สังคม ทำให้จิตใจ พฤติกรรมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังดีขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ต้องขังเป็นคนดีและมีสัมมาชีพเป็นคนดีของสังคมแล้ว ย่อมส่งผลทำให้สังคมเกิดความสงบสุขเกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นสังคมแห่งคุณธรรม ไม่สร้างความเดือดร้อน ความเสียหาย รู้จักเคารพกฎหมาย เคารพ กฎ กติกาของบ้านเมืองและสังคม

๔.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดพัชรกิติยาภาราม

รูปแบบการเป็นผู้นำ

มีเมตตา พระราชวชิรธาดาเป็นผู้ประกอบด้วยเมตตา ท่านได้เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยเห็นว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่า จน หรือรวย ไม่ว่าจะมาจากที่ไหน หรือเคยกระทำผิดมา เพื่อนมนุษย์ควรให้โอกาสซึ่งกันและกัน ความมีเมตตาของท่านทำให้ผู้ต้องขังรักและเคารพ ส่งผลทำให้ผู้ต้องขังตั้งใจเป็นคนดี ตั้งใจเรียนรู้ประกอบสัมมาชีพ ตั้งใจพร้อมที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดีสู่สังคม

มีเครือข่าย การที่ท่านมีเมตตาและมีความตั้งใจในการดำเนินงานทำให้ หน่วยงานต่าง ๆ เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง หน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมือ ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผู้ต้องขังด้านอาชีพ ศาสตร์ของพระราชา และบทบาทในการพัฒนาจิตใจ การมีเครือข่ายการทำงานทำให้งานด้านพัฒนาจิตใจและสัมมาชีพมีประสิทธิภาพมีการสนับสนุนทั้งในส่วนงบประมาณ บุคลากรและด้านอื่น ๆ

มีความเอาใจใส่ พระราชวชิรธาดาท่านมีความเอาใจใส่ดูแลอย่างไกล้ชิด เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานท่านจะรีบดำเนินการแก้ไขโดยด่วน ไม่ปล่อยให้ปัญหานั้นผ่านไป ความเอาใจใส่ของท่านทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกรักและผูกพันธ์ บางรายขออุปสมบทอยู่ในพระพุทธศาสนา บางรายไม่อยากออกไปจากวัด มีความประสงค์อยากเป็นจิตอาสาทำเพื่อสังคมต่อไป ความเอาใจใส่ของท่านทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ มีผู้คนหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปศึกษาดูงาน และเป็นรูปแบบให้กับพื้นที่ต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้ต้องขังโดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง

มีวิสัยทัศน์ พระราชวชิรธาดามีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองเห็นโอกาสในการพัฒนามนุษย์ การที่ท่านมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลส่งผลให้ท่านมีแรงจูงใจตั้งใจทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นวิสัยทัศน์ของท่านจึงเป็นการคิดบวกภายใต้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้งานบรรลุตามเป้าหมาย

มีการลงมือปฏิบัติอย่างตั้งใจ พระราชวชิรธาดา ท่านได้ลงมือปฏิบัติ อดทนในการทำงานอย่างแท้จริง การที่ท่านลงมือปฏิบัติทำให้ทราบวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานและทราบวิธีการพัฒนางานเกี่ยวกับงานพัฒนาจิตใจและฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง การลงมือปฏิบัติทำเป็นตัวอย่างของท่านทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ภาครัฐและเอกชนตลอดทั้งประชาชนเห็นความสำคัญของการดำเนินงาน เห็นความมีเมตตาของท่าน ประชาชนจึงเกิดความศรัทธาในความดีทำให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่าย

รูปแบบการคืนคนดีสู่สังคม

มีหลักสูตร วัดพัชรกิติยาภารามได้มีหลักสูตรในการดำเนินงาน หลักสูตรได้ส่งเสริมการฝึกอาชีพตามศาสตร์พระราชาเป็นหลัก และได้ส่งเสริมอาชีพทั่วไป ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรพัฒนาจิตใจด้านคุณธรรมและจริยธรรม

มีวิธีการสอน พระราชวชิรธาดามีวิธีการสอนเพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดการพัฒนาด้านจิตและปัญญา เน้นสอนการปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี ประกอบด้วย ๒ หลัก

๑) หลักในการดำเนินชีวิตในสังคม ต้องมีหลัก ๓ อ. ๑ = อ่อนน้อม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ๒ = อ่อนหวาน มีวาจาอ่อนหวาน ๓ = อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ไม่ก้าวร้าว

๒) หลักการทำงาน ตามหลัก ๔+๔ ต. แบบที่ ๑ หลักการทำงาน ๔ ต. ต.ที่ ๑ = ต้องเต็มใจ เต็มใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย ๒ = ต้องแข็งใจ มีความอดทนต่อความยากลำบาก ๓ = ต้องตั้งใจ มีความตั้งในการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด ๔ = ต้องเข้าใจ ใช้ปัญญาในการทำงานและแก้ไขปัญหา แบบที่ ๒ ต.ที่ ๑ = ต้องขยัน ต.ที่ ๒ = ต้องไม่ประมาท ต.ที่ ๓ = ต้องฉลาดรู้เท่าทัน ต.ที่ ๔ = ต้องจัดการงานดี

มีอุดมการณ์เป้าหมาย ท่านมีอุดมการณ์เป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนโดยมีเป้าหมาย ของท่านคือ “การคืนคนดีสู่สังคม” ถึงแม้ว่าการดำเนินงานอาจมีปัญหาและมีอุปสรรคท่านก็พร้อมที่จะต่อสู้และฝ่าฟันปัญหานั้นไปให้ได้ การทำงานที่มีเป้าหมายทำให้มีทิศทางในการดำเนินงานและเป็นการสร้างแรงจูงใจเพื่อไปสู่เป้าหมายหากไร้ทิศทางในการดำเนินงานก็จะทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน

๔.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์จังหวัดหนองบัวลำภูได้นำแนวคิดการดำเนินงานของพระราชวชิรธาดา นำไปใช้เป็นต้นแบบโดยเฉพาะต้นแบบความเป็นผู้นำของท่าน พระราชวชิรธาดาเป็นผู้นำคณะสงฆ์ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภู ท่านได้ทำงานด้วยความตั้งใจจึงส่งผลให้คณะสงฆ์นำรูปแบบแนวคิดไปต่อยอดพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์และงานคณะสงฆ์ด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นคณะสงฆ์ทั้งในและต่างจังหวัดได้เข้ามาศึกษาดูงานได้นำรูปแบบการพัฒนาอาชีพตามศาสตร์พระราชาไปขยายผลเพื่อพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคม

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะกรมราชทัณฑ์ได้มีการทำ MOU กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขยายผลนำผู้ต้องขังเข้าสู่วัด ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีนโยบายต้องการให้ผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดทั้งก่อนออกไปสู่สังคมจะต้องมีความพร้อมด้านกายและจิตใจไม่สร้างภาระให้กับสังคมอีกต่อไป จากผลการดำเนินงานของพระราชวชิรธาดาจึงส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐนำหลักการแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้ต้องขังโดยเฉพาะรูปแบบการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม อย่างไรก็ตาม ภาครัฐได้เข้ามาร่วมทำงานกับทางวัดทำให้เห็นว่าวัดยังเป็นจุดศูนย์รวมของศรัทธาและเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพอย่างยิ่ง

๔.๗ บทสรุป

การย้ายเรือนจำเข้าวัดพัชรกิติยาภารามเปรียบเสมือนการให้ชีวิตใหม่แก่ผู้ต้องขังที่เคยผิดพลาดในการดำเนินชีวิต เป็นที่ทราบกันดีว่าผู้ต้องขังหากไม่มีการอบรบคุณธรรมจริยธรรม หรือหากไม่มีการให้กำลังใจ การให้โอกาสเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์แล้ว เขาทั้งหลายเหล่านั้นอาจเกิดความรู้สึกหวาดระแวง อาจมีความคิดว่าเป็นที่รังเกียจของสังคม จึงส่งผลให้ไม่มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ จักเห็นได้ว่าวัดได้มีหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์เป้าหมายอย่างเป็นระบบในการพัฒนาผู้ต้องขัง ได้ดำเนินการพัฒนาด้านกาย จิต ปัญญา และสังคมครอบคลุมทุกมิติ มีภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมและเรียนรู้มีความใกล้ชิดกับพระสงฆ์โดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางในการทำกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ต้องขังเกิดความรัก ความสามัคคี เกิดคุณธรรมจริยธรรม และเกิดแรงจูงใจเห็นคุณค่าในศักยภาพของตนเอง นอกจากมีคุณธรรมจริยธรรมแล้วผู้ต้องขังยังมีความรู้ติดตัวเพื่อมาประกอบอาชีพหลังพ้นโทษอีกด้วย อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากความตั้งใจ ความมีเมตตาของพระราชวชิรธาดา พร้อมทั้งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นหลักในการบูรณาการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ จึงนับได้ว่าพระราชวชิรธาดา เจ้าคณะจังหวัดหนองบัวลำภูได้ให้โอกาส ได้ให้ชีวิตใหม่ และเป็นการคืนคนดีที่มีคุณภาพสู่สังคม อันจะส่งผลให้ สังคม ชุมชน ประเทศชาติเกิดความสงบสุขต่อไป

๕ พระครูศาสนกิจจาทร วัดลานแซะ จังหวัดพัทลุง

๕.๑ บทนำ

พระครูศาสนกิจจาทร (ชอบ โชติปาโล) หรือหลวงพ่อชอบ เจ้าอาวาสวัดลานแซะพระนักพัฒนาผู้ไม่เคยหยุดนิ่งในการสร้างสิ่งดี ๆ ให้กับสังคม ประชาชนผู้ศรัทธาเห็นความตั้งใจของท่านจนกล่าวว่า “ทำงานหูจี้ตาลายแหละแต่แหลงไม่เก่ง” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงานและถนัดทำมากกว่าพูดคุณงามความดีอะไรที่เคยทำเมื่อทำจนสำเร็จแล้วก็ไม่ได้จดจำเพราะคิดว่ายังมีงานอีกมากมายที่รออยู่ส่วนหนึ่งที่ทำให้วัดลานแซะ เป็นที่รู้จักก็เพราะที่นี่สื่อสารธรรมะผ่านสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาแห่งชาติทางคลื่นความถี่ ๘๘.๕๐ เมกะเฮิรตซ์และทางคลื่นความถี่ ๑๐๒ เมกะเฮิรตซ์แต่ที่มากกว่านั้นคือวัดแห่งนี้ยังได้ชื่อว่าทำงานด้านจิตอาสาเน้นสาธารณะสงเคราะห์อย่างเข้มข้นโดยไม่ได้ยึดเอาตัวเงินเป็นที่ตั้ง หากแต่สามารถดึงดูดผู้คนทั้งใกล้และไกลมาช่วยเหลือกิจการงานของวัดด้วยความศรัทธา การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของวัดลานแซะ ได้ส่งเสริมการพัฒนา กาย จิตปัญญาและสังคม ครอบคลุมทุกมิติ จนทำให้ประชาชนจังหวัดพัทลุงเกิดความศรัทธาและเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ให้มีความโดดเด่น มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม

๕.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดลานแซะ

วัดลานแซะ ตั้งอยู่เลขที่ ๑ บ้านต้นศาลารัก หมู่ที่ ๑ ตำบลนาขยาด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๒๕ ไร่ ๖๐ ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว ๕ เส้นเศษ ติดกับถนนสายนาขยาด-ตะแพน ทิศใต้ยาว ๕ เส้น ติดต่อกับทุ่งนา ทิศตะวันออกยาว ๕ เส้นเศษ ติดต่อกับทุ่งนา คูน้ำและถนนศาลาต้นรัก ทิศตะวันตกยาว ๕ เส้น ติดต่อกับทุ่งนาและเหมืองน้ำ พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มริมคลอง อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มี อุโบสถกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๑๖ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๔๕๘ โครงสร้างไม้ พื้นและฝาผนังก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญกว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๖ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก กุฏิสงฆ์ จำนวน ๕ หลัง โครงสร้างเป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ และอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในอุโบสถ ได้มาจากวัดเขาโพรกเพลง วัดลานแซะ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๒๖๒ โดยมีพ่อหลวงมาก เป็นกำลังนำชาวบ้านสร้างวัดนี้ขึ้น ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘ เขตวิสุงคามสีมากว้าง ๑๘ เมตร ยาว ๒๒ เมตร เกี่ยวกับการศึกษา ทางวัดได้ให้ทางราชการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในที่ดินวัด เป็นการสนับสนุนการศึกษาของชาติตลอดมา วัดลานแซะได้รับการตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพัทลุง แห่งที่ ๑๒ มีอาคารปฏิบัติธรรม เป็นอาคาร ๒ ชั้น มีปัจจุบัน มีพระครูศาสนกิจจาทร เป็นเจ้าอาวาสวัด

๕.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดลานแซะ

โครงการค่ายคุณธรรมนำพาชีวิต

โครงการค่ายคุณธรรมนำพาชีวิต เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้กับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปได้เข้ารับการฝึกอบรมกายและจิต โครงการนี้ได้เน้นฝึกพัฒนากายเพื่อการมีสุขสุขภาพดี มารยาทงดงามเรียบร้อย

พัฒนาสังคมเพื่อความประพฤติดี, รักษาศีล ๕ , เมตตากรุณา พัฒนาจิตใจเพื่อมีสมาธิมั่นคง เข้มแข็ง อดทน และพัฒนาปัญญาเพื่อรู้เท่าทันในสถานการณ์ แก้ไขปัญหาได้ ในการอบรมจะต้องเรียนรู้หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ, กำหนดจิต กำหนดรู้, กิจกรรมเดินจงกรม สวดมนต์, กิจกรรมทำวัตรเช้า และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ

โรงเรียนผู้สูงอายุโดยให้ข้าราชการครูบำนาญและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาภาครัฐและเอกชนมาให้ความรู้พร้อมทั้งได้ประยุกต์การใช้เทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุเพื่อเกิดการพัฒนาและมีความสุข โครงการนี้มีความประสงค์ให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสมาทำกิจกรรมร่วมกันที่วัดเป็นการสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการรักษาสุขภาพเพื่อให้สุขภาพทางกายและจิตแข็งแรง ผู้สูงอายุที่มาทำกิจกรรมร่วมกันได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดความสุข เกิดความสามัคคี ได้มีโอกาสศึกษาธรรมะพัฒนากายและใจ อีกทั้งยังได้บำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนและสังคม

โครงการแจกถุงยังชีพให้กับผู้ยากไร้และประสบปัญหาภัยพิบัติจากธรรมชาติ

โครงการแจกถุงยังชีพเป็นการช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ประสบปัญหาภัยพิบัติ ต่าง ๆ เช่น สถานการณ์โควิด-๑๙ เกิดอุทกภัย วาตภัย และอัคคีภัยเป็นต้น นอกจากนั้นทางวัดยังได้มีการสำรวจร่วมกับผู้นำชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยสำรวจผู้ที่ยากไร้ ยากจน ผู้ป่วยติดเตียงดำเนินชีวิตด้วยความลำบาก เมื่อสำรวจแล้วทางวัดและภาคีเครือข่ายได้ร่วมมือกันลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือและให้กำลังใจอย่างใกล้ชิด สิ่งของที่นำไปมอบได้รับบริจาคจากประชาชนผู้ที่มีความศรัทธาเห็นคุณค่าของการทำความดี ปัจจุบันวัดได้เป็นศูนย์ประสานเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ที่ต้องการช่วยเหลือเร่งด่วนโดยมีสถานีวิทยุเป็นศูนย์ประสานและแจ้งข่าวสารเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการช่วยเหลือประชาชน

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดยความร่วมมือกับชุมชนและชาวบ้าน

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโครงการที่ทางวัดลานซะได้ดำเนินงานร่วมกับชาวบ้านและชุมชนเพื่อปลูกฝังให้ประชาชนใช้ชีวิตเดินทางสายกลางตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก วัดลานแซะได้มีแปลงเกษตรสาธิตเพื่อให้ชาวบ้าน ชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้และนำผลผลิตไปช่วยเหลือแจกจ่ายให้กับชุมชนและสังคม

โครงการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ยากไร้และส่งเรียนถึงทางการศึกษาถึงปริญญาตรี

พระครูศาสนกิจจาทร ได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กและเยาวชนท่านเมีการสำรวจเด็กและเยาวชนผู้ยากไร้ในชุมชน แล้วมีการมอบทุนสนับสนุนส่งเรียนจนถึงระดับปริญญาตรีปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หลังจบการศึกษาเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาวัดเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทำงานด้วยจิตอาสา ดังนั้นวัดลานแซะจึงเป็นวัดที่สร้างคนดีที่มีคุณภาพสู่สังคมและให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

โครงการสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา

วัดลานแซะได้มีสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาแห่งชาติทางคลื่นความถี่ ๘๘.๕๐ เมกะเฮิรตซ์และทางคลื่นความถี่ ๑๐๒ เมกะเฮิรตซ์ เพื่อเผยแผ่ธรรมะให้กับชุมชนและสังคม สถานีวิทยุแห่งนี้เป็นการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงธรรมะ เข้าถึงข่าวสารกิจกรรมของวัด และข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนและสังคม ปัจจุบันประชาชนได้ฟังข่าวสารกิจกรรมของทางวัดผ่านสถานีวิทยุ ประชาชนบางท่านไม่มีโอกาสมาวัดแต่ได้ฟังธรรมะผ่านสถานีวิทยุเปรียบเสมือนการยกวัดมาที่บ้านคือไม่ต้องไปวัดแต่ก็สามารถเข้าถึงธรรมะได้ สถานีวิทยุของวัดลานแซะจึงเป็นกระบอกเสียงที่สำคัญในการเผยแผ่ธรรมะทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังเป็นการประชาสัมพันธ์วัด เมื่อวัดมีกิจกรรมทำให้ประชาชนทราบข่าวสารและมาร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อวัด ชุมชนและสังคมเป็นจำนวนมาก เป็นการสร้างพลังสามัคคีของคนในชุมชนให้เกิดขึ้น

๕.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดลานแซะ

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานของวัดลานแซะทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุทางวัดได้เน้นให้ทำกิจกรรมกายบำบัดออกกำลังกายและเรียนรู้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมร่วมกัน วัดลานแซะมีการนำโรงพยาบาลมาสร้างภายในวัดเพื่อบำบัดโรค นอกจากนั้นทางวัดยังได้ส่งเสริมสุขภาวะทางกายที่ดี มีการเยี่ยมแจกถุงยังชีพแก่ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาสทำให้ปัจจัย ๔ ในการดำเนินชีวิตดีขึ้น และยังมีการสร้างอาชีพสร้างรายได้โดยการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งและความสุขที่ยั่งยืน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานวัดลานแซะได้มีกระบวนการสร้างจิตและปัญญาให้กับคนทุกเพศและทุกวัย สำหรับเด็กเยาวชน ได้มีโครงการอบรมจิตและปัญญาภายใต้โครงการค่ายคุณธรรมนำพาชีวิต ทำให้เด็กและเยาวชนมีจิตที่เข้มแข็ง มีสมาธิในการศึกษา และสามารถใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้สูงอายุทางวัดได้มีกระบวนการสร้างจิตและปัญญาโดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม สร้างปัญญาให้เกิดเป็นจิตอาสา สร้างจิตและปัญญารู้จักปล่อยวางเพื่อให้เกิดความสุข

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานของวัดลานแซะส่งผลให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดความสุข ในแง่ของสังคม สังคมเกิดความสุขมีการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นสังคมไม่เห็นแก่ตัว มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกัน จะเห็นได้จากกิจกรรมของวัดได้เน้นให้ ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชนและประชาชน มีจิตอาสาในการพัฒนาสังคมจึงเป็นสังคมเชิงพุทธมีการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม สำหรับสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะเห็นได้ว่า พระครูศาสนกิจจาทร ได้นำพาประชาชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติดังเห็นได้จากการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การก่อสร้างที่เป็นระบบภายในวัด และการปลูกสมุนไพรภายในวัด ส่งผลให้ระบบนิเวศน์ ป่าไม้และธรรมชาติ เกิดความอุดมสมบูรณ์เป็นพื้นที่สีเขียวเหมาะแก่การดำรงชีวิตและเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมตลอดทั้งการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

๕.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดลานแซะ

รูปแบบการเป็นผู้นำ ๕ ม.

มีจิตใจเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เข้าช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเท่าที่ตนเองสามารถทำได้ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังใจโดยไม่หวังผลตอบแทน หรือกระทั่งการให้ความรู้คำแนะนำ ล้วนแล้วแต่เป็นการช่วยเหลืออย่างจิตอาสาทั้งสิ้น มีจิตใจเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เสียสละเวลาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม มีจิตใจมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น มีพฤติกรรมที่ใฝ่หาความรู้และเพียรพยายามที่จะแก้ไขปัญหาของส่วนรวม โดยไม่ขัดกับระเบียบวินัย กฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม มีจิตสาธารณะ มีการประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่เสมอ รวมถึงการเข้าร่วมหรือให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือสังคมช่วยเป็นหูเป็นตาดูแลรักษาสมบัติที่เป็นของส่วนรวมเท่าที่ตนทำได้ เคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น และมีการปล่อยวาง การทำงานของพระครูศาสนกิจจาทรท่านได้ยึดหลักการปล่อยวางและสอนให้ประชาชนรู้จักการปล่อยวางการกระทำทุกอย่างหากมีการปล่อยวางไม่ยึดมั่นเป็นของตนเองจะทำให้ทำงานประสบผลสำเร็จและมีความสุขเป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวในมนุษย์

รูปแบบการทำงาน ๕ ส. ให้ประสบผลสำเร็จ

สร้างศรัทธา พระครูศาสนกิจจาทร ได้มีการสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น ศรัทธาความเชื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม การสร้างศรัทธาของท่านท่านได้เริ่มต้นจากตนเองปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีมีจิตอาสาทำตั้งใจทำงานเพื่อสังคมอย่างแท้จริง นอกจากนั้นกระบวนการสร้างศรัทธาท่านได้เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มีโอกาสมาร่วมกันทำงาน รับฟังความคิดเห็น รับฟังปัญหาจากทุกฝ่าย กระบวนการสร้างศรัทธาของท่านจึงทำให้ชนะใจประชาชนทำให้การดำเนินงานมีผู้คนมาร่วมเป็นจำนวนมากและวัดมีโครงการกิจกรรมที่โดดเด่นมีประสิทธิภาพ

สร้างความเข้าใจ

การดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย การดำเนินงานบางครั้งมีชาวบ้าน ประชาชนไม่เห็นด้วย การทำความเข้าใจจึงเป็นสิ่งที่ควรอธิบายเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการดำเนินงาน การสร้างความเข้าใจท่านได้ลงพื้นที่ไปยังชุมชนเข้าถึงประชาชนทุกหมู่เหล่าโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์เสมอกัน และท่านได้ใช้สถานีวิทยุเป็นกระบอกเสียงแห่งความดีในการสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์งานให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม

สร้างเครือข่าย

การดำเนินงานที่จะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพจะต้องมีเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่าย เครือข่ายมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน กระบวนการสร้างเครือข่ายของท่านได้มีการเชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วม และได้ให้หน่วยงานต่าง ๆ มีบทบาทช่วยกันพัฒนากิจกรรมหรือโครงการที่ทางวัดกำลังดำเนินการ นอกจากนั้นยังมีการทำข้อตกลงของเครือข่ายมีการทำ MOU เพื่อได้ประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน

สร้างคนทำงาน

การทำงานหากต้องการให้ เด็ก เยาวชน และประชาชน มีจิตอาสาหรือมีความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำจะต้องสร้างคนทำงาน ปัจจุบัน พระครูศาสนกิจจาทรได้สร้างเด็ก เยาวชน ประชาชนรุ่นใหม่ทำงาน โดยปลูกฝังให้มีคุณธรรมจริยธรรมและได้ให้เด็กเยาวชนได้ลงมือทำเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ ดังนั้น การสร้างคนทำงานเปรียบเสมือนการสร้างทายาทสืบสานอุดมการณ์ทำให้งานด้านจิตอาสาและการทำงานเพื่อสังคมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

สร้างสรรค์งานสู่สังคม

การสร้างสรรค์งานเป็นสิ่งที่ เด็ก เยาวชน และประชาชนให้ความสนใจ งานบางอย่างไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชนและสังคมได้ อาจทำให้เกิดความน่าเบื่อทำให้คนไม่เข้าวัด หรือไม่อยากมาร่วมกิจกรรมกับทางวัด ดังนั้นพระครูศาสนกิจจาทร ท่านจึงคิดงานที่สร้างสรรค์ สามารถสร้างแรงจูงใจได้ ดังเห็นได้จากโครงการที่ท่านดำเนินงานประกอบไปด้วยโครงการค่ายคุณธรรมนำพาชีวิต โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการแจกถุงยังชีพให้กับผู้ยากไร้และประสบปัญหาภัยพิบัติจากธรรมชาติ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดยความร่วมมือกับชุมชนและชาวบ้านโครงการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ยากไร้และส่งเรียนถึงทางการศึกษาถึงปริญญาตรีและโครงการสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา เป็นต้น

๕.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ ๗ ตำบล ได้นำรูปแบบโครงการและกิจกรรมของวัดลานแซะไปดำเนินงานต่อยอดองค์ความรู้ตลอดทั้งรูปแบบการเป็นผู้นำและรูปแบบการทำงานของพระครูศาสนกิจจาทร ประกอบด้วย ตำบลพนมวังก์ ตำบลนาขยาด ตำบลแพรกหา ตำบลชะมวง ตำบลทะเลน้อย ตำบลปันแต ตำบลพนางตุง คณะสงฆ์ได้มีการสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันส่งผลให้งานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในพื้นที่เกิดความร่วมมือและดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐประกอบไปด้วยโรงพยาบาลควนขนุน ได้เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมเป็นคลินิกสมุนไพรสำหรับครอบครัว เปิดบริการทั้งนวดสมุนไพร และอบตัวด้วยสมุนไพรเพื่อรักษาโรค สถาบันการศึกษา โรงเรียน ได้มีบทบาทเข้ามาสอนให้ความรู้โรงเรียนผู้สูงอายุ และมาอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้มีจิตและปัญญาที่เข้มแข็ง

ผู้นำชาวบ้าน

ผู้นำชาวบ้านได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของทางวัด โดยเฉพาะการเข้ามาเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และการปลูกพืชสมุนไพรหลังจากที่ได้ร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมได้มีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านเข้ามามีร่วมกิจกรรมเพื่อให้การจัดกิจกรรมหรือโครงการของวัดดำเนินไปได้ การดำเนินกิจกรรมของทางวัดส่วนมากเป็นชาวบ้านในพื้นที่เข้ามาร่วมกิจกรรมทำให้กิจกรรมหรือโครงการของวัดดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

๕.๗ บทสรุป

การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของวัดลานแซะ พระครูศาสนกิจจาทรท่านได้ริเริ่มทำงานจากจุดเล็ก ๆ ในระยะต่อมากลายเป็นงานที่ยิ่งใหญ่มีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทุกหน่วยงานให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพระครูศาสนกิจจาทรท่านได้มีจิตอาสาและมีปัญญาที่สร้างสรรค์ ท่านได้ใช้การสื่อสารสถานีวิทยุเป็นกระบอกเสียงประชาสัมพันธ์งานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในการสร้างความดี ทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานของทางวัด ผลสำเร็จที่เกิดจากการขับเคลื่อนงานส่งผลทำให้เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป เกิดความกินดีอยู่ดี มีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิตและดำเนินชีวิตได้ และมีสังคมที่น่าอยู่เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นชุมชนสังคมแห่งคุณธรรมโดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง นับได้ว่าเป็นการสร้างสุขภาวะทางกาย ปัญญา จิตและสังคมได้ครอบคลุมทุกมิติ จึงเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นแบบในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ด้านการจัดการพื้นที่เรียนรู้วิถีพุทธ

๖ พระเทพเสนาบดี วัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี

๖.๑ บทนำ

พระเทพเสนาบดี วัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาที่เอาใจใส่ดูแลงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้มีการวางแผนและสร้างเครือข่ายทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานต่าง ๆ การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของท่านได้มีการมอบหมายให้คณะสงฆ์ขับเคลื่อนงานร่วมกันได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ทุกอำเภอ ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี ได้แต่งตั้ง พระโสภณพัฒนคุณ, ดร. เจ้าอาวาสวัดพุน้อย เจ้าคณะอำเภอหนองม่วง เป็นประธานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี การทำงานของคณะสงฆ์ได้มีการขับเคลื่อนงานมาโดยตลอดโดยมีศูนย์ประสานงาน มีงบประมาณ มีบุคลากรพร้อมที่จะปฏิบัติงาน ปัจจุบันงานด้านสาธารณะสงเคราะห์พระเทพเสนาบดีได้เป็นผู้นำที่สำคัญในการขับเคลื่อนงาน ท่านเห็นว่างานด้านสงเคราะห์เป็นงานที่ต้องช่วยเหลือเร่งด่วน เนื่องจากประชาชน เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การดำเนินงานของพระเทพเสนาบดี วัดกวิศรารามราชวรวิหารจึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจควรแก่การถอดบทเรียนเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์รุ่นใหม่ที่ต้องการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้

๖.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดกวิศรารามราชวรวิหาร

วัดกวิศรารามราชวรวิหาร ตั้งอยู่ริมถนนเพทราชาทางด้านทิศใต้ของพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ในเขตตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เป็นวัดเก่าแก่ซึ่งมีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของลพบุรี ตามตำนานพระอารามหลวงนั้น บอกประวัติไว้สั้น ๆ แต่เพียงว่า วัดนี้เดิมชื่อ วัดขวิด สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสร้าง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรง สถาปนาใหม่ พระราชทานนามว่า วัดกรวิศยาราม และรัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมอีกโดยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงพระราชทานอุทิศถวายเป็นวิสุงคามสีมาในการทำสังฆกรรมอุปสมบทข้าราชบริพาร นิกาย และวัดขวิด (วัดกรวิศยาราม) ที่ลพบุรี หรือวัดกวิศรารามในปัจจุบันเป็นวัดรามัญนิกายอีกวัดหนึ่ง

วัดกวิศรารามนั้นเป็นวัดเล็ก ทั้งที่ตั้งอยู่ก็ค่อนข้างจะลับตา เนื่องจากอยู่ท้ายพระราชวังนารายณ์ หรือพระนารายณ์ราชนิเวศน์ จึงอาจมีผู้ไม่รู้จักอยู่บ้าง แต่ก็เป็นผลดีอย่างยิ่งสำหรับด้านความวิเวก และสงัดสมลักษณะของวัด แต่ความเป็นวัดเล็กนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจขยับขยายให้ใหญ่โตขึ้นได้ แม้ในภายหลังจะได้รับการปรับปรุงอย่างมากแล้วก็ตาม เนื่องจากพื้นที่ของวัดนั้นจำกัด ติดถนนและที่ราชพัสดุลักษณะของวัดจึงเป็นวัดเล็ก ๆ ตลอดมาแต่ในด้านความสำคัญนั้นมีอยู่มากเพราะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี และเป็นวัดที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างจึงได้รับพระราชทานเทียนพรรษาเพียงวัดเดียวในจังหวัดลพบุรี เป็นวัดที่เคยมีเจ้าอาวาสเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะเมื่อครั้งยังไม่เปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์วัดกวิศรารามก็เป็นศูนย์ในการประกอบพิธีต่าง ๆ ของทางราชการ โดยเฉพาะเป็นที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ของจังหวัดลพบุรี ท่านเจ้าคุณพระพุทธวรญาณ เจ้าอาวาสองค์ที่ ๒ หลังจากเปลี่ยนมาเป็นวัดมหานิกายนั้นนับตั้งแต่ท่านเดินทางเข้ามาอยู่ในวัดนี้เมื่อ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ และมีพระอยู่เพียง ๕ รูปนั้นก็ได้เริ่มปรับปรุงวัดเป็นการใหญ่ ทางด้านสถานที่นั้นไม่อาจขยับขยายได้ดังกล่าว

แล้วท่านจึงได้ปรับปรุงทางด้านอื่น นับตั้งแต่เริ่มจัดให้เป็น สำนักศึกษาทางนักธรรมและบาลีขึ้นเป็นอันดับแรก แล้วก็ดำเนินการด้านการศึกษาต่อมาเป็นลำดับ จนกระทั่งปัจจุบัน วัดกวิศรารามกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาและศาสนาของลพบุรีในแต่ละปีมีพระจำพรรษาประมาณ พรรษาละ ๕๐ รูปและกลายเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันคือ โรงเรียนวินิตศึกษากวิศรารามมูลนิธิ สำนักงานมูลนิธิบำรุงตึกสงฆ์อาพาธ พระธรรมญาณมุนี และสมาคมศิษย์กวิศร์ จึงได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษาและศาสนาของจังหวัดลพบุรี สำหรับโรงเรียนวินิตศึกษา ซึ่งท่านจัดตั้งขึ้นและปัจจุบันเป็นโรงเรียนของวัดกวิศรารามนั้น เป็นโรงเรียนราษฎร์ที่กระทรวงศึกษาธิการรับรองวิทยฐานะเทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาล และเป็นโรงเรียนราษฎร์ในอันดับแนวหน้าของจังหวัดลพบุรี และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพระราชูประถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปัจจุบัน พระเทพเสนาบดี (ประเทือง อาภาธโร) ปธ.๔ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นเจ้าอาวาส

๖.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดกวิศรารามราชวรวิหาร

โครงการแจกถุงยังชีพตั้งโรงทานสงเคราะห์ประชาชน

โครงการแจกถุงยังชีพตั้งโรงทานสงเคราะห์ประชาชน เป็นโครงการที่ทางคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรีนำโดยพระเทพเสนาบดี ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน เช่น ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไฟไหม้ น้ำท่วม พายุเข้า เป็นต้น อีกทั้งได้ออกไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดเตียง เด็กและเยาวชนผู้ยากไร้ การออกไปช่วยเหลือประชาชนพระเทพเสนาบดีได้ให้การช่วยเหลือในนามคณะสงฆ์ โดยเฉพาะท่านได้มอบหมายให้พระโสภณพัฒนคุณ, ดร. เจ้าอาวาสวัดพุน้อย เจ้าคณะอำเภอหนองม่วง ประธานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี เป็นผู้นำที่สำคัญอีกรูปหนึ่งมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม การออกช่วยเหลือได้ดำเนินงานออกไปทุกพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี หากพื้นที่ใดได้รับความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบมากก็ออกออกไปช่วยอย่างเร่งด่วน ยกตัวอย่างสถานการณ์ล่าสุดที่ออกไปช่วยสงเคราะห์ เช่น ช่วงสถานการณ์โควิด - ๑๙ ที่ผ่านมาประชาชนชาวลพบุรีได้รับผลกระทบ พระโสภณพัฒนคุณ, ดร. เป็นผู้แทนคณะสงฆ์จัดตั้งโรงทานสงเคราะห์ประชาชน สู้ภัยโควิด - ๑๙ จำนวน ๓๐๐ ครัวเรือน ภายในโรงครัวของวัดพุน้อย ตำบลซ่อนม่วง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี งานนี้มีชาวบ้านจำนวน ๕ หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลซ่อนม่วง คือหมู่ที่ ๑ ถึงหมู่ที่ ๕ มาร่วมรับของแจกซึ่งของแจกในวันนี้ไม่ใช้อาหารสด แต่เป็นอาหารแห้ง ประกอบด้วย ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำปลา น้ำมัน น้ำตาล พริกป่น น้ำดื่ม และอื่นๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้กับชาวบ้าน และอีก ๑ เหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างล่าสุดที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ คือ คณะสงฆ์จังหวัดลพบุรีในฐานะสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ลพบุรีร่วมกับมูลนิธิเศรษฐีเรือทองวัดพุน้อย นำข้าวสารอาหารแห้ง น้ำดื่ม ให้กับประชาชนตำบลบ่อทองอำเภอหนองม่วงจังหวัดลพบุรี ที่ได้รับความเดือดร้อนจากพายุฤดูร้อนพัดถล่มบ้านพัง พระเทพเสนาบดี เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี พร้อมด้วยพระโสภณพัฒนคุณ,ดร. เจ้าอาวาสวัดพุน้อย ประธานสารธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ลพบุรี มูลนิธิเศรษฐีเรือทอง และคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี ได้นำถุงยังชีพเครื่องอุปโภคบริโภคข้างสารอาหารแห้ง และน้ำดื่ม จำนวน ๒๐๐ ชุด ไปมอบให้กับประชาชนชาวตำบลบ่อทองอำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี ที่ประสพความเดือดร้อนจากพายุฤดูร้อนพัดถล่มบ้านเรือนพังเสียหายกว่า ๑๐๐ หลังคาเรือน

โครงการศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา

โครงการศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา เป็นโครงการดำเนินตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่ยิ่งใหญ่ เป็นองค์ความรู้ที่คนไทยทุกคนควรที่จะน้อมนำเอาไปใช้ในการดำเนินชีวิต พระเทพเสนาบดีได้ให้โรงเรียนวินิตศึกษาดำเนินการนำร่องโดยจัดพื้นที่ประมาณ ๒๐ ไร่ให้เป็นสถานีแห่งการเรียนรู้ชีวิตจริง อีกทั้งจะทำระบบโซลาร์เซลล์มาใช้ด้วย สถานีแรกเป็นเกษตรเพื่ออาหารนักเรียน เด็กทุกคนจะมาช่วยกันปลูกผักแล้วส่งไปโรงครัวใหญ่ของโรงเรียนสถานีที่ ๒ เป็นการทำนา โดยให้เด็กมาเรียนรู้ตั้งแต่การปลูกข้าวใช้แบบนาโยน จนถึงการเก็บเกี่ยวแล้ว

นำข้าวเข้าสู่โรงครัวเพื่อให้เกิดความภูมิใจว่าข้าวนี้เป็นฝีมือของพวกเขา และทางโรงเรียนกำลังทำโรงสีเล็ก ๆ เป็นข้าวสารสดซึ่งเป็นข้าวสารที่ปราศจากสารพิษต่าง ๆ ไม่มีน้ำยากันมอด สถานีต่อไปทำเป็นโครงการเรียนรู้การทำไข่เค็มดินสอพองตำรับเมืองลพบุรี เด็กวินิตทุกคนต้องทำไข่เค็มได้ โดยทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เมื่อทำเป็นแล้วสามารถสอนพ่อแม่หรือไปทำกินกันเองที่บ้านได้ อีกสถานีหนึ่งเป็นเรื่องการปลูกกล้วย จะให้เด็กปลูกกล้วยกันคนละต้น เมื่อผลผลิตสุกกินไม่ทันก็แปรรูปมาเป็นกล้วยฉาบ กล้วยตาก นอกจากนี้ ยังมีอีกสถานีในโครงการปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งเป็นทฤษฎีของในหลวงรัชกาลที่ ๙ สถานีนี้จะปลูกพืชผักผลไม้นานาชนิดทั้งกินได้และกินไม่ได้อย่างสะเดา ต้นสัก ต้นพะยูง ต้นมะม่วงหาวมะนาวโห่ เมลอน อัญชัน และกระท้อน ฯลฯ

๖.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดกวิศรารามราชวรวิหาร

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางกายจะเห็นได้ว่า ประชาชนจังหวัดลพบุรีได้รับผลกระทบจากด้านต่าง ๆ ทั้งผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบจากความยากจน ผลกระทบจากสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนเกิดความลำบากและขาดแคลนปัจจัย ๔ คณะสงฆ์ได้ออกไปช่วยเหลือด้วยสิ่งของและปัจจัย ๔ ทำให้เกิดความสะดวกสบายด้านกายส่งผลทำให้สุขภาพแข็งแรง โครงการศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาส่งผลให้ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษาตลอดทั้งประชาชนที่มาศึกษาดูงานเกิดอาชีพ เกิดรายได้สามารถดำเนินชีวิตแบบพอเพียงได้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา โครงการแจกถุงยังชีพตั้งโรงทานสงเคราะห์ประชาชนทำให้เกิดปัญญารู้จักคำว่า เสียสละแบ่งปัน เป็นกระบวนการสร้างจิตให้สละความตระหนี่ออกไปจากจิตใจ การดำเนินงานจิตอาสาหากไม่รู้จักเสีย สละแบ่งปัน งานก็จะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะขาดความตั้งใจในการทำงาน โครงการศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาทำให้เกิดปัญญาสามารถเดินทางสายกลางใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่หรูหรา ไม่ยึดติดในบริโภคนิยมมากเกินไป และเกิดปัญญามีความรู้ มีอาชีพที่สุจริต สามารถใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิตได้

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โครงการแจกถุงยังชีพตั้งโรงทานสงเคราะห์ประชาชน ส่งผลทำให้เกิดสังคมแห่งคุณธรรม เนื่องจากคณะสงฆ์ได้ปลูกฝังให้คนในสังคมรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการแสดงน้ำใจเมื่อตกทุกข์ได้ยากสังคมจึงเกิดการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นการทำให้สังคมลดความขัดแย้งและเกิดความสามัคคีเป็นการลดปัญหาในสังคม โครงการศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาทำให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นการลดการใช้สารพิษซึ่งทำลายธรรมชาติ และเป็นการทำให้ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติเกิดความสมบูรณ์

๖.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดกวิศรารามราชวรวิหาร

รูปแบบความเป็นผู้นำ

พระเทพเสนาบดี เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นผู้นำที่มีความเสียสละ มีความไว้วางใจคณะสงฆ์และแบ่งงานตามความสามารถในการรับผิดชอบจึงทำให้การดำเนินงานเกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดังเห็นได้จากท่านมอบให้พระโสภณพัฒนคุณ,ดร. เจ้าอาวาสวัดพุน้อย เป็นประธานสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ลพบุรี เมื่อมีการมอบหมายงานแล้วท่านยังให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อทำงานให้ประสพผลสำเร็จ อีกทั้งยังลงพื้นที่ไปร่วมทำงานกับคณะสงฆ์ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา เกิดความรักให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

รูปแบบการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา

มีแผนการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของวัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี ได้มีแผนการทำงานประจำปี แผนระยะยาวในการดำเนินงาน การมีแผนทำงานทำให้มีทิศทางและมีเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะต้องดำเนินตามกรอบที่กำหนดไว้และหลังการดำเนินงานตามแผนแล้วจะต้องมีการทบทวนแผนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต

มีหลักสูตรการเรียนรู้ เป็นที่ทราบแล้วว่าศาสตร์พระราชานั้นมีทฤษฎีและองค์ความรู้มากมายหลายทฤษฎี วัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรีจึงได้กำหนดการเรียนรู้แยกออกเป็นหลักสูตรต่าง ๆ โดยได้ให้นักเรียนโรงเรียนวินิตศึกษาเริ่มศึกษาก่อนเพื่อเป็นการปลูกฝังเยาวชนให้รักที่จะเรียนรู้และรู้จักรักษาความรู้ซึ่งเป็นมรดกของประเทศชาติเอาไว้ และระยะหลังมีประชาชนสนใจเข้ามาศึกษาดูงานทำให้การเรียนรู้ได้ขยายในวงที่กว้างขึ้น

มีเครือข่าย การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ได้มีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนมาร่วมพัฒนาเช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี พัฒนาการจังหวัดลพบุรี เป็นต้น ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาร่วมปลูกผักสวนครัวจากวัดสู่ชุมชน ตามหลัก “บวร” เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

มีการต่อยอดองค์ความรู้ ได้น้อมนำหลักการทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาต่อยอดคือนำมาวิจัยและพัฒนาตลอดทั้งนำแนวคิดมาปรับใช้เพื่อให้นักเรียนและประชาชนผู้สนใจได้เรียนรู้ศาสตร์ของพระราชาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้เกิดมูลค่าเพิ่มส่งผลทำให้ชีวิตเกิดความสุขมั่งคั่งและยั่งยืน

๖.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะอำเภอ ตำบล ในจังหวัดลพบุรีได้นำรูปแบบแนวคิดความเป็นผู้นำของพระเทพเสนาบดี เจ้าคณะจังหวัดลพบุรีนำไปใช้ในการทำงานและนำศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาไปขยายผลในพื้นที่ของตนเองที่ปกครอง คณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับงานสาธารณะสงเคราะห์เป็นอย่างยิ่งเนื่องจากพระเทพเสนาบดีเน้นการช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน อีกทั้งเป็นนโยบายของคณะสงฆ์ที่เร่งด่วนซึ่งพระสงฆ์จะต้องมีบทบาทเข้าไปช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้เกิดการกินดีอยู่ดีและเกิดความสงบสันติสุข

ภาครัฐ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี พัฒนาการจังหวัดลพบุรี และสถาบันทางการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งในส่วนช่วยเหลือประชาชนที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและในส่วน ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ในสังคม อีกทั้งได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาโดยเฉพาะช่วงสถานการณ์โควิด-๑๙ ที่ผ่านมาทุกฝ่ายได้มาปลูกพืชเดินรอยตามศาสตร์พระราชาเพื่อสร้างความมั่นคงของอาหาร สร้างพลังบวรที่ยิ่งใหญ่

๖.๗ บทสรุป

พระเทพเสนาบดี วัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี ได้ดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ประสบผลสำเร็จและมีเครือข่ายให้ความร่วมมือทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ เอกชนและประชาชนเนื่องจากท่านได้เป็นผู้นำที่มีความไว้วางใจต่อคณะสงฆ์ผู้ใต้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ทำงานอย่างเต็มที่สุดความสามารถทำให้งานดำเนินและพัฒนาอย่างรวดเร็ว งานสาธารณะสงเคราะห์ของท่านได้มีการสงเคราะห์ การเกื้อกูล พัฒนาและบูรณาการทำให้ประชาชนเกิดความสุขทางกาย จิตปัญญาและสังคม และเกิดความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นวัดกวิศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรีจึงเป็นพื้นที่ที่ควรแก่การนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้เกิดประดยชน์ต่อ ประชาชน ชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

๗

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร.
วัดอินทาราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

๖.๗.๑ บทนำ

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม พระสงฆ์ไม่ทิ้งประชาชน ได้ทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์เป็นที่พึ่งของประชาชน เมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนท่านก็รีบลงไปพื้นที่เพื่อให้การช่วยเหลือ ได้ช่วยทั้งในด้านปัจจัย ๔ และได้ทำโครงการที่เป็นประโยชน์มากมายต่อชุมชนและสังคม พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาที่ควรแก่การถอดบทเรียนเนื่องจากท่านได้ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ทั้งในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและนอกพื้นที่ต่างจังหวัด การทำงานจึงได้ขยายผลไปอย่างกว้างขวาง ทำให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในอุดมการณ์ของท่าน โครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการส่งผลให้ประชาชน ได้รับความสุขและเกิดปัญญาสามารถพึ่งพาตนเองได้มีรายได้มีอาชีพในการดำเนินชีวิต ปัจจุบันวัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้เป็นศูนย์ประสานงานในการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชน เมื่อมีเหตุการณ์ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเร่งเด่นทางวัดจะมีการส่งคณะสงฆ์ตลอดทั้งประชาชนที่มีจิตอาสาลงพื้นที่เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์เป็นการทำให้ประชาชนได้บรรเทาความทุกข์และมีความสุข มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตได้อย่างดียิ่ง

๗.๒ ประวัติและพัฒนาการของวัดอินทาราม

"วัดอินทาราม" ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ต่อมาได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ภายในวัดมีสิ่งที่น่าสนใจคือ พระอุโบสถหลังเก่า ที่ประดิษฐาน "หลวงพ่อโต" หรือ พระซำปอกง อายุกว่า ๓๐๐ ปี เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนวัดนี้ให้เป็นโบราณสถานที่สำคัญของชาติ และประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา ภายในโบสถ์มหาอุตม์ มีประตูทางเข้าออกเพียงทางเดียว หลังคาเป็นเครื่องไม้มุงด้วยกระเบื้องดินเผาลดชั้น ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ปั้นลมมีเครื่องถ้วยจีนติดประดับเป็นแถว ด้านนอกมีกำแพงแก้วเตี้ย ๆ ล้อมรอบ ปัจจุบันเหลือเฉพาะด้านหน้ามีซุ้มประตูกำแพงแก้วทรงโค้งยอดแหลมอยู่ ๑ ซุ้ม เป็นที่เคารพสักการะบูชาของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีอุโบสถหลังใหม่ที่ส ร้างด้วยหินอ่อนทั้งหลัง ภายในตกแต่งด้วยภาพจิตรกรรมต่าง ๆ อาทิ พุทธประวัติเทพเทวดาและลวดลายไทยต่าง ๆ หลังจากที่นักท่องเที่ยวไหว้พระในอุโบสถเสร็จแล้ว สามารถเดินลอดอุโบสถเพื่อความเป็นสิริมงคลกันได้ และใต้โบสถ์ ยังเปิดให้ทำพิธีกรรม ลอดใต้โบสถ์ เสริมมงคลชีวิต และยังชมพระอริยสงฆ์ ๑,๒๕๐ ที่เดียวในภาคตะวันตก อีกหนึ่งไฮไลต์ของวัดก็คือ "ท้าวเวสสุวรรณ" ลักษณะเป็นปูนปั้น บรรจุสมเด็จวัดระฆัง ใครที่มาเยือนวัดแห่งนี้แล้วจะต้องไม่พลาดมากราบไหว้ขอพรซึ่งปัจจุบันกระแสการไหว้ "ท้าวเวสสุวรรณ" กำลังเป็นที่นิยมมีผู้ที่ศรัทธาต่างก็เดินทางไปยังวัดต่าง ๆ เพื่อกราบไหว้ขอพร โดยเฉพาะเรื่องโชคลาภ การงาน การเงินเมื่อไหว้พระขอพรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เดินเลยมายังบริเวณท่าน้ำของวัด จะพบเจอตลาดพุทธเกษตร เป็นซุ้มขายของที่ชาวสวนแถวนี้นำมาขาย มีทั้งผักและผลไม้ อาทิ ส้มโอ และยังมีสินค้าชุมชนอื่นๆ ให้เลือกซื้อมากมายในราคาถูก และยังสามารถ ให้ทานอาหารปลาตะเพียน นับหมื่นตัว นอกจากนั้นตอนกลางคืนสามารถชมชมหิ่งห้อยทางบกได้ด้วย วัดอินทาราม เปิด ๒๔ ชม.

ภายในวัดสวยงาม มี ๔ สิ่งที่อยู่คู่วัด ซึ่งเป็นไฮไลต์ที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาดเมื่อมาเยือนวัดอินทาราม ได้แก่ ๑. ปิดทองหลวงพ่อโต ซำปอกง อายุเก่าแก่กว่า ๓๐๐ ปี ชมโบสถ์มหาอุตม์ ๒. สำหรับคนดวงตก แนะให้มาลอดใต้โบสถ์ (โบสถ์หินอ่อนทั้งหลัง) เสริมดวง สะเดาะเคราะห์ แก้ปีชง โดยใต้โบสถ์กราบขอพรหลวงพ่อรวย และชมพระอริยสงฆ์ ๑,๒๕๐ องค์ ที่เดียวในจังหวัดสมุทรสงคราม ๓. ขอพรท้าวเวสสุวรรณ เนื้อปูนปั้นบรรจุมวลสารพุทธคุณ ๔. สมเด็จวัดระฆัง

๗.๓ กิจกรรมหรือโครงการของวัดอินทาราม

กิจกรรมหรือโครงการโรงทานเดลิเวอรี่

วัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ หรือหลวงพ่อแดง นนฺทิโย เจ้าอาวาสจัดสร้างโรงทานเดลิเวอรี่ขึ้น โดยเป็นครัวเคลื่อนที่บนรถยนต์เอนกประสงค์ เพื่อตระเวณไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเลี้ยงอาหารให้กับนักเรียนนักศึกษา ผู้ยากไร้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้นให้กับเพื่อนมนุษย์ทำให้การออกไปช่วยเหลือมีบรรยากาศที่อบอุ่น อิ่มทั้งกายอิ่มทั้งใจทั้งผู้ให้และผู้รับ ที่มาของรถยนต์โรงทานเดลิเวอรี่ คันนี้ คือ ช่วงที่ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากการล็อกดาวประเทศ ในช่วงที่การระบาดของเชื้อโควิด - ๑๙ ชาวบ้านจำนวนมากขาดแคลนอาหารไม่มีจะกิน ดอกเตอร์พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ หรือหลวงพ่อแดงนันทิโย เจ้าอาวาสวัดอินทาราม รองเจ้าคณะอำเภออัมพวา ท่านตั้งปณิธานว่าญาติโยมเลี้ยงพระมานานแล้ว เมื่อญาติโยมลำบากพระสงฆ์ก็จะไม่ทิ้ง ถึงเวลาที่พระต้องเลี้ยงญาติโยมบ้าง ท่านจึงมีเมตตาช่วยเหลือชาวบ้าน จึงได้จัดทำรถยนต์โรงทานเดลิเวอรี่ขึ้นโดยตระเวณไปประกอบอาหารแบบสดใหม่ ๆ ให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนตามจุดต่าง ๆ ทุกวัน กระทั่งสถานการณ์คลี่คลาย ทางวัดก็ยังให้ความช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา และผู้ยากไร้ และจะดำเนินการแจกจ่ายอาหารแบบนี้สืบต่อไป หลวงพ่อแดง นนฺทิโย จึงเป็นผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนอย่างแท้จริง

โครงการศูนย์พักคอยธรรมะเดลิเวอร์รี่ส่งธรรมะออนไลน์จากวัดถึงศูนย์

ศูนย์พักคอยธรรมะเดลิเวอร์รี่ส่งธรรมะออนไลน์จากวัดถึงศูนย์เป็นโครงการที่ พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ สนับสนุนงบประมาณโดยพระครูสมุทรธีรคุณ เจ้าอาวาสวัดหนองกระพง ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา ให้ใช้โดมเอนกประสงค์สร้างศูนย์พักคอย สำหรับไฮไลน์ของศูนย์พักคอยแห่งนี้นอกจากที่จะมีระบบช่วยเหลือดูแลรักษาทางกาย เช่น กล้องวงจรปิด, ระบบสื่อสารพูดคุยกับผู้ป่วย ๒ ทาง, ระบบตรวจสอบสุขภาพร่างกาย รวมทั้งการออกกำลัง

กายนำโดยเจ้าหน้าที่ผ่านระบบโทรทัศน์ทุกวันแล้ว ยังจัดมีมุมพระธรรมคลายเครียด โดยหลวงพ่อแดงได้จัดชั้นวางหนังสือธรรมมะ ให้ผู้ป่วยได้หยิบไปอ่าน นอกจากนี้ทุกวันภาคเช้าเวลา ๐๗.๐๐ น. และภาคค่ำ ๑๙.๐๐ น. หลวงพ่อแดงจะเทศน์ถ่ายทอดจากห้องส่งวัดอินทาราม ผ่านเพจเฟซบุ๊ก “พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ,ดร. หลวงพ่อแดง นันทิโย” ออนไลน์สดผ่านโทรทัศน์ขนาด ๖๐ นิ้ว ๒ จอ ฝั่งชายและหญิง เพื่อให้กำลังใจผู้ป่วยได้คลายเครียดและซึมซับหลักธรรมพระพุทธศาสนา

กิจกรรมโครงการสวนพุทธเกษตร ผักปันสุข “วัดอินทาราม” ปันสุขให้ชาวบ้าน

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ หรือ หลวงพ่อแดงนันทิโย เจ้าอาวาสวัดอินทาราม นำคณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์เก็บผักต่าง ๆที่ร่วมกันปลูกในสวนพุทธเกษตร บนที่ดินของวัด ประมาณ ๑ ไร่ครึ่ง เช่น บวบ พริก แตงกวา ผักกวางตุ้ง มะนาว มะละกอ เป็นต้น ซึ่งผักดังกล่าวให้ผลผลิตจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีไข่ไก่ ที่ทางวัดเลี้ยงไก่ไว้อีกเกือบ ๑๐๐ ตัว นำมาปันสุขแจกให้กับชาวบ้าน ที่ได้รับผลกระทบในสถานการณ์โควิด - ๑๙ ดร.พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (หลวงพ่อแดง) กล่าวว่า โครงการผักปลอดสารปันใจปันผักปันสุขช่วยชาวบ้าน ทางวัดอินทารามดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๓ โดยทางวัดสนองพระดำริสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ด้วยการใช้ที่ดินของวัดปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษในสวนพุทธเกษตร โดยพระสงฆ์ช่วยกันปลูก นำผลผลิตมาแจกญาติโยม ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ดังนั้นพระสงฆ์จึงไม่ทิ้งโยม เมื่อโยมเดือดร้อนช่วงวิกฤติโควิด ทางวัดจะเป็นที่พึ่งของโยม และจะดำเนินการต่อไปจนกว่าสถานการณ์จะเบาบางลง

กิจกรรมโครงการศูนย์พุทธเกษตรโรงเรียนแก้จนชาวนา ของจังหวัดสุรินทร์

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. รองเจ้าคณะอำเภออัมพวา เจ้าอาวาสวัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม หรือหลวงพ่อแดง เดินทางมาเยี่ยมศูนย์การเรียนรู้พุทธเกษตรโคกหนองนา บ้านหนองอีดำ พร้อมปล่อยปลา ปล่อยหอยขม หว่านข้าวลงแปลงนาสาธิต ซึ่งเป็นเวลาเกือบปีครึ่ง ที่พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ ได้บริจาคซื้อที่ดินจำนวน ๘ ไร่นี้ และให้ชาวบ้านร่วมกันปรับพื้นที่ขุดธนาคารน้ำใต้ดินระบบเปิดเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้โคกหนองนา มีวิสาหกิจในพื้นที่รอบ ๆร่ วมหมุนเวียนเข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ให้สมบูรณ์มากขึ้นไปเรื่อย ๆ จนพัฒนาเป็น “ศูนย์เรียนรู้พุทธเกษตร”เพื่อน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โคกหนองนาบ้านหนองอีดำ ตำบลกะโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์โดยการเดินทางมาของหลวงพ่อแดง นอกจากมาดูความก้าวหน้าของโคกหนองนาแห่งนี้ยังถือโอกาสมามอบเครื่องสีข้าวเพื่อนำไปก่อนตั้งโรงสีข้าวชุมชนของชาวนาเพื่อการพึ่งตนเองเกือบ ๑๐ เครื่องให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารวัวหลวงพ่อแดงสาขาจังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ปัจจุบันมีกลุ่มชาวบ้านรวมตัวกันตั้งวิสากิจชุมชนธนาคารวัวหลวงพ่อแดง เข้ามาเรียนรู้วิธีปลดหนี้ และสังกัดเป็นสมาชิกโรงเรียนสอนชาวนาสู้กับความจน ได้เอาแนวคิดของการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มาลงพื้นที่ โดยยึดหลักการแก้ปัญหาของคนชนบทมาเป็นโจทย์ในการพัฒนา พบว่า ส่วนใหญ่มีหนี้จากการทำนา ลงทุนสูงโดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมี และแรงงานส่วนใหญ่ก็เปลี่ยนไปรับจ้างเพื่อยังชีพ ทิ้งเรือกสวนไร่นา ช่วงเวลาการทำนาและฤดูกาลที่ต้องพึ่งพิงปริมาณน้ำฝน นอกจากนี้ ยังพบว่าไม่ได้เลี้ยงวัวควายในบ้าน จึงทำให้ใช้ปุ๋ยเคมีแทน โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อแดง ได้ส่งวัวมาประจำที่คอกอภัยทาน มีพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์มาไว้ให้ขยายพันธุ์ในพื้นที่รวม หมู่บ้าน/กลุ่มแจกจ่ายมาแล้วประมาณ ๗๐๐ กว่าตัว และยังคงออกลูกเป็นผลผลิตให้กับชาวบ้าน เป็นผลพลอยได้ต่อยอดการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นอีกด้วยอีกทางหนึ่ง พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ ดร. (หลวงพ่อแดง) บอกว่าจากที่กลับมาเห็นความก้าวหน้าหลังจากที่ได้ลงแรงลงทุนไปปลูกพืชผักผลไม้ไปก็เริ่มเจริญงอกงามเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น หลวงพ่อแดง กล่าวต่อว่า ถึงแม้แรก ๆ ชาวบ้านยังไม่เชื่อว่าที่นาแล้ง ๆ นี้จะทำอะไรได้ ดินก็ไม่ดีเนื่องจากปลูกข้าวก็ใช้แต่สารเคมี ก็ดีใจที่เห็นพื้นที่แห้งแล้งเขียวชอุ่มขึ้นมา พัฒนาจากโคกหนองนา สู่ศูนย์การเรียนรู้ จนเป็นโรงเรียนปลดหนี้ชาวนาที่ผู้สนใจถ้ามาเรียนรู้กับเพียงหนึ่งวันก็สามารถไปต่อยอดพัฒนาตนเองได้ ที่ทำมาเป็นการจุดประกายให้อาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่อยู่อีสานให้ความสนใจหันมาทำการพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง

กิจกรรมโครงการ “โคก หนอง นา วัดอินทาราม”

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (ประยูร นันทิโย) หรือ หลวงพ่อแดง เจ้าอาวาสวัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เล่าให้ฟังว่า ที่ดินแปลงนี้มียายคนหนึ่งนำมาถวายวัด ขนาด ๑ ไร่ ๑ งาน คิดในใจว่ายายเอาเงินในป่าร้างมาให้แล้ว จึงได้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านว่าเรามาช่วยกันพัฒนาที่ดินแปลงนี้ให้เป็นเงินเป็นทองกัน พื้นที่บางส่วนยังไม่เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ยังคงมีหนองดังเดิมซึ่งสามารถจะเลี้ยงปลาได้เลย และไม่จำเป็นต้องทำคลองไส้ไก่มากเพราะจังหวัดสมุทรสงครามนั้นเป็นพื้นที่ที่คลองไส้ไก่มากที่สุดในประเทศไทย ปู่ย่าตายายเราขุดไว้เป็นร้อยปีแล้ว ดังนั้นเราสามารถนำคลองนี้มาใช้ ให้เกิดประโยชน์ในการกระจายในไปยังพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ได้แบ่งพื้นที่สำหรับเลี้ยงไก่ โดยใช้แหนแดง หรือ ไมโครฟิลล่า (microphylla) ที่กรมวิชาการเกษตร ได้พัฒนาพันธุ์และขยายพันธุ์แหนแดงสายพันธุ์ไมโครฟิลล่า มาตั้งแต่ ปี ๒๕๒๐ ได้มีการรักษาพันธุ์มาเรื่อย ๆ และได้เงียบหายไประยะหนึ่ง เมื่อประเทศไทยหันมาส่งเสริมเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ แหนแดงของกรมวิชาการเกษตรจึงได้นำมาพัฒนาการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์อีกครั้งหนึ่ง ใน ปี ๒๕๔๐ คุณสมบัติของแหนแดง พันธุ์กรมวิชาการเกษตรเนื่องจากกาบใบบนด้านหลังของแหนแดงมีโพรงใบและมีสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงินอาศัยอยู่ในโพรงใบของแหนแดง เมื่อนำมาวิเคราะห์ พบว่า มีไนโตรเจนเป็นองค์ประกอบ สูงถึง ๔.๖ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสูงกว่าพืชตระกูลถั่วที่มีอยู่ ประมาณ ๓ เปอร์เซ็นต์ซึ่งเมื่อหว่านแหนแดงไปในนา ๑ ไร่ จะมีผลผลิตแหนแดง ๓,๐๐๐ กิโลกรัม (๓ ตัน) เทียบได้กับปุ๋ยยูเรีย ๗-๑๐ กิโลกรัม ซึ่งเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของข้าว และสามารถนำมาใช้เป็นอาหารเลี้ยงไก่ “โคก หนอง นา วัดอินทาราม” ได้ทำให้เป็นศูนย์การเรียนรู้อีกทั้งได้นำผลผลิตไปแจกจ่ายช่วยเหลือสังคมในยามลำบาก

๗.๔ ผลลัพธ์จากงานของวัดอินทาราม

ทำให้เกิดสุขภาวะทางกาย :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางกายจะเห็นได้ว่าพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ,ดร. หรือหลวงพ่อแดง ได้เร่งแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชน เช่นโครงการ โคก หนอง นา วัดอินทาราม เน้นให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษ และการดำเนินโครงการโคก หนอง นา ได้นำผลผลิตไปแจกจ่ายประชาชนเพื่อให้มีความสุขกายและมีสุขภาพที่แข็งแรงเป็นการทำเกษตรแบบปลอดสารพิษ สุขภาวะทางกายที่เห็นได้ชัดเจนคือช่วงสถานการณ์โควิด-๑๙ ท่านได้สนับสนุนสร้างศูนย์พักคอยธรรมะเดลิเวอร์รี่ส่งธรรมะออนไลน์จากวัดถึงศูนย์ กิจกรรมหรือโครงการโรงทานเดลิเวอรี่ และกิจกรรมโครงการสวนพุทธเกษตรผักปันสุขให้แก่ชาวบ้าน โครงการเหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง โดยเฉพาะผู้ที่ตกงานในช่วงโควิด – ๑๙ ช่วยให้มีปัจจัย ๔ อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต

ทำให้เกิดสุขภาวะทางจิตและปัญญา :

จากผลการดำเนินงานทำให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาคือ พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ,ดร. หรือหลวงพ่อแดง นอกจากท่านจะเน้นการช่วยเหลือด้วยปัจจัย ๔ แล้วท่านยังได้สอนกระบวนการสร้างปัญญาให้กับประชาชนโดยการสร้างศูนย์การเรียนรู้ภายในวัดโดยให้ประชาชนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กระบวนการที่ทางวัดฝึกด้านจิตและปัญญาเน้นการฝึกอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาปากท้องเป็นหลัก และเน้นพัฒนาจิต ปัญญาให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญญาในชีวิตประจำวัน

ทำให้เกิดสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม :

จากผลการดำเนินงานพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ,ดร. หรือหลวงพ่อแดงได้สร้างสังคมให้เกิดการไม่ทิ้งกัน ผู้คนทั่วไปจึงเรียกท่านว่า “พระสงฆ์ไม่ทิ้งโยม” คำว่าไม่ทิ้งกัน คือ ทำให้เกิดสังคมแห่งการแบ่งปัน มีความเมตตา เอื้ออารี

ต่อกัน เป็นการลดการขัดแย้งในสังคม สำหรับสิ่งแวดล้อมท่านได้ส่งเสริมการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสอนให้อยู่กับธรรมชาติอย่างสมดุลและกลมกลืนซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งเห็นได้จาก โครงการ โคก หนอง นา โมเดล ซึ่งไม่ใช้สารพิษในการปลูกพืช

๗.๕ รูปแบบบทเรียนของวัดอินทาราม

รูปแบบความเป็นผู้นำ

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ มีความเป็นผู้นำเชิงพุทธหรือผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา อันได้แก่ ท่านได้ยึดหลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นแนวทางในการทำงาน หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นหลักในการประสานเชื่อมสัมพันธ์ให้ประชาชนและภาคีเครือข่ายอยากเข้ามาร่วมมือและเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงาน ๑. ธัมมัญญุตา รู้จักเหตุ ๒. อัตถัญญุตา รู้จักผล ๓. อัตตัญญุตา ความรู้จักตน ๔. มัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณ ๕. กาลัญญุตา ความรู้จักกาล ๖. ปริสัญญุตา ความรู้จักบริษัท และ ๗. ปุคคลัญญุตา หรือปุคคลปโรปรัญญุตา ความรู้จักบุคคล

รูปแบบการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร.ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยหลัก ๕ ท. คือ ๑.ทุน (ศรัทธา ทุนคือทรัพยากรที่เอื้อให้เกิดการขับเคลื่อน เป็นทุนที่เกิดจากศรัทธาต่อพระสงฆ์และชาวพุทธ ๒.ที่ (ที่ตั้งสถานะ) สถานที่สำหรับทำงาน สร้างอาชีพสร้างรายได้ ท่านใช้ที่ดินร่วมกับชุมชนและสังคมเพื่อสร้างประโยชน์ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ เนื่องจากชาวบ้านบางรายไม่มีที่ดิน ๓.ทำ (การงาน/คุณธรรม/ธรรม) คือการลงมือปฏิบัติจริงการพัฒนาต้องควบคู่กับคุณธรรมไม่เอาเปรียบสังคมเป็นสังคมแห่งการแบ่งปันและสร้างความสามัคคี ๔. ทน (ขันติธรรม) ความอดทนทุ่มเทกับการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ๕.เทคโนโลยี (นวัตกรรม/พุทธบูรณาการ) ใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์บอกต่อความดีและนำผลิตภัณฑ์สู่ผู้บริโภค

๗.๖ ผลงานหน่วยงานที่นำต้นแบบไปใช้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม และภาคีเครือข่ายได้เข้ามาศึกษาดูงานที่วัดอินทารามโดยเฉพาะโครงการ โคก หนอง นา โมเดล คณะสงฆ์ได้นำไปเป็นรูปแบบในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ เพื่อไปสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านและประชาชนผู้ที่เดือดร้อน กลุ่มพระสงฆ์นักพัฒนารุ่นใหม่มีการนำรูปแบบการทำงานของพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. โดยเฉพาะภาวะความเป็นผู้นำของท่าน นำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้เข้ากับบริบท ชุมชน และสังคมของตนเอง

ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมโครงการศูนย์พุทธเกษตรโรงเรียนแก้จนชาวนา ของจังหวัดสุรินทร์ โครงการนี้มีบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมและได้นำแนวคิดของพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. ไปขยายผลดำเนินงานและเริ่มไปทำเพื่อให้เกิดประโยชน์ในบ้านเกิดของตนเอง

๗.๗ บทสรุป

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาชาวบ้านเรียกว่า เป็นพระสงฆ์ที่ไม่ทิ้งโยม ท่านได้มองเห็นปัญหาความยากลำบาก ความยากจน ปัญหาสังคม การเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ ในชุมชนและสังคมไทยซึ่งเป็นปัญหาที่ยังมีอยู่ในสังคม ท่านเห็นว่าพระสงฆ์ควรเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมเนื่องจากสังคมต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นเมื่อโยมช่วยพระ พระก็ต้องช่วยเหลือโยมด้วยนี้เป็นคำที่พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. ท่านกล่าวไว้และเป็นอุดมการณ์การทำงานที่ท่านจะต้องช่วยโยมในยามลำบาก ท่านได้ทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทำตนเป็นแบบอย่างลงมือปฏิบัติด้วยความจริงใจและมีเมตตา ทำให้ประชาชนและหน่วยงานภาคีเครือข่ายเข้าพัฒนาร่วมอุดมการณ์กับท่าน ปัจจุบันงานของท่านได้โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม มีการประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมที่ท่านลงมือปฏิบัติ ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์และอื่น ๆ อีกมากมาย ตลอดทั้งมีนักวิจัยลงพื้นที่มาทำวิจัยเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของท่าน จึงนับได้ว่าท่านเป็นต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาสาธารณสงเคราะห์อย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชนใน ชุมชน สังคมได้มีสุขภาวะ ทางกาย จิต ปัญญาและสังคมครอบคลุมทุกมิติ

บทที่ ๗ บทสรุป

บทนี้จะได้สรุปผลการดำเนินงานโครงการพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์กับพื้นที่ต้นแบบ ๒๑ พื้นที่ ซึ่งได้กำหนดประเด็นอธิบายคือ

๑. สรุปการจัดเวทีมหกรรมผลการดำเนินโครงการ

๒. สรุปแนวทางการการดำเนินงานพระสงฆ์ต้นแบบสาธารณสงเคราะห์

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑ สรุปการจัดเวทีมหกรรมผลการดำเนินโครงการ

สรุปกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์

พิธีถวายและมอบโล่เกียรติคุณ พระสงฆ์ต้นแบบแห่งการสาธารณสงเคราะห์
องค์กรสาธารณสงเคราะห์ต้นแบบ และผู้มีจิตอาสา
ที่ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนางานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม
วันพุธที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๕
ณ พระอุโบสถ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ภาคเช้าเริ่มกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์เวลา ๐๙.๐๐ น. **พันโทสุธี สุขสากล** ผู้ดำเนินรายการภาคเช้าได้เริ่มบรรยายภาพรวมและตารางการจัดกิจกรรมของกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์ให้ผู้เข้าร่วมงานได้ทราบ เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มาพร้อมเพียงผู้ดำเนินรายการจึงเชิญพระเทพสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมากล่าวถวายรายงาน

๑. พระเทพสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา กล่าวถวายรายงานกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณ-สงเคราะห์

พระเทพสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมากล่าวถวายรายงานกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์สรุปใจความดังนี้

พระพุทธศาสนาเป็นประทีปส่องวิถีชีวิตให้มีความงอกงาม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้บำเพ็ญคุณงามความดีทั้งปวง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จารีตประเพณีอันงดงามของชาติไทยล้วนมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องเสริมสร้างและหลักวิถีปฏิบัติที่เป็นระเบียบแบบแผนที่มีคุณค่ายิ่ง องค์พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจวบจนรัชกาลปัจจุบัน นำความปลื้มปีติยินดี และความภาคภูมิใจเป็นล้นพ้นมาสู่พุทธศาสนิกชน

สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ มีน้ำพระราชหฤทัยเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของราษฎรเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้พสกนิกรชาวไทยมีความเสียสละและความสามัคคี บำเพ็ญคุณความดีเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทรงพระราชทานโครงการ จิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” เพื่อให้หน่วยงานราชการในพระองค์ ร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ และประชาชนทุกหมู่เหล่าที่มีจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน

งานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ จึงต้องมีความเป็นจิตอาสาเป็นหลักสำคัญต่อการปฏิบัติศาสนกิจและเป็นแนวทางในการดำเนินงาน มุ่งการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา สร้างพลังศรัทธาให้เข้มแข็งด้วยการปฏิบัติศาสนกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ผู้ไร้ที่พึ่ง คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม จึงได้กำหนดกรอบในการดำเนินการจำนวน ๔ ด้าน คือ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ

๒. พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกล่าวเปิดงานงานกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์

พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกล่าวรายงานกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์ สรุปใจความดังนี้

งานสาธารณสงเคราะห์มีความสำคัญมาแล้วตั้งแต่ต้นสมัยพระพุทธเจ้าสมดังพุทธวจนะที่ว่า "จะระถะ ภิกขะเว จาริกัง พะหุชะนะหิตายะ พะหุชะนะสุขายะ โลกานุกัมปายะ อัตถายะ หิตายะ สุขายะ เทวะมนุสสานัง." แปลว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขต่อชนหมู่มาก เพื่อเกื้อกูล อนุเคราะห์ต่อชาวโลก ทั้งทวยเทพ เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย"

พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีพัฒนาการจากพระพุทธศาสนาดั้งเดิมเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทในยุคปัจจุบันก็เกิดจากหลักการของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคนั้นมันเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของสังคม ถ้าไม่ตอบโจทย์ไม่ช่วยเหลือเขาเป็นพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักการเป็นคำสอน ที่ไม่สามารถประยุกต์ออกไปใช้ในวิถีชีวิตเป็นพระพุทธศาสนาได้กินได้พระพุทธศาสนาก็อยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเป็นความพยายามของพระมหาเถระในแต่ละยุคหลังจากพุทธปรินิพพานแล้วเนี่ยว่าจะปรับเปลี่ยนสถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาอย่างไร จึงจะเป็นไปสอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมในแต่ละยุค

คำว่า สงเคราะห์ หมายถึงสงเคราะห์ทั้งด้วยอามิสทานและธรรมทาน มีความสำคัญไม่แพ้กัน คนที่มีอยู่มีกินไม่ประสงค์จะทานแล้ว แต่ทุกคนล้วนต้องการธรรมทานทั้งสิ้นเราก็สงเคราะห์โดยรูปแบบของธรรมทาน คนที่ขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคก็ส่งเคราะห์ทั้งด้วยรูปแบบของธรรมทานและอามิสทาน และที่สำคัญอย่างยิ่งคนที่มีอาการผิด คนป่วย ทางด้านร่างกาย คนป่วยทางด้านจิตใจ อันนี้ยิ่งต้อง ให้การสงเคราะห์เป็นกรณีพิเศษ

๓. สนทนามองไปข้างหน้า : “บทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ กับการพัฒนาสังคมสุขภาวะ”

๓.๑ พระครูพิสิษฐ์ประชานาถ วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ดำเนินงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์สู่ชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ให้กับศาสนิกชนชาวพุทธในเขตชุมชนวัดอินทาราม รวมทั้งนำคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคน พัฒนาชุมชน และสังคมรอบข้างให้ได้รับประโยชน์ตามกรอบ “กิน อยู่ พอเพียง สมดุล ความสุข” ตามกรอบแห่งชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ และตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

พระครูพิสิษฐ์ประชานาถได้สรุปบทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ต้องมีหัวใจสำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) สงเคราะห์ ๒) เกื้อกูล ๓) พัฒนา และ ๔) บูรณาการ

๓.๒ พระปัญญาวชิรโมลี วัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี ได้งานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ที่วัดป่าศรีแสงธรรมและโรงเรียนศรีแสงธรรม โดยดำเนินงานเป็นการแก้ปัญหาภัยแล้ง ลดปัญหาความอดอยากหิวโหยจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ จนเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและแก่สังคมในทุกมิติ พระปัญญาวชิรโมลีได้นำแนวทางของการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การประยุกต์ใช้ จนเกิด “ชุมชนเพื่อการจัดการตนเอง” ในด้านพลังงานและสามารถลดปัญหาของชุมชนในทุก ๆ ด้านส่งผลให้คุณภาพชีวิตของพลเมืองไทยจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรค และวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-๑๙ (COVID-๑๙) และภาวะเศรษฐกิจถดถอยลงได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความร่วมมือกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในการพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ มีระบบการบริการจัดการพลังงานที่ทันสมัยต่อไปจะเป็นต้นแบบด้านพลังงานของประเทศในหลายงานวิจัย

๓.๓ พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร. รองอธิการบดี ด้านวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้นำเสนอกรณีศึกษางานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ไทยได้ดำเนินการและนำมาถอดบทเรียนเบื้องต้น ดังนี้

พระมหามฆวินทร์ได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาวัดป่าศรีแสงธรรมว่ามีกิจกรรมที่โดดเด่น ดังนี้ ๑. จัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ “โคก หนอง นา” ๒. ส่งเสริมการผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ๓. ส่งเสริมการศึกษาด้วยการสร้างและพัฒนาโรงเรียนศรีแสงธรรม ๔. ช่วยเหลือและแจกสิ่งของยังชีพช่วงการระบาดโรคโควิด-๑๙ จากกิจกรรมเบื้องต้นนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ได้จากงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์สรุปได้ดังนี้ ๑.ประชาชนเกิดมีสุขภาวะทางการ ด้วยการเป็นอยู่อย่างพอเพียงจากโรงการโคกหนองนาโมเดล ๒. เกิดมีสุขภาวะทางใจ จากการเรียนรู้สร้างสรรค์ของโรงเรียนศรีแสงธรรม ๓. เปิดมีสุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการนำพลังงานแสงอาทิตย์ไปผลิตไฟฟ้า

๓.๔ พระสุธีวชิรปฏิภาณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ได้สรุปงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ผ่านมาที่ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการขับเคลื่อน โดยบูรณาการจากภาคองค์กรภาคีเครือข่าย การทำงานในพื้นที่ทำให้งานสาธารณสงเคราะห์ขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์มหาเถรสมาคมเป็นฝ่ายเดียวที่ไม่ได้งบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรูปประธรรมอาศัยกำลังและเมตตาของพระเถระในพื้นที่ต่าง ๆ ปัจจุบันมหาเถรสมาคมจึงมีมติ ให้ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์จัดตั้งศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัดตามมติเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๕ ที่ผ่านมาก็หมายความว่าก้าวต่อไปของงานสาธารณสงเคราะห์ก็จะมุ่งลงไปสู่การบูรณาการงานในพื้นที่ในระดับจังหวัดเป็นประเด็นที่สำคัญ

ประเด็นที่ ๒ คณะกรรมการอบรมประชาชนกลางหรืออักษรย่อใช้ชื่อว่า อปก. จัดตั้งขึ้นตามมติมหาเถรสมาคมเมื่อปลายปีพุทธศักราช ๒๕๖๒ ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหรือ อบต. มีข้ออบรมเป็นภาระงาน ๘ ด้าน งานสาธารณสงเคราะห์เป็นหนึ่งในหัวข้ออบรม คือเป็นหนึ่งในศาสนกิจของหน่วยอบรมประชาชน การทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จนมาถึงปัจจุบันเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ได้รับมอบหมายจากมหาเถรสมาคมให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอบรมประชาชนกลาง อบต. ปัจจุบันทำงานอยู่ ๓ ประเด็นหลัก ๑ อำนวยการ ๒ ประสานงาน และ ๓ กิจกรรมการสื่อสาร

งานคณะสงฆ์ในปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปประธรรมโดยสามารถบูรณาการงานคณะสงฆ์ได้อย่างงดงามโดยงานหน่วย อบต. ไม่ใช่เป็นงานใหม่เป็นงานเก่าแต่มาพัฒนาบูรณาการเข้ากับการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เพื่อให้งานทั้ง ๖ ด้าน ของคณะสงฆ์ตามที่มหาเถรสมาคมมีมติให้ขับเคลื่อนได้ แต่งานอบต. เป็นงานพื้นฐานที่มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยคณะกรรมการ อบต. จะส่งเสริมให้งานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์เป็นงานหลักงาน ๑ ใน ๘ ด้านซึ่งเป็นงานที่เจ้าประคุณสมเด็จได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการอีกตำแหน่งหนึ่งด้วยก็บูรณาการร่วมกันระหว่างฝ่ายสาธารณสงเคราะห์กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ภาคบ่ายเริ่มกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์เวลา ๑๓.๐๐ น. พลอากาศตรีสุรินทร์ คุ้มจั่น ผู้ดำเนินรายการภาคบ่ายได้แจ้งกำหนดการและดำเนินงานกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์ดังนี้

๔. สนทนาแสดงทัศนะแนวทางขับเคลื่อนนโยบายและการส่งเสริมสนับสนุนงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์

๔.๑ พระเทพเวที เจ้าคณะภาค ๖ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้เสนอประเด็นงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ดังนี้ ช่วงปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมาที่คณะสงฆ์ได้จัดบริหารงานคณะสงฆ์ ๖ ด้านในเชิงในเชิงยุทธศาสตร์ในการจัดทำเป็นระบบยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนมียุทธศาสตร์มีกลยุทธ์มีการวางแผนมี Action Plan มีผู้รับผิดชอบมีภาคีเครือข่ายและก็มีงบประมาณแผ่นดิน ดังนั้นงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ต้องทำอย่างยั่งยืนด้วยการสอนประสานกับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดการบูรณาการไปงานของคณะสงฆ์ตามสายปกครองเพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดำเนินงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ไม่โดดเดี่ยวมีสายการปกครองคณะสงฆ์สนับสนุนส่งเสริมบนฐานของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

๔.๒ นายไกรยุทธ หอมไกรลาศ ผู้อำนวยการสำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แสดงทัศนะดังนี้ เรื่องงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ที่คณะพระสงฆ์ได้ดำเนินอยู่เพื่อเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี เป็นภารกิจที่ ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ความสำคัญมาก โดยตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ ที่มีการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธก็ไม่ได้นิ่งนอนใจในการส่งเสริมสนับสนุนงานที่เกี่ยวข้องพุทธศาสนาโดยมีภารกิจสนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์ และยิ่งเห็นได้ชัดเมื่อเกิดภัยพิบัติคณะสงฆ์พร้อมทำการช่วยและดูแลผู้ประสบภัยทั้งการสนับสนุนปัจจัย ๔ และการแบ่งเบาความทุกข์ของผู้ประสบภัยโดยการใช้ธรรมะเยียวยา

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้มีคำสั่งให้ทุกจังหวัดช่วยงานคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ เพราะว่าหน้าที่ของราชการก็คือทำให้ประชาชนก็มีสุขภาวะที่ดี และขณะนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำงานเชิงรุกผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และเจ้าหน้าที่ทีมงานภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ให้มีความยั่งยืน

๔.๓ ดร.สัมพันธ์ ศิลปนาฏ ประธานกรรมการบริหารแผนคณะที่ ๔ สสส. ได้แสดงทัศนะงานพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ก็คือความเปลี่ยนแปลงบนโลกใบเดียวทุกคนที่ติดตามข่าวสารก็จะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่คนหลาย ๆคนตั้งฉายาว่า Perfect Storm ที่เข้ามากระทบกับโลกใบนี้ เช่นเรื่องของเศรษฐกิจตอนนี้ก็พูดถึงเรื่องภาวะเงินเฟ้อ ขั้วอำนาจสงคราม ทำให้คนไทยก็ได้รับความกระทบ และมีความเปลี่ยนแปลงเยอะคนเกิดน้อยลง คนสูงอายุมากขึ้น อายุยืนยาวขึ้น สิ่งเหล่านี้ตามมาควบคู่กับปัญหาที่จะกระทบในเรื่องของสุขภาพจิตใจในเรื่องของสุขภาพจิต มีการตรวจสอบและทำวิจัยทั่วโลกนะครับว่าภาวะสุขภาพจิตของคนบนโลกใบนี้แย่ลงถึง ๒๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ใน ๕ ปีที่ผ่านมาเป็นเพราะความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาปะทะ ทำให้เกิดผลกระทบกับรายบุคคลรายชุมชนรายสังคมรายองค์กรและแน่นอนก็หนีไม่พ้นก็คือภาพรวมของประเทศ

ประเด็นที่ ๒ ผมก็เห็นว่าศักยภาพของวัดเนี่ยสูงมาก ๆ คนในชุมชนทุกคนจะพึ่งพาทั้งปัญญาจิตใจจากวัดมาตลอดนี่คือศักยภาพที่เรามี ถึงวันนี้ในวัดหลายหมื่นแห่งที่อยู่ในประเทศก็มีวัดที่เป็นวัดตัวอย่างเป็น role Model ให้กับวัดหรือให้กับพระอีกหลาย ๆท่านหลาย ๆ รูปหลาย ๆ วัดสามารถยึดเป็นแบบอย่างที่เอาไปปฏิบัติการ ผมว่าศักยภาพตรงนี้มันจะขับเคลื่อนต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ของความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ผมได้กล่าวมาข้างต้น

ประเด็นที่ ๓ สสส. มีโจทย์มีเป้าหมายที่อยากจะเห็นคนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น เพื่อต่อสู้กับลมพายุที่กำลังเปลี่ยนแปลงถาโถมเข้ามา และจำเป็นเหลือเกินสสส. จะต้องมีภาคีเครือข่ายที่สำคัญ ภาคีเครือข่ายเป้าหมายใหญ่ของ สสส. คือคณะสงฆ์ที่สามารถขับเคลื่อนเชิงนโยบายที่มี High Impact เพื่อให้การพัฒนาสุขภาวะคนไทยยืนยงคงกระพัน ให้คนไทยมีสุขภาวะสุขภาพดีขึ้นตามหลักธรรมนูญสุขภาพ

๕. เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ประธานพิธีเดินทางถึงมณฑลพิธี พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

๕.๑ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ์,ดร. ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา กล่าวถวายรายงานสรุปกิจกรรมเวทีมหกรรมสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้

เนื่องด้วยฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ได้จัดทำโครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนการดำเนินงานผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางสาธารณสงเคราะห์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนและสังคม พัฒนา ขีดความสามารถพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านงานสาธารณสงเคราะห์ โดยประสานการดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์ทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ทำงานร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น บนหลักการใช้ทางธรรมนำทางโลก และประสานการดำเนินงานร่วมกับฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ พระศาสนาและสังคมโดยรวม อันเป็นไปภายใต้พระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับโครงการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายและโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔

การจัดงานในครั้งนี้ เป็นการสร้างการรับรู้งานสาธารณสงเคราะห์ ประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาระดมความคิดเห็นออกแบบกลไกการพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์และสุขภาวะ และนำเสนองานสาธารณสงเคราะห์ต้นแบบเพื่อการสื่อสารงานพระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์สู่สาธารณะ เพื่อเป็นกรณีศึกษาและเป็นกรณีตัวอย่างให้วัดต่าง ๆ และประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้และนำองค์ความรู้ไปปรับประยุกต์ในงานของตนสืบต่อไป

๕.๒ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ถวาย/มอบโล่เกียรติคุณแก่ พระสงฆ์ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์/องค์กรสาธารณสงเคราะห์ต้นแบบ และผู้มีจิตอาสาที่ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนางานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ในโครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ

เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กล่าวสัมโมทนียคาถาสรุปดังนี้ พระพุทธศาสนาเป็นประทีปส่องวิถีชีวิตให้มีความงอกงาม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้บำเพ็ญคุณงามความดีทั้งปวง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จารีตประเพณีอันงดงามของชาติไทยล้วนมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องเสริมสร้างและหลักวิถีปฏิบัติที่เป็นระเบียบแบบแผนที่มีคุณค่ายิ่ง องค์พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็น องค์อัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจวบจนรัชกาลปัจจุบัน นำความปลื้มปีติยินดี และความภาคภูมิใจเป็นล้นพ้นมาสู่พุทธศาสนิกชน สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ มีน้ำพระราชหฤทัยเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของราษฎรเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้พสกนิกรชาวไทยมีความเสียสละและความสามัคคี บำเพ็ญคุณความดีเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทรงพระราชทานโครงการ จิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” เพื่อให้หน่วยงานราชการในพระองค์ ร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ และประชาชนทุกหมู่เหล่าที่มีจิตอาสา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน

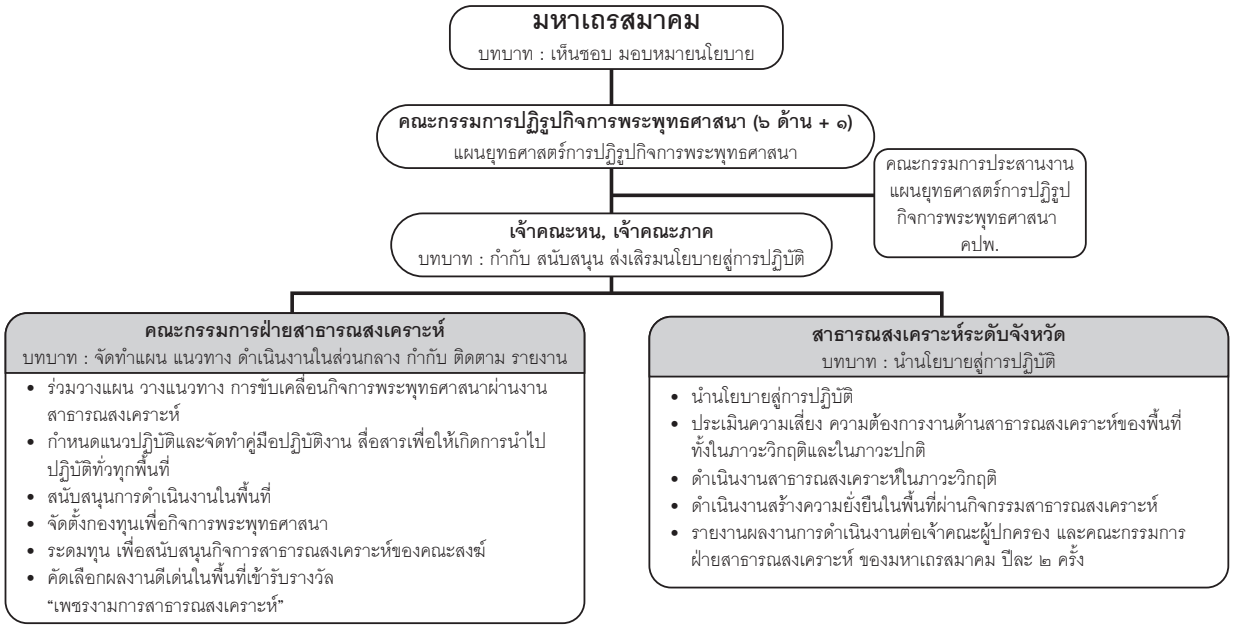
งานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ จึงต้องมีความเป็นจิตอาสาเป็นหลักสำคัญต่อการปฏิบัติศาสนกิจและเป็นแนวทางในการดำเนินงาน มุ่งการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา สร้างพลังศรัทธาให้เข้มแข็งด้วยการปฏิบัติศาสนกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ผู้ไร้ที่พึ่ง คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม จึงได้กำหนดกรอบในการดำเนินการจำนวน ๔ ด้าน คือ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ

การบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญยิ่งประการหนึ่ง คณะสงฆ์ต้องมีการบูรณาการงานสาธารณสงเคราะห์กับภารกิจงานอีก ๕ ด้าน ให้ครบถ้วนบริบูรณ์และเกี่ยวสัมพันธ์กันอย่างเรียบร้อยด้วยดี กล่าวคือ การบูรณาการกับภารกิจงานด้านการปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ

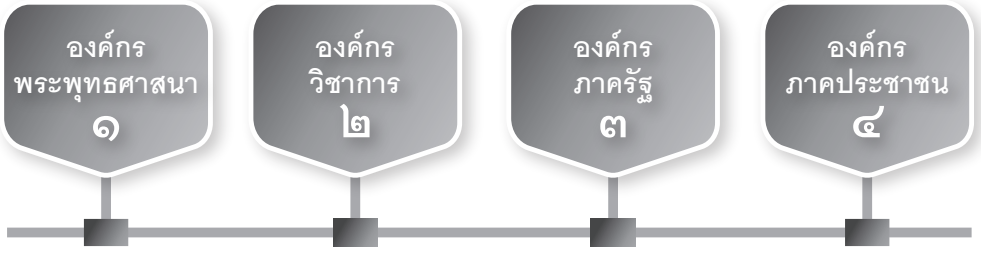
ส่วนการบูรณาการเชิงภาคีเครือข่าย เป็นการบูรณาการงาน สาธารณสงเคราะห์กับเครือข่ายการคณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ

๒ สรุปแนวทางการการดำเนินงานพระสงฆ์ต้นแบบสาธารณสงเคราะห์

โครงสร้างการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.) ได้พัฒนาภาคีเครือข่ายที่จะเข้ามาร่วมกับองค์กรทางพระพุทธศาสนาเพื่อการสร้างสังคมสุขภาวะอย่างต่อเนื่อง โดยได้แบ่งภาคีเครือข่ายออกเป็นหลายภาคส่วนเพื่อการดำเนินงานร่วมกัน

เพื่อให้การบูรณาการงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย เพื่อเสริมพลังให้แต่ละองค์กรสามารถกำหนดจุดแข็งของตนเองไปสู่การสร้างสังคมสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนาให้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ "โครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ" เป็นโครงการหนึ่งที่คาดหวังว่าจะสนับสนุนแนวทางการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

โครงการ "พระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์กับพื้นที่ต้นแบบการสร้างสังคมสุขภาวะ" ที่ผ่านมา โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในช่วงระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๔ ได้เกิดผลงานเป็นรูปธรรม ดังนี้

๑. ฐานข้อมูลพระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ ๒๒ จังหวัด

๒. แผนงานการพัฒนาสุขภาวะได้รับการนำเสนอสู่นโยบายของคณะสงฆ์

๓. การเชื่อมประสานระหว่างเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์กับพระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์และภาคีเครือข่าย ที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนและเสริมหนุนงานคณะสงฆ์ด้านสุขภาวะ

๔. พื้นที่ต้นแบบพระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ ๒๖ พื้นที่ (มหานิกาย ๑๘ ธรรมยุต ๘) ครอบคลุมทั่วทั้งสังฆมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของภาคการปกครองคณะสงฆ์ สำหรับการศึกษาดูงานและเป็นต้นแบบในการพัฒนาสังคมสุขภาวะ ด้วยบทบาทงานสาธารณสงเคราะห์

๕. ชุดองค์ความรู้พื้นที่พระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ต้นแบบการสร้างเสริมสังคมสุขภาวะ ๒๖ พื้นที่ ที่เผยแพร่สู่สาธารณะในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑

เพื่อขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

ในการสร้างสังคมสุขภาวะสู่นโยบายระดับชาติ ระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ ให้มีการรับรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน เพื่อเป็นแผนปฏิบัติงานในทุกระดับและการผลิตชุดองค์ความรู้ คู่มือการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ พร้อมทั้งแผนงานสาธารณสงเคราะห์ในระยะ ๕ ปี

๒

เพื่อพัฒนาระบบกลไกการบูรณาการการทำงาน

ด้านสาธารณสงเคราะห์ร่วมกันระหว่างองค์กรสงฆ์ เครือข่ายภาครัฐและเอกชน สร้างการรับรู้และเชื่อมประสานการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระสงฆ์นักพัฒนา และประชาชน เพื่อพัฒนาการทำงานสาธารณ-สงเคราะห์ และการสงเคราะห์ชุมชน

๓

เพื่อพัฒนาสื่อสาธารณะ

ในการเผยแพร่งานสาธารณสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไป ผลิตสื่อสารคดี สื่อออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมการพัฒนางานสื่อสาร และพัฒนาทักษะการผลิตสื่อในกลุ่มพระสงฆ์สาธารณ-สงเคราะห์

มูลเหตุชักจูง
ในการทำหน้าที่
สาธารณสงเคราะห์
๑ พระสงฆ์เชื่อและศรัทธาในความดี
๒ พระสงฆ์เชื่อในความดีของผู้อื่น
๓ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้เห็นความดี
๔ เห็นความทุกข์ของผู้อื่น
๕ มีความเมตตาต่อผู้มีทุกข์นั้น
๖ เป็นต้นทางในการช่วยกระตุ้นให้ผู้คนมีเมตตาปรารถนาดี “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก”

การทำหน้าที่
สาธารณสงเคราะห์
๑ หน้าที่ในการอธิบายเหตุผล
๒ พระสงฆ์ทำหน้าที่สาธารณสงเคราะห์ด้วยจิตอาสา
๓ พระสงฆ์ทำหน้าที่สาธารณสงเคราะห์ตามนโยบายคณะสงฆ์
๔ หน้าที่ในการสนับสนุนให้กำลังใจ
๕ หน้าที่ในการบูรณาการ

โครงการพระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์
สร้างสังคมสุขภาวะ

ในการดำเนินการจัดกิจกรรม
คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์กำหนดไว้ ๔ มิติ คือ

หลักการ	แนวทาง	เป้าหมาย	ผู้รับประโยชน์
การสงเคราะห์	ช่วยเหลือแบบให้เปล่า	แก้ไขปัญหาและสถานการณ์เร่งด่วน	คณะสงฆ์และประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยาก
การเกื้อกูล	สนับสนุน	สนับสนุนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น	คณะสงฆ์และประชาชนผู้ต้องการความช่วยเหลือ
การสงเคราะห์	การมีส่วนร่วม	ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลักดันงานสังฆพัฒนาสู่สังคม	คณะสงฆ์และประชาชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา
การสงเคราะห์	สร้างภาคีเครือข่าย	ส่งเสริมการประยุกต์หลักพุทธศาสนาเพื่อสังคม	คณะสงฆ์ ประชาชนและภาคีเครือข่าย

การสงเคราะห์ ๑

การช่วยเหลือ การอุดหนุน หรือกล่าวในเชิงรูปธรรมได้ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือที่พระสงฆ์ให้แก่ประชาชนด้วยความเมตตากรุณา โดยอาจเป็นทั้งการช่ยเหลือสงเคราะห์ในยามปกติและในยามวิกฤติ

การเกื้อกูล ๒

การสนับสนุน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หลักการนี้ เป็นบทบาทที่พระสงฆ์และวัดให้การสนับสนุนแก่ชุมชน หรือองค์กรสาธารณะสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัด หรือองค์กรคณะสงฆ์

การพัฒนา ๓

การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น บทบาทด้านการพัฒนาของพระสงฆ์นั้นเป็นไปในแนวทางที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับประชาชน ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน โดยเน้นให้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

การบูรณาการ ๔

การร่วมมือ ประสานภาคีเครือข่ายมาดำเนินกกิจกรรมแนวทางนี้ มักจะเกิดจากการที่พระสงฆ์และวัดมีการดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ จนได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน หรือองค์กรจากภาคส่วนต่าง ๆ และสามารถขยายเป็นความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ

การทำงานสาธารณสงเคราะห์

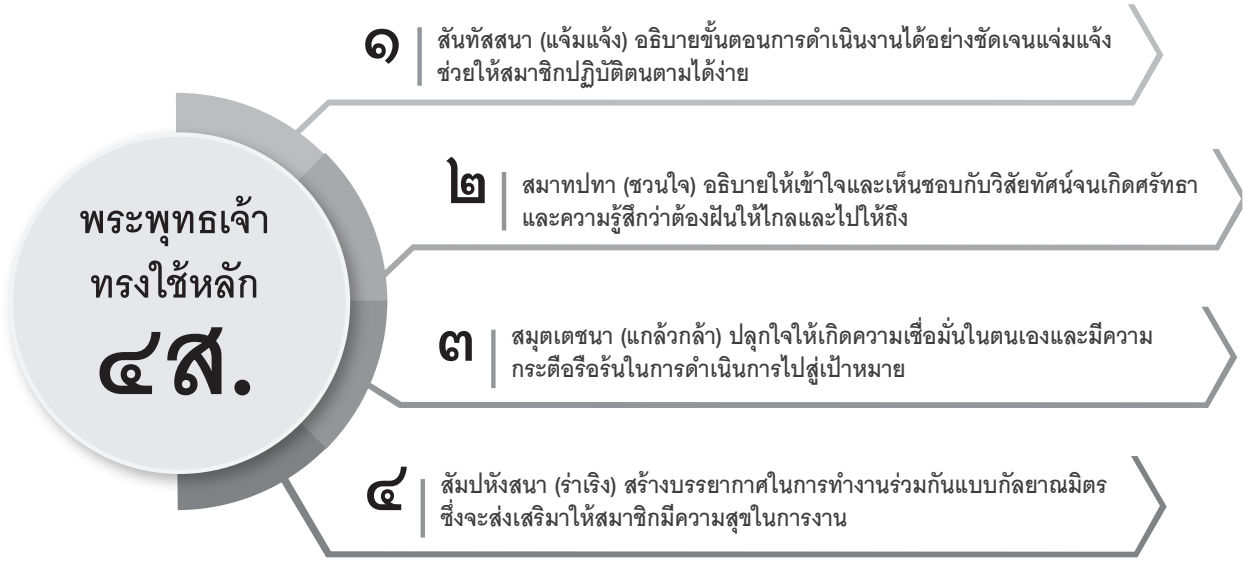

๑ ประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฏฐิธัมมิกัตถะ)
เป็นเรื่องการดำเนินชีวิต การเป็นอยู่ที่ปรากฏทางวัตถุที่เห็นกันได้ เช่น การมีปัจจัย ๔ มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย มีฐานะ มีเกียรติ

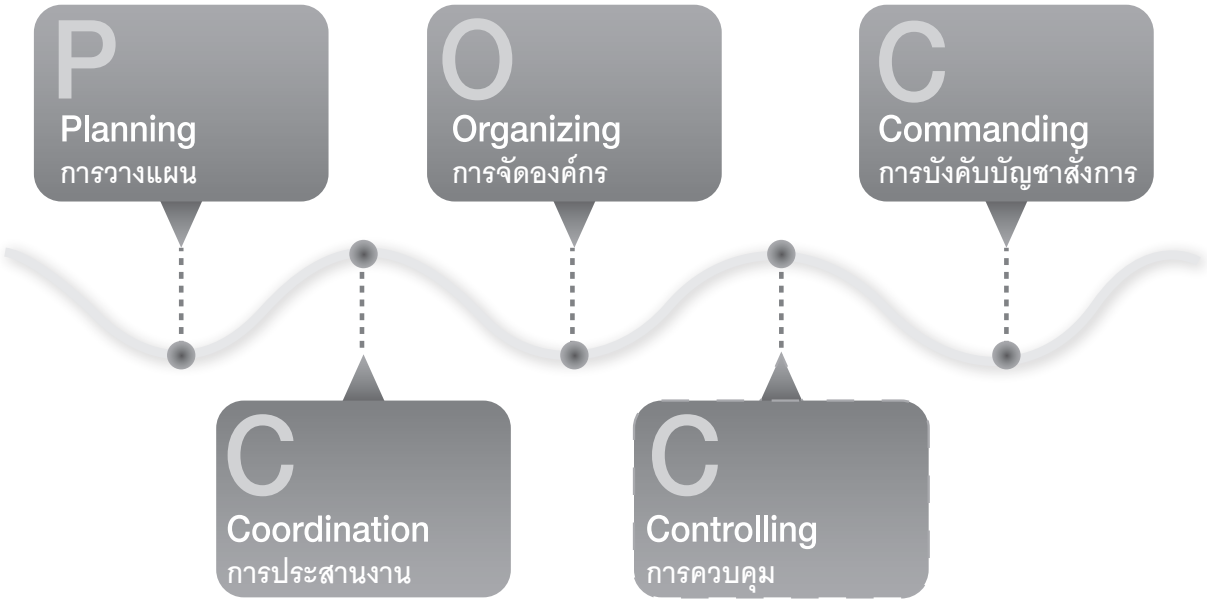
๒ ประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ)
คือประโยชน์ที่ต่อออกไป ได้แก่ สิ่งที่เป็นหลักประกันชีวิตในเบื้องหน้า หมายถึงสิ่งที่ลึกเข้าไปทางจิตใจ

๓ ประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ)
คือ ความมีใจเป็นอิสระ ความมีจิตหลุดพ้นจากการถูกบังคับบงการชีวิตด้วยอำนาจของความอยากได้ อยากมี อยากเป็น

พระพุทธเจ้าทรงใช้ ๔ ส.
ซึ่งคำอธิบายเชิงประยุกต์เข้ากับการบริหาร ดังต่อไปนี้

ทฤษฎี POCCC
และหน้าที่ทางด้านการการจัดการ (Management Function)

บรรณานุกรม

หนังสือ :

กองแผนงาน กรมการศาสนา. **ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

ดรุวรรณ สมใจ. **ผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อแนวโน้มการฆ่าตัวตายของประชากรในระดับจังหวัดของประเทศไทย**. วารสารวิชาการสาธารณสุข ๒๕๕๕.

บุญลือ วันทายนต์ และคณะ. **สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น : ศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙.

บรรพต วีระสัย. **สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

ธรรมนูญพระสงฆ์แห่งชาติ, **สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)**, (นนทบุรี : บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด), ๒๕๖๐.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิริวัฒนา อินเตอร์ปริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมกับไทย ในสถานการณ์ปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๑.

พระมงคลวชิรากร และคณะ. **พระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : เอเซีย แปซิฟิค มัลติมีเดีย, ๒๕๖๐.

พระครูปลัดเถรานุวัตร. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งพระสงฆ์นักพัฒนาในภาคเหนือตอนล่าง**, วารสาร มจร สังคมปริทรรศน์.

พระครูพิพิธสุตาธร (บุญช่วย สิรินฺธโร) และคณะ. **ธรรมนูญพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐**. นนทบุรี : บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด, ๒๕๖๐.

พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ,โครงการศึกษาแนวทางสาธารณะสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย, **ถอดบทเรียนเพชรงามการสาธารณะสงเคราะห์ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๑**, (นิติธรรมการพิมพ์ : นนทบุรี),๒๕๖๓.

วัชรา คลายนาทร. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๐.

ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. **รายงานสุขภาพคนไทย ๒๕๕๖ : ปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจเพิ่มพลังพลเมือง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๕๖.

สุริชัย หวันแก้ว และคณะ. ป**จจัยกำหนดสุขภาพทางสังคม**, วารสารสาธารณสุขล้านนา, ๒๕๔๙.

สายศิริ ด่านวัฒนะ. **ออกกำลังกายการเมืองภาคพลเมืองเพื่อสุขภาวะสังคมประชาธิปไตย**, มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

เสฐียร โกเศส. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕.

วิทยานิพนธ์ :

ฉวีวรรณ สุวรรณาภา. **สุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดเชียงราย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑ .

ประทุม อังกูรโรหิต. **สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโลและคณะ. **กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา**, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์จรัญ จารุธมฺโม. **บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมุนี. **บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษดิ์อำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พฤติกรรมการดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์ตามหลักภาวนา ๔ ในเขตอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทายลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสันติ ฐานวโร. **การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณ์สงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร**, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ. **การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศนวิถีพุทธ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร. **ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต. **การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย**. รายงานการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๗.

พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), **การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญมี อธิปุญโญ. **บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

เสาวนีย์ ฤดี. **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ : กรณีศึกษาผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลราชวิถี.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาชีวิตและความตาย.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๔.

ศศิธร เขมาภิรัตน์. **การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมกับการแพทย์แผนไทย**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ไอศูรย์ อินทร์เพชร. **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระเทพสาคร (แก้วสุวณฺณโชโต)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตฺติวณฺโณ และคณะ. **สุขภาวะพระสงฆ์ : สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดย การบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ. **การพัฒนาพระธรรมทูตสุขภาวะเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะภายใต้หลักภาวนา ๔ ในผู้ที่นอนติดเตียง**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

เว็บไซต์และวารสาร :

จรรยา นราธรสวัสดิกุล. **การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร**. วารสารวิจัยและวิชาการสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓.

ประวัติพระราชวิสุทธิประชานาถ (อลงกต ติกฺขปญฺโญ), จาก https://www.srisuvarnabhumibuddhist.com. (ออนไลน์ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๖๓)

จันทร์เพ็ญ จีระวรารักษ์. **การกีดกันแบ่งแยกเป็นสิ่งที่ผิด**, จาก http://www.thaifamilylink. Net. (ออนไลน์, วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

พรรณปพร ลีวิโรจน์, **วิถีชีวิตพอเพียงกับสุขภาพ**, จาก http://swhcu.net/km/mk-articles/ sw-km/๑๐๔-w-health. html, [ออนไลน์ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓]

ภาษาอังกฤษ :

Malinowski, Bronishlaw. **Magic Science and Religion and Other essays**. (New York : Double¬day. Anchor Books; Doubleday and Company, Inc., 1954.

พุทธศาสน์มั่นคง
ดำรงศีลธรรม
นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ติดตามผลงาน พระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ ได้ที่

- สำนักงานโครงการพระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ กับพื้นที่ต้นแบบการสร้างสังคมสุขภาวะ
- วัดยานนาวา แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐
- E-mail: pwdm.institute@gmail.com